

สงครามกลางเมือง
พริวกฤษ

ปีที่ ๓ ปีที่ ๗ เดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒-๒๕๑๓

สังคัมภีร์ ปริทัศน์

ฉบับที่ ๓ ปีที่ ๘ เดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ - ๒๕๑๓

เจ้าของ : พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ สำนักงาน : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
 แทนสมาคมสังคัมภีร์แห่งประเทศไทย ถนนพญาไท ปากจุฬาฯ ซอย ๒ พระนคร โทร. ๕๖๖๒๒
 สาราณียกร สมาคมสังคัมภีร์ฯ : นายสมศักดิ์ ชูโต พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์สี่พร นายจรัส วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๓
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี ๑๘ ซอยรัชฎาภิเษก วนเวียนมกักเสี้ยน พระนคร โทร. ๙๐๗๕๒

๓	ข้าพเจ้ามีชีวิตอยู่เพื่ออะไร	เบอทรัลล์ รัสเซลล์
๔	พระยาวอင့်ฟ้าโพธิญาณ	ขจร สุขพานิช
๑๑	บทบาทของทหารในการพัฒนาประเทศ	วารินทร์ วงศ์หาญเขীর
๑๖	ทหารกับการเมือง	กมล สมวิเชียร
๒๕	อำนาจแผ่นดินกระดาษ - กวีนิพนธ์	พงษ์เสฐียร ปดะวรรณ
๒๖	การสร้างงานกับการวางแผนพัฒนา	ประชุม โดมฉาย
๓๔	ความหมายของสงครามเว็บบนนาม ?	คล้าก ครีฟฟอร์ด
๕๕	To The Wound - Dresser : A poem	Bundith D. Kridakon
๕๗	ลัทธิเทพประทาน - กวีนิพนธ์	วิษยกร เข็ชฌ
๕๘	กำแพง - เรื่องสั้น	สุชาติ สวัสดิ์ศรี
๗๓	จดหมายจากกรุงเทพฯ	ปราโมทย์ นาคธรรม
๗๘	สงครามของประชาชน : คนและหนังสือ	เบ็ญญ์ โสภณพานิช
๘๖	ปฏิกริยา	
	- ข้อคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทย	สาโรช บัวศรี
	- แด่หายนะและอิสรภาพ	วรพุทธิ์ ชัยนาม
๑๐๐	จดหมายถึงบรรณาธิการ	
๑๐๕	วิจารณ์หนังสือ	
๑๓๖	บรรณาธิการ	
๑๓๘	ผู้เขียน	

๗๓ : ภาพจิตรกรรม โดย ประเทือง เอมเจริญ

จดหมายถึงบรรณาธิการจาก **ผู้วิจารณ์หนังสือ**
 พระมหาเสฐียรพงษ์ ปุณณวณโณ ชุมพล เขวี่ศิลป์ วารินทร์ ม.จ. สุกทวิศ ดิสกุล พัทธา สายหุ กระทบของธรรมชาติ
 วงศ์หาญเขীর ชาญวณิช เกษตรศรี แดมสข นุ่มนนท์ ชาลิต บัญญาลักษณ์ เสถียร จันทิมอว เทพศิริ สุโชสภา
 สุกิตต์ จินประพัฒน์ ดวงมน ปริปุตตะ สุวินต์ ชมพวง พิกพ ธงไชย อุทัย ดุลยเกษม Bhikkhu Khanipālo

สังคมศาสตร์ ปริทัศน์

THE SOCIAL SCIENCE REVIEW, QUARTERLY

No. 3

VOL. 7

DECEMBER - JANUARY 1970

EDITED BY SOMSAK XUTO, SUCHART SAWADSRI
SOCIAL SCIENCE ASSOCIATION OF THAILAND
PHYA THAI ROAD, CHULA SOI 2; BANGKOK 5
THAILAND TEL. 57622

THE SOCIAL SCIENCE REVIEW
IS PRINTED BY SIVAPHORN LIMITED PARTNERSHIP
74 SOI RAJJATAPHAN, MAKKASAN,
BANGKOK, THAILAND TEL. 70752

3	What I Have Lived For (<i>tr.</i>)	<i>Bertrand Russell</i>
4	Phya Vong Ti Fang Potiyana	<i>Kachorn Sukhpanich</i>
11	The Role of the Soldier in the Developing Countries	<i>Warin Wonghanchao</i>
16	A Critic on Soldier and Politic	<i>Kamol Somvichien</i>
25	A Poem	<i>Pongsathien Pagavana</i>
26	Employment Creation and Development	<i>Prachom Chomshai</i>
34	A Viet Nam Reappraisal (<i>tr.</i>)	<i>Clark M. Clifford</i>
55	To The Wound-Dresser - <i>A poem</i>	<i>Bundith D. Kridakon</i>
57	A Poem	<i>Vidhdyakorn Chiengkul</i>
58	The Wall - <i>Short Story</i>	<i>Suchart Sawadsri</i>
73	Letter from Bangkok	<i>Pramote Nakornthab</i>
78	The People's War - <i>Man and Book</i>	<i>Choedchu Sophonpanich</i>
86	NOTES AND COMMENTS	
	- Thai Philosophy of Education	<i>Saroch Boesri</i>
	- To Disaster and Freedom	<i>Voraputh Chaiyanama</i>
100	LETTERS TO THE EDITORS	
105	BOOK REVIEWS	
136	EDITOR	

Cover: Painting by Pratuang Aimjareon

ข้อคิดเห็นใด ๆ ในหนังสือนี้ ย่อมเป็นของผู้เขียน มิใช่เป็นทัศนะของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ส่วนลิขสิทธิ์ของทุกบทความ เป็นของสังคมศาสตร์ปริทัศน์ การตีพิมพ์ซ้ำ ต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบก่อน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ออกปีละ ๔ ฉบับ ในเดือน มิถุนายน กันยายน ธันวาคม และ มีนาคม ให้นำเย็บปกคลุมรวมทั่วไป เล่มละ ๑๐ บาท สมาชิก คำบำรุงปีละ ๕๐ บาท โดยมี สิทธิได้รับฉบับพิเศษ ฉบับนักศึกษาคณะ มทบ.มจร. ส่งนามบัตรได้ในนาม นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี บรรณาธิการ (ส่งจ่ายไปรษณีย์รองเมือง) สมาชิกประเภทนักเรียนนักศึกษาเสีย ๑๕ บาท แต่ต้องมีอาชารับรองกำกับมา และส่งตรงให้ที่สำนักศึกษาเท่านั้น

ข้าพเจ้ามีชีวิตอยู่เพื่ออะไร

กิเลสง่าย ๆ สามอย่างที่ครอบงำชีวิตของข้าพเจ้า อย่างเต็มคำท่วมท้น คือแรงปรารถนาแห่งความรัก การแสวงหาความรู้ และความเวทนาอันเหลือจะทนได้ คือความทุกข์ยากของมนุษยชาติ กิเลสทั้งสามนี้เหมือนลมแรงที่พัดผ่านมามากมายข้าพเจ้า ตามวิถีทางที่ผ่าน เหนือหัวมหารวดพอนับปวงคร่าว ได้พุ่งตรงมายังเขตแห่งความหมดหวัง

กิเลสแรก ข้าพเจ้าแสวงหาความรัก เพราะความรักนำความปิติมาสู่ นับเป็นปิติที่ยิ่งใหญ่มากจนข้าพเจ้ายอมเสียสละเวลาที่เหลืออยู่ของชีวิตทั้งหมด ให้แก่ความสุขนี้เพียงสองสามชั่วโมง ข้าพเจ้าแสวงหากิเลสที่สอง เพราะช่วยปลดเปลื้องความอ้างว้างที่น่ากลัว ในสำนักอันสันตลอนของผู้คน ซึ่งมองดูหวังเหวที่มีคมอยู่ในโลก กิเลสสุดท้าย ข้าพเจ้าแสวงหา เพราะเอกภาพของความรักที่ข้าพเจ้ามองเห็นนั้นเป็นอาณาจักรลึกลับเล็ก ๆ ของสวรรค์ที่นักบุญและกวีได้ฝัน

นี่คือกิเลสที่ข้าพเจ้าแสวงหา แม้กิเลสเหล่านี้ดูเหมือนจะดีเกินไปสำหรับชีวิตมนุษย์ ข้าพเจ้าก็แสวงหาจนพบในที่สุด

ข้าพเจ้าแสวงหาความรู้ด้วยกิเลสซึ่งคงที่ ข้าพเจ้าใคร่ที่จะเข้าใจหัวใจของมนุษย์ ข้าพเจ้าปรารถนาอยากรู้ว่า ทำไมดวงดาวจึงส่องแสง ข้าพเจ้าพยายามที่จะเข้าใจพลังทางเรขาคณิต ซึ่งถือการอยู่คงที่เหนือการเปลี่ยนแปลง สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าได้รับมา แต่ก็ยังไม่มากนัก

ความรักและความรู้เท่าที่นำมาได้นั้นนำไปสู่สรรพสวรรค์ แต่ความเวทนา คือความทุกข์ยากของมนุษย์ กลับดึงให้ข้าพเจ้าตื่นตาคิดดิ้นมากขึ้น เสียงร้องคร่ำครวญอันปวดร้าวกระเพื่อมอยู่ในหัวใจของข้าพเจ้า เด็ก ๆ ที่อดอยาก ผู้เคราะห์ร้ายจากการถูกรุกราน คนชราที่ช่วยตัวเองไม่ได้ โลกของความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวทั้งหมด ความยากจนและความทุกข์ ที่ทำให้ชีวิตมนุษย์ซึ่งควรจะเป็น กลายเป็นเรื่องน่าหวังระเเยะ ข้าพเจ้าหาทางที่จะแบ่งเบาความชั่ว แต่ก็ทำไม่สำเร็จ ข้าพเจ้าเองก็เป็นทุกข์เหมือนกัน

นี่คือชีวิตของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าพบว่าชีวิตมีค่า และยินดีที่จะมีชีวิตอยู่อีก ถ้าให้โอกาสแก่ข้าพเจ้าใหม่

เบอทรัล รัสเซลล์

พระยาวงศ์ฟ้างโทธิญาณ

ท่านผู้มีนามในหัวเรื่อง ปรากฏในหนังสือ *สิงหนวิถิกุมาร** กรมศิลปากรตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ หน้า ๑๒๕ จัดเข้าในชุดประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๖ ขณะนี้หนังสือหายาก ยังไม่มีการตีพิมพ์ใหม่ แต่เพราะพระนามนี้ ดูจะมีความสำคัญเพิ่มขึ้นทุกวันเกี่ยวกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ไทย ตอนสมัยเริ่มแรก ข้าพเจ้าจึงขอคัดมาเสนอท่านผู้สนใจได้พิจารณาด้วยตนเองในหน้ากระดาษนี้

“...ยามเมื่อศักราชได้ ๒๒๕ ตัว เดือน ๔ ออกค่ำ ๑ วันนั้นยังมีดาษีสัตน เป็นลูกพระยา

วงศ์ฟ้างโทธิญาณ คนพื่อนั้นชื่อว่าพาสูเทพ แลคนด้านสองชื่อว่า สุทันตะแล คนด้านสามชื่อ ปพานแล คนด้านสี่ชื่อว่า กันตสิขตุฤดาษีแล เขาเจ้าเกิดมาเป็นลูกพ่อเดียวกันคนละแม่แล ยามเมื่อเขาเจ้าจักลาพระยาคนพ่อไปกระทำสมณธรรมวันนั้นพระยาคนพ่อก็สั่งเขา ว่า ครั้นเจ้าทั้งหลายเห็นที่ใดจักควรถังบ้านแปงเมือง ขอให้เจ้าลูกทั้งหลายอย่าละพ่อเสีย จิมพ่อคิดให้เป็นเมืองจิมเทอดู ว่าตั้งนั้นแล้วเขาก็พากันสยงไปด้วยลาบหนนอากาศ ด้วยอิทธิฤทธิ์แห่งตนก็ไปหนได้...

---

* หนังสือ นายสงวน โชติสุขรัตน์ จังหวัดเชียงใหม่ ตีพิมพ์ใหม่ในชื่อ “สิงหนวิถิกุมาร” พ.ศ. ๒๕๑๒

หริภุญไชยนั้นก็ยังเป็นป่าไม้ไผ่อยู่... ฐานะนี้
คนทั้งหลายจกมาสร้างบ้านแปงเมืองอยู่ที่นี่ จก
รุ่งเรืองมากนัก แล้วจกเรียกว่าเชียงดาวแท้แล...
ก็พาสองเมื่อกี้ถึงเมืองวิเทหราชแล้ว ครั้งนั้น
พระยาวงศิฟางโพธิญาณตนพอก็ตายเสียแล้ว ยัง
เหลือแต่ลูกชายผู้ที่เค้าเสวยเมืองเป็นเจ้าวงสืบ
ต่อมา...”

(หน้า ๑๒๔-๑๒๕ ตามหนังสือที่อ้าง)

**ข้อความเช่นนี้ จะมีความสำคัญอย่างไร
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยสมัยเริ่มแรก**

ความสำคัญอยู่ที่ว่า ในศักราชที่ระบุให้ คือ
๒๒๕ โอรสสี่องค์ของกษัตริย์กรุงวิเทหราช พา
ผู้คนลงมาสร้างบ้านแปงเมืองในภาคพายัพของ
เรา กล่าวคือเมืองหริภุญไชยและเมืองเชียงดาว
เป็นการปูพื้นฐานประวัติศาสตร์ไทยให้เห็นชัด
เพราะเมืองหริภุญไชยก็คือเมืองลำพูน และเมือง
เชียงดาวในปัจจุบัน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

เรามีข้อควรพิจารณาอยู่ที่ศักราช ว่า ๒๒๕
คือศักราชอะไร กรุงวิเทหราชที่ปรากฏในเอกสาร
ของลานนาไทยนี้ คือเมืองอะไร โอรส ๔ องค์
ที่ปรากฏว่าเป็นโอรสของพระยาวงศิฟางโพธิ
ญาณ ทำไมจึงใช้คำว่า กุชี่ อยู่หน้านามของท่าน
และท้ายที่สุด พระยาวงศิฟางโพธิญาณ กรุง
วิเทหราช คือท่านผู้ใดในประวัติศาสตร์ยูนนาน

ศักราช ๒๒๕ เป็นศักราชที่ ๓ ที่ใช้ใน
หนังสือ *สิงหนวัติกุมาร* เรียกในหนังสือนี้ว่า

คดีย ศักราช มีนักศึกษากล่าวไว้ว่า ตรงกับ
จุลศักราช เทียบเท่าพุทธศักราช ๑๔๐๗ หรือ
คริสต์ศักราช ๘๖๓ ความเห็นของท่านนักศึกษา
ผู้นี้ (นายปรีดา ศรีชลาลัย) ทดสอบกับหนังสือ
ประวัติศาสตร์ของยูนนาน นายเอมิล โรเชร์
แต่ง อยู่ใน *ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๗๗* และ
หนังสือประวัติศาสตร์จีน (ฉบับ Latourette
ตีพิมพ์ใหม่ ค.ศ. ๑๙๖๕) สอดคล้องกันดี จึง
เป็นอันเชื่อได้ว่า ศักราช ๒๒๕ คือ จุลศักราช
ตรงกับพุทธศักราช ๑๔๐๗ จึงเป็นเรื่องราวประ
วัติศาสตร์ไทยก่อนสมัยสุโขทัยถึง ๕๐๐ ปี ที่ว่า
สอดคล้องกับหนังสือประวัติศาสตร์ยูนนานและจีน
นั้น สอดคล้องอย่างใดจะได้กล่าวต่อไป

กรุงวิเทหราช คือเมืองอะไร เรื่องนี้เราจำ
ต้องพึงอาศัยการค้นคว้าของท่านแต่ก่อน เพื่อ
ความมั่นใจ อันที่จริง ใครจะใช่เดาก็คงไม่ผิด
ความจริงนัก เพราะดินแดนเหนือภาคพายัพใน
พุทธศตวรรษที่ ๑๕ ก็อยู่ในราชอาณาจักร *น่านเจ้า*
แต่ชื่อ *วิเทหราช* ท่านแต่ก่อนลงความเห็นว่าเป็น
คือ แว่นแคว้น ยูนนาน ท่านแต่ก่อนที่นำ
ความเห็นมากล่าวในที่นี้ มีหลายท่านด้วยกัน
คือ เนย์ อีเลียส การ์นีเออร์ ยูล คันทิงแฮม ล้วน
แล้วแต่เป็นนักศึกษารุ่นสมเด็จฯ กรมพระยาดำรง
ราชานุภาพทั้งสิ้น หรือก่อนนั้น กรุงวิเทหราช
คือ แว่นแคว้นยูนนาน ซึ่งในพุทธศักราช ๑๔๐๗
อยู่ในครอบครองของราชอาณาจักรน่านเจ้า

มาถึงตอนนี้ เราต้องอาศัยผลงานของนักศีก
ษาชาวฝรั่งเศส ชื่อเอมิล โรเชร์ ท่านผู้นี้ใช้

เวลากว่า ๓๐ ปี เสาะแสวงหาเอกสารจีนหลายร้อยฉบับ มาเขียนเรื่องราวประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ ยูนนาน ตีพิมพ์ไว้ในวารสารชื่อ *Toung Pao* (ตุงเป่า) ตันฉบับภาษาฝรั่งเศสของหอสมุดแห่งชาติ เมื่อแปลออกเป็นภาษาไทย ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ (ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๗๗) แล้ว ขณะนี้ไม่ทราบว่าจะไปซุกไว้ในที่ใด จะทดสอบว่าการแปลครั้งนั้นถูกผิดเพียงใดก็ทำไม่ได้ แต่เรื่องนี้เราหาต้นฉบับมาใหม่ไม่ยาก หอสมุดของมหาวิทยาลัยฮ่องกงหรือสิงคโปร์ก็ยังมี

ศักราช ๒๒๕ อันตรงกับ คริสตศักราช ๘๖๓ ตรงกับรัชสมัยของกษัตริย์ยูนนาน ทรงพระนามว่า Chi-Loung นี้เขียนตามที่โรเซร์เขียนไว้ กษัตริย์ผู้ปกครองราชย์แต่ ค.ศ. ๘๖๐ จนถึง ๘๗๘ เป็นระยะเวลา ๑๘-๑๙ ปี ศักราชที่โอรส ๔ องค์ของท่านลงมาสร้างบ้านแปลงเมืองใหม่ ก็อยู่ในต้นรัชกาล เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว โอรสตั้งว่ายังขึ้นไปเฝ้าพระเจ้าเชษฐาผู้เป็นกษัตริย์แทนพระราชบิดาเพื่อขอกำลังผู้คนมาเสริมผู้คนเดิมซึ่งล้มหายตายจากไป ข้อความตั้งว่า ปรากฏในหนังสือ *สิงหนวดกุมาร* เราจึงพอยึดเหนี่ยว ศักราชทั้งสอง คือ ๘๖๐ และ ๘๗๘ ว่า เป็นระยะเวลาที่ราชอาณาจักรยูนนาน คือ “น่านเจ้า” มีส่วนสัมพันธ์กับบ้านเมืองในภาคพายัพของเรา

พระนาม Chi-Loung และพระนามโอรสที่ครอบครองบ้านเมืองต่อมาคือ Fah ข้าพเจ้าเอาไว้ครั้งหนึ่งว่า (อยู่ในแถลงงาน *ประวัติ*

ศาสตร์ เอกสารโบราณคดีหรือ ป.อ.บ. เล่มที่ ๑ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๐) ว่า คงตรงกับ ‘เจ้าหลวง’ และ ‘ฟ้า’ ที่นำมาพูดในครั้งนั้นก็ยังไม่ได้หลักฐานใหม่มาเพิ่มเติม การเดาเมื่อคราวก่อนเพราะผู้จะทดสอบการเดานี้ต้องมีความรู้ในอักษรวิธของจีน เอมีล โรเซร์ เขียนภาษาจีนกำกับพระนามให้ไว้ จึงบอกกล่าวแก่ผู้มีความรู้ ในอักษรวิธจีนให้ช่วยทดสอบ เพราะถ้าสองพระนามนี้ตรงกับ คำไทยว่า ‘เจ้าหลวง’ และ ‘ฟ้า’ ของเรา หลักฐานที่ว่าราชวงศ์ ‘น่านเจ้า’ เป็นราชวงศ์ไทยก็จะมีรากฐานมั่นคง ไม่มีใครโต้แย้งได้ ศาสตราจารย์ เฟรดเดอริก โมตเคยกล่าวไว้ว่า คำว่า ‘เจ้า’ ทางกรุงเทพฯ ของพม่าก็เคยใช้ ที่กล่าวดังนี้จะเห็นชัดได้ว่า ‘เจ้า’ มิใช่เป็นคำไทยโดยผูกขาด แต่ข้าพเจ้ากลับมีความเห็นว่า อนอรรธา พระบิดาและโอรสของพระองค์มีคำ ‘เจ้า’ กำกับพระนาม (ดูได้จากหนังสือของ Sir Arthur Phayre) ก็เพราะกรุงเทพฯ นิมมัตถนธรรมไทยในครั้งนั้น เช่นเดียวกับที่ เรายังนิมมัตถนธรรมอินเดียอยู่ กรุงเทพฯ ก็ยังเป็นพม่าอยู่ เช่นเดียวกับกรุงเทพฯ ก็ยังเป็นไทยอยู่ การนิมมัตถนธรรมของชาติอื่นมาใช้หาได้แปลงชาติของผู้ใช้ให้กลับกลายเป็นอื่นไปได้ไม่

แต่กษัตริย์ Chi-Loung ยังทรงกระทำสิ่งหนึ่งที่บรรพบุรุษของท่านไม่เคยกระทำและอันที่จริง ผู้สืบครองต่อมาก็หาได้เคยกระทำไม่ กล่าว

คือ พระองค์ประกาศตนเป็น ฮองเต้ หรือ Emperor ข้อความนี้ เอมีล โรเชร์เขียนเอาไว้และ ศาสตราจารย์ Latourette (ใน *The Chinese, their History & Culture*) ก็กล่าวสนับสนุนว่า in the middle of the ninth century, one of the princess of Nan Chao assumed the title of Emperor and invaded Annam... (หน้า ๑๕๑) อันที่จริง Chi-Loung ไม่แต่เพียง ภิรัชทัฬหายุครานแคว้นอันนัม แม้แต่ มณฑลเสฉวนของจีน พระองค์ก็ภิรัชทัฬหายุคราน ตั้งปรากฏในประชุมพงศาวดารภาคที่ ๗๗ แต่การที่พระองค์ “assumed the title of Emperor” กลับเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ประวัติศาสตร์ภาคภายใน พุทธศตวรรษที่ ๑๕ และในเวลาเดียวกันก็ยกย่องว่า ข้อความตอนนั้น ใน หนังสือ *สิงหนวัติกุมาร* อยู่บนรากฐานมั่นคง ในวิชาประวัติศาสตร์ นั่นคือพระนาม ‘วองตีฟาง โปธิญาณ’ ในเอกสาร *สิงหนวัติกุมาร*

วองตี ข้าพเจ้าเคยเดาว่า ฮองเต้ และใน ค.ศ. ๘๖๐ ถึง ๘๗๘ ท่านผู้นี้คือ Chi-Loung ในบทความของ เอมีล โรเชร์กล่าวว่าเป็นกษัตริย์ ปกครองราชอาณาจักรยูนนาน และเมื่อ Latourette ยืนยันเรื่องราวไว้ชัดเจนเช่นนี้ การเดาคำ วองตี คือ ฮองเต้ จึงเป็นที่รับกัน คือท่าน ประกาศตนเป็น Emperor เทียบเท่าฮองเต้ของ มหาอาณาจักรจีนในครั้งนั้น

ส่วนสร้อยพระนามต่อมาคือ “ฟางโพธิ

ญาณ” ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าเดิมคงเขียนไว้ในเสียง ‘ฟางโพญาณ’ ไม่มีพยางค์ ‘ธิ’ การที่ปรากฏพยางค์ ‘ธิ’ คงเป็นผลงานของพระภิกษุผู้คัดลอกเอกสารต่อ ๆ มา คำเดิมคงแบ่งได้เป็นสองคำคือ ฟางโพ + ญาณ คำแรก ฟางโพ ผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมจีนโบราณ ชื่อ Marcel Granet อธิบายไว้ (ในหนังสือ *Chinese Civilization*, หน้า ๒๔) ว่า fang po คือ Leaders หรือ Chiefs การอธิบายคำว่า ฟางโพ ว่าผู้นำ หรือหัวหน้าเช่นนี้ จะผิดถูกอย่างไรก็อยู่ในความรับผิดชอบของท่านผู้อธิบาย ส่วนคำสุดท้าย ‘ญาณ’ เห็นมีใช้ใน พระราชพงศาวดารฯ ฉบับ หลวงประเสริฐว่า “ศักราช ๙๔๓ มะเส็งศก ญาณประเชียรเขียนสาตราคมและคิดขบด...” อันที่จริง ศักราชนี้ก็อยู่ในพุทธศตวรรษที่ ๒๒ เป็นเรื่องราวภายหลังหลายร้อยปี แต่ที่ยกมากล่าวก็เพื่อให้เห็นว่าไทยสมัยอยุธยาก็ยังใช้คำนี้อยู่ จะแปลว่าหัวหน้า อังยี หรือ ผีนุญ อย่างใดอย่างหนึ่งก็สุดแล้วจะคิดจะเชื่อ อนึ่งคำว่า ญาณ เห็นเคยปรากฏในเรื่องราวของอาณาจักร Pan-pan ว่าสร้อยพระนามของกษัตริย์ มีคำว่า Yan ใช้อยู่ นักศึกษารุ่นใหญ่ เช่น Pelliot, Ferrand และ Luce ต่างสรุปความเห็นว่าเป็นคำ Malayo Polynesian ดูจะเป็นการแสดงมติว่า Pan-pan เป็นอาณาจักรของชนชาติมลายูหรือจาม

เมื่ออธิบายความหมายของพระนาม วองตี ฟางโพธิญาณ ว่าเป็นคำ ๓ คำคือ วองตี + ฟาง

โพ + ญวน เช่นนี้แล้ว จะผิดดูอย่างใดก็อยู่ใน
ดุลยพินิจของท่านผู้อ่าน แต่ข้าพเจ้าขอเสนอชื่อ
นักศึกษา ผู้หนึ่ง ซึ่งเคยกล่าวในเรื่องนี้ไว้ คือ
คุณมานิต วัลลิโกดม ท่านเป็นเจ้าหน้าที่กรม
ศิลปากรมานาน และมีความรู้ความชำนาญใน
ภูมิศาสตร์ของบ้านเมืองเราเป็นอย่างดี คำ 'ฟาง
โพ' ท่านเป็นผู้อธิบายโดยอ้างตำราของ Marcel
Granet ก่อนข้าพเจ้า

เมื่อพระนามในหัวเรื่อง เป็นศัพท์วัฒนธรรม
ของจีน คือฮ่องเต้ และเป็นศัพท์วัฒนธรรมของ
ชนชาติในยุคนาน คือฟางโพ และยังมีศัพท์ญาณ
(-Yan) อันเป็นวัฒนธรรมของพวกจามหรือมลายู
ในแหลมอินโดจีนเช่นนี้ ความสำคัญในแง่ประ
วัติศาสตร์จึงได้อยู่ในคำว่าวงศ์ และใน ค.ศ.
๘๖๓ จะต้องหมายถึง กษัตริย์น่านเจ้าผู้ประกาศ
ตนเป็น Emperor ดัง โรเชอร์ และ ลาทุเรตต์ รับ
กันอย่างสนิท เมื่อมีหลักฐานมั่นคงปรากฏเช่นนี้
ข้าพเจ้าจึงสรุปได้ว่า เมื่อ พ.ศ. ๑๔๐๗ เจ้านาย
๔ องค์ ได้อพยพลงมาจาก ราชอาณาจักรน่าน
เจ้า มาสร้างบ้านเมืองใหม่อยู่ในภาคพายัพ คือ
เมืองลำพูนและเมืองเชียงดาว นี่เป็น historical
linkage ระหว่างน่านเจ้ากับดินแดนภาคพายัพ
ของเรา ก่อนสมัยสุโขทัย ๔๐๐ ปี

แต่ก่อนหน้านั้น ก็ยังมีราชวงศ์สิงหนวัติ
อพยพผู้คนลงมาอยู่ทางเมืองเชียงแสน ศักราชที่
ปรากฏว่า ๑๗ ปีก็ตัดใจ ศักราชนี้เป็นศักราช
แรกใช้ จะเป็นศักราชอะไร คุณปริศา คุณ

มานิต เคยเขียนเสนอความเห็นไว้แล้ว แม้แต่
ข้าพเจ้าก็เคยเสนอความเห็นไว้เช่นกัน (อยู่ใน
วารสารสมาคมค้นคว้าของพม่า ในชื่อเรื่องว่า
*Proposed dating of the Yonok-Chiengsaen
dynasty* ค.ศ. ๑๙๖๐) เรื่องราวของราชวงศ์
สิงหนวัติ มาสำคัญเอาตอนพระเจ้าพรหมเจ้านาย
ครั้งที่ ๔๓ ในราชวงศ์นี้แผ่ขยายอำนาจลงมา
แคว้นเฉียง (ศักราชพระเจ้าพรหมสร้างเวียงไชย
ปรากฏในเขตเมืองเชียงรายปัจจุบัน ข้าพเจ้า
ไม่เชื่อปุมโพรที่ตีความหมายเป็นจุลศักราช แต่
ข้าพเจ้าเชื่อตามลาดูแบร์ที่ระบุว่า ว่าเป็น
พุทธศักราช ๑๓๐๐) อันเป็นจุดเริ่มต้นของ
ราชวงศ์อยุธยาในสมัยต่อมา นักโบราณคดีที่ยึด
ทรากรเมืองเป็นเกณฑ์วินิจฉัย เมื่อยังไม่เห็นทรากร
เมืองโยนกเชียงแสนก็คงจะไม่ค่อยเชื่อเรื่องราวของ
ราชวงศ์พระเจ้าพรหมมากนัก ข้อวินิจฉัยเช่นนี้
ก็พอฟังได้ จึงอยู่ในหน้าที่ของกรมศิลปากรที่จะ
เสาะหาชุดค้นทรากรเมืองตั้งว่าออกมาดีแม้ให้เห็น
แต่เรื่องราวของมนุษย์เป็นเรื่องราวที่สืบต่อกันมา
เพราะคนเราจะถือกำเนิดจากกระบอกไม้ไผ่ไม่ได้
มีลูกที่ต้อง มีพ่อ มีปู่ มีทวด ราชพระนามของ
ราชวงศ์สิงหนวัติ คนโบราณก็จดเอาไว้ให้
ยังปรากฏอยู่และข้าพเจ้าเคยเสนอว่าถ้านับแต่
ราชวงศ์สิงหนวัติครอบครองบ้านเมืองมาจวบจน
ปัจจุบัน เรามีกษัตริย์ครอบครองบ้านเมืองไทย
มากกว่าร้อยพระองค์ ในระยะเวลาร่วม ๒,๐๐๐ ปี
จึงนับเป็นเรื่องราวที่ยาวนานไม่แพ้ชาติจีน

เท่าใดนัก แต่เป็นเรื่องราวที่ค่อยเป็นค่อยไป ไม่เจริญเติบโตอย่างตุมตามและก็ไม่เคยมีชนต่างชาติเข้ามาปกครองบ้านเมืองเช่น ประวัติศาสตร์จีน เมื่อมองในแง่นี้เราก็น่าพอกฎมีใจอยู่บ้าง

จึงมาถึงปัญหาสุดท้ายคือ เหตุใดไอรสของกษัตริย์น่านเจ้า จึงปรากฏคำ *กษี* ใช้อยู่หน้าพระนามคือ *ฤๅษีวาสุเทพ สุทันตะปะพาน* และกัณฑ์ลิตขุด และทำไมการมาสร้างบ้านเมืองใหม่เพื่ออยู่อาศัยจึงเรียกว่า “ไปกระทำสมณธรรม” อันที่จริงฤๅษีอื่น ๆ ที่มาสร้าง เมืองบัว เมืองน่าน เมืองสวรรคโลก และแม้แต่กรุงศรีอยุธยาก็ยังมิฤๅษีเข้ามาร่วมอยู่ด้วย ไครอธิบายความข้อนี้ได้ขอได้โปรดรับช่วงต่อไปด้วย การนิยมใช้ศัพท์แสงยอมเป็นไปตามยุคตามสมัย แต่การนิยมใช้ฤๅษีอยู่หน้าพระนามของไอรสกษัตริย์น่านเจ้าทำให้ประวัติศาสตร์ไทยในสมัยเริ่มแรกมีตมัวไป นวน บัดนี้เรามีหลักฐานอย่างชัดเจนว่าเป็นการลงมาสร้างของไอรสกษัตริย์น่านเจ้า บันทึกการมาสร้างบ้านเมืองใหม่ในต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ที่ภาคพายัพ เรื่องราวของกรุงศรีอยุธยาฉบับแต่พุทธศตวรรษนี้ จึงควรอยู่ในดุลยพินิจของนักศึกษาศาสตร์ไทย ว่าเพราะเหตุใดเมื่อไอรสของกษัตริย์น่านเจ้าอพยพผู้คนลงมาสร้างเมืองลำพูนแล้ว เหตุใดจึงไม่ครอบครองบ้านเมือง

เสียเอง กลับส่งทูตลงมาเชิญพระนางจามเทวจากกรุงละโว้ให้ขึ้นไปครอบครองบ้านเมือง พระนาม ‘จาม’ เทวก็ยังมีให้เห็นถึงเชื้อชาติของพระนาง เมื่อพระนางเป็นชาติ ‘จาม’ พระบิดาและกษัตริย์กรุงละโว้ก่อนนั้นขึ้นไป จะเป็นชาติอะไร ชาติจามและชาติไทยจะร่วมสายเลือดทางสมรสได้หรือไม่ *จวริกจัมปานคร* ที่ข้าพเจ้าเคยเสนอไว้ทำให้เกิดสันทะขึ้นขึ้นมาว่า ศัพท์แสงที่ใช้ใน *จวริกจัมปานคร* ก็เป็นศัพท์แสงที่เรายังใช้อยู่ในแง่เครือญาติ Kinship terms เหล่านี้เราเคยใช้ร่วมกันมาในสมัยหนึ่งเป็น พยานหลักฐานทางสายเลือดอย่างดี จะยิ่งกว่าจารึกภาษามอญที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของกรุงละโว้เสียอีก เพราะภาษาในจารึกก็อยู่ที่ความถนัดของอวลักษณ์ ทั้งนี้จะเห็นชัดเกี่ยวกับการจารึกภาษาเขมร ในรัชกาลพระเจ้าลิไทในสมัยสุโขทัย การที่ยึดภาษาของจารึกเป็นเกณฑ์ระบุเชื้อชาติจึงไม่ถูกต้องเสียแล้ว ความเห็นของศาสตราจารย์เชคส ในเรื่องนี้จึงหย่อนน้ำหนักลงไปมาก ความเห็นใหม่ที่ว่า Kinship terms ดังปรากฏใน *จวริกจัมปานคร* เป็นเกณฑ์ให้เห็นถึงสายสัมพันธ์ทางสายเลือด ระหว่างพวกจามและคนไทยจึงเด่นขึ้นมา กรุงละโว้ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๕ เป็นบ้านเมืองที่คนจาม-ไทยปกครอง แต่การที่ไอรสกษัตริย์น่านเจ้าอัญเชิญ เจ้าหญิงกรุงละโว้ขึ้นไปครอง

หรืออุบาย ก็เป็นแนวให้เกิดความคิดแตกฉาน
ออกไปว่า เมืองหนองแสในยุวนานกับกรุงละโว้
ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาจะมีสายสัมพันธ์ทางการเมือง
ใกล้ชิดกว่าที่ปรากฏในลายลักษณ์อักษร จะมีรายละเอียด
อย่างไรก็ยังไม่ทราบ แต่นี่ก็เป็น
การยืนยันให้ปรากฏว่าในต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๕
ฮ่องเต้ของน่านเจ้า แผ่ขยายอำนาจไปทางเสฉวน
ญวนเหนือ และพม่าเหนือ และยังมีแผ่ขยายบ้าน

เมืองลงมาอยู่ทางภาคพายัพ เริ่มสัมพันธ์ไมตรี
กับเจ้าผู้ครองกรุงละโว้โดยอัญเชิญเจ้าหญิงให้ขึ้น
ไปเป็นบั้น เป็นประมุขของบ้านเมืองใหม่ หลักร
ฐานตั้งที่เสนอมานี้ จึงอยู่ที่พระนาม **วงศ์ฟ้า**
โพธิญาณ เป็นคุณแจสำคัญจะมีตฤกอย่างใด
ก็ขอให้อยู่ในดุยพิณของท่านผู้อ่านทั้งหลาย
ขจร สุขพานิช

นิตยสารต่าง ๆ ของไทยวัฒนาพานิช

รอบรู้ ทันเหตุการณ์ ทันสมัย ก้าวไปทั่วโลก ด้วยការอ่าน นิตยสารชั้นนำ
ที่เหมาะสมแก่ทุกเพศทุกวัย ทุกชั้นและรสนิยม

- วิทยาสาร รายสัปดาห์ออกทุกวันที่ ๑, ๘, ๑๕ และ ๒๒ ของเดือน
- วิทยาสารปริทัศน์ รายบ้กซ์ออกทุกวันที่ ๕ และ ๒๐ ของเดือน
- ชัยพฤกษ์ รายบ้กซ์ออกทุกวันที่ ๑๕ และ ๑ ของเดือน
- ชัยพฤกษ์ฉบับวิทยาศาสตร์ รายเดือน ออกทุกวันที่ ๒๒ ของเดือน

สมัครเป็นสมาชิกตั้งแต่บัดนี้และไม่เกิน ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๓ จะได้รับสิทธิในอัตราพิเศษ

ติดต่อเป็นสมาชิกได้ที่

ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ไทยวัฒนาพานิช

๕๕๕ ถนนไนศรีจิต กรุงเทพฯ ๑ โทร. ๒๐๑๑๔, ๒๐๘๐๗, ๒๘๒๔๑

บทบาทของทหารในการพัฒนาประเทศ

ในฐานะที่เป็นพลเรือน บางครั้งก็คิดไม่ได้ว่า ทหารมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างไรบ้าง จำเป็นหรือไม่ที่ต้องมีทหาร คำตอบที่คิดได้คือ ทหารเรามีไว้ป้องกันประเทศ รักษาความปลอดภัยของทรัพย์สิน และตัวเราไม่ให้ศัตรูมาทำร้ายได้ คำถามที่ถามต่อไปคือ ที่ว่าศัตรูนั้น มาจากไหนกันแน่ ถ้ามาจากภายในประเทศ หน้าที่ในการพิทักษ์ทรัพย์สินและชีวิตนั้น น่าจะเป็นของตำรวจไม่ใช่ของทหาร ถ้าหากศัตรูมาจากภายนอก คำถามก็มีต่อไปอีกว่า ศัตรูนั้นคือใคร คำตอบก็คือ ศัตรูคือผู้ที่มาจากประเทศที่มีอุดมคติทางการเมืองและสังคมแตกต่างจากของเมืองไทย ในเวลานี้ ศัตรูภายนอกอาจจะต้องการรุกราน

ประเทศที่มีอุดมคติแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งความปลอดภัยของตนเอง หรือเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศ เพราะฉะนั้นทหารจึงยังคงมีความสำคัญอยู่ คราบไคที่อุดมคติทางการเมืองของประเทศต่างๆ ในโลกยังแตกต่างกันอยู่ และต่างฝ่ายยังคิดว่าวิธีที่จะทำให้ระบบของตนคงอยู่ตลอดไป ก็คือการทำลายระบบตรงกันข้ามให้อ่อนแอลง หรือให้หมดสิ้นไป

จากข้อสมมุติฐานข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากประเทศต่างๆ ในโลกมีอุดมคติที่คล้ายคลึงกัน ความจำเป็นที่จะมีทหารไว้ในประเทศก็หมดไป แต่อุดมคติของประเทศต่างๆ ในโลกนั้นจะเหมือน

กันได้ยากมาก เพราะสาเหตุความแตกต่างของ
อุดมคตินั้นมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า บุคคลใน
ประเทศต่าง ๆ มี environmental stimuli (สิ่ง
เร้าจากสภาพแวดล้อม) แตกต่างกัน เพราะ
สภาพทางการเมือง ทางกฎหมาย ทางเศรษฐกิจ
ทางครอบครัว ทางอาชีพของแต่ละประเทศ
ย่อมแตกต่างกัน เนื่องจากมีประสพการณ์ทาง
ประวัติศาสตร์ และลักษณะภูมิศาสตร์ที่แตกต่าง
กัน perceptual situation (ภาวะแห่งความรู้
สึกรับรู้) ของบุคคลแต่ละประเทศก็แตกต่างกัน
เพราะ frames of reference (สิ่งที่ใช้อ้างอิง
พฤติกรรมอันประกอบด้วย attitudes (ท่าที)
opinion (ความคิด) beliefs (ความเชื่อ)
personal values (คุณค่าส่วนบุคคล) ที่
แตกต่างกัน นอกจากนั้นลักษณะทางวัฒนธรรม
อันประกอบด้วย societal values (คุณค่าของ
สังคม) institutions (สถาบันที่เกี่ยวข้อง
วัฒนธรรม) sanctions (การอนุมัติยับยั้ง)
reference (สิ่งที่ใช้อ้างอิงทางวัฒนธรรม)
cognitions (การรับรู้) ของบุคคลในแต่ละ
ประเทศก็แตกต่างกันเพราะความรู้ ระบบการ
คิดหาเหตุผล และภาษาแตกต่างกัน เมื่อ
perceptual situation กับ environmental
stimuli แตกต่างกันไป ก็ทำให้เกิด motiva-
tion (อารมณ์ที่ถูกรื้อ) แตกต่างกันไป ซึ่งก็

ทำให้เกิดพฤติกรรมที่แตกต่างกันขึ้น ในเมื่อ
พฤติกรรมต่าง ๆ เป็น inputs of political
system (ปัจจัยที่ใส่เข้าไปในระบบทางการเมือง)
และเมื่อผ่าน political socialization process
(กรรมวิธีการสังคมของทางการเมือง) ที่แตกต่าง
กันก็ทำให้เกิด distribution (การแจกจ่าย)
regulation (การบัญญัติกฎเกณฑ์) และ extrac-
tion (การบังคับใช้) ใน outputs (ผลผลิต)
ทางการเมืองแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งก็แสดงออกมา
ในรูปของความแตกต่างกันไปของอุดมคติทางการเมือง
แต่การแตกต่างกันทางการเมืองนี้ ไม่ได้
หมายความว่า การรุกรานจะเกิดขึ้น การรุกราน
จะเกิดขึ้นต่อเมื่อความแตกต่างนี้ทำให้เกิดผล
ประโยชน์ขัดกันอย่างรุนแรง จนไม่อาจแก้ด้วย
วิธีการทูตที่นุ่มนวลได้ ในเมื่อโลกเราใน
ปัจจุบันยังไม่มียุทธวิธีที่จะประกันได้ว่าการขัดแย้ง
กันระหว่างประเทศจะไม่รุนแรงจนถึงกับต้องรุกราน
กัน ภัยแห่งการรุกรานจึงมีอยู่เสมอ ทำให้
จำเป็นต้องมีทหารไว้รักษาประเทศ หรือไม่ก็
เป็นเครื่องมือทางการเมืองระหว่างประเทศ

ในแต่ละประเทศย่อมมีบุคคลที่มีความเชื่อ
ถือในอุดมคติทางการเมืองของประเทศของตน
มากน้อยแตกต่างกันไป สุดแล้วแต่ผลประโยชน์
ของตน จะมีความสัมพันธ์กับอุดมคตินั้น ๆ มาก
น้อยเพียงใด อย่างไรก็ดี คนส่วนมากย่อมไม่ค่อย

สนใจเรื่องการเมืองเท่าไรนัก ยิ่งเป็นประเทศ
ด้อยพัฒนาแล้ว information (การแจ้งข่าว
สาร) และ communication (การติดต่อ)
เกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองนั้นมีน้อย คนที่ไม่
สนใจเรื่องการเมืองจึงมีมาก แต่บุคคลบางกลุ่ม
ผลประโยชน์ของตนอาจขัดแย้งกับระบบการเมือง
ที่ตนอาศัยอยู่ก็ได้ พวกนี้จึงพยายามชักชวน
ประชาชนที่เดิมที่ไม่ใคร่สนใจการเมือง ให้เกิด
ความสนใจมากขึ้น วิธีการคือพยายามชี้ให้เห็น
ถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบที่มีอยู่ เนื่องด้วย
สภาวะของประเทศต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่
เสมอ ความสมมูลระหว่างการเมือง เศรษฐกิจ
และสังคม ย่อมรักษาให้คงอยู่ตลอดไปไม่ได้
ช่องทางที่พวกนี้จะชักชวนให้ประชาชนเห็นถึงข้อ
บกพร่องจึงมีอยู่มาก ส่วนหนึ่งของประชาชน
เหล่านี้จึงเริ่มเกิด identification (การแสดงตน
ว่าเป็นพวกเดียวกัน) internalization (การ
ยอมรับสิ่งที่เสนอมาเพราะเหมาะสมกับคุณค่าส่วน
บุคคลของตน) และ compliance (การยอมทำ
ตามสิ่งที่แนะนำ เพราะหวังรับรางวัล หรือเกรง
ว่าจะถูกทำโทษ) ในสิ่งที่พวกนี้แสดงให้เห็นหรือ
ขอให้ทำตาม เมื่อพวกนี้มีกำลังมากพอสมควร
ก็จะเริ่มแสดงอำนาจทางการเมือง ตามปรกติ
แล้วอำนาจทางการเมืองอาจแสดงออกได้สองแบบ
คือแบบ coercive (บังคับขู่เข็ญ) และแบบ

consensual (สนับสนุนเห็นด้วย) แต่เนื่องจาก
พวกนี้เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีผลประโยชน์ขัดกับ
ระบบที่มีอยู่ อำนาจทางการเมืองจึงมักออกมา
ในรูปแบบบังคับขู่เข็ญ ทำให้ประชาชนบาง
พวกต้องได้รับความเดือดร้อน นอกจากนี้เพื่อ
ให้กำลังของตนมีมากยิ่งขึ้น พวกนี้อาจขอความ
ช่วยเหลือจากประเทศที่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ของ
ตน หรือไม่ก็จากประเทศที่มีผลประโยชน์ขัดแย้ง
กับประเทศของตน ทำให้ทหารจำเป็นต้องเข้า
มายุ่งเกี่ยวในการนี้ เพราะปล่อยให้ตำรวจจัด
การแต่ฝ่ายเดียวคงไม่ได้ เพราะอาจเกินขีดความ
สามารถของตำรวจก็ได้ หน้าที่ของทหารในกรณี
นี้จึงมีทั้งป้องกันศัตรูภายนอก และรักษาความ
สงบภายใน

ในประเทศด้อยพัฒนาส่วนมากนั้น สถาบัน
ต่างๆ ทางสังคมยังไม่มีครบบริบูรณ์ และสถาบันที่
มีอยู่บางสถาบันก็ยังไม่เจริญเต็มที่ ทำให้สถาบัน
บางสถาบันต้องเข้ามาทำหน้าที่ ที่นอกเหนือจาก
หน้าที่ปรกติของตน ตัวอย่างเช่น สถาบันทหาร
ของประเทศไทย ซึ่งมีการจัดองค์การที่ดีกว่า
สถาบันอื่น สามารถ mobilize (เคลื่อนย้าย)
พลังของชาติได้ง่ายกว่าสถาบันอื่น ประสิทธิภาพ
ในการตัดสินใจก็จัดอยู่ในระดับสูง การเข้ามา
ของทหารจึงไม่น่าถือว่าเป็นเรื่องผิดธรรมชาติเสีย
ทีเดียว

ไม่ว่าทหารจะมีส่วนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในประเทศด้วยเหตุผลข้อแรก คือรักษาความปลอดภัย หรือวิธีหลัง คือทำหน้าที่แทนสถาบันอื่นที่ไม่มีอยู่ในประเทศหรือที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ ทหารย่อมต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำกิจการงานของคนให้ดีที่สุด สำหรับข้อแรกนั้นหน้าที่ของทหารไม่ได้จำกัดอยู่เพียงป้องกันความปลอดภัยเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น หากต้องคลุมถึงการป้องกันไม่ให้เหตุการณ์นั้น ๆ เกิดขึ้นด้วย แก่นแท้แห่งการป้องกันไม่ให้เหตุการณ์เกิดขึ้น ย่อมอยู่ที่ว่าทหารจะสามารถชักชวนให้ประชาชนไม่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ของฝ่ายตรงกันข้ามได้เพียงใด ทหารสามารถที่จะสร้างความไว้วางใจ และศรัทธาจากประชาชนได้หรือไม่ ถ้าทหารสามารถชนะจิตใจประชาชนได้ ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือโดยให้ทรัพยากร กำลังคน และข้าวคราวแก่ทหาร ทำให้การปราบปรามทำได้ง่ายขึ้น การที่ทหารจะชนะจิตใจประชาชนได้นั้น ทหารจะต้องเข้าใจประชาชน จะต้องมีส่วนพัวพันกับประชาชน ซึ่งก็ต้องอาศัยความรู้สาขาต่างๆ ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ยกตัวอย่างเช่นในการทำ military civic action (การช่วยงานพลเรือนของทหาร) ในพื้นที่ปฏิบัติการของทหาร ทหารอาจต้องมีความรู้ แพทย์ศาสตร์ คุรุศาสตร์ เกษตร วิศวกรรม ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือพลเรือนในทางด้านสาธารณสุข สุขาภิบาล การศึกษา กลสิกรรม การขนส่ง การติดต่อสื่อ

สาร การทำถนน ฯลฯ ยิ่งถ้าทหารเข้ามามีส่วนในกิจการภายในประเทศ เนื่องจากสถาบันอื่น ๆ ในสังคมยังเติบโตไม่เต็มที่หรือไม่มีก็ตาม ความรู้ของทหารยังคงมีกว้างขวางออกไป เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของทหารนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องระดับท้องถิ่นเสียแล้ว แต่เป็นเรื่องระดับชาติเลยทีเดียว ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น สถาบันของทหารจึงควรมีระบบที่จะให้โอกาสแก่ทหารได้ศึกษาเพิ่มเติมความรู้ที่ตนต้องใช้ ถ้าหากสถาบันของทหารไม่มีระบบดังกล่าว ทหารก็ควรใช้ระบบที่มีอยู่นอกเช่นส่งทหารไปเรียนในมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนเทคนิคต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ สำหรับประเทศไทยแล้ว ระบบการศึกษาของทหารจัดอยู่ในระดับที่ดีมาก ทหารแต่ละคนสามารถรับการศึกษาตั้งแต่เริ่มเป็นทหารจนกระทั่งออกจากราชการไป ตัวอย่างเช่นผู้ที่อยู่ในกองทัพบกของไทย สามารถผ่านโรงเรียนนายสิบ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนเสนาธิการทหารบก วิทยาลัยการทัพบก โรงเรียนเสนาธิการทหาร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนเหล่า ๆ อีกด้วย ถ้าสถาบันทหารปรับปรุงระบบการศึกษาที่มีอยู่ ทหารคงสามารถผลิตคนักการปกครอง นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา นักเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ที่มีคุณวุฒิได้ แน่แน่นอนที่สุดในระยะแรกอาจขาดครูและเครื่องมือ ปัญหานี้ อาจแก้ไขได้โดยยืมจาก

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศและต่างประเทศ เมื่อบุคคลที่มีคุณวุฒิจบจากสถาบันทหารมากขึ้น พวกนี้ก็จะเป็นการสำคัญสนับสนุนบุคคลที่มีคุณวุฒิอื่นที่จบจากสถาบันการศึกษาอื่น และต่างก็จะช่วยสร้างหรือบำรุงให้สถาบันทางสังคมที่จำเป็นเกิดขึ้นหรือเติบโตจนเลี้ยงตัวเองได้ สถาบันทหารจึงมีสภาพเหมือนสถาบันแม่ ที่ทำการอุ้มชูสถาบันอื่นในสังคมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้

ถ้าหากว่าทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวในกิจการภายในประเทศโดยไม่มีความจำเป็น การขัดแย้งกันระหว่างสถาบันจะเกิดขึ้น สถาบันอื่นอาจเอาชนะจิตใจประชาชนได้ง่ายกว่าสถาบันทหาร เนื่องจากประชาชนเห็นว่าสถาบันทหารไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกิจการของสถาบันอื่น เมื่อสถาบันทหารขาดการสนับสนุนจากประชาชนการเปลี่ยนแปลงภายในสถาบันทหารอาจเกิดขึ้นได้ ทำให้ผู้มีอำนาจในวงการทหารเดิมต้องถูกโค่นทิ้งไป และในที่สุดสถาบันทหารก็จะปฏิบัติตามหน้าที่โดยชอบธรรมของตนได้

ประเด็นของบทความนี้อยู่ตรงที่ว่า การพัฒนาประเทศนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด คือเสถียรภาพภายในประเทศและกลไกสำหรับการพัฒนา ในประเทศด้อยพัฒนานั้น บทบาทของทหารในการ

พัฒนาประเทศมีอยู่สองประการ คือรักษาความสงบภายใน และทำหน้าที่แทนกลไกบางส่วนของสังคมที่มีหน้าที่พัฒนาประเทศหรืออย่างอื่นก็ตาม แม้ว่าสถาบันทหารจะมี comparative advantage (ข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ) มากกว่าสถาบันอื่น ๆ ในบางด้านของการพัฒนาประเทศ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสถาบันทหารควรจะอาศัยระบบที่มีอยู่โดยไม่มีการปรับปรุงตนเสียเลย สถาบันทหารควรพยายามสร้างบุคคลของตนให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ทำงานได้ผลอย่างเต็มที่ สำหรับประเทศไทยแล้ว การปรับปรุงคุณภาพของทหารในสาขาต่าง ๆ นั้น อาจทำได้ง่ายกว่าประเทศด้อยพัฒนาอื่นๆ เพราะสถาบันทหารของเรามีระบบการศึกษาที่ดีมาก ทหารสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิต การเป็นทหารของเขา สิ่งที่ต้องคิดในที่นี้คือการปรับปรุงหลักสูตรของโรงเรียนทหารต่างๆ ให้เป็นไปตามความรับผิดชอบของทหารที่มีต่อประเทศชาติ ถ้าเรายอมรับตามความคิดกว้าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทของทหารในการพัฒนาประเทศ ขั้นต่อไปคือ เราควรพิจารณาถึงรายละเอียดปลีกย่อยในทางปฏิบัติ เพื่อดำเนินตามความคิดที่กล่าวมาข้างต้น แต่เรื่องนี้อยู่นอกเหนือขอบเขตของบทความนี้ จึงขอยุติบทความนี้ไว้เพียงเท่านี้

วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์

ทหารกับการเมือง

กมล สมิวัชร

ภายในระยะเวลาเกือบสิบปีมานี้ มีการตื่นตัวทางรัฐศาสตร์ ในเรื่องการพัฒนาการเมืองกันอย่างขนานใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่หนังสือของ Almond และ Coleman ออกสู่ท้องตลาดในปี ๒๕๐๓^(๑) เป็นต้นมา ซึ่งตรงกันข้ามกับการศึกษารัฐศาสตร์ที่เคยเป็นมา โดยมักจะเน้นหนักถึงโครงร่าง สถาบันทางการเมือง และ “ลักษณะที่ควรจะเป็น” ของการปกครอง นักรัฐศาสตร์พัฒนาพวกใหม่^(๒) ได้หันมาให้ความ

(๑) Gabriel A. Almond and James S. Coleman (ed.) *The Politics of Developing Areas*, Princeton University Press, Princeton, 1960

(๒) ส่วนมากเป็นพวกที่ขึ้นอยู่กับ Committee on Comparative Politics of the Social Science Research Council แห่งสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัยที่ขึ้นหน้าขันทาในเรื่องนี้ได้แก่ Princeton, Chicago, Columbia, University of California at Berkeley และ M.I.T.

สนใจพลังและสายใยทางสังคม (Social Forces) เช่นระบบครอบครัว ค่านิยมของประชาชน และ “สถาบันกึ่งการเมือง” (Quasi-Political Institutions) เช่น ศาสนา การศึกษา และทหาร เป็นต้น โดยถือว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการเมือง ความโน้มเอียงดังกล่าวมีผลมาจากอิทธิพลของพวกนักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น Max Weber, Aron, Lévi Strause และ Talcott Parson

ความจริงแล้วแนวโน้มดังกล่าวเป็นการเจริญเติบโตในทางที่ดี สำหรับวิชารัฐศาสตร์ซึ่งแต่ก่อนมักจะเน้นหนักไปในทางกฎหมายและการศึกษา

ในเรื่องแบบและรูปร่าง (Form) มากเกินไป^(๓) แต่ในขณะเดียวกัน การค้นตัวใหม่นี้ก็ก่อให้เกิดปัญหาทางวิชาการไม่น้อย เช่นยังคงตกลงกันไม่ได้ในเรื่อง Conceptual framework หรือแม้แต่คำนิยามธรรมดา ๆ เช่น คำว่า “พัฒนา” ว่าหมายถึงอะไรกันแน่ บางครั้งเหตุผลที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาเป็นไปอย่างผิวเผิน เพราะต้องพยายามสร้าง “หุ่น” หรือ Model ให้เหมือนกับพวกนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ฯลฯ ปัญหาดังกล่าว มีสาเหตุมาจากความใหม่ของวิชาและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของพวกนักวิทยาศาสตร์พัฒนาบางคน ซึ่งหากจะเอามาเขียนเป็นบทวิจารณ์อย่างละเอียดคงจะได้เป็นหนังสือเล่มหนาถนัดใจ เพื่อการริเริ่มวิเคราะห์ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าวนี้ไว้อย่างคร่าว ๆ ก่อน ผู้เขียนจะขอยกเอาบทความ บทบาทของทหารในการพัฒนาประเทศ ของคุณ วารินทร์ วงศ์หาญเขาว์ (ดูหน้า ๑๑-๑๕ ในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนี้) มาเป็นจุดในการวิจารณ์และถกเถียง เพราะผู้เขียนมีความเห็นว่าบทความนี้ มีเค้ามาจากข้อ

(๓) ในฝรั่งเศสยังมีนิยามศึกษาอย่างน้อย โดยจกวิชา รัฐศาสตร์เข้าอยู่กับแผนกกฎหมายมหาชน แม้แต่ในสหรัฐ ฯ มหาวิทยาลัย Columbia ก็เพิ่งเปลี่ยนชื่อจากแผนกกฎหมายมหาชน (Public Law & Government) มาเป็นแผนกวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยมุ่งสอนหนักไปทางกฎหมาย และการปฏิบัติราชการ เพิ่งจะเปลี่ยนมาเป็นรัฐศาสตร์ที่แท้จริงเมื่อประมาณปี ๒๕๐๖

เขียนของนักรัฐศาสตร์พัฒนารุ่นใหม่ที่เรากล่าวถึง แม้แต่ชื่อเรื่องก็คล้ายคลึงกับของ John J. Johnson ซึ่งเขียนเรื่องทหารกับการเมืองในประเทศด้อยพัฒนาไว้หลายแห่ง^(๔)

จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม บทความของคุณวารินทร์ ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกรวกบ่ว่าทหารเพิ่งจะเริ่มมามีบทบาททางการเมืองในประเทศด้อยพัฒนา^(๕) คือหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อประเทศในเอเชียและแอฟริกาได้รับเอกราชจากฝรั่ง อันที่จริงในประวัติศาสตร์ ทหารเล่นการเมืองมานานนักหนาแล้ว ตัวอย่างเช่น กุบไลข่าน นโปเลียน และพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ เป็นต้น แม้แต่ในประเทศที่ “พัฒนาแล้ว” อย่างอเมริกา ทหารก็เข้าไปมีบทบาททางการเมืองอยู่ไม่น้อย ตัวอย่างเช่น ประธานาธิบดีวอชิงตัน แกรนท์ และไอเซนเฮาว์ เป็นวีรบุรุษทางการทหารมาก่อน (ทั้งนี้ไม่นับคนอย่างวิล

(๔) John J. Johnson, *The Role of the Military in Underdeveloped Countries*, Princeton University Press, Princeton, 1962 และโดยผู้เขียนคนเดียวกัน *The Military in the Political Development of New Nations: An Essay in Comparative Analysis*, University of Chicago Press, Chicago & London, 1964 และ *The Military and Society in Latin America* Stanford University Press, Stanford, 1963.

(๕) คุณวารินทร์ กล่าวว่า “ในประเทศด้อยพัฒนาส่วนมากนั้น สถาบันต่าง ๆ ในสังคมยังไม่ครบบริบูรณ์ และสถาบันที่มีอยู่บางสถาบันก็ยังไม่เจริญเต็มที่ ทำให้สถาบันบางสถาบันต้องเข้ามาทำหน้าที่นอกเหนือจากหน้าที่ปกติของตน ตัวอย่างเช่นสถาบันทหาร ”

เลียม เชนรี แฮร์สัน แพรงกลิน เบียร์ช และ ที โอคอร์ รุสเวลท์ ซึ่งเป็นนายทหารหรือมีพื้นเพทางทหารก่อนเป็นประธานาธิบดี) ด้วยเหตุฉะนั้น อาจจะไม่จริงกระมังที่ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง เพราะ “สถาบันต่าง ๆ ในสังคมยังไม่ครบบริบูรณ์” หรือ “สถาบันที่มีอยู่บางสถาบันยังไม่เจริญเต็มที่” อย่างที่คุดวารินท์กล่าว ดูตัวอย่างประเทศที่ “พัฒนาแล้ว” เช่น ฝรั่งเศสเป็นต้น ใครจะกล่าวพูดว่าฝรั่งเศสเป็นประเทศค่อยพัฒนา แต่ในขณะที่เดียวกันฝรั่งเศสก็ยินยอมให้คนอย่างนายพลเดอโกลเข้ามาเล่นบทบาทกึ่งเผด็จการอยู่ได้เป็นเวลาช้านาน ในทำนองตรงกันข้าม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินเดียยังอยู่ในข่ายของประเทศค่อยพัฒนา เช่นเดียวกับไทย ซึ่งสถาบันต่าง ๆ ในสังคมของประเทศเหล่านั้น ก็น่าที่จะยังไม่บริบูรณ์อยู่มากเหมือนเรา แต่เหตุไหนเขาถึงไม่ยอมให้ทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอย่างเปิดเผยได้เล่า ยิ่งไปกว่านั้นอยากจะถามต่อไปอีก ว่ามีประเทศไหนในโลกที่มีสถาบันในสังคม “ครบบริบูรณ์” หรือ “เจริญเต็มที่” แม้แต่อังกฤษและประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย (อเมริกานั้นไม่ต้องพูดถึง สถาบันทางสังคมของอเมริกานั้นห่างไกลจากความบริบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นคงจะไม่มีปัญหาทางเยาวชน การศึกษา ผิว และ “the rising expectation” ฯลฯ มากมาย

มหาศาลเป็นแน่) หมายความว่าอาจจะเป็นไปได้ใหม่ ว่าเหตุผลที่ยกมานั้นไม่เป็นจริงเสมอไป ในบางประเทศ ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพราะองค์การอื่น ๆ ยังไม่มีจริง แต่ในบางแห่งทหารเป็นนายประชาชนได้ เพราะปัญญาชนและชนชั้นกลางในประเทศนั้น แทนที่จะแข็งตัวต่อต้าน กลับยินยอมสยบให้กับทหาร ในบางประเทศ ทหารฉลาดพอที่จะกวาดเอาพวกที่อาจจะเป็นศัตรูของตนไปเป็นพรรคพวกโดยการให้สินจ้างรางวัล ในบางประเทศทหารกับพลเรือนมีความแตกต่างกันน้อยมากจนดูแทบไม่ออกในด้านอุปนิสัยใจคอ คือเป็น “ราชการ” เหมือนกัน ในบางแห่งทหารสรวมรอยเข้ามามีอำนาจได้โดยอาศัยการต่อสู้เพื่ออิสระภาพ หรือจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบบเก่ามาเป็นระบบใหม่ ในบางภูมิภาค ทหารใช้อาวุธหรือ Naked force ชูให้ฝ่ายตรงข้ามหวาดกลัวจนไม่อาจจะรวมกลุ่มกันได้ดี (ไม่ใช่เพราะ “ไม่เจริญเต็มที่”) ในหลายประเทศเพราะพวกนายทหารมีอำนาจทางเศรษฐกิจ จะโดยดั้งเดิมหรือโดยร่วมมือกับชนต่างด้าว ในภายหลังก็ตาม และใช้อำนาจในทางเศรษฐกิจให้เป็นประโยชน์ในทางการเมือง ในหลายแห่งเพราะนายทหารบางคนมีลักษณะผู้นำ หรือ “ลักษณะชูใจ” (Charisma ศัพท์ไทยของนิธิ เอียวศรีวงศ์) และสามารถที่จะใช้คุณสมบัตินั้นให้เป็นประโยชน์ได้ในบางภูมิภาคเพราะทหารได้รับความนิยมนับถือ

จากสังคมมาก (เกินสมควร) แม้ว่านายทหารที่สำคัญ ๆ จะไม่มีลักษณะเด่นกว่าบุคคลประเภทอื่นนัก ในหลายประเทศเพราะมีประวัติความเป็นมาในอดีต ที่ว่าผู้นำจะต้องเป็นนักรบ มีคุณะนั้นจะปกครองประเทศไม่ได้นาน และลักษณะในประวัติศาสตร์นี้ ยังเป็นโรคเรื้อรังต่อมาถึงปัจจุบัน และในบางประเทศ (เช่นไทย) อาจจะมีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้รวมกัน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ที่เราไม่น่าจะลืมว่าพลังกำลัง (Might) ซึ่งมีรถถังและเครื่องบินเป็นสื่อนี้ เป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพศักดิ์สิทธิ์นักหนาในสังคมมนุษย์ และบุคคลกลุ่มใดก็ตาม ไม่ว่าจะป็นทหาร พรรคคอมมิวนิสต์ หรือกลุ่มอาสาสมัคร (อย่างคิวบา) ซึ่งมีสิ่งนี้อยู่ในกำมือ ก็น่าจะใช้ให้เป็นประโยชน์ คุณอำนาจทางการเมืองได้ ไม่ว่าจะองค์กรหรือพลังทางสังคมในประเทศต่าง ๆ นั้นจะสมบูรณ์ หรือไม่สมบูรณ์ก็ตาม หูไปทำไมมี เราไม่รู้แน่ ๆ หรือว่าเหตุใด ทหารจึงเข้ามามีอำนาจทางการเมืองได้ และเหตุผลที่แท้จริงมักจะถูกแตกต่างกันไปแล้วแต่ประเทศ จะเอามาพูดรวม ๆ สร้างเป็น Model นั้นคงจะไม่ได้

คุณวารินทร์ เสนอว่าทหารควรจะเป็นผู้รอบรู้ กล่าวคือ “ทหารอาจจะต้องมีความรู้แพทยศาสตร์ ครุศาสตร์ เกษตร วิศวกรรม ฯลฯ เพื่อช่วยเหลือพลเรือน ในทางด้านสาธารณสุข สุขภาพ การศึกษา ศิลปกรรม การขนส่ง การติดต่อ

สื่อสาร การทำถนน ฯลฯ” ผู้วิจารณ์อยากจะถามว่าถ้าอย่างนั้นแล้วเราจะมีหมอ วิศวกร เกษตรกร ฯลฯ ไว้เพื่อประโยชน์อันใด ถ้าทหารอยู่ในฐานะที่จะช่วยเหลือพลเรือนได้ ทหารทำเสียเองทุกอย่างจะไม่สะดวกและ “มีประสิทธิภาพ” กว่าหรือ หรือถ้ามองในมุมกลับ ออกกฎหมายบังคับให้นักวิชาการ และนักวิชาชีพต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นทหาร แล้วปกครองแบบรัฐตัวเองทุกอย่าง จะไม่สะดวกกว่าหรือ อาจจะซบเทือนพวกเราที่นิยมวิธีการ “โตแล้วเรียนดี” ว่าเป็นว่า ใช้ระบบคล้ายกับที่คิวเวารินทร์เสนอไว้ กล่าวคือทหารทำเองทุกอย่าง ตั้งแต่ควบคุมการเดินป่าปลูกข้าว ตั้งสถาบันสอนคนทางทหารแม้จ คุมรถเมล์ ขายข้าวสาร ตลอดจนไปจนถึงปกครองประเทศ ผลปรากฏว่าพม่าเป็นประเทศลำดับหลังที่สุดประเทศหนึ่งในโลก^(๖) หลังสงครามใหม่ ๆ เกษตรกรข้าวชาวยุโรปเป็นอันดับหนึ่งในโลก ปัจจุบันพม่ามีข้าวไม่พอกิน ประชาชนในเมืองมีแต่ความยากจน แตมยังไม่สามารถแก้ปัญหาความแตกแยกภายในได้ด้วย สิ่งที่ผู้วิจารณ์อยากเห็นและที่คิวเวารินทร์ไม่ได้กล่าวถึงไว้เลยก็คือ ทหารควรจะรอบรู้ในวิชาทหาร เพราะถือเป็นอาชีพและความรับผิดชอบหลักของทหาร ถ้าทหารไม่สนใจในการป้องกันประเทศ แล้วจะให้ใครสนใจ แต่

(๖) ผู้สนใจโปรดดู John H. Badgley, "Two Styles of Military Rule : Thailand and Burma," *Government and Opposition*, Vol. 4, No. 1, 1968.

ทหารจะทำหน้าที่หลักของตนได้อย่างไร ถ้าทหารมีว่ไปขุนวายเป็นเอตะทักกะ ในทุกสาขาวิชาการ ในฐานะที่เคยเป็นทหารมาก่อน และในปัจจุบันเป็นครูโรงเรียนชั้นสูงของทหารหลายแห่ง ผู้วิจารณ์มีประสบการณ์ว่าวิชาการต่าง ๆ ที่สอนในวิทยาลัยทหารของไทยนั้น อาจจะเป็นพื้นทำให้นายทหารของเรา มีข่าวสารมากขึ้นก็จริง แต่ห่างไกลจากความเป็นผู้รู้อย่างยิ่ง แต่ในขณะเดียวกัน ความรู้ทางวิชาทหารของนายทหารไทยก็มักจะลดน้อยถอยลงไปด้วย เพราะจะเป็นพระอินทร์เก่งเสียทุกอย่างคงจะไม่ได้ เมื่อได้มาทางหนึ่งย่อมเสียไปทางหนึ่งเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นเราจึงมีนายทหารอ้วนพุงพลุ้ย มีลักษณะเป็นอาเสี้ยมากกว่าเป็นทหาร (ในอเมริกาถ้าผู้นำหนักเกินมาตรฐาน เขาจะเชิญให้ออก) และมีพลทหาร นายสิบ ที่ยั้งบั้นไม่เป็นอยู่เป็นจำนวนไม่น้อย ที่พูดนี้ไม่ใช่คิดขึ้นเอง แต่ผู้เขียนเคยเป็นผู้บังคับหมวดทหารราบจำเป็นมาแล้วสองปี เมื่อพูดมาถึงตอนนี้แล้วอยากจะถามตัวเองเหมือนกัน ว่าจะเป็นไปได้ไหมที่ในส่วนลึกของหัวใจนั้นพวกเราเห็นพ้องต้องกัน ว่าทหารไม่มีความจำเป็นในการป้องกันประเทศไทยเท่าใดนัก เพราะถ้าจวนตัวจริง ๆ ก็คงหาทางออกเอาตัวรอดได้โดยวิธีการทูต ประวัติศาสตร์ชาติไทยยุครัตนโกสินทร์ ก็มักจะเป็นอย่างนี้เสมอมา แต่ก็ยังติดใจอยู่เหมือนกันว่า ถ้าคนอย่างพระ

นเรศวร หรือพระเจ้าตากสินไปมีว่ทรงสนใจทางการค้า เป็นกรรมการบริษัทลูกชั้น หรือบริษัทเสือนอนกิน ไปเอาดีในทางอื่นซึ่งไม่ใช่ยุทธวิธี ชาติไทยจะเป็นรูปเป็นร่างมาให้เราได้ถกเถียงกันทุกวันนี้เชียวหรือ

ที่พูดและวิจารณ์บทความ ของคุณวารินทร์มานี้ มิได้หมายความว่าไม่เห็นด้วยโดยสิ้นเชิงว่าทหารไม่ควรมีบทบาททางการเมือง อันที่จริงแล้วทหารเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่สำคัญทางการเมือง และการพัฒนาการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคม “ด้อยพัฒนา” อย่างเรา ๆ จุดสำคัญอยู่ที่ว่าทหารจะมีบทบาทอย่างไร เพราะเราต้องไม่ลืมว่าที่เราเรียกกันลอย ๆ ว่า “ระบบทหาร” หรือ “การปกครองโดยทหาร” (Military Government) นั้น มีอยู่ด้วยกันมากมายหลายแบบ เช่นระบบเผด็จการ (Military Dictatorship) เช่นสเปน ระบบคนาริปไตยทหาร (Military Oligarchy) เช่นกรีกและพม่า ระบบราชการ-ทหาร (Military-Bureaucracy) เช่นไทย และอียิปต์ และบางแห่งทหารเล่นการเมืองอย่างเด็ดขาด อยู่หลังจากรัฐบาลพลเรือน เช่นแบบประเทศตุรกี เป็นต้น และแต่ละแบบ ก็มีลักษณะแตกต่างกันไปตามลักษณะเผ่าชนและภูมิรัฐศาสตร์ บางประเทศ เช่นปากีสถานภายใต้ นายพลยัยัดข่าน ทหารยังมีความห่วงใยในการปกครองแบบประชาธิปไตย

มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว และพยายามที่จะให้ประเทศกลับไปสู่ระบบประชาธิปไตยโดยเร็วที่สุด ถือว่าตัวเองมีบทบาทเป็นเพียง “ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” ชั่วคราว เมื่อสถานการณ์ยุ่งเหยิงคลี่คลายขยายตัวไปด้วยดีแล้ว ก็รีบคืนอำนาจให้แก่พลเรือน (นายพล เนวิน ก็เคยทำอย่างนี้ แต่รัฐบาลอนุ ประสพมรสุมทางการเมืองและการบริหารจนไม่อาจจะปกครองประเทศได้) หากทหารมีบทบาทดังกล่าว ก็คงจะไม่มีคนที่มิใช่เป็นธรรมชาติ ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลทหาร และทหารก็จะมิศักดิ์ศรีได้รับความนับถือจากประชาชนมากยิ่งขึ้นไปอีก ทหารเองก็สามารถทำหน้าที่ของตนได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย อีกประการหนึ่งบทบาทของทหารในการเป็นพี่เลี้ยงคอย “อุ้มชู” สถาบันอื่น ก็ไม่น่าจะเป็นไปในทางที่พยายามผลิตคู่แข่งชาดูแข่งกัน จนถึงขนาดส่งไปช่วยสถาบันอื่น เช่นมหาวิทยาลัยได้ และอย่างที่ผู้ก่อการปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ทำมาในอดีต (โดยส่งเข้าไปเป็น “พี่เลี้ยง” ในรัฐสภาในฐานะสมาชิกประเภทที่สอง) แต่น่าจะเป็นไปในลักษณะที่ให้การสนับสนุน ให้สถาบันต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์ หรือรัฐสภา ก็แล้ว แต่ ได้เจริญเติบโตเอง โดยไม่ถูกก่อกวนรังควานหรือขัดขวางจากองค์กร หรืออิทธิพลภายนอก คอยดูให้มีวิธีการแบบ fair play ในสังคม และ คอยบ่อนักรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ให้ถูก

โค่นล้มโดยวิธีการเหนือกฎหมาย (Extra Legal Means) แทนที่จะไปทำอย่างนั้นเสียเอง

แต่ันกัวิชาการที่นิยมให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองมาก ก็อาจจะวกกลับมาหาคำที่มีมนต์ขลังอย่างยิ่ง (โดยเฉพาะในประเทศไทย) นั่นคือคำว่า “เสถียรภาพ” ผู้นิยมรัฐบาลทหารจะอ้างว่า เพราะรัฐบาลประชาธิปไตยไม่มีเสถียรภาพ ไม่สามารถพัฒนาประเทศได้รวดเร็ว และต้องเผชิญกับปัญหา ความแตกแยกภายใน ทหารจึงต้องเข้ามาทำหน้าที่ เป็นรัฐบาลเสียเอง อันที่จริงเหตุผลข้อนี้ก็มิมีน้ำหนักอยู่น้อย ทีเดียว ความเจริญทางเศรษฐกิจ ในประเทศไทย สมัยจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นการปฏิวัติทางเศรษฐกิจเอาทีเดียว เป็นต้น ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วรัฐบาลเผด็จการแบบใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นเผด็จการทหาร เผด็จการพรรคเดียวอย่าง คอมมิวนิสต์ หรือเผด็จการพลเรือนแบบเวียดนามสมัยนายโงววินเดียม ก็ตาม ย่อมจะก่อให้เกิดผลดังกล่าวนี้ได้ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นการปกครองของทหารเสมอไป ในขณะที่เดียวกันเราก็น่าจะพอเห็นได้ว่าการปกครองแบบ “เด็ดขาด” ดังกล่าวนั้น น่าจะมีได้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง เมื่อสถานการณ์ดับขันอย่างแท้จริงเท่านั้น จะยึดถือเป็นแบบการปกครองประเทศที่ถาวรนั้นคงจะไม่ได้ เพราะนอกจากว่าการปกครองแบบเผด็จการ จะก่อให้เกิดความล้าหลังทางการเมืองแล้ว ในระยะยาวและในตัวของมันเอง ระบบเผด็จ

การเป็นระบบที่ไม่มีเสถียรภาพ เพราะเป็นการปกครองที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลคนเดียวหรือไม่ก็คน การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มักจะเป็นไปในแบบรุนแรงและฉับพลัน ประสพการณ์ของไทยในอดีตที่มีการชิงราชย์ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช และการปฏิวัติรัฐประหาร ใน “ยุครัฐธรรมนูญ” น่าจะเป็นตัวอย่างที่พอใช้อ้างอิงสนับสนุนข้อคิดเห็นนี้ได้ หากจะให้มีการพัฒนาการเมืองไปสู่ระบบที่ถาวร (ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเป็นระบบที่เหมือนกับ ประชาธิปไตยตะวันตกเสมอไป)^(๗) เผด็จการจะเป็นระบบที่ใช้ไม่ได้ จะต้องเลิกล้ม และต้องหันกลับไปหาระบบที่อาจจะหย่อนในเรื่อง “ประสิทธิภาพ” แต่มีพลังความทนทาน ความยืดหยุ่น และการประสมประสาน ยิ่งกว่าระบบคนเดียวหรือกลุ่มเดียว

ในเรื่องการพัฒนาการเมืองนี้เอง ที่ทหารสามารถจะมีบทบาทได้มาก กล่าวคือ แทนที่ทหารจะเข้ามาเล่นการเมืองอย่างถาวร^(๘)

(๗) จงสำรวจระบบอย่างไรจึงจะได้ทั้งประชาธิปไตยและเสถียรภาพ - ผู้วิจารณ์ได้เสนอวิธีการไว้ในหนังสือชื่อ พัฒนาการเมืองไทย ซึ่งจะจัดพิมพ์โดยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายในต้นปี ๒๕๑๓

(๘) นายพร สิทธิอำนวย เป็นผู้หนึ่งที่เสนอให้รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติ ให้ทหารมีบทบาททางนิติบัญญัติอย่างถาวร โดยอ้างว่าวิธีนี้จะทำให้ทหารมีส่วนได้เสียกับรัฐธรรมนูญโดยตรง ซึ่งผลก็คือ ท่านเหล่านั้นจะต่อสู้ป้องกันรัฐธรรมนูญแทนที่จะไปล้มล้างรัฐธรรมนูญ ดังที่เป็นมาโปรดดู Paul Sithi-Amnuai, "Civil-Military Constitution," The Bangkok Post 3 January, 1966.

ทหารน่าจะมีส่วนช่วยให้เกิดระบบการเมือง โดยเสียงส่วนใหญ่ ซึ่งจะเป็นระบบที่ยั่งยืนตลอดไป หากทหารหวังดีต่ออนาคตของประเทศชาติด้วยใจจริง ทหารจะเป็นคนกลางให้นักวิชาการค้นหา ระบบการเมือง (หรือเศรษฐกิจ) ให้เหมาะกับลักษณะของชาติ และนำระบบนั้นมามอบให้แก่ นักการเมือง เพื่อใช้ยึดถือปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกัน ทหารควรจะหันกลับไปทำหน้าที่ป้องกันประเทศ แต่อย่างเด็ดขาดต่อไป แต่เท่าที่เป็นมาในอดีต คนอย่างนายยาขี้ค่านมีน้อย และทหารในประเทศด้อยพัฒนามักจะมีความเห็นว่า ตนสามารถทำหน้าที่ทางการเมืองได้ดีกว่าคนอื่น ทั้ง ๆ ที่ในบางครั้งเหตุผลที่นำมาอ้างก็ใช่จะน่าเชื่อถือเสมอไป แต่ที่พอแลเห็นได้โดยไม่ต้องอ้างทฤษฎีรัฐศาสตร์แผนใหม่ ก็คือ ทหารยังเป็นปูดุชนที่มีอารมณ์และกิเลส เมื่อได้เข้ามาล้มระบอบอำนาจ ก็ย่อมหลงไหล และใครที่จะได้บริโภคนอำนาจนั้นเรื่อยไป ทหารบางประเทศ เช่น พม่า วนวยกับการสร้างระบบ “Burmese Socialism” แต่ในอีกหลายประเทศสนใจทั้งอำนาจ สตรีเพศ และเงินทองข้าทาสบริวาร ทหารประเภทหลังจะอ้างตนว่าทำเพื่อประเทศชาติ เพื่อ “เสถียรภาพ” หรือ “ประสิทธิภาพ” หรืออะไรก็ตาม ย่อมอ้างได้ แต่คนที่เชื่อในความจริงใจของทหารประเภทนี้ จะมีก็แต่คนโง่ที่ไม่เข้าใจเหตุผล หรือนักวิชาการที่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงนอกทฤษฎี

มีทหารอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นเพราะ สถานการณ์แวดล้อม และความมั่นใจในความสามารถของตน ดึงดูดให้จำเป็นต้องใจเข้าสู่วะที่การเมือง นายพล ไอเซนเฮาว์ และ นายพล เดอโกล เป็นตัวอย่างของทหารประเภทนี้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว นายพลอายุชานอาจจะเป็นตัวอย่างของคนประเภทเดียวกัน ในประเทศด้อยพัฒนา ในกรณีนี้สถาบันทหารที่บุคคลผู้นั้นสังกัด หรือเคยสังกัดอยู่ จะมีความสำคัญน้อยมาก ความนิยมในหมู่ประชาชนระดับชาติ เป็นหัวใจของความสำเร็จของบุคคลดังกล่าว ทหารประเภทนี้จะเป็นพวกที่ “ถอดเครื่องแบบ” แล้ว และการ “เล่น” การเมืองของเขามีลักษณะไม่แตกต่างกับประชาชนธรรมดาเพียงใดนัก ผู้นำทางทหารเหล่านี้ ไม่เป็นภัยต่อลัทธิประชาธิปไตย และเป็นที่ยอมรับของประชาชน ผิดกับพวกที่ไม่ยอมทั้งเครื่องแบบ ชอบใช้สถาบันทหารในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับการป้องกันประเทศ (และเพื่อกิจกรรมส่วนตัว) คัดสินใจไม่ใคร่จะได้ว่าตัวเองอยากเป็นนักการเมือง หรือทหาร ผลก็คือเป็นไม่ได้ทั้งสองอย่าง

สำหรับประเทศไทย ทหารได้มีส่วนในการพัฒนาประเทศ และช่วยให้ประเทศไทยได้รอดพ้นภัยมาหลายครั้ง ตัวอย่างเช่นการตัดสินใจไม่รวมญี่ปุ่นในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยุคแรก ได้ช่วยให้ไทยรอดพ้นจากความหายนะมา

ได้ และการพัฒนาประเทศในสมัยจอมพลแปลก และจอมพลสฤษดิ์ ก็เป็นผลงานที่ดีเด่นส่วนหนึ่งของทหาร แต่เราต้องไม่ลืมว่าบุคคลที่เป็นจักรกลสำคัญในรัฐจอมพลแปลก บละรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์หลายต่อหลายคนนั้นไม่ใช่ทหาร ยิ่งจักรกลในการพัฒนาประเทศ เช่นเศรษฐกิจ สังคม และ วิชาการด้วยแล้ว ยิ่งเป็นของพลเรือนแทบทั้งสิ้น หมายความว่าทหารในสมัยที่ประสบความสำเร็จ มีบทบาทมากก็แต่ในด้านความเป็นผู้นำ คือสามารถรวบรวมกำลัง และเครื่องไม้เครื่องมือในประเทศชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน แต่กระนั้นในเรื่องความเป็นผู้นำก็ยังไม่มีความพิสูจน์ได้ว่าพลเรือนจะเป็นผู้นำไม่ได้ดีเหมือนทหาร ความวุ่นวายทางการเมืองในอดีต มีสาเหตุใหญ่มาจากองค์ประกอบของรัฐสภา ไม่ใช่เพราะรัฐบาลพลเรือน (สมัยพระยามโนปกรณนิติธาดา สมัยนายปรีดี พนมยงค์ และสมัยนายควง อภัยวงศ์) ไม่มีความเป็นผู้นำ หากจะพัฒนาระบบนิติบัญญัติให้อยู่ในสภาพที่มีประสิทธิภาพ และมีศักดิ์ศรีกว่าที่เคยเป็นมา พลเรือนที่มีความสามารถก็น่าจะเป็นผู้นำที่ดีได้

ก่อนจบบทวิจารณ์ ทหารกับการเมือง นี้ ผู้เขียนใคร่จะฝากคำถามไปให้ผู้อ่านช่วยกันคิดว่า “มีอะไรบ้างที่ทหารไทยทำได้ แต่พลเรือนไทยทำไม่ได้”

ประกาศ

เชิญชวนส่งหนังสือเรียนเข้าประกวดชิงรางวัล

ของ

คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

เพื่อส่งเสริมการผลิตหนังสือเรียนที่ดีมีเนื้อหาทันสมัย เหมาะที่จะใช้ในการเรียนการสอนแต่ละชั้น และเป็นสื่อในการส่งเสริมสันติภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ องค์การศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ จึงได้มอบให้คณะกรรมการแห่งชาติฯ ดำเนินการจัดการประกวดหนังสือเรียนระดับชาติขึ้น จึงขอประกาศเชิญชวน และแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการประกวดดังนี้

๑. หนังสือส่งเข้าประกวด

- ๑.๑ เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้
- ๑.๒ เป็นหนังสือเรียนในวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา แขนงประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ (จะต้องส่งทั้งประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์)
- ๑.๓ จะต้องพิมพ์โฆษณาในประเทศไทย ไม่ก่อนวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๕ และยังคงใช้อยู่ในโรงเรียนได้ในขณะนี้
- ๑.๔ เป็นหนังสือส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ
- ๑.๕ เป็นฉบับที่ผู้แต่งเรียบเรียงขึ้นเอง

๒. ผู้มีสิทธิส่งเข้าประกวด

- ๒.๑ เป็นผู้เรียบเรียงหนังสือขึ้น ซึ่งจะเป็นบุคคลเดี่ยวหรือคณะก็ได้
- ๒.๒ ในกรณีที่ผู้เรียบเรียงทำงานในหน่วยราชการ ต้องให้หน่วยราชการนั้นส่งเข้าประกวด

๓. รางวัลการประกวด

รางวัลการประกวดระดับชาตินี้มีรางวัลเดียว มีมูลค่า ๑๐๐ เหรียญอเมริกัน (ประมาณ ๖,๐๐๐ บาท) หนังสือที่ชนะการประกวดระดับชาติ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาสหประชาชาติจะส่งเข้าประกวดในระดับภูมิภาค ถ้าหากชนะเลิศจัดการประกวดระดับภูมิภาคขึ้น

๔. ให้ส่งหนังสือที่จะเข้าประกวด ๑๐ ชุด
๕. คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ จะตั้งกรรมการขึ้นชุดหนึ่งเพื่อตัดสินการประกวด
๖. คณะกรรมการตัดสินการประกวดสงวนสิทธิที่จะไม่ให้รางวัล ถ้าไม่มีหนังสือถึงขนาดได้รับรางวัล
๗. คำตัดสินของคณะกรรมการคณะนี้เป็นเด็ดขาด
๘. ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการตัดสินการประกวดหนังสือเรียนระดับชาติ ไม่มีสิทธิส่งหนังสือเข้าประกวด
๙. คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติจะแจ้งผลให้ทราบ ภายใน วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๑๓
๑๐. การมอบรางวัลหนังสือที่ชนะการประกวดจะประกาศให้ทราบภายหลัง
๑๑. คณะกรรมการแห่งชาติฯ จะเป็นผู้ดำเนินการจัดส่งหนังสือที่ชนะการประกวดระดับชาติแล้วเข้าประกวดระดับภูมิภาค ถ้ามีการประกวดดังกล่าว
๑๒. ให้ส่งหนังสือประกวดไปที่สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ (กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ) กระทรวงศึกษาธิการ ในวันและเวลาราชการ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๓

คณะกรรมการแห่งชาติ

ว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๒

อำนาจแผ่นดินกระดาษ

อำนาจเจ้ามหาศาล
เสกโลกบัลลังก์ถนัด
ดูก็เพียงแผ่นดินกระดาษ
งกมันโง่เง่ามมาย
สัตว์โลกกระหน่ำหยา
ข้อมแย้งแข่งกันอลวน
ก่อนนั้นเดินย่ำตอก
ไม่กบี่ให้หลังมา
“โอ้ นี่เพื่อนฉัน
ว่าจักทำงานเพื่องาน
เพื่อนคงกลับใจสิ้น
ปาฏิหาริย์ขึ้นทันใด
“เพื่อนข้าอย่าง
โลกนี้มันเฮงชวย
ลูกเมียจะอดตายสิ้น
ศีลธรรมหรือนิพพาน
สมัฉันเขายกย่อง
เข้าสังคมไหนไม่อับอาย
โลกทั้งโลกเขากังฉิน
ชาติของเราคนเดียวที่ไท่นกัน
อนิจาแผ่นดินกระดาษ
ใจเพื่อนเคยกล่าวดังศิลาแดง
ขอปฏิญาณอาชิตฐาน
จะบดเศสุจริตธรรมเดือน

ดลบันดาลสารพัด
ป็นกระหังกำแพงวัดไปวันวาย
ไข่ม่มนต์ประหลาดใจหาย
ซึ่มสายเลือดมนุษย์ปุกุชน
ทุนทุรายกระเสือกกระสน
หวังผลเพียงเศรษฐีมั่งเงินตรา
โคตรนซัซครอกซัซข้า
ซึ่แกงโอ้อ่ามโทพาร
เคยมันอดมคตอิฐฐาน
เพื่อพัฒนาการชาติไทย
ทุจริตโก่งกินญาโฉน
อยู่กินใช้ร่ำรวย ”
คลังอุดมการห่วยห่วย
ไม่สวยเหมือนยุคพระศรีอารย์
มัวตงเงินหน้าไม้คาน
ไวพดกันเมื่อตอนตาย
ผู้มีเงินทองเหลือหลาย
โกงใครมาอดวายไม่สำคัญ
ฉ้อราษฎ์นังทลวงกินสะบัน
โยมัวมันลมลมแล้งแล้ง
อำนาจช่างแข็งแกร่ง
กลับมาเปลี่ยนแปลงแซ่เขื่อน
มีต้องการเอาอย่างเพื่อน
มิให้ใจเบือนราที เอย

‘หงษ์เสฐียร ปะวรรณ’

การสร้างงานกับการวางแผนพัฒนา

ประชุม โจนฉาย

พัฒนาการในระยะหลังนี้ ปรากฏว่าแม้จะทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้นก็จริง แต่ก็มักจะมีการว่างงานเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทำให้นักพัฒนาเกิดความสงสัยว่า ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราจะเปลี่ยนเป้าหมายของพัฒนาการ จากการเพิ่มรายได้ประชาชาติ ไปสู่การสร้างโอกาสให้คนทำงานหรือการสร้างงานให้คนทำ ผู้เขียนได้รับเชิญให้แสดงความคิดเห็นในการประชุม ประจำปีแห่งโลกครั้งที่ ๑๐ ของสมาคมพัฒนาการระหว่างประเทศ (Society for International Development) ณ กรุงนิวเดลี เมื่อเร็ว ๆ นี้ จึงใคร่จะขอแสดงความคิดเห็นบางประการ ซึ่งได้มาจากการประชุมครั้งนี้

การสร้างงานให้คนทำ มักจะเข้าใจกันว่า เป็นเป้าหมายในทางสังคม หรือการเมืองมากกว่า ในทางเศรษฐกิจ ในทางสังคม การที่มีคนว่างงานอยู่มากมาย ย่อมแสดงว่าสังคมนั้นขาดความเป็นธรรม หรือไม่แ่่งมนุษย์ธรรม คนทุกคนที่ปรารถนาจะทำงาน น่าจะหางานทำได้ นอกจากนี้เหตุผลทางการเมืองก็มีความสำคัญมิใช่น้อยเลย เพราะประเทศที่มีคนว่างงานอยู่มากมาย ย่อมรักษาเสถียรภาพทางการเมือง ได้ด้วยความยากลำบาก หรือไม่อาจเรียกตนเองได้ว่าเป็นประเทศประชาธิปไตยแท้จริง อันที่จริง เราจะมองในแง่เศรษฐกิจ ก็จะเห็นได้ว่า การว่างงานมีผลเสียทางเศรษฐกิจอย่างร้ายแรง ผู้ที่ไม่มีงานทำ

อยู่นาน หรือมีงานทำไม่เพียงพอ ย่อมสูญเสียฝีมือที่มีอยู่ และไม่ช้าไม่นานก็ไม่อาจจะทำอะไรที่เป็นเรื่องเป็นราวได้ โดยเหตุนี้กำลังคนที่พอจะใช้ได้ก็ไม่อาจจะใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลทางจิตใจพอ ๆ กับทางร่างกาย โดยเหตุนี้ จึงมีผู้เห็นกันว่าการแก้ปัญหาการว่างงาน โดยเฉพาะในประเทศที่มีประชากรล้นหลาม เป็นปัญหาเร่งด่วน สำหรับพัฒนาการอื่นไม่อาจเลื่อนหรือผัดไปได้ นอกจากนี้ ในแง่ทางเศรษฐกิจการมีงานทำอาจถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญ และเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของสวัสดิการทางเศรษฐกิจของแต่ละคน

ปกคึกการสร้างงานให้คนทำ ก็เป็นการสร้างรายได้ไปในตัว แต่มีบางคนเชื่อว่า ถ้าสร้างงานโดยไม่ระมัดระวัง อาจจะทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มช้ากว่าที่ควร

นักเศรษฐศาสตร์บางคนไปไกลถึงกับเสนอให้รัฐบาลช่วยเหลือเอกชนที่สร้างงาน ให้ประชาชนทำ แต่ไม่อาจคำนวณการไปได้ เพราะโครงการสร้างงานดังกล่าวอาจจะก่อให้เกิดการขาดทุน ยกตัวอย่างเช่นถ้า นาย ก. สร้างโรงงานรองเท้าขึ้น แล้วจ่ายค่าแรงออกไปเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ลูกจ้างของเขา ก็จะจ่ายค่าแรงที่ได้รับนี้ เฉพาะบางส่วนเท่านั้น ไปในการซื้อรองเท้า ซึ่งออกมาจากโรงงานนั้น เงินที่เหลือกรรมกรย่อมนำไปใช้จ่ายในทางอื่น นาย ก. จะได้รับเงิน

๑,๐๐๐ บาท (ทั้งนี้มีการสมมุติว่าการว่างงานอยู่ก่อนในประเทศ, และไม่มีการค้าขายกับต่างประเทศ) คือไม่มีการนำค่าแรงที่ได้รับมาไปใช้จ่ายซื้อของต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า นาย ก. จะจ้างคนมาทำรองเท้า และได้ผลตอบแทนคุ้มค่าก็ต่อเมื่อผู้ผลิตคนอื่นผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นในเวลาต่อมา

ถ้าปรากฏว่านักวางแผนพัฒนาการ มิได้นำการสร้างงานเข้ามาเป็นเป้าหมายอย่างจริงจัง ก็คงจะเป็นเพราะสาเหตุสำคัญที่ว่า เป้าหมายการเพิ่มรายได้ประชาชาติชัดเจนและแน่นอน ส่วนเป้าหมายในการสร้างงานนั้น มีความซับซ้อนอยู่มาก ความซับซ้อนมีลักษณะดังนี้

ประการแรก ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าการสร้างงานนี้หมายถึงอะไร อันที่จริงน่าจะหมายถึงการเพิ่มชั่วโมงทำงานของบุคคล ที่อยู่ในกำลังแรงงาน แต่ในทางปฏิบัติก็เป็นการยากยิ่งที่จะกำหนด ว่ากำลังแรงงานทั้งสิ้นในประเทศมีอยู่เท่าใด โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานไม่เต็มที จะจัดเข้าอยู่ในกำลังแรงงานหรือไม่ จำต้องพิจารณาโดยละเอียด ปริมาณการทำงานนี้จำเป็นต้องวัดดู เพื่อดูการทำงานที่เพิ่มขึ้นนี้ยอมเกี่ยวข้องกับชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์ที่กฎหมายกำหนดไว้ วันหยุดพักที่ได้รับค่าแรง ฯลฯ และอันที่จริงกฎหมายว่าด้วยเรื่องเหล่านี้ ก็อาจจะแก้ไขได้ตามเป้าหมายของพัฒนาการ

ประการที่สอง อัตราค่าแรงงานที่จะรักษาไว้ เป็นระดับที่จะทำให้มีการทำงานเพิ่มขึ้นนั้น ก็จะต้องเป็นอัตราที่เหมาะสม เพราะหากว่าอัตราค่าแรงงานที่กำหนดไว้สูงเกินไป เมื่อเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนต่อปัจจัยอื่น (เช่น อัตราดอกเบี้ย) แล้ว ผู้ประกอบการหรือนายจ้างก็จะหันไปหาอุปกรณ์และปัจจัยอื่น เพื่อใช้แทนที่แรงงานและการสร้างงานก็จะไม่สำเร็จผล เป็นที่น่าสังเกตว่า ในประเทศที่ใช้อุปกรณ์แทนแรงงานอย่างมากมายในขณะนั้นนั้น มีประวัติศาสตร์มาในรูปที่ว่าอัตราค่าแรงงานสูงมากเกินไป ในบางครั้ง อัตราค่าแรงงานเกิดสูงกว่าที่ควรจะเป็น (ถ้ามีการแข่งขันโดยบริสุทธิ์เกิดขึ้น) ก็เพราะการบีบบังคับจากสหภาพแรงงาน กฎหมายประกันสังคมของรัฐบาล (เช่นกำหนดค่าแรงงานต่ำสุดได้)

ประการที่สาม การจัดทำงานมีเรื่องเกี่ยวกับสถานที่หรือที่ตั้งเข้ามาพัวพันด้วย อาจจะเป็นไปได้ว่างานใหม่ๆ เกิดขึ้นในเฉพาะท้องถิ่นบางแห่ง ส่วนการว่างงาน ปรากฏว่ามีขึ้นในที่อื่น ปัญหาสำคัญก็คือว่าจะทำอย่างไรจึงจะโยกย้ายคนว่างงานจากแหล่งที่ว่างงานไปสู่แหล่งที่มีงานทำ ในหลายกรณี คนงานก็ไม่มีควมสนใจในการย้ายที่ทำงาน แม้ในรายที่มีความสนใจ ปัญหาในการโยกย้ายคนจำนวนมาก ๆ พร้อม ๆ กัน ก็มีมิใช่น้อย ผู้เขียนเข้าใจว่า

บทบาทของรัฐบาล อาจจะต้องมีมากกว่าการให้ข่าวสาร ว่ามีงานที่ใดทำบ้าง ถ้าคนว่างงาน ต่างคนต่างไหวตัวต่อข่าวสาร การโยกย้ายก็จะเป็นไปเองโดยต่างคนต่างทำ แต่ถ้าวรัฐบาลยื่นมือเข้ามาจัดการโยกย้าย ก็เป็นปัญหาทางบริหารและทางเศรษฐกิจ ปรากฏผลบ่อยครั้งว่าเวลาเป็นสิ่งสำคัญ งานบางแห่งที่ว่างอยู่ต้องโยกย้ายคนงานไปทันที ในหลายกรณี การที่ไม่สามารถระดมคนจำนวนมากไปทำโครงการ พัฒนาบางอย่างในชนบท (เช่นการทำเขื่อน และถนน) ทำให้โอกาสในการทำงานสูญเสียไป เพราะมีการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้แทนที่คน

ผลสะท้อนของการที่เป้าหมายในการสร้างโอกาสในการทำงาน มีความซับซ้อนดังกล่าว ก็มีอยู่หลายประการก่อนโยบายคือ

ประการแรก โอกาสในการทำงานจะมีมากนักยเพียงใด และรัฐบาลจะสามารถสร้างโอกาสดังกล่าวได้เพียงใด ย่อมแล้วแต่โครงสร้างของความต้องการของผู้อื่น ปรากฏว่ากิจกรรมประเภทที่สร้างงานได้รวดเร็วกว่าด้านอื่น คือ กิจกรรมประเภทบริการ เช่นการขนส่งและการบันเทิง การบริหาร และการธนาคาร ในกิจกรรมดังกล่าวนี้ บางครั้งประเทศด้อยพัฒนาที่ใช้อุปกรณ์แทนที่คนเสียมาก ทำให้เสียโอกาสในการสร้างงานไป เช่นในการเคลื่อนและโยกย้ายสินค้า และในการก่อสร้าง ทั้งนี้มิได้

หมายความว่านโยบายใช้เครื่องจักรแทนที่คนจะเสียหายเสมอไป โดยเฉพาะในรายที่เวลาและความรวดเร็วเป็นสิ่งสำคัญ

ประการที่สอง นโยบายในการสร้างงาน อาจจะต้องนำเรื่องการจัดการ และการแจกจ่าย แรงงานเข้ามาพิจารณา การป้องกันไม่ให้เยาวชนในวัยทำงาน เข้าไปประกอบอาชีพ ประเภทที่โอกาสในการทำงานลดลง และฝึกฝน คนงานเดิม ที่พอจะรับการฝึกฝนเช่นเดิมอีก ให้ได้ไปประกอบอาชีพไทย ซึ่งโอกาสในการทำงาน ขยายตัว ก็เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายนี้ การจัด ให้คนว่างงาน ใช้ที่ดินว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ หรือการจัดโครงการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสิ่ง ที่มีประโยชน์ถาวรขึ้นมาก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง ในทางปฏิบัติย่อมเป็นการยาก ที่จะระดมคนจำนวนมาก มาทำงานในชนบท โดยเฉพาะงาน ทางจิตวิทยา เป็นการลำบากที่จะให้ชาวกรุงที่ ว่างงานออกไปทำการเกษตร หรืองานโยธา ในชนบท และก็อาจจะประสบปัญหาที่ยาก ถ้ำสภาพแรงงานเรียกร้องค่าแรงสูงเกินเหตุไป สำหรับงานดังกล่าวนี้ ปัญหาใหญ่ที่สุด สำหรับ เรื่องนี้เห็นจะเป็นเรื่องหลักการ เพราะนโยบาย ในการ จัดแจงและการโยกย้ายแรงงานนั้น อาจ จะเป็นการรื้อถอนเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ทำให้คนไม่อาจเลือกประกอบอาชีพที่ตนพอใจได้ ถ้ากล่าวในด้านหลักการแล้ว ก็เป็นเรื่องของแต่ ละบุคคลที่จะตัดสินใจว่าจะรับสภาพการว่างงาน

อยู่ได้มีแหล่งสำรอง (เช่นครอบครัว) ที่คอยช่วยเหลืออยู่ แต่การที่ปล่อยให้แต่ละคนตัดสินใจเอา ตามความสมัครใจ ย่อมมีผลกระทบกระเทือนกับ ประโยชน์ส่วนรวม

ประการที่สาม ถ้าการโยกย้ายกรรมกร ว่างงานไปสู่แหล่งที่มีงานให้ทำ ประสบปัญหา ยากทั้งในทางปฏิบัติและในด้านหลักการ อาจจะต้องใช้นโยบายการกำหนดที่ตั้ง ของอุตสาหกรรม เสียใหม่ คือให้อุตสาหกรรมใหม่ย้ายไปตั้งใน แหล่งที่มีการว่างงาน รู้สึกว่าการร้องเรียนของ อุตสาหกรรม ว่ารัฐบาลก้าวถ่วงกับเสรีภาพใน การเลือกที่ตั้งจากอุตสาหกรรม จะหาคนสนับสนุนยากเพราะในปัจจุบันย่อมถือกันว่ารัฐบาลมี หน้าที่ จัดที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่เหมาะสม เมื่อ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม อุตสาหกรรมที่ย้าย ไปในชนบทเพื่อแก้ปัญหาการว่างงานนี้ อาจจะเป็นอุตสาหกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยตรงเช่นสร้างเครื่องสูบน้ำ เครื่องไถนา และปุ๋ย มีความรู้สึกกันทั่วไปว่าอุตสาหกรรม ที่กระจาย ออกไปนี้ นอกจากจะช่วยสร้างงานใน ชนบทแล้ว ยังช่วยแก้ปัญหาการคับคั่งในเมือง ใหญ่ๆ อีกด้วย

มีเรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่งที่อุตสาหกรรมจะต้อง ตัดสินใจกันเอง แต่การตัดสินใจจะมีผลสะท้อน ต่อโอกาสในการทำงาน เรื่องนี้ก็คือการเลือกวิธี หลักสินค้าและอุตสาหกรรมว่าจะใช้แบบที่ อาศัยแรงงานมาก หรือแบบที่ใช้ทุนหรืออุปกรณ์

มาก จริงอยู่ ในการผลิตของบางอย่าง ผู้ผลิต
ไม่อาจจะเลือกวิธีผลิตอื่นได้ นอกจากรับมาโดย
ตรงจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่นการกลั่นน้ำ
มัน ต้องใช้เครื่องจักรมาก และเท่าที่เป็นมาก็
ยังไม่มีใครคิดค้นวิธีกลั่นน้ำมัน ที่ใช้แรงงานมาก
กว่าอุปกรณ์และมีประสิทธิภาพเท่ากัน ในการ
ผลิตประเภทที่ผู้ผลิตมีทางเลือก ระหว่างวิธีผลิตที่
ใช้แรงงานมากกับวิธีผลิตที่ใช้ทุนมาก ประสิทธิภาพ
แต่ละวิธีและค่าใช้จ่าย ย่อมเป็นเครื่องตัดสิน
ว่าเขาจะเลือกวิธีใด

มีคนจำนวนไม่น้อยที่เห็นว่า ประเทศคือ
พัฒนาน่าจะเลือกวิธีผลิตที่ใช้แรงงานมาก และ
อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก ทั้งนี้เพราะเหตุ
ผลหลายประการด้วยกัน *ประการหนึ่ง* นโยบาย
เช่นนี้ทำให้ทุนปริมาณหนึ่ง สามารถสร้างงานได้
มากที่สุด *ประการที่สอง* อำนาจซึ่งจะแจกจ่าย
ออกไปสม่าเสมอกันยิ่งขึ้นในหมู่คนงาน (ข้อนี้
ทำให้นโยบายการสร้างงานเป็นนโยบายการจัด
วิภาคกรรมรายได้อีกอย่างหนึ่ง อันเป็นนโยบาย
ที่น่าจะนำมาใช้กับนโยบายการคลังไปในทางเก็บ
ภาษีเงินได้ ยิ่งทำได้ยากในขณะนี้) และคน
งานจะนำไปใช้ซื้อสินค้าอันจะสร้างโอกาสในการ
ทำงานต่อไป *ประการที่สาม* แรงงานดังกล่าว
นี้ถ้าไม่นำมาใช้เสียก็จะสูญเปล่า และการใช้ทุน
โดยประหยัดเช่นนี้ ช่วยทำให้เราสามารถ
กระจายทุนไปในการผลิตได้มากอย่างขึ้นและช่วย
สร้างงานเพิ่มเติมอีกได้ โดยเหตุนี้จึงกล่าวกันว่า

นโยบายในการใช้วิธีผลิตที่ใช้แรงงานมาก และ
เลือกอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก จะช่วยสร้าง
งานและรายได้ได้ดีกว่านโยบาย ที่ใช้วิธีผลิตที่ใช้
เครื่องจักรมากและการพัฒนาโดยใช้อุตสาหกรรม
หนัก

อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า การสนับสนุนให้มี
นโยบายส่งเสริมการทำงานแบบแคบๆ นี้ เป็น
นโยบายระยะสั้นเกินไป อันเหมาะแก่สภาพใน
ขณะใดขณะหนึ่ง แต่ไม่เหมาะแก่พัฒนาการใน
ระยะยาว โดยเฉพาะกรรมกรมักจะมีแนวโน้ม
ในการบริโภคสูงกว่าเจ้าของทุน หรืออุปกรณ์
เพราะจะยังการเลือกวิธีผลิตที่ใช้อุปกรณ์มากหรือ
อุตสาหกรรมหนัก ย่อมจะทำให้รายได้ที่ประกอบ
ด้วยกำไรมีสัดส่วนที่สูงและมีค่าแรงเป็นสัดส่วนที่
ต่ำกว่าในรายได้ที่ใช้แรงงานมาก การออมทรัพย์
จะมากขึ้น และการนำการออมทรัพย์ไปลงทุน
ใหม่ก็น่าจะมากขึ้นด้วย ในระยะยาวแล้ว
พัฒนาการแบบใช้ทุนมากนัก นอกจากจะส่งเสริม
ให้รายได้เพิ่มขึ้นโดยรวดเร็วในระยะยาวแล้ว ยัง
ทำให้การทำงานเพิ่มเร็วกว่าวิธีพัฒนาโดยใช้แรง
งานมากเสียอีก

ข้อโต้แย้งของทั้งสองฝ่าย ก็เป็นสิ่งที่น่าฟัง
แต่สิ่งหนึ่งที่มีมักจะมองเห็นกันไปก็คือ เวลาเป็น
สิ่งสำคัญยิ่ง และอาจจะทำให้โอกาสเลือกวิธีการนี้
ใช้แรงงานมาก เป็นการสันเป็ลียงไปหลายกรณี
ด้วยกัน เช่นในการขนส่งสินค้าโดยเรือเดิน
สมุทร การขนส่งสินค้าลงจากเรือที่ท่าเรือ โดยใช้

แรงงานย่อมทำได้ แต่ทำให้เสียเวลามากกว่า
อุปกรณ์ เรือที่ค่อยที่ท่านานมากเกินควรมีค่าใช้จ่าย
จ่ายสูงและก่อให้เกิดการคับคั่งในท่าเรือ เหตุผล
เช่นเดียวกันก็อาจใช้ได้กับสนามบิน การสร้าง
สะพานบางแห่งก็เช่นเดียวกัน อาจเป็นงานเร่ง
ด่วนมากจนกระทั่งถ้าใช้แรงงานทำเป็นส่วนใหญ
แล้ว ก็ให้เกิดความล่าช้า และโครงการอื่นๆ
ต้องคอยกันหมด ก่อให้เกิดความสูญเสียมากมาย
ด้วยเหตุนี้ โครงการหลายอย่างในประเภทค่อ
พัฒนา ดูผิวเผินแล้วราวกับว่าไม่ยอมใช้แรงงาน
ที่เหลือเพื่อและมีค่าตอบแทนถูก แต่กลับไปใช้
อุปกรณ์ที่หายาก แต่พิจารณาดูให้ดีแล้วเป็นการ
กระทำที่มีเหตุผลทางเศรษฐกิจ

ในทางปฏิบัติ จะมีการเลือกพัฒนาการโดย
ใช้ทุนมากหรือแรงงานมาก อาจไม่ใช่เป็นเรื่อง
ทางเศรษฐกิจเสมอไป เหตุผลอื่น เช่นเหตุผล
ทางการเมืองและสังคม ย่อมเข้ามาพัวพันด้วย
แต่ถ้าเราพึงเล็งดู เฉพาะเหตุผลทางเศรษฐกิจ
แต่เพียงอย่างเดียว ก็เป็นที่น่าสงสัยว่าการตัดสินใจ
ในแต่ละรายจะถูกต้องเสมอไปหรือไม่ เป็นต้น
ว่าถ้าอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตรา ของประเทศ
นั้นผิดปกติ อาจจะทำให้การใช้อุปกรณ์ต่าง
ประเทศเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าที่ควร และการใช้
แรงงานแพงกว่าที่ควรจะเป็น จะยังหน้าที่สำคัญ
ของผู้วางแผนไว้ก็คือ ต้องจัดบรรยากาศแวดล้อม
ที่ดี เพื่อให้ผู้ประกอบการตัดสินใจได้โดยถูกต้อง

รอยแอส สแตนดาร์ด
แม่กษัณส์ 10 ซิก้า

**รส และ ญาณภาพ
เป็นเลิศ**
อยู่เสมอ

แพรวพิทยา

เสนอ

หนังสือออกใหม่ ของ ส. ศิวรักษ์

คยคนเดี่ยว

หนังสือของ ส. ศิวรักษ์ อีกเล่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกรรวมทัศนะที่ได้แสดงไว้ในที่ต่างๆ โดยเฉพาะจากรายการวิทยุ ท.ท.ท. ตั้งแต่กลางปี ๒๕๑๐ ถึงสิ้นปี ๒๕๑๑ และที่ตีพิมพ์มาบ้างแล้วใน วิทยาสารรวม ๕๕ เรื่อง มีทั้งที่เกี่ยวกับตัวบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ล้วนเป็นทัศนะที่แปลกๆ แดกต่างกัน และเป็นทัศนะที่แปลกไปจากตลาดหนังสือ

หนังสือหนากว่า ๖๐๐ หน้า รวมภาพประกอบ ราคา ๓๕ บาท

หนังสืออื่นๆ ของ ส. ศิวรักษ์ที่ แพรวพิทยา จัดพิมพ์แล้วมีดังนี้

มาพูดภาษาไทยกันดีกว่า

๕๕๖ หน้า ๓๒ บาท

ลายสือต๋ฮาม

๖๒๔ หน้า ๓๕ บาท

ความคิดความอ่าน

๖๑๖ หน้า ๓๘ บาท

แผ่นดินและประชากรของบ้านเจ้า

แปลจากพระอัครชีวิตประวัติของทะเลลามาแห่งธิเบต ฉบับแก้ไขพิมพ์ใหม่

๓๕ บาท

จดหมายรักจากอเมริกา

๓๒ บาท

แพรวพิทยา

๑๑๖-๑๑๘ วังบูรพา พระนคร ตู้ ปณ. ๕๑๔ โทร. ๒๔๒๘๓, ๒๑๕๘๒

ผู้จำหน่าย

พจนานุกรม
อังกฤษ-ไทย

ของ

ศาสตราจารย์ น.อ. พระวิริยวิรัชพากย์ ร.น.

ปริญญาเอกมหาวิทยาลัยฝรั่งเศส

อดีตอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี เบลเยียม

เนเธอร์แลนด์ สวิต สเปน และ โปรตุเกส

ศาสตราจารย์พิเศษในวิชาภาษาคำต่างประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ขนาด

จัดพิมพ์ในรูปเล่มขนาดคิงโคะ ซึ่งเหมาะสำหรับมีไว้ประจำสำนักงาน และโต๊ะทำงานประจำตัว

การเรียงพิมพ์

ในการเรียงพิมพ์ ได้ใช้ตัวพิมพ์ ๓ แบบ แบบ ๑ ตัวคำ ก้อนตัวศัพท์ แบบ ๒ ตัวธรรมดา คือ ศัพท์ที่มีต้นกำเนิดเดียวกัน แบบ ๓ ตัวเอน คือ ประโยคส่วนวน โดยจัดให้สะดวกต่อการค้นหาที่สุด

คำศัพท์

ศัพท์ต่าง ๆ ได้เลือกเฟ้นอย่างรอบคอบ มีศัพท์ปัจจุบันที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน และศัพท์ในทางเทคนิค ทางศิลปวิทยา ทางปรัชญา ทางการเมือง

คำแปล

ในพจนานุกรมเล่มนี้ ใช้แต่จะคำนึงถึงความหมายโดยเฉพาะของแต่ละคำหาไม่ แต่ได้คำนึงถึงความหมายพิเศษ และสำนวนต่าง ๆ ที่มีกิจการใช้คำเหล่านั้นด้วยเป็นประการสำคัญ โดยมีคำไทยซึ่งมีความหมายตรงกัน อันสะดวกต่อเลือกใช้

พิมพ์ด้วยกระดาษปอนด์ ราคาเล่มละ ๖๐ บาท

มีจำหน่ายตามร้านหนังสือทั่วไป และที่

ธนบุรีศึกษา

๗๘๐ - ๗๘๒ วงเวียนใหญ่ ธนบุรี โทร. ๖๒๘๐๑

นครเชชมบุ๊คส์ไตร์

๒๒๘ นาครเชชม กรุงเทพฯ ๑ โทร. ๒๗๐๗๕

คล้าก คลิฟฟอร์ด

ความหมายของ
สงครามเวียดนาม ?

ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะได้เข้ารับราชการ ภายใต้ประธานาธิบดีทรูแมน ในทำเนียบขาว ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๔ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๕๐ ก็ตาม ข้าพเจ้าไม่คิดว่าข้าพเจ้าเคยมีความสนใจในทวีปเอเชียอาคเนย์หรืออินโดจีน ซึ่งเรียกกันทั่วไปในขณะนั้น รัฐบาลอเมริกันของเราถือเป็นปัญหาของฝรั่งเศส บางครั้งประธานาธิบดีทรูแมน ยังต้องรับรองการแถลงการณ์เกี่ยวกับอินโดจีน ซึ่งทางกระทรวงต่างประเทศส่งมาขอคำรับรอง ส่วนข้าพเจ้านั้นเห็นว่าแถลงการณ์เหล่านั้นไม่มีความหมายอะไรสักซึ่กนั้ นอกจากจะย้านโยบายของสหรัฐ

อเมริกาที่จะต่อต้านลัทธิ “อาณานิคม” ถ้าหากคำแถลงการณ์เหล่านั้น ทำให้เกิดการถกกันในการทำเนียบ ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่าได้มีการถกกันหรือเปล่า แต่อีก ๑๐ ปีหลังจากนั้น ข้าพเจ้าก็ได้เฝ้ามองความรุนแรงของสถานการณ์ในเอเชียด้วยความเป็นห่วง แต่ก็ในฐานะประชาชนคนธรรมดาคนหนึ่งเท่านั้น

ในระหว่างฤดูร้อนปี ค.ศ. ๑๙๖๐ วุฒิสมาชิก จอห์น เคนเนดี ได้ชวนข้าพเจ้าเข้าทำงานเป็นผู้วางแผนในระหว่างการเปลี่ยนรัฐบาล และหลังจากนั้นในฐานะผู้ประสานงานกับรัฐบาล นายพล ไอเซนฮาวร์ ระหว่างการเลือกตั้งและ

เมดวิน ลาร์ค รัฐมนตรีกลาโหมของสหรัฐฯ คนปัจจุบัน (ซ้าย) กับ อดีตรัฐมนตรีกลาโหม คลาร์ก คลิฟฟอร์ด (ขวา)

วันเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๖๑ ปัญหานโยบายต่างประเทศที่เผชิญหน้าข้าพเจ้าทันทีนั้น ก็คือปัญหาสถานการณ์ที่เลวร้ายลงในเอเชียอาคเนย์

ไอเซนฮาวว์ได้ส่งนายพลตรี วิลตัน บี เพอลัน มาร่วมงานกับข้าพเจ้า พร้อมกับได้ให้ความเห็นและตีความสถานการณ์ตามความเห็นของรัฐบาลคณะที่กำลังจะออกไปให้ข้าพเจ้าฟัง

ข้าพเจ้าได้แนะนำประธานาธิบดีที่ได้รับเลือกว่า ควรจะฟังเรื่องนี้โดยตรงจากไอเซน

CLARK M. CLIFFORD'S *A Viet Nam Reappraisal* : Reprinted by Special permission from FOREIGN AFFAIRS, July 1966 Copyright by the Council on Foreign Relations, Inc., New York.

ฮาว์เอง เคนเนดีก็เห็นด้วย ดังนั้น เพอส์กับข้าพเจ้า จึงเสนอเรื่องสถานการณ์อาเซียนในรายการประชุมระหว่างรัฐบาลใหม่กับรัฐบาลเก่า เข้าไว้ในรายการสุดท้าย

การประชุมครั้งสุดท้ายที่มีขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ค.ศ. ๑๙๖๑ ในห้องคณะรัฐมนตรี มีไอเซนฮาวร์ รัฐมนตรีต่างประเทศ คริสเตียน เฮคเตอร์ รัฐมนตรีกลาโหม โทมัส เกตต์ รัฐมนตรีคลัง โรเบิร์ต แอนเดอร์สัน และนายพลเพอส์ ทางด้านประธานาธิบดีที่ได้รับเลือกตั้งใหม่ นั้น มีรัฐมนตรีต่างประเทศ (เงา) ดีนรัสต์ รัฐมนตรีกลาโหม (เงา) แมคนามารา รัฐมนตรีคลัง (เงา) ดักลาส คิลลอน และตัวข้าพเจ้า

ตามคำเสนอของประธานาธิบดีที่ได้รับแต่งตั้ง ข้าพเจ้าจะเป็นผู้บันทึกการประชุม ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้พูดถึงสถานการณ์ในอาเซียนมากกว่่าเรื่องอื่น ๆ และลาวเป็นจุดสนใจมากที่สุด ทั้งนี้เพราะในระยะมกราคม ค.ศ. ๑๙๖๑ นั้น ลาวดูเหมือนจะเป็นจุดระเบิดของสถานการณ์ในแถบอาเซียน

บันทึกของข้าพเจ้าแสดงความเห็นของประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์ไว้ว่า ประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์กล่าวด้วยอารมณ์หวั่นไหว ว่าลาวจะเป็นกุญแจไปสู่อาเซียนทั้งหมด

เขากล่าวว่า หากเรายอมให้ลาวต้องตกเป็นของฝ่ายคอมมิวนิสต์แล้ว เราก็จะต้องเลิกสนใจ

ดินแดนแถบนี้เลย เขาย้ำว่า เราจะต้องไม่ยอมให้คอมมิวนิสต์เข้ายึดครองลาว เราควรที่จะพยายามเร่งเร้าให้สมาชิกองค์การ สปอ. ทุกคนหรือคณะกรรมการควบคุม (ICC) ยอมรับภาระที่จะต้องป้องกันอธิปไตยของลาว เมื่อกล่าวจบแล้ว เขาย้ำอีกว่า เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เราจะต้องป้องกันลาว สหรัฐอเมริกาควรจะรับหน้าที่ด้านนี้ โดยมีพันธมิตรเข้าร่วมด้วย ถ้าหากสามารถเร่งเร้าให้เข้าร่วมได้ แต่ถ้าเขาไม่เข้าร่วมเราก็ควรต้องทำเสียเอง “ การเข้าสกัดกันแต่ผู้เดียวของเรา หากเราไม่สามารถทำให้สมาชิกอื่น ๆ เห็นด้วยได้ ก็นับเป็นความหวังครั้งสุดท้ายของเรา ”

น้ำหนักของปัญหาตามที่ ไอเซนฮาวร์ ชี้ให้เห็นในการเจรจาตอนเช้าวันนั้น กระทบข้าพเจ้าอย่างแรง ไอเซนฮาวร์และที่ปรึกษาของเขาได้รับใช้ชาติมาตั้งแต่ ๘ ปี ส่วนข้าพเจ้านั้นไม่รู้จักความจริง หรือมีประสบการณ์พอที่จะถกเถียงการคาดคะเนของเขาได้ แม้ว่าข้าพเจ้าอยากจะทำปัญหาที่ตามที การเสนอความเห็นที่สหรัฐอเมริกา ควรยืนหยัดอย่างแข็งขันในอาเซียน ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยกับการตัดสินใจนั้น

โอกาสก่อนหน้านั้น ในการพูดถึงอาเซียน ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ว่า หากคอมมิวนิสต์ยึดเวียตนามได้ได้ อำนาจของฝ่ายคอมมิวนิสต์ จะแผ่กระจายไปหลายร้อยไมล์ ในดินแดนที่มีเอกราชมาก่อน อีสรภาพของคน

๑๒ ล้านคนจะถูกเขาแย่งไปและคนอื่นอีก ๕๐ ล้าน
ในดินแดนถัดไปจะประสบภัยพิบัติ การเสีย
เวียดนามใต้จะเป็นจุดเริ่มต้นของความพินาศฉิบ
หาย ซึ่งถ้าหากเกิดติดต่อกัน จะนำผลร้ายต่างๆ
มาสู่ตัวเราเองและเสรีภาพ

ขณะที่ข้าพเจ้าฟัง ไอเซนฮาวร์ กล่าวในห้อง
ประชุมคณะรัฐมนตรีตอนเช้า ของเดือนมกราคม
นั้น ข้าพเจ้านึกขึ้นได้ว่าไอเซนฮาวร์เป็นผู้ใช้วลี
ทฤษฎีโดมิโน อธิบายให้ชาวอเมริกันเข้าใจ การ
ที่ประเทศหนึ่งล้ม จะทำให้ประเทศต่อๆ ไปล้ม
ตามไปด้วย ถ้าหากกระบวนการนี้เกิดขึ้นใน
เอเชียอาคเนย์

ในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. ๑๙๖๑ ข้าพเจ้าได้รับ
แต่งตั้งให้เป็นกรรมการด้านข่าวต่างประเทศ เพื่อ
ให้คำปรึกษาแก่ประธานาธิบดี เคนเนดี ใน
หน้าที่นี้ บางครั้งบางครั้งข้าพเจ้าได้รับการ
แจ้งข่าวเกี่ยวกับเอเชีย ชาวที่เสนอให้คณะ
กรรมการพิจารณานั้น เป็นเรื่องที่สนับสนุนการ
วินิจฉัยสถานการณ์ของรัฐบาลก่อนเป็นอย่างดี
ประธานาธิบดีเคนเนดีเองก็เห็นด้วย ดังที่กล่าว
ไว้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๓ ว่า “การถอนตัวจาก
เวียดนามและประเทศไทยนั้น อาจหมายถึง
ความพินาศฉิบหายของเอเชียอาคเนย์ทั้งหมด”
เคนเนดียึดมั่นกับความเชื่อเช่นนั้นตลอดมา หนึ่ง
ปีให้หลังเขาได้กล่าวถึงเวียดนามว่า “เราจะไม่
ถอนตัวจากความพยายามนั้น ในความเห็นของ
ข้าพเจ้า หากเราถอนตัวจากความพยายามนั้น

มันจะไม่เพียงหมายความว่าความฉิบหายล่มจม
ของเวียดนามแห่งเดียวเท่านั้น แต่จะหมายถึง
ความฉิบหายของเอเชียอาคเนย์ด้วย ดังนั้นเรา
จะอยู่ที่นั่นต่อไป” เรื่องนี้ข้าพเจ้าไม่มีโอกาสที่
จะถามความเห็นอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่ที่ปรึกษา
ในขณะนั้น

หลังจากจอห์นสันได้รับแต่งตั้งเป็นประธานา
ธิบติ การเข้ายุ่งเกี่ยวในเวียดนามของเราก็มีมาก
ขึ้น ขณะเดียวกัน ทางมหาชนและทางความ
เห็นส่วนตัวทั่วไปก็คิดว่า การกระทำของเราถูก
ต้องมากขึ้น รัฐสภารับรองมติว่าต้องยิงในปี
ค.ศ. ๑๙๖๔ ด้วยเสียง ๕๐๔ ต่อ ๒ ภาษาที่
ใช้ในมติก็แข็งกร้าว “ดังนั้นสหรัฐจึงเตรียม
พร้อมตามแต่ประธานาธิบดีจะสั่งให้กระทำการ
ใด ๆ รวมทั้งการใช้กำลังรบช่วยประเทศสมาชิก
หรือประเทศในพิสัยของสนธิสัญญา สปอ. ที่
ได้ขอความช่วยเหลือเพื่อป้องกันอธิปไตยของตน”

เมื่อได้มีการตกลงใจให้เพิ่มความรับผิดชอบ
ของอเมริกาในเวียดนามใต้ให้มากขึ้นในปี ค.ศ.
๑๙๖๕ ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยกับการตัดสินใจนั้น
และเห็นว่า เป็นการตัดสินใจที่มีความจำเป็น
ในฤดูใบไม้ร่วงปีเดียวกัน ข้าพเจ้าได้เดินทางไป
เอเชียอาคเนย์ ในฐานะประธานคณะกรรมการ
ที่ปรึกษาฝ่ายข่าวกรองต่างประเทศ การปฏิบัติ
ของเราในทางที่ดีของเจ้าหน้าที่ทางการทหารทั้ง
ของสหรัฐและเวียดนามใต้ กับการส่งเสริมของ
พันธมิตรในเอเชีย ทำให้ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า

นโยบายของเราเป็นนโยบายที่ถูก ในขณะที่ระหว่างนั้น ฮานอยไม่ได้แสดงออกมาเลยว่าตนต้องการเจรจาเพื่อตกลงสันติภาพ ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับการหยุดทั้งระเบิด เมื่อคริสต์มาสปี ๑๙๖๕ และวันขึ้นปีใหม่ปี ๑๙๖๖ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการหยุดทั้งระเบิดนั้นจะทำให้ฮานอยคิดว่า เป็นสัญญาณอันเนื่องมาจากความอ่อนแอของฝ่ายเรา

ในปี ๑๙๖๖ ข้าพเจ้ารับเป็นที่ปรึกษาของประธานาธิบดีจอห์นสัน ในการประชุมที่มินนิลา ซึ่งเป็นการประชุมที่น่าตื่นเต้น มีผู้นำประเทศ และผู้นำรัฐบาลพันธมิตรฝ่ายเราเข้าร่วมด้วย จึงทำให้ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกมั่นใจว่าเรากำลังเดินทางไปในทางที่ถูกแล้ว อีกทั้งความสำเร็จทางทหารก็ช่วยให้เราอยู่ใกล้สันติภาพเข้าไปทุกที

ในปลายฤดูร้อนปี ๑๙๖๗ ประธานาธิบดีจอห์นสัน ได้ขอให้ข้าพเจ้าร่วมเดินทางมากับผู้ช่วยพิเศษของประธานาธิบดี คือ นายพลแม็กส์ เวลส์ เรเลอร์ เพื่อเหตุการณ์ในเวียดนาม และเพื่อเยี่ยมเยียนพันธมิตรของเรา ในแถบปาซิฟิกด้วย

หน้าที่ของเราคือ รายงานสถานการณ์ในเวียดนาม และเจรจาทะลุทางให้ประเทศเหล่านี้เพิ่มทหารของตนขึ้น เหตุการณ์ที่เสนอให้เราเห็นในเรื่องเวียดนามนั้นคลุมกว้างและน่าปลื้มใจ มีสัญญาณชี้แจงว่า ข้าศึกกำลังได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก เพราะการทิ้งระเบิด

และการยิงของเราเหนือกว่า ซึ่งจะทำได้ผลตามที่เราคาดหมาย

แต่แล้วเมื่อข้าพเจ้าพบเจ้าหน้าที่ของประเทศพันธมิตร สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่ได้คาดคิดก็เกิดขึ้น ข้าพเจ้ารู้สึกในทันที ว่าประเทศเหล่านี้มิได้ให้ความสนใจและเป็นห่วงสถานการณ์ในเวียดนามเท่าสหรัฐอเมริกาเลย นายพลเรเลอร์กับข้าพเจ้าได้เร่งเร้าให้แต่ละประเทศเพิ่มกำลังรบของตนในเวียดนาม แต่โดยทั่วไปแล้ว คำพูดของเราก็หาไม่มีผล

ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิดกับเวียดนามได้ มีพลเมือง ๓๐ ล้านคน ได้ส่งทหารเพียง ๒,๕๐๐ คนไปเวียดนามได้ และไม่เร่งรีบที่จะส่งไปให้มากขึ้น

ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ ได้ให้ความเห็นว่าเราไม่ควรหยุดที่ฟิลิปปินส์ เพราะประชาชนจะไม่ชอบแน่ ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่ใกล้ชิดต่อเหตุการณ์และมีจุดอ่อนมาก หากฟิลิปปินส์ยอมรับทฤษฎีโคมิโน ดังนั้นฟิลิปปินส์จึงส่งเพียงทหารเสนารักษ์ และหน่วยทหารช่างไปเวียดนาม ไม่ส่งทหารรบ อีกทั้งได้แจ้งความจำนงอย่างแน่ชัดต่อประธานาธิบดีจอห์นสัน ว่าตนจะไม่ส่งทหารรบเข้าช่วยแน่

เกาหลีใต้เป็นประเทศในเอเชียประเทศเดียวที่ส่งหน่วยทหารกำลังรบมามากที่สุดในการปฏิบัติการรบในเวียดนาม แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายเกาหลีใต้ให้ความเห็นว่า ตนไม่สามารถจะส่งทหารเพิ่ม

ขึ้นได้อีก เพราะความเคลื่อนไหวทางเกาหลีเหนือ กำลังเพิ่มขึ้น

ถึงแม้ว่าการเยือนประเทศต่างๆ ในครั้งนี้ จะไม่สมความมุ่งหมายก็ตามที่ ข้าพเจ้าก็มีความหวังอย่างมาก ในการเยือนประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ข้าพเจ้าจำได้ว่า ถึงแม้ออสเตรเลียในสงครามโลกครั้งที่ ๒ จะมีประชากรจำนวนน้อยกว่าปัจจุบัน แต่ก็สามารถส่งทหาร ออกรบนอกประเทศได้มากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คน ออสเตรเลียได้ส่งทหาร ๗,๐๐๐ คน ไปเวียดนามใต้ สำหรับประเทศนี้เรามีความหวังได้แน่ แต่แล้วนายกรัฐมนตรีโฮจิมินห์ ซึ่งได้รับการรายงานสถานการณ์อย่างสมบูรณ์ก็เสนอเหตุผลหลายข้อและอ้างเหตุผลยาวเหยียดว่า ออสเตรเลียได้พยายามช่วยเหลือเวียดนามเกือบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้อยู่แล้ว

ที่นิวซีแลนด์ เราใช้เวลาเกือบทั้งวันเจรจากับนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลนิวซีแลนด์ ในขณะนี้นักเรียนนักศึกษาพากันเดินขบวนถือป้ายประท้วงสงคราม เจ้าหน้าที่ฝ่ายนิวซีแลนด์แสดงความระมัดระวังและเห็นอกเห็นใจเหมือนกับเจ้าหน้าที่ประเทศอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม ทางนิวซีแลนด์ได้แจ้งให้ทราบอย่างแน่นอนว่า การเพิ่มทหารนั้นไม่มีทางแน่ นิวซีแลนด์เองในสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีทหารในสนามรบทั้งหมดถึง ๗๐,๐๐๐ คน แต่มีทหารในเวียดนามใต้เพียง ๕๐๐ คน แน่ละ โดยปฏิบัติการเช่นนี้

ทำให้ข้าพเจ้าคิดว่า นี่หรือคือการชั่งน้ำหนักการต่อสู้ภัยอันตราย

ข้าพเจ้ากลับบ้านด้วยความงุนงง ลำบากใจ และเป็นห่วง เป็นไปได้หรือไม่ว่า การประมาณภัยอันตรายในแถบเอเชียอาคเนย์และปาซิฟิกของเรา นั้นเกินความเป็นจริง เป็นไปได้หรือไม่ ที่ประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนามเอง สามารถสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของโลกในปี ๑๙๖๗ ดีกว่าเรา เป็นไปได้หรือไม่ว่าเรายังคงใช้การตัดสินใจความจริง ซึ่งใช้ได้ครั้งหนึ่ง แต่ปัจจุบันได้หมดความหมายไปแล้วในการที่จะใช้กับนโยบายของเรา ว่ากันโดยสรุปแล้ว ถึงแม้ว่า ข้าพเจ้าจะยังนับตัวเองเป็นผู้สนับสนุนนโยบายของเราอย่างเต็มที่ แต่ในความคิดของข้าพเจ้าก็เริ่มมีความสงสัย ซึ่งไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงเกิดขึ้นบ้างแล้ว

ความสงสัยเหล่านี้มีมากขึ้น หลังจากที่ข้าพเจ้าได้กลับมา และเข้าร่วมรับประทานอาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติแก่ นายกรัฐมนตรี ลี กวนยู ที่ทำเนียบขาว ประเทศของเขาเป็นประเทศที่รู้จักประสบการณ์จากการพ่ายแพ้ และการถูกยึดครองในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ตัดสินใจจะไม่ส่งทหารเข้าร่วมรบในเวียดนามเลย และเมื่อข้าพเจ้าถามเขาว่าเมื่อไรจึงจะส่งทหารไปช่วยรบในเวียดนาม เขาตอบว่าเขาไม่เห็นจะมีโอกาสทำดังกล่าวได้ เพราะมันจะเกิดผลกระทบกระเทือนทางการเมืองในสิงคโปร์ขึ้น

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงเป็นผู้ที่เห็นดีด้วยกับ
สุนทรพจน์ของประธานาธิบดีจอห์นสัน ที่กล่าว
ณ แชน แอนโตนิโอ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน
๑๘๖๗ มากกว่าปกติ หากข้าพเจ้ามิได้กลับมา
จากปารีสเมื่อเร็ว ๆ นี้ ข้าพเจ้าย่อมมีความรู้
สึกว่า สุนทรพจน์นี้หมายถึงการก้าวไปสู่ทางที่
ถูกต้อง และเป็นการเสนอทางเลือกอีกทาง
หนึ่ง นอกเหนือจากการหาคำตอบในการต่อสู้ที่
มีการสูญเสียสูง และเป็นการรบที่ยืดเยื้อ การทิ้ง
ระเบิดเวียดนามเหนือของฝ่ายพันธมิตรนับตั้งแต่
นี้เป็นสัญญาณชี้ให้เห็นถึงความสำคัญมาก และ
ประธานาธิบดีจอห์นสัน ก็มุ่งจุดสนใจไปใน
การปฏิบัติการนี้ จุดสำคัญของข้อเสนอของเขา
ก็คือทางสหรัฐอเมริกาจะหยุดทิ้งระเบิดเวียดนาม
เหนือ ถ้าการเจรจาที่มีผลได้เริ่มขึ้นทันทีหลังจาก
ที่หยุดทิ้งระเบิด เราหวังว่า ฝ่ายตรงข้ามจะ
ไม่ “ฉวยโอกาส” จากหยุดทิ้งระเบิดครั้งนี้
ด้วยสูตรนี้ท่านประธานาธิบดีได้เดินแต่อย่างมี
ศิลป์ เพื่อพยายามรักษาสถานะเดิมของตนไว้

ส่วนข้าพเจ้านั้น รู้สึกผิดหวังที่ฮานอยมิได้
มีปฏิกิริยาที่ติดต่อข้อเสนอทั่วไป เมื่อข้าพเจ้าฟัง
การเจรจาระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลในวอชิงตัน
ความรู้สึกผิดหวัง ได้กลายเป็นความรู้สึกสลดใจ
ข้าพเจ้าพบว่า ได้มีการเสนอเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน
ในการหยุดทิ้งระเบิด เวียดนามเหนือจะ
ต้องหยุดส่งคนและยุทโธปกรณ์ลงมาทางใต้ หาก
ทุกอย่างฉิวฉินแล้ว ข้อเสนอนี้ก็ออกจะเป็นธรรมดา

อยู่ แต่สำหรับข้าพเจ้าเห็นว่า การแปลความ
หมาย ข้อเสนอ ณ แชน แอนโตนิโอ เช่นนี้
ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ได้ทำให้
ข้อเสนอหมดความหมายไปโดยสิ้นเชิง

เวียดนามเหนือมีทหารอยู่ในเวียดนามใต้
มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน จึงเป็นเรื่องไร้เหตุผลที่
จะหวังให้เวียดนามเหนือละทิ้งคนของตน ไม่ให้
ทำการสับเปลี่ยนทหารที่ได้รับความบาดเจ็บหรือ
ไม่ส่งอาหาร เสื้อผ้า ลูกกระสุน และเสบียงอื่น ๆ
ให้คนของตน เราไม่มีทางที่จะหวังได้เลยว่า
เวียดนามเหนือจะยอมต่อรองกับเรา โดยที่มีข้อ
แม้เหล่านี้

ในราวกลางเดือนมกราคม ๑๙๖๘ ประ
ธานาธิบดีจอห์นสันได้ขอให้ข้าพเจ้ารับตำแหน่ง
รัฐมนตรีกลาโหมต่อจากนายแมคนามารา ซึ่ง
กำลังจะลาออกไปเป็นประธานธนาคารโลก ใน
การพิจารณาตัวต่อคณะกรรมการของสภาสูง
เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ข้าพเจ้าถูกถามถึงข้อ
เสนอที่ แชน แอนโตนิโอ ความหมายที่ข้าพเจ้า
เสนอต่อกรรมการเป็นไปตามที่ประธานาธิบดี
จอห์นสันมุ่งหมาย ที่จะให้มีการเจรจาต่อรอง
ขึ้น และเป็นทางเดียวที่จะทำให้ฝ่ายตรงข้าม
อาจจะยอมรับข้อเสนอได้ ในขณะเดียวกัน การ
แปลความหมายอย่างรุนแรงนั้น ข้าพเจ้าเชื่อ
แน่ว่าไม่มีทางเลย ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้า
คาดว่าเวียดนามเหนือยังคงส่งสินค้า ลูกปืน และ
กำลังพลในจำนวนปกติเข้าเวียดนามใต้ ในระดับ

ซึ่งเป็นอยู่ก่อนมีการหยุดทั้งระเบิด นี่เป็นความ
เข้าใจของข้าพเจ้า ต่อคำที่ประธานาธิบดีใช้ว่า
“ไม่ฉวยโอกาส”

การแปลความหมายข้อเสนอนี้ แชน แอน
โทนีโอ ต่าง ๆ นานา ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความ
คิดว่า เรามีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกัน หรือบาง
คนดูเหมือนว่าจะไม่พอใจ ถ้าเราไม่สามารถได้
ชัยชนะทางทหาร ข้าพเจ้าไม่ใช่พวกนี้ ข้าพเจ้า
ยังรับว่าการพัวพันของเราในเวียดนาม เป็นการ
กระทำที่ถูกต้อง แต่ข้าพเจ้าก็ไม่พอใจต่อการรั้ด
ตัวของเรา ซึ่งจำกัดการปฏิบัติการและทางเลือก
ของเราเอง

ข้าพเจ้าเข้ารับตำแหน่งใหม่ เมื่อวันที่ ๑
มีนาคม ๑๙๖๘ การบุกทะลวงครั้งใหญ่ในวันตรุษ
เวียดนามได้ถูกตีโต้กลับ โดยฝ่ายเราเป็นฝ่าย
สูญเสียอย่างมหึมา

ความมั่นใจของชาวอเมริกันถูกเขย่าขวัญ
อย่างหนัก ชาวอเมริกันเริ่มจะมีความสงสัยใน
สมรรถภาพของรัฐบาลเวียดนาม ในการที่
จะเสริมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้าน
เมือง ขวัญของประชาชน ระเบียบวินัย และความ
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกองทัพเวียดนามได้
โดยคำสั่งของประธานาธิบดี ประธานเสนาธิการ
ทหาร นายพล เอลล์ จี. วิลเลอร์ ได้บินไปเวียดนาม
เพื่อเปิดการประชุมกับ นายพลเวสต์
มอแลนด

นายพล วิลเลอร์ กลับมาพร้อมกับคำขอให้
ส่งทหารเพิ่มขึ้นอีก ๒๐๐,๐๐๐ คน ทั้งนี้กำลัง
รบนี้จะเพิ่มจากยอด ๕๒๕,๐๐๐ ซึ่งกำลังปฏิบัติ
การอยู่แล้วในเวียดนาม โดยคำสั่งของประธานา
ธิบดี ข้าพเจ้าได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานกรร
มการพิเศษ พิจารณาคำขอร้องของ นายพล
เวสต์มอแลนด ว่าทางรัฐบาลจะสามารถปฏิบัติ
ตามได้อย่างไร เราไม่ได้รับคำสั่งให้ประเมิน
ความต้องการเพิ่มกำลังคนและยุทธโปกรณ์ เรา
ได้รับคำสั่งให้หาทาง หรือส่งคน และยุทธโ
ปกรณ์ตามคำขอร้องนั้น

งานตำแหน่งนี้ ข้าพเจ้าหมดความสำคัญ
ไปมาก เพราะในคณะกรรมการประกอบด้วย
รัฐมนตรี รัสต์ รัฐมนตรี เฮนรี ฟาวเลอร์ ผู้
ช่วยรัฐมนตรีกลาโหม พอล นิติย์ นายพล
วิลเลอร์ รองรัฐมนตรีต่างประเทศ นิโคลาส
คาเซ็นแบ็ค ประธาน CIA ริชาร์ด เฮนส์ ผู้
ช่วยพิเศษของประธานาธิบดี วอลท์ รอสโซว์
นายพลแมกซ์ เวลล์ เรเลอร์ และเจ้าหน้าที่
ชั้นสูงผู้มีความสามารถอื่นๆ บุคคลทั้งหมดนี้ มี
ประสบการณ์โดยตรงกับปัญหาเวียดนามมานาน
แต่ข้าพเจ้าไม่มี . ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าจะเข้าร่วม
ประชุมต่าง ๆ มาหลายครั้งหลายปีแล้ว และยัง
ได้เคยไปเวียดนามมา ๓ ครั้งแล้วก็ตาม แต่ก็
เป็นที่รู้กันว่า คนเราไม่มีทางเข้าถึงปัญหาได้
หากจะวนเวียนอยู่รอบนอกของปัญหา และ
ก่อนหน้าการประชุมในเดือนมีนาคมนี้ ข้าพเจ้า

ไม่เคยมีโอกาที่จะวินิจฉัยและหาความจริงอย่าง
หนักหน่วงเลย บัดนี้ ข้าพเจ้าอยู่ในกลุ่มคนที่
สามารถประเมินปัญหาอย่างตรงไปตรงมา และ
เป็นผู้ซึ่งรู้เรื่องมากที่สุดด้วย แต่ถึงแม้เราจะพยายามพิจารณาเฉพาะประเด็นที่ได้รับมอบหมาย
มาแล้วก็ตาม ปัญหาชั้นมูลฐานก็กลับผุดขึ้นมา
ครั้งแล้วครั้งเล่า

แน่ทีเดียว เป็นไปไม่ได้ที่จะจำปัญหาและ
คำตอบทุกคำที่ถามกันในที่ประชุม และหากมี
การบันทึกคำพูดกันแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะใช้
หน้ากระดาษหลายร้อยหน้ากระดาษพิมพ์ และ
หากจะรวมรายงาน และบันทึกที่เสนอเข้าที่ประ
ชุมด้วยแล้ว ก็เห็นจะท่วมห้อง ดังนั้น สำหรับ
เนื้อหาที่เป็นประเด็นสำคัญของบทความนี้ ก็คือ
เนื้อหาความรู้สึก และความเห็นของข้าพเจ้าที่
เกิดขึ้น หลังจากได้พิจารณาปัญหาในวัน
ประชุมเหล่านั้นแล้ว

ต่อไปนี้เป็นคำถามและคำตอบ ในแบบ
ตรงไปตรงมา ของที่ประชุมเท่าที่ข้าพเจ้าเข้าใจ

“ ทหารอีก ๒๐๐,๐๐๐ คน จะทำให้เราทำ
งานสำเร็จหรือไม่ ”

ข้าพเจ้าไม่พบว่าจะมีใครให้คำตอบได้

“ ถ้าไม่ จะต้องการอีกเท่าไร และ
เมื่อไร ”

ไม่มีทางจะรู้

“ จะมีอะไรเกิดขึ้น หากส่งทหารไปอีก
๒๐๐,๐๐๐ คน ”

จะต้องมีการเรียกทหารกองเกินประจำการ
อีก ๒๓๐,๐๐๐ คน

จะต้องเพิ่มการเกณฑ์ทหาร จะต้องยืด
เวลาประจำการของทหาร ซึ่งกำลังปฏิบัติการ
อยู่นั้น

“ ทางฝ่ายข้าศึกจะเพิ่มกำลังรบตอบโต้ทาง
เราได้หรือไม่ ”

ทำได้และคงจะทำ

“ ค่าใช้จ่ายของการเพิ่มกำลังทหารประเมิน
ว่าเท่าใด ”

ในการคำนวณครั้งแรก คาดว่าจะต้อง
เพิ่มค่าใช้จ่าย ๒ พันล้านดอลลาร์ สำหรับปีงบประมาณ
ที่ยังเหลืออีก ๔ เดือน และเพิ่มขึ้น
๑๐ ถึง ๒๐ ล้านดอลลาร์ ในปีงบประมาณ
ใหม่ซึ่งเริ่มวันที่ ๑ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๖๔

“ จะมีผลกระทบกระเทือนเศรษฐกิจอย่างไร ”

มากมหาศาล ถึงขนาดที่จะต้องมีการ
จำกัดสินเชื่อ การขึ้นภาษี และแม้กระทั่งการ
ควบคุมรายได้และราคาสินค้า

ดุลย์การชำระเงินจะเลวลงประมาณปีละ
๕๐๐ ล้านดอลลาร์ต่อปี

“ การทิ้งระเบิดจะหยุดสงครามได้หรือไม่ ”

ไม่มีทางทำได้ โดยตัวมันเอง ถึงแม้ว่า
จะทำให้ฝ่ายตรงข้ามเสียที่ ผู้คน และวัตถุ
และได้รับความเสียหายอย่างหนักก็ตาม

“การเพิ่มการทิ้งระเบิดจะช่วยลดความเสียหายทางฝ่ายอเมริกันได้หรือไม่”

ไม่เลย ทหารอเมริกันส่วนใหญ่ได้รับความเสียหายจากการรบทางภาคพื้นดินทางใต้ เราได้ทิ้งระเบิด หากวัดด้วยน้ำหนักแล้ว นหนักกว่าระเบิดที่ทิ้งในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งหมดในปี ๑๙๖๗ เวียดนามเหนือส่งทหารโอบเข้าเวียดนามใต้ ๕๐,๐๐๐ คน ในอาทิตย์แรก ๆ ของปี ๑๙๖๘ อัตราทหารเวียดนามเหนือเข้าเวียดนามใต้ได้เพิ่มขึ้นถึง ๔ เท่าของปีที่แล้ว ถึงแม้ว่าการทิ้งระเบิดสกัดกั้นของเราจะหนักหน่วงอย่างไรก็ตาม

“อีกนานเท่าไรที่เราจะต้องส่งทหารไปรบต่อไป และรับหน้าที่ส่วนใหญ่ต่อไป”

เวียดนามใต้ปฏิบัติการดีขึ้น แต่ยังไม่พร้อมที่จะรับหน้าที่แทนทหารของเรา และเราไม่รู้ว่าเมื่อไรเวียดนามใต้จะพร้อม เมื่อข้าพเจ้าถามหาแผนดำเนินการ เพื่อช่วยชนะในเวียดนาม ข้าพเจ้าได้รับคำตอบว่า ไม่มีแผนเพื่อช่วยชนะ ตามความหมายในประวัติศาสตร์อเมริกัน

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะกำลังรบของเราถูกจำกัดโดยเหตุผลทางการเมืองที่ใหญ่ ๆ ๓ ข้อ คือ

โดยเกรงว่าเวียดนามเหนือและจีนจะใช้สนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน ดังนั้น ประธานาธิบดีจึงได้ห้ามการบุกทะลวงเวียดนามเหนือ

ท่านประธานาธิบดีได้ห้ามการวางทุ่นระเบิดในแถบท่าเรือโฮฟอง ซึ่งเป็นท่าเรือที่สำคัญที่เวียดนามเหนือใช้เป็นแหล่งขนถ่ายอาวุธยุทธโปกรณ์ที่ได้รับจากพันธมิตรของตน ทั้งนี้เพราะประธานาธิบดีกลัวว่าเรือของรัสเซียจะถูกทุ่นระเบิดเข้า

ท่านประธานาธิบดีได้ห้ามการไล่ตามข้าศึก ล้วงล้ำไปในเขตประเทศลาว หรือเขมร ทั้งนี้เพราะหากจะทำก็จะเป็นการขยายเขตสงครามมากขึ้นอีก และเมื่อพิจารณาจากทางด้านการเมืองและทางภูมิศาสตร์แล้ว ก็มีได้ช่วยอะไรมากขึ้นเลย

ข้อแม้เหล่านี้และอื่น ๆ ซึ่งกีดกันไม่ให้เราสามารถทำสงครามได้อย่างเต็มที่ นั้นเป็นสิ่งที่ฉลาด เพราะหากไม่มีแล้ว เราจะทำสงครามขยายกว้างออกไปอีก ทางคณะกรรมการนี้ก็ไม่มีความคิดที่จะเสนอให้ประธานาธิบดียกเลิกข้อแม้ดังกล่าว

เมื่อเหตุแวดล้อมเป็นเช่นนั้น เราจะชนะได้อย่างไร

ข้าพเจ้าได้รับคำตอบว่าเราจะชนะ ถ้าเราจะแสดงอำนาจอันเหนือกว่าของเราต่อข้าศึก เราจะทำภารกิจต่อไปจนกระทั่งข้าศึกเข้าใจว่าการจะทำสงครามต่อไปไม่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายเขาแน่ เขาไม่อาจที่จะยอมเสียกำลังรบต่อไปในขณะเดียวกัน เราก็จะปรับปรุงฐานะของเราเรื่อยไป

เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าถามคำถามต่อไปว่า “เวลาที่ได้ประมาณไว้ดีที่สุด ว่าการกระทำ เช่นนี้จะจบสิ้นเมื่อใด ๖ เดือน ๑ ปี หรือ ๒ ปี” ที่ประชุมไม่สามารถตกลงกันได้ว่าเมื่อใด ไม่เพียงแต่ไม่มีคำตอบต่อปัญหานั้นเท่านั้น ทุกคนในที่ประชุมก็ไม่มี ความเชื่อมั่นในการเอาของ คนด้วย แน่ทีเดียวไม่มีพวกเราสักคนที่กล้าพอ จะพูดว่า “เขาเห็นแสงสว่างจากปลายอุโมงค์” หรือทหารอเมริกันจะกลับบ้านภายในสิ้นปีนี้

หลังจากการวิจัยอยู่เช่นนั้นหลายวัน ข้าพเจ้า รู้สึกหมกมุ่นยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าไม่สามารถจะพบ ว่าเมื่อไรสงครามจะยุติลง ข้าพเจ้าไม่สามารถจะ พบคำตอบ ว่าคำขอเพิ่มทหารและอาวุธนี้จะ ยุติเพียงเท่านั้น หรือว่าจะต้องเพิ่มอีก และ หากเพิ่มอีก จะอีกเท่าไรและเมื่อใด ข้าพเจ้าไม่ สามารถจะพบคำตอบว่า เมื่อใดทหารเวียดนาม ได้จะพร้อมที่จะเข้ารับหน้าที่แทนทหารอเมริกัน คำตอบที่ข้าพเจ้าได้ ก็เป็นคำตอบที่หาความมั่น ใจมิได้ ว่าถ้าหากเราจะทำสงครามต่อไปสักชั่ว ระยะเวลาหนึ่ง ข้าศึกจะเลือกยุติสงครามเอง แต่ว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็ถามว่า “มีใครเห็น ว่าข้าศึกจะลดละ หลังจากรบกับฝ่ายเรามา ๔ ปี และได้รับความเสียหายอย่างหนักในทางกำลังคน จากการทิ้งระเบิดของเรบ้าง” คำตอบที่ข้าพเจ้า ได้รับก็คือ ดูเหมือนว่าข้าศึกมิได้ลดละลงเลย คำ ตอบนี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกทึ่งหนักขึ้นไปอีก เพราะ ข้าพเจ้ากำลังคำนึงถึงปัญหาภายในบ้านของเรา

เอง การเผาโบสถ์ที่ทหาร การเดินขบวน ปัญหาในโรงเรียน ความขมขื่นและความแตก แยกแผ่กระจายไปทั่วประเทศ และที่น่าหวาด หวั่นเท่ากันก็คือผลกระทบกระเทือนทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะมี หากเรายังคงทำการต่อสู้ต่อไปอย่าง ไม่มีวันจบสิ้น ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเร็วเกินไป การควบคุมฉุกเฉินเช่นการลงทุนในต่างประเทศ นั้นจะต้องมีการควบคุมอย่างรัดกุมอื่น ๆ เพิ่มขึ้น อีกเป็นแน่ ถ้าเราจะเพิ่มงบประมาณการใช้จ่าย ในสงครามเวียดนามอีก ๑๒ พันล้านดอลลาร์ และมีท่าทีว่าอาจจะต้องเพิ่มมากขึ้นอีก

ในขณะที่เดียวกัน ข้าพเจ้าก็คำนึงถึงข้อมูล พันและพันกรณีของเรากับแถบอื่น ๆ ของโลก ในระหว่างนี้ สัมพันธภาพของเรากับรัสเซียดูว่า มีสัญญาณที่ดีขึ้น แต่ประเทศทั้งสองก็ยังไม่ สามารถเริ่มการประชุมจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ได้ ครบเท่าที่สหรัฐอเมริกา ยังยึดมั่นอยู่กับการ แก้ปัญหาเวียดนาม โดยคำตอบทางทหารอยู่ เราไม่สามารถจะยึดผลประโยชน์ของเราในตะวันออกกลาง อาเซียใต้ ออฟริกา ยุโรปตะวันตก และที่อื่น ๆ ไว้ได้ แม้จะยอมรับว่าจุดมุ่งหมายใน เวียดนามได้ของเราเป็นสิ่งที่ถูกต้องก็ตาม เรา จะต้องมองจุดมุ่งหมายนี้ในฐานะส่วนหนึ่งของผล ประโยชน์ของชาติทั้งหมด และเราจะไม่สามารถ ดำเนินการเพื่อจุดมุ่งหมายนี้ได้ต่อไป หากการ กระทำเช่นนั้นราคาสูงเกินไป จะทำให้ส่วน อื่น ๆ ของผลประโยชน์ของชาติได้รับความเสีย

หาย และบางทีอาจจะรวมทั้งจุดมุ่งหมายทางนโยบายต่างประเทศอื่น ๆ ของเราด้วย

ข้าพเจ้าไม่สามารถปลดตัว ออกจากความสงสัย ซึ่งคิดอยู่ในสมองของข้าพเจ้า นับตั้งแต่กลับมาจากการเดินทาง เมื่อเดือนสิงหาคมนั้นได้สำเร็จ ในเมื่อประเทศที่อยู่ใกล้ ๆ เวียดนามไม่เชื่อในทฤษฎีโตมิโนแล้ว ยังไม่ถึงเวลาอีกหรือที่เราจะพิจารณาสถานการณ์เสียใหม่ ความพยายามของเราได้ให้เวลาแก่ประเทศเหล่านั้นมาหลายปีหลังจากได้รับอิสรภาพที่จะจัดการ และเสริมสร้างความปลอดภัยของเขานเอง ข้าพเจ้าไม่เห็นเลยว่าเราจะเพิ่มเติมข้อผูกพันของเราต่อไปทำไมกัน ห้ายสิบเราไม่มีหลักการที่ว่าการเพิ่มทหารอเมริกันอีก ๔๐% จะทำให้ฐานะทางทหารของเราจะดีขึ้นภายใน ๒-๓ อาทิตย์ เดือน หรือว่าปี สิ่งที่เราจะคาดได้อย่างแน่นอนก็คือ การเพิ่มกำลังทหาร จะเพิ่มการรบโดยอัตโนมัติ และผลก็คือความเสียหายทางด้านกำลังรบของทั้งสองฝ่ายจะเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น หลังจากวันอันแสนจะเหนื่อยอ่อน ข้าพเจ้าจึงเชื่อแน่ว่า หนทางทางทหารที่เรา กำลังทำตามอยู่นี้ นอกจากจะไม่มีทางสิ้นสุดแล้วยังไม่มีความหวังเลย การเพิ่มกำลังทหารอเมริกันมากขึ้น จะเพิ่มความพินาศฉิบหาย และการทำให้สงครามเป็นสงครามของอเมริกันยิ่งขึ้น และโดยวิถีทางนั้น จะไม่ทำให้เราถึงซึ่งสันติภาพ ที่จะให้ โอกาสชาวเวียดนามใต้จัดการกับ

สถาบันการเมืองและการเศรษฐกิจของเขาเอง ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ข้าพเจ้าก็เชื่ออีกว่า จุดมุ่งหมายขั้นมูลฐานของเราควรเป็นการถอนการพันพันของเรากับสงคราม และดำเนินการถอนตัว ออกจากการรบ

การหาคำตอบง่าย ๆ กับการประยุกต์คำตอบนั้นไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะเมื่อเราไม่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมานับเป็นจุดประสงค์ของข้าพเจ้า ที่จะย้าให้ทั้งผู้ร่วมงานกับข้าพเจ้า และท่านประธานาธิบดีฟังว่าสหรัฐได้เข้าไปในเวียดนาม โดยมีความมุ่งหมายจำกัด นั่นคือเพื่อสกัดกั้นการบีบตันของเวียดนามเหนือต่อชาวเวียดนามใต้ เพื่อให้เขามีความเป็นอิสระ ที่จะพิจารณาอนาคตของตัวของเขาเอง ข้าพเจ้าได้แย้งต่อไปว่าเราได้บรรลุถึงจุดประสงค์นี้แล้วเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีอะไรอีกแล้วที่เราจะต้องร้งรออยู่ต่อไป จนกระทั่งเวียดนามเหนือถูกไล่ออกจากเวียดนามใต้ หรือจนกระทั่งทุกภาคของเวียดนามใต้ จะได้เข้ามาอยู่ภายใต้การควบคุมทางทหาร ของรัฐบาลไซ่ง่อนแล้ว

การเพิ่มกำลังทหารอเมริกันอีก ๒๐๐,๐๐๐ คน ก็เท่ากับกำลังรบของสหรัฐมีมากกว่ากำลังทหารของเวียดนามใต้ถึง ๒ เท่าในขณะนั้น จุดมุ่งหมายของเรา ในการที่จะเสริมสร้างรัฐบาลเวียดนามใต้ให้เข้มแข็งขึ้น และกองทหารซึ่งจะสามารถปฏิบัติภารแทนเรา ก็จะล้มเหลวลงมาก

กว่าที่จะเป็นการช่วยอย่างแท้จริง เพราะถ้าเรา
ยิ่งรับภาระมากขึ้น ชาวเวียดนามก็จะรับภาระ
ของตนเองน้อยลง

การลดเดี่ยงมีต่อไปในทำเนียบชาว ประ
ธานาธิบดีจอห์นสัน ส่งเสริมให้ข้าพเจ้ารายงาน
ผลของการประชุมและความเห็นของข้าพเจ้า
อย่างตรงไปตรงมา แต่ในขณะเดียวกัน ประ
ธานาธิบดี ก็เร่งรีบที่จะฟังความเห็นจากคนอื่น
ด้วยเช่นกัน ในที่สุด ก่อนเดือนมีนาคมจะผ่านไป
ประธานาธิบดีจึงได้ตัดสินใจและรายงาน
ผลของการตัดสินใจของท่านแก่ปวงชน ในตอน
ค่ำวันที่ ๓๑ ซึ่งมีใจความสำคัญ ๓ ข้อใหญ่ที่
สัมพันธ์กับผลของการประชุมคือ

หนึ่ง ประธานาธิบดีประกาศจำกัดจำนวน
ทหารอเมริกันผูกมัดกับสงครามเวียดนาม ไม่
เกิน ๕๕๕,๕๐๐ คน ทหารที่จะส่งให้ใหม่จะ
เป็นเฉพาะทหารที่ได้สัญญาไว้ว่าจะส่งให้อยู่
แล้ว

สอง เราจะเร่งการช่วยเหลือกำลังทหาร
เวียดนามใต้ เราจะให้เครื่องมือ และฝึกการ
รบให้ในอัตราเร่งรีบยิ่งขึ้น เพื่อว่าเวียดนาม
ใต้จะสามารถรับภาระส่วนใหญ่จากเราได้

สาม (พูดกับเวียดนามเหนือ) โดยประ
ธานาธิบดีแถลงว่า ท่านได้จำกัดการทิ้งระเบิด
เวียดนามเหนือ เพื่อเป็นการเชื่อเชิญให้เริ่มมี
การเจรจาสันติภาพขึ้น ทางเราจะไม่ทิ้งระเบิด
เหนือเส้นขนานที่ ๒๐ อีกต่อไป โดยการผ่อน

เบาแต่ฝ่ายเดียวนี้ ดินแดนของเวียดนามเหนือ
ประมาณ ๘๐% จะไม่ถูกเราทิ้งระเบิดอีกต่อไป

เมื่อข้าพเจ้าเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อ
ต้นเดือน ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งที่สำคัญยิ่งยวดก็คือ
ทำตามคำขอร้องทางการทหาร เพื่อเสริมสร้าง
กำลังรบของเราในเวียดนาม เพื่อว่าเราจะได้
ปฏิบัติการรุนแรงยิ่งขึ้น บัดนี้ข้าพเจ้าและผู้ร่วม
งานมีหน้าที่ระยะยาว ๒ หน้าที่แตกต่างกับหน้า
ที่ที่แล้ว ๆ มาคือพัฒนาแผนที่จะโยกย้ายภาระให้
กับชาวเวียดนามเร็วเท่าที่เขาระวังได้ ในขณะ
เดียวกัน ก็ส่งเสริมความพยายามทางการทูตที่จะ
ก่อให้เกิดการเจรจาสันติภาพขึ้น

เพื่อจะประเมินความก้าวหน้าในหน้าที่แรก
ข้าพเจ้าได้ไปเวียดนามในเดือนกรกฎาคม ข้าพ
เจ้ารู้สึกปลื้มปิติเป็นอย่างยิ่งในขวัญทหารของเรา
แต่ข้าพเจ้าได้พบหลักฐานของการช่วยผ่อนภาระ
ของเราจากประเทศภาคีอื่น ๆ รวมทั้งเวียดนาม
ได้เองน้อยเหลือเกิน ถึงแม้ว่าออสเตรเลียกับ
ประเทศไทยนับจากฤดูร้อนที่แล้ว จะได้ส่งทหาร
เพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยก็ตาม แต่ประเทศฟิลิปปินส์
กลับถอนทหารออกไปหลายร้อยคน ทหารของ
ประเทศเหล่านี้ มิได้รับภาระการรบเพิ่มขึ้นแม้
แต่น้อย และที่จริงอัตราความเสียหายทางกำลัง
รบของทหารจากประเทศเหล่านี้ก็ลดน้อยลงด้วย

สำหรับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเวียดนามนั้นเล่า ใน
การปรึกษาหารือหลายครั้งหลายหน ข้าพเจ้า
พบว่า เขาไม่รู้เรื่องราวเลยเกี่ยวกับความไม่พอ

เพียงของการฝึกทหาร อัตราค่าจ้างของนายทหาร
ชั้นประทวน และอัตราทหารประจำการ
และเมื่อต้องเผชิญกับอัตราทหารของทหาร
เวียดนามใต้ ซึ่งสูงถึง ๓๐% ต่อปี เทียนเกากี้
ให้คำตอบว่าที่อัตราที่สูงมาก ก็เพราะว่าทหาร
ไม่ได้รับเงินเดือนเพียงพอ ข้าพเจ้าถามว่าแล้ว
รัฐบาลของท่านจะทำอย่างไร คือให้คำแนะนำ
ว่าทางเราควรจะทำอย่างไรที่จะเปิดของเรา และ
เอาเงินที่ไม่ต้องซื้ออุปกรณ์ มาให้รัฐบาลเวียด
นามใต้ เพื่อใช้จ่ายเป็นค่าจ้างในทหารต่อไป
เขาไม่ได้พูดคลก ๆ ความเห็นนี้เป็นความเห็น
จริงจัง

ข้าพเจ้ากลับบ้านด้วยความสลัดใจอย่างยิ่ง
เพราะว่า การทำให้สงครามเป็นสงครามของ
อเมริกัน ก็ยังมีต่อไป โดยเรายังคงต้องการรบ ยัง
คงทำการรบส่วนใหญ่ ยังคงเป็นผู้จัดหาอาวุธ
ยุทธโธปกรณ์ต่าง ๆ ยังคงต้องจ่ายเงินต่อไป และ
ที่ร้ายที่สุดก็คือในความเห็นของข้าพเจ้า เหล่าผู้
นำเวียดนามใต้ชอบให้เป็นเช่นนั้น

ฝ่ายเหนือได้ตอบรับสุนทรพจน์ของท่านประ
ธานาธิบดีเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม และการเจรจา
ได้เริ่มขึ้นในปารีสเมื่อเดือนพฤษภาคม แต่ว่ากัน
แล้วก็เป็นการใช้ด้วยคำสละสลวยเกินความจริง
ไปสักหน่อย ที่จะเรียกว่าการเจรจาที่ปารีสเป็น
การเจรจาที่เป็นเรื่องเป็นราว เจ้าหน้าที่ฝ่ายเรา
โดยมีเอกอัครราชทูต เอเวอเรล แฮร์แมน ผู้ซึ่ง
มีความสามารถและประสพการณ์มาก กับชัยปลัส

วเนส ได้ย้ำว่า ทางเราต้องการให้ไซ่ง่อนเป็นผู้
ร่วมในการเจรจาด้วย ทางसानอยปฏิบัติเสร็จข้อ
เรียกร้องนี้ ประธานาธิบดีจอห์นสันได้ทำถูก
แล้ว และเป็นที่น่าใจได้จากการที่มีคำสั่งให้
หยุดทั้งระเบิดเขตเวียดนามเหนือทั้งหมด จน
กว่าฝ่ายเวียดนามเหนือจะยอมรับการเพลาการ
รบตอบแทนให้ฝ่ายเราसानอยปฏิบัติเสร็จเสนอนี้
อีก สถานการณ์ที่ยังคงค้างอยู่เช่นนี้ ดูดูร้อน
ในปารีสก็ผ่านไป

ในเวียดนาม รายชื่อทหารที่เสียชีวิตและ
บาดเจ็บมากขึ้นสัปดาห์แล้วสัปดาห์เล่า ข้าศึก
ยังไม่ชนะ แต่ข้าพเจ้ารู้สึกว่ ทางเราก็ไม่ชนะ
เช่นกัน ยังมีในแถบอื่น ๆ ของโลกที่อิทธิพล
ขวัญ และความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของเรา
เป็นที่ต้องการอย่างยิ่งยวด แต่เราถูกจำกัด โดย
การเข้าพัวพันในเอเชียอาคเนย์ เมื่อข้าพเจ้า
กลับจากการประชุมที่กรุงบอนนเมื่อเย็นวันที่ ๑๓
ตุลาคม ข้าพเจ้าพบว่าข้าพเจ้าได้รับคำสั่งให้
เข้าประชุมที่ทำเนียบขาวในวันรุ่งขึ้น ขณะนั้น
มีความเคลื่อนไหวทางปารีส กล่าวคือ ถึงแม้ว่า
จะไม่มีการตกลงเป็นทางการก็ตาม ทางसानอย
ได้ทำความเข้าใจกับฝ่ายเรา ว่าจะยอมรับรัฐบาล
ไซ่ง่อนเข้าร่วมในการเจรจาที่ปารีสด้วย โดย
ฝ่ายเราจะต้องหยุดทั้งระเบิดเวียดนามเหนือทั้ง
หมด และการเจรจาอย่างเป็นเรื่องเป็นราวจะ
เริ่มขึ้นทันที ทางเราได้แจ้งให้सानอยทราบอย่าง
กระจ่างแจ้ง ว่าเราจะไม่สามารถเจรจาเช่นนั้น

ได้ ถ้าหากทางसानอยยังคงทำการโจมตีเมือง
ต่าง ๆ ในเวียดนามได้อย่างไม่ปราณีปราศัย และ
ยังคงทำการฝึกกฎแถบปลอดทหาร ซึ่งจะเป็น
อันตรายต่อทหารฝ่ายเรา

ท่านประธานาธิบดีได้อธิบายสถานการณ์ให้
แก่ที่ปรึกษาฟัง เราใช้เวลาตลอดวันพิจารณา
อย่างละเอียดละออ ฝ่ายเสนาธิการทหารสูงสุด
ได้ให้ความเห็นเป็นเสียงเดียวกัน ว่าการหยุด
ทิ้งระเบิดโดยสิ้นเชิงในสถานการณ์เช่นนี้ ทาง
เรายอมรับได้ ดังนั้นทางกระทรวงการต่าง
ประเทศจึงได้รับคำสั่งให้แจ้งไปยังไซ่ง่อน ว่าเรา
ประสบความสำเร็จในการที่จะให้ไซ่ง่อนเข้าร่วมในการ
เจรจา และให้ทางไซ่ง่อนส่งคณะของตนมา
โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ข้าพเจ้ารู้สึกเบาใจ
และมีความหวังขึ้น เรากำลังไปสู่หนทางแห่ง
สันติภาพแล้ว

แต่แล้วความหวังเช่นนั้นก็ถูกถอนให้สิ้นลง
เพราะอีก ๓ อาทิตย์ต่อมา โทรเลขจากไซ่ง่อน
ทำให้ข้าพเจ้าตกตะลึง รัฐบาลเวียดนามได้
ไม่ยินดีที่จะเข้าร่วมเจรจาที่ปารีส จึงกลายเป็น
ความตกใจ ข้าพเจ้ารู้สึกว่ทั้งประธานาธิบดีและ
สหรัฐอเมริกา กำลังถูกบีบอย่างเสียเกียรติ และ
ร้ายกว่านั้น ไซ่ง่อนกำลังพยายามที่จะใช้การวิโต
ในการตกลงระหว่างเรากับเวียดนามเหนือ เมื่อ
เปิดการเจรจาสันติภาพขึ้น ข้าพเจ้านับถือความ
อดทนภายใต้ความกดดันของสถานการณ์ของท่าน
ประธานาธิบดีเป็นอย่างมาก แต่ละวันที่ผ่าน

ไปเป็นการเสี่ยงที่ว่า ทางเวียดนามเหนืออาจจะ
เปลี่ยนความคิดสิ่งที่ทำมาแล้วอย่างหนักเป็นเวลา
หลายเดือนในปารีส ก็จะไม่เสียเปล่า แต่ละวัน
เราได้เห็นว่า ท่านประธานาธิบดีได้พยายามอนุ
โลมความกังขาของฝ่ายรัฐบาลไซ่ง่อน และเพื่อ
ให้เกิดความแน่ใจเป็นส่วนตัว ว่าการหยุดทิ้ง
ระเบิดเวียดนามเหนือทั้งหมดนี้ จะไม่ก่อให้เกิด
อันตรายให้กับทหารของเรา และ ของพันธมิตร
ท่านประธานาธิบดีได้ออกคำสั่งให้ นายพล
เกรกจัตัน อับรามส์ ให้มารายงานสถานการณ์
กับท่านโดยตรงเป็นส่วนตัว ในที่สุด เมื่อวันที่
๓๑ ตุลาคม ประธานาธิบดีจอห์นสัน ได้ออก
แถลงยุติการทิ้งระเบิดเวียดนามเหนือ การเจรจา
เพื่อสันติภาพจะเริ่มต้นที่ และไซ่ง่อนมีสิทธิร่วม
ในการประชุม อย่างไรก็ตาม กินเวลาอีกหลาย
อาทิตย์กว่าจะเอาผู้แทนรัฐบาลไซ่ง่อนมาปารีสได้
และอีกหลายอาทิตย์ กว่าจะได้รับการตกลงจากผู้
แทนไซ่ง่อน ว่าใครจะนั่งที่ใดแน่

เมื่อสถานการณ์ และปัญหาต่าง ๆ ได้คลี่
คลายแล้ว ข้าพเจ้ามีความเห็นแน่ชัดและยึดมั่น
แน่นอน ว่ารัฐบาลไซ่ง่อนคิดอย่างไรและมีท่าที
อย่างไร ข้าพเจ้าเริ่มมีความคิดเห็นเช่นนั้น นับ
ตั้งแต่ไปเวียดนามเมื่อเดือนกรกฎาคม สกก่อน

จุดมุ่งหมายของไซ่ง่อนและของสหรัฐ ไม่ใช่
จุดมุ่งหมายเดียวกันเสียแล้ว ถ้าหากว่าเราเคยมี
จุดมุ่งหมายเดียวกัน จุดมุ่งหมายนี้ถึงแม้จะไม่
ขัดกันในทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ก็ไม่ใช่จุดมุ่งหมายที่

คล้ายคลึงกัน เราได้ทำในสิ่งที่เราตั้งใจจะทำ สำเร็จลุล่วงไปเป็นส่วนใหญ่แล้ว และอีกทั้งไม่มีความสงสัยอีกต่อไป ว่าชาวอเมริกันต้องการ ยุติสงครามเวียดนามนี้

ตั้งที่เอกอัครราชทูต แฮริแมน ได้กล่าวว่า เป็นอันตรายอย่างยิ่ง ที่จะเพิ่มจุดมุ่งหมายใน ระหว่างการทำสงคราม เขาให้คำปรึกษาว่าจง คำนึงถึงจุดมุ่งหมายนั้นเสมอ เมื่อได้มาซึ่งจุดมุ่ง หมายนั้นแล้วให้หยุดรบทันที การต่อสู้เพื่อให้ ชาวบ้านสวามิภักดิ์กับรัฐบาลไซ่ง่อน รูปร่าง ของรัฐบาลหลังสงคราม ใครควรจะเป็นผู้นำ รัฐบาลและจะเลือกกันอย่างไรนั้น ปัญหาเหล่านี้ มิใช่จุดมุ่งหมายของเรา แต่แรกที่เราเข้าทำ สงคราม แต่ปัญหาเหล่านี้เองที่ทางฝ่ายไซ่ง่อน และฝ่ายเรามีความเห็นไม่ตรงกัน

ทางไซ่ง่อนเล็งเห็นว่ายิ่งสงครามยืดเยื้อต่อไป โดยมีสหรัฐอเมริกา เข้าร่วมทำการรบส่วนใหญ่ นั้น จะทำให้รัฐบาลของตนมั่นคงยิ่งขึ้น ดังนั้น การยินยอมทางการเมืองของตน ต่อกลุ่มการเมือง อื่นก็จะลดน้อยลง และหากว่าสหรัฐจะยังคงทำ การรบต่อไปอีก ๒-๓ ปี บางทีฝ่ายเวียดกงและ เวียดนามเหนือจะถูกรบจนทอนกำลัง จนทาง ไซ่ง่อนไม่จำเป็นต้องยอมเสียอะไรเลย ในขณะที่ เดียวกัน ทรัพย์สินของชาติอเมริกันก็หลังไหลเข้าสู่ เวียดนามใต้

ถึงแม้ว่าจะน่ารังเกียจและไม่น่าพิศมัย อย่างไรก็ตาม ในระหว่างอาทิตย์ที่แสนจะทมิฬทึบแห่ง

ฤดูหนาวนั้น ข้าพเจ้าตกลงใจว่า ทางไซ่ง่อน มิได้ต้องการให้สงครามยุติลงโดยเร็ว และทาง รัฐบาลไซ่ง่อน ไม่ต้องการให้เราตกลงปัญหาทาง การทหารกับฮานอย

ความจริงมีอยู่ว่าการก่อตั้งสถาบันทางเศรษฐกิจ และการเมืองที่มีประสิทธิภาพนั้น เป็นหน้าที่ ของชาวเวียดนามเอง เขาจะไม่สามารถก่อกำเนิดขึ้น ได้ ในขณะที่เรายังยืนผงาดอยู่เหนือเขา ประธานาธิบดีทิว รองประธานาธิบดีก็ นายกรัฐมนตรีชว่ง และคนอื่นๆ ที่เป็นพวกของเขา มีหน้าที่จะรวบรวมกลุ่มพรรคการเมือง ทั้งเล็ก และใหญ่ ๑๐๐ พรรคของเวียดนามเข้าด้วยกัน เพื่อก่อตั้งสถาบันการเมืองที่คงอยู่ได้ สิ่งเหล่านี้ ขึ้นอยู่กับเขาเหล่านั้นที่จะทำเอง ไม่มีอะไรที่เรา จะช่วยให้เวียดนามมีความสมบูรณ์ทางการเมือง และเป็นผลดีแก่เวียดนามอย่างแท้จริงได้ มากกว่าการเริ่มดอนทหารของเราออกเสียแค่เดี๋ยวนั้น นอกจากนั้นแล้ว ตามความเห็นของข้าพเจ้า เราไม่มีทางที่จะประสบผลสำเร็จอีกต่อไปโดยการ ใช้กำลังทหาร เวลาได้มาถึงแล้วที่เราควร จะเริ่มผลัดตัวออกจากสงครามนี้ ความเห็นข้างต้น เป็นความเห็น เมื่อข้าพเจ้าพ้นจากตำแหน่งใน กระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๖๙

จวบจนกระทั่งปัจจุบัน ข้าพเจ้าก็ยังยึดมั่น ในความเห็นนั้นอยู่ ทั้งนี้เชื่อว่าข้าพเจ้าจะมีความ เห็นซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของข้าพเจ้าแต่อย่าง

เดียว ก็หาไม่ ข้าพเจ้าได้ใช้เหตุผลที่ได้อธิบายไปนับตั้งแต่ ๔ ปีที่แล้วมาร่วมพิจารณาด้วย

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๕ กระทบการที่ได้รับ การสนับสนุนจากเวียดนามเหนือที่เกือบจะเข้ายึดครองประเทศโดยทางทหารอยู่แล้ว การส่งทหารอเมริกันจำนวนมากเข้าเวียดนาม จึงจะสามารถป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ ในระหว่างนั้นชาวเวียดนามใต้เสียชีวิต และอีกทั้งกำลังทหารยังอ่อนปวกเปียก จึงไม่มีทางที่จะป้องกันสิทธิในการเลือกอนาคตของตนเองได้

จีนคอมมิวนิสต์ ก็เพิ่งประกาศที่จะใช้ลัทธิ “สงครามปลดแอกแห่งชาติ” และก่อนหน้าที่ ครุสชอฟจะตกจากอำนาจไปในเดือนตุลาคม โจแอนโลได้ไปเยือนมอสโคว์ในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๔ เหตุการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นอันตรายว่ายักษ์ใหญ่แห่งค่ายคอมมิวนิสต์ ๒ ตัวอาจจะร่วมมือกันทำความวุ่นวายในประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ

อินโดนีเซียภายใต้ซูการ์โน มีท่าว่าจะคุกคามมาเลเซียอย่างไม่ลดละ และเป็นประเทศที่ทำให้เสถียรภาพของแถบปเอเชียฝืดต้องเสียไป แม้มาเลเซียเอง รวมทั้งประเทศไทยและสิงคโปร์ ก็ต้องการเวลาเพื่อให้สถาบันทางการเมืองของตนมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น หากว่าสหรัฐอเมริกาจะเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ต่อสถานการณ์ของเอเชียในขณะนั้น ก็อาจจะมึผลกระทบทกระเทือนต่อ

อธิปไตยของประเทศอิสระในแถบนี้ได้อย่างมหันต์ก็ได้

แต่ในระยะ ๔ ปีที่ผ่านมา สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กำลังทหารของเวียดนามใต้ได้เพิ่มขึ้นและมีประสิทธิภาพดีขึ้น สถานการณ์ทางการเมือง มีเสถียรภาพมากขึ้นกว่าแต่ก่อน สถาบันการปกครองก็มีลักษณะเป็นตัวแทนมวลชนมากขึ้น ในแถบอื่น ๆ ของเอเชีย ความปลอดภัยได้ปรากฏขึ้นแล้ว ความพ่ายแพ้อย่างนองเลือดของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซียได้ทำให้ซูการ์โนตกจากอำนาจไป และทำให้อินโดนีเซียกับมาเลเซียเป็นเพื่อนบ้าน ซึ่งให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน รัฐบาลสิงคโปร์และรัฐบาลไทยได้ใช้เวลา ๔ ปีนี้ให้เกิดประโยชน์ โดยได้พยายามเพิ่มพูน ความนิยมของประชาชนต่อรัฐบาล ออสเตเลียและนิวซีแลนด์เริ่มมีความเคลื่อนไหว ที่จะเข้าร่วมระบบการป้องกันร่วมกันทางภูมิภาค ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่น เกาหลี และได้หวัน มีอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้คำสอนของประธานเม้าไซการ์ไม่ได้เลย

และสถานการณ์อีกชนิดหนึ่ง ที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ก็คือ สถานการณ์ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนแดง ซึ่งนับวันจะเลวร้ายเชาทุกที ความขัดแย้งระหว่างประเทศทั้งสองนี้เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญยิ่งยวดในปัจจุบัน แต่ผลของการช่วยเหลือฮานอย กลับทำให้ทั้งรัสเซียและจีนแดง ชัดใจกันหนักขึ้นอีก

การขัดแย้งนี้ ทำให้เห็นเด่นชัดถึงการแก่งแย่งที่จะเป็นผู้นำของค่ายคอมมิวนิสต์ ระหว่างประเทศทั้งสอง และความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องการเจรจาสันติภาพ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่นั้น เป็นส่วนประกอบอีกส่วนหนึ่ง ที่ทำให้การแตกวิ่วร่วนแรงยิ่งขึ้น เหตุการณ์อีกประการหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันก็คือ ความช่วยเหลือของรัสเซีย ที่ให้แก่ประเทศในเครือคอมมิวนิสต์ได้เพิ่มขึ้น ทำให้เกาหลีเหนือต้องพึ่งเงินแดงน้อยลง การปฏิวัติทางวัฒนธรรมและความพินาศซึ่งก่อโดยพวกยามแดง ก็ก่อให้เกิดความวุ่นวายภายในจีนแดง และโดยเหตุนี้ กำลังทหารของจีนแดง จึงมีวุ่นหมกมุ่นกับเหตุการณ์ภายในประเทศของตน การปะทะกันในแถบแม่น้ำอุสซูรีเมื่อเร็ว ๆ นี้ ทำให้คาดได้ว่า จีนแดงคงจะไม่สามารถที่จะมุ่งความสนใจและทุนทรัพย์มาใช้ในการขยายการปฏิวัติเป็นแน่

ข้อพิจารณาเหล่านี้เพิ่มขึ้นอีกข้อหนึ่ง คือดูเหมือนว่าด้วยความจำเป็นอย่างแน่ชัด เราควรจะมุ่งให้ความคิดและทุนทรัพย์ของเรา ใช้ไปในทางแก้ไขปัญหาภายในประเทศ โดยเราจะต้องตั้งเวลาจำกัดการที่พัวพันของเราในเวียดนาม

เมื่อมีก่อนนั้น เราจำกัดจำนวนทหาร โดยที่มิได้กระทบกระเทือนประสิทธิภาพในการปฏิบัติการรบของกำลังทหารส่วนรวมเลย แต่ในการใช้ทหารเวียดนาม ทำการรบแทนทหารอเมริกันนั้น จะต้องมีปัญหาเกิดขึ้นหลายปัญหาแน่ แต่

ว่าไม่ว่าปัญหาจะเป็นอะไรก็ตาม เราต้องเผชิญมัน

ไม่มีทางอื่นที่จะทำให้เราถึงจุดหมาย ในกรณีที่จะให้ชาวเวียดนาม เลือกลักษณะของตนเองได้ นอกจากว่าเราจะเริ่มและเริ่มทันที ที่จะยกความรับผิดชอบส่วนใหญ่ในการป้องกันตัวเองให้เขา ความสามารถที่จะป้องกันตัวเองของเขาจะไม่มีทางที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้หากเรายังรับภาระในการทำศึกส่วนใหญ่ต่อไป ไม่ช้าก็เร็วชาวเวียดนามจะถูกทดสอบว่าเขาได้รับใช้ชาติ พอเพียงที่จะประกัน อธิปไตยของประเทศของเขาได้เองหรือไม่ แต่ในความเห็นของข้าพเจ้า การทดสอบนี้จะต้องมีขึ้นในเร็ว ๆ นี้

สิ่งแรกที่เราควรจะทำ คือรายงานให้ทางรัฐบาลเวียดนามใต้ทราบ ว่าเราจะถอนทหารประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน ก่อนสิ้นปีนี้ และเราควรบอกเขาให้กระจ่างแจ้ง ว่านี่ไม่ใช่การถอนทหารเพียงครั้งเดียว แต่จะเป็นการเริ่มต้นของการถอนทหารบออเมริกันออกจากเวียดนาม ซึ่งจะแล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. ๑๙๗๐ และแน่ทีเดียว ค่าแถลงการณ์ดังกล่าว ก็ควรจะแจ้งไปยังประเทศอื่นๆ ที่ได้ส่งทหารเข้าช่วยป้องกันเวียดนามใต้ด้วย

คาดไว้ได้ว่า จะต้องมีการขัดแย้งทั้งทางการเมืองและการทหารมากมาย จะมีข้อถกเถียงว่าการถอนทหารเช่นนั้นจะทำให้รัฐบาลไซ่ง่อนถึงกับเป็นอันล้มพับ และจะเกิดอันตรายแก่ทหาร

ของเราและทหารของพันธมิตรด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อถกเถียงในแบบเดียวกันก็ได้ใช้คัดค้าน การตัดสินใจจำกัดการทิ้งระเบิดเมื่อมีนาคมที่แล้ว และอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเราหยุดการทิ้งระเบิดโดยสิ้นเชิงเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม เราได้เห็นแล้วว่าข้อคัดค้านดังกล่าวไม่มีเหตุผลเลย อีกทั้งไม่มีความพิเศษใดๆ หรือตัวเลขที่สมเหตุสมผล ที่แสดงว่าจำนวนทหารอเมริกันในเวียดนามควรจะเป็นจำนวนทหารอเมริกัน ที่อยู่ในเวียดนามปัจจุบัน และควรจะจำไว้ว่า ทางผู้บัญชาการทหารของเรา ได้แถลงอย่างตรงไปตรงมาตั้งแต่ฤดูร้อนที่แล้วว่า “ไม่มีความต้องการทหารอเมริกันเพิ่มอีกต่อไป”

ในระยะเวลาหลายเดือนที่ผ่านมา ทหารของฝ่ายเวียดนามได้เพิ่มขึ้นมาก และทางเราได้รับรายงานว่าสมรรถภาพก็ดีขึ้นด้วย ดังนั้นการค่อยๆ ถอนทหารอเมริกันออกจากเวียดนามจึงเป็นไปตามหลักการในการมีกำลังรบต่อไป ในขณะเดียวกัน จะเป็นการพิสูจน์ข้ออ้างที่ว่าทหารของรัฐบาลเวียดนามได้ทำการรบอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมกับการตัดสินใจที่จะเริ่มถอนทหาร ควรจะมีคำสั่งไปยังผู้บัญชาการทหารว่า ให้ยกเลิกการกดดันทางการรบต่อฝ่ายตรงข้าม เพื่อหาทางลดความเสียหาย ไม่ใช่เพื่อเป็นการลดระดับการปะทะกันทางกำลังทหาร หนึ่ง แถลงการโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายเราแสดงให้เห็นว่า ทางเรา仍将ทำการกดดันฝ่ายตรงข้ามโดยกำลังทหาร

อย่างเต็มที่ ผลก็คือระดับทหารที่ได้รับความบาดเจ็บและเสียชีวิตยังคงสูงอยู่ ในขณะเดียวกันที่ผลของความเสียหาย ไม่ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนแต่อย่างใดต่อการประชุมที่ปารีส

ทั้งนี้ ในขณะที่เราทำการถอนทหารรบของเราออก เราก็ยังช่วยรัฐบาลเวียดนามทางการขนส่งกำลังรบและอาวุธ และยังให้ความช่วยเหลือทางการรบจากทางอากาศอีกด้วย เมื่อการปฏิบัติการเป็นไปตามนี้ในขณะเดียวกัน เราจะสามารถวินิจฉัยปฏิบัติการของฝ่ายมิตร และศัตรูได้ หรือว่าเป็นอย่างไร อีกทั้งแผนการถอนทหารที่ไม่ใช้ทหารรบ และกำลังรบทางอากาศของเรานั้น ในตอนท้ายจะขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการทหารต่างๆ ทั้งนี้ หากเราจะยังคงไว้ซึ่งกำลังรบทางอากาศที่เหนือกว่า ในขณะที่กำลังรบทางภาคพื้นดินของเรา ผ่อนคลายลง ข้าพเจ้าคิดว่าข้าศึกจะไม่มีทางได้ผลประโยชน์อะไรมากมายเลย และยังมีช่องทางที่อาจจะทำให้ฝ่ายเวียดนาม คอบสนองโดยการลดระดับการรบของตนด้วย

การตัดสินใจที่จะลดความรับผิดชอบในการรบของเราให้ชาวเวียดนามเองนั้น จะทำให้เวียดนามเหนือ ต้องเผชิญปัญหาหนักอึ้งทีเดียว กล่าวคือเมื่อมีเสียงพูดกันว่า อเมริกันกำลังจะถอนทหารออก ในระยะแรก จะทำให้ฝ่ายตรงข้ามอ้างว่าตนได้ประสปชัยชนะแล้ว แต่ในตอนต่อๆ มาเขาจะเกิดความสงสัยขึ้น ในความเห็น

ของข้าพเจ้า มีหลักฐานแสดงมานานแล้ว ว่า
ซานฮอยเองมีความหวังเกรง ว่ารัฐบาลซึ่งตน
เรียกว่า “รัฐบาลหุ่น” นั้น วันหนึ่งถึงแม้ว่า
อเมริกันจะให้ความช่วยเหลือน้อยลงก็ตาม ก็
จะสามารถยืนหยัดต่อสู้ กับกำลังรบของฝ่ายคอม
มิวนิสต์ได้

ในขณะที่กำลังรบของอเมริกันกำลังถอยออกไป
ซานฮอยจะต้องเผชิญกับการคงอยู่ต่อไปอีก
เป็นเวลานานจากกำลังรบทางอากาศ และกำลัง
ขนส่งของสหรัฐ ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือต่อไป
แก่กำลังทหารของรัฐบาลเวียดนามใต้ ที่จะมี
ประสิทธิภาพในการรบดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ทางเลือก
ของซานฮอยทางเดียวก็คือ หาทางโดยปริยายหรือ
โดยเบ็ดเตล็ด ตกลงถอนกำลังรบต่างตัวออกจาก
เวียดนามใต้ ดังนั้นโดยวิถีทางที่ไม่มีทางเลือก
ไม่ว่าโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ซึ่งซานฮอยจะต้องเลือก
ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นนี้ จะเป็นการป้องกันการ
ละเลงเลือด ซึ่งบางท่านคาดว่าอาจจะเกิดขึ้น
ภายหลังการถอนทหารของเรา เมื่อเราทำการ
ถอนทหาร ทางรัฐบาลไซ่ง่อนจะยอมรับ บางที
อาจจะเป็นครั้งแรกว่า จุดมุ่งหมายของสหรัฐอเมริ
กา ไม่ได้บังคับให้สหรัฐต้องคอยพยุงคนกลุ่มใด
กลุ่มหนึ่งให้อยู่ในอำนาจตลอดกาล ดังนั้นหาก
เราทำตัวประหนึ่งว่า เราจะคงอยู่ในเวียดนาม
ตลอดไป ก็จะไม่มีความกดดันที่จะทำให้รัฐบาล
ไซ่ง่อนอ่อนคลายการรวบอำนาจของกลุ่มอิทธิพล
ปัจจุบัน เพื่อปล่อยให้โอกาสให้ผู้แทนกลุ่มชาตินิยม

อื่นๆ เข้ามามีปากมีเสียงในการบริหารประเทศ
บ้าง

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่คาดว่าการประกาศการ
ถอนทหารออกจากเวียดนาม จะมีผลเสียหายแต่
อย่างใดต่อการเจรจาที่ปารีส และแทนที่จะเป็น
เช่นนั้น ข้าพเจ้าคาดว่าจะจะเป็นเหตุให้เกิดการ
เจรจาย่างจริงจังเกิดขึ้น ในหมู่คนเวียดนาม ที่
ปารีสอีกด้วย แน่ละไม่มีทางเถียงได้ว่าเวียดนาม
เหนือและแนวร่วมปลดแอก ก็จะทำเช่นนั้นแน่
เพราะเขาคิดว่าในที่สุดเขาจะเป็นผู้ยึดครองเวียต
นามใต้ แต่ความหวังหรือความคาดหมายของ
เขานั้นย่อมขึ้นอยู่กับความจริงทางการเมือง และ
ในการพิสูจน์ขั้นสุดท้าย ความจริงทางการเมือง
เหล่านี้ อยู่นอกเหนือการควบคุมและขอบเขตของ
เรา และที่จริงแล้ว โดยมูลฐานมันไม่ใช่
กบการอะไรของเราด้วย

ทหารเวียดนามใต้ ๑ ล้านคน ด้วยความ
ช่วยเหลือทางกำลังขนส่งและความช่วยเหลือทาง
ยุทธโศปกรณ์และกำลังทางอากาศของ สปอ. ควร
จะสามารถยืนหยัดต่อสู้กับฝ่ายซานฮอยได้ ถ้าหาก
ว่าเขาไม่มีกำลังใจที่จะสกัดกั้นการบังคับโดยกำลัง
ของระบบ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของซานฮอยแล้ว
และชาวเวียดนามไม่มีจุดมุ่งหมายระดับชาติแล้ว
เราก็ไม่สามารถที่จะบังคับเขาได้ ในระยะยาว
ความปลอดภัยของดินแดนปาซิฟิคนั้น ขึ้นกับว่า
ประเทศเหล่านั้น สามารถจะสนองการเรียกร้อง
ของประชาชนได้หรือไม่ ไม่ว่าเราจะใช้พลัง

ทางทหารมากมายสักเพียงใด ที่จะทำให้ประเทศ เหล่านั้นมีความสงบภายใน หรือรัฐบาลเป็นที่ ยอมรับของปวงชน ความสามารถของเราที่จะ เข้าใจและควบคุมเหตุการณ์ต่างๆ ในแถบเอเชีย อากเนย์และในประเทศก้อยพัฒนาอื่นๆ เป็น ความสามารถที่จำกัด เราสามารถที่จะให้คำ ปรึกษา เร่งเร้าและให้ความช่วยเหลือ แต่ อำนาจทางทหารของสหรัฐไม่สามารถสร้างประ เทศได้ เช่นเดียวกันก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหา ทางเศรษฐกิจและสังคมในบ้านของเราเองได้

นี่คือตัวอย่างของความคิดของคนคนหนึ่งใน เวียดนาม ตลอดเวลาที่ผ่านมามันยากเสียจริงๆ กว่าที่จะยอมรับความจริง ทั้งนี้เพราะครั้งแล้ว ครั้งเล่า การคาดคะเนไปในทางที่ดีได้เกิดขึ้น เสมอๆ ว่าเราจะหมดหน้าที่ของเราแล้ว เราจะ ประสบความสำเร็จในหัวเลี้ยวข้างหน้าบ้าง ถ้า ผ่านยอดเขานี้เราจะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายบ้าง

เราไม่ควรที่จะลืมนึกว่า นี่เป็นสงครามจำกัด เขต เพื่อจุดมุ่งหมายที่จำกัด และใช้พลังทำการ รบที่จำกัด ข้าพเจ้าคิดว่ากำลังรบที่เราใช้ ค่า

ใช้จ่ายทั้งทางชีวิตคนและอุปกรณ์ มากเกินกว่าจุด มุ่งหมายของเราเสียแล้วข้าพเจ้าไม่คิดว่าความ พยายามในการรบในระดับปัจจุบันต่อไป จะทำ ให้เราประสบชัยชนะอย่างแท้จริง แต่จะเป็น เพียงการทำลายบ้านเมือง และทำความลำบาก ยากแค้นให้กับคนเวียดนาม ไม่ว่าจะเพื่อใน ระบบการเมืองอะไรต่อไปก็ตาม

ข้าพเจ้าเชื่อว่าหากเราไม่มีจินตนาการ และ ความกล้าหาญพอ ที่จะใช้วิธีอื่นนอกจากวิธีที่ ใช้มาแล้ว ฐานะของเราในเวียดนามก็จะไม่ดีขึ้น ในปีหน้าหรือต่อๆ ไปและภายในปีหน้า อัตรากาญได้รับ ความเสียหายทางกำลังรบ จะทำ ให้เด็กอเมริกันอีก ๑๐,๐๐๐ คนต้องเสียชีวิตไป เราควรจะลดระดับความเสียหาย ทางกำลังของ สหรัฐโดยลดกำลังทหารลง เราควรจะทำเช่นนั้น โดยมีตารางเวลาอย่างแน่นอน และมีจุดจบอย่าง แน่แน่นอนด้วย

เราจึงมาเริ่มเอาทหารของเรา กลับบ้าน เดียวนี้เถิด

พันศักดิ์ วิญญรัตน์ แปล

TO THE WOUND-DRESSER

I will give my heart to the wound-dresser,
Here I come and see countless drops of tear
Soaking only a battle field.
Soldiers are driven back
From the front in the carts;
Without leg, or without arm,
Or even without head;
And my mind is under the shadow of death,
Scared by the shadow of death.

From Ilium to Vietnam;
Never was our world
Left in Elysium,
But it left Elysium.
There was no sensible war,
Nor is, nor will be
I see a man, or rather a remainder of man,
His coronary was cut,
Senselessly, carelessly by a cheap bullet.

And I hear a boom,
Not a thunder but from a howitzer,
It will be followed
By the death of many person's lives.
Tomorrow the guns will continue to be fired,
And rain of napalm
Will fall from the sky,
Constructions will become destructions.

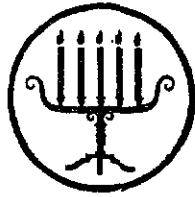
If I will not have that sorrowful, fearful morrow;
I will give my heart to the wound-dresser.

Bundith D. Kridakon

ภาพประกอบ โดย พิวรัตน์ ศรีทองสุข

สำนักพิมพ์ สมาคมสังฆมคชาตร์แห่งประเทศไทย

ปากจุฬารชอ ๒ ถนนพญาไท พระนคร ๖๔ โทร. ๕๗๖๗๗

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ที่รวมตำราทางวิชาการ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ในแขนงสังคม-
ศาสตร์ ว่าด้วย ประวัติศาสตร์ การศึกษา วัฒนธรรม การเมือง ศาสนา ปรัชญา ฯลฯ

หนังสือออกใหม่

สองสิ่งโยง เล่ม ๑	
เต็ม วิชาคพจนกิจ	๓๐ บาท
Essay on Thai Folklore	
by Phya Anuman Rajadhon	๑๒๐ บาท
โครงการคนชดอาสาเพื่อ	
พุทธศาสนาหรือลัทธิคอมมิวนิสต์	
จำนงค์ ทองประเสริฐ แปล	๓๐/๕๕ บาท
ประวัติศาสตร์อเมริกา ณรงค์ เกตุทิต แปล	๒๐ บาท
ปริศนาธรรมไทย ของ พุทธทาสภิกขุ	๕๕ บาท
ประวัติศาสตร์จีน ส. ศิวรักษ์ แปล	๓๕ บาท
ลิตตามณัษเฐรค์ ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์	๓๕ บาท
ประวัติศาสตร์อาหรับอาเคเมซ	
ม.ร.ว. จีระวัฒน์ จักรพันธ์ แปล	๒๗ บาท

ประเภทหนังสือดี

ชุดประเพณีไทย ของพระยาอนุมานราชธน	๕๕๐ บาท
บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ ๕ เล่ม ของ	
สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์	๒๕๐ บาท
ดิ่งหญิงใหญ่ ของ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ	๒๕ บาท
ชุมนุมนิพนธ์ ของ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร	๓๐ บาท
การเล็ดลึทธิสภาพนอกอาณาเขต	
ของ ทรงศรี ธาตุธรรม	๓๐ บาท
ภควัทธิศา แสง มนวิฑูร และ จำนงค์ ทองประเสริฐ	
แปล	๒๐ บาท
หนังสือสนุค ส. ศิวรักษ์ รวบรวม	๓๐ บาท

ประเภทหนังสือแปล

โศกราตีส ส. ศิวรักษ์ แปล	๓๐ บาท
คู่มือธรรมคหะวันลล (๔ เล่ม)	
เขียน สิววิทย์ อำนวยการแปล	๑๐๐ บาท
ประวัติศาสตร์เยอรมัน	
นิธิ เอียวศรีวงศ์ แปล	๓๐ บาท
ลอร์ดเครเคิล	
วิทยา ซูพันธ์ และรัตนา บุญยรัตเวช แปล	๒๐ บาท
ทลทอนกลีส อภรณ์ ชาติบุรุษ แปล	๑๕ บาท
การศึกษาเดวิดมันนชส์	
เทพกมล เทวกุล และวิทยา เวชชาชีวะ แปล	๒๕ บาท

ประเภทวรรณกรรม

คนนอก ของ ลอร์ดแบร์ ภาส	
อาหารม ไอตรองกุล แปล	๑๕ บาท
โหมคองโลก ของ อนอง สุพันธ์	
วรรณิ์จันทราทิพย์ แปล	๒๐ บาท
เอมิล ซอลนกลีส ของ แอริค เคสคเนอ์	
บันลือ ถิ่นพังจา แปล	๑๕ บาท

ประเภทภาษาอังกฤษ

Wisdom Gone Beyond Preface	
by H.H. Prince Dhani	๖๐ บาท
From Ancient Thai to Modern Dialects	
by J.M. Brown	๑๐๐ บาท
Patimokkha	
Translated by Nanamoli Thera	๑๐๐ บาท
Notes on the Customs of Cambodia	
by Chou Ta-Kuan	๕๕ บาท
Teaching Dhamma by Pictures	
by Bhikkhu Buddhadasa	๑๐๐ บาท
Opening of the Wisdom Eye	
by The Dalai Lama	๖๐ บาท

ลำนํ้าเทพประทาน

วันหนึ่งไม่มีอะไร
เดินวนอยู่ใต้ฟ้ากว้าง
มัวเมาเขลาไปในทาง
ถึงปางตายเมื่อไหร่ไม่รู้

กรากกร้ามายทำไมมนุษย์
ใยไม่หยุดความอยากไว้สักครู่
ปลดแอกหนักจากบ่ามานั่งดู
คนโง่กรูแข่งขันฟาดฟันกัน

วาดหวังอะไรในหล้า
ขอย้อมจิตคิดมัน
บรรดาผลไม้ทั้งหลายนั้น
อาจบั่นให้ไตทวคน

โลกมิใช่ของคนทั้งโลกหรือ
จึงต้องยอขงคให้ขบับัน
วันนี้อภัพ้อัจฉ
อดทนเข้าไว้ไม่นาน

เศรษฐีมีจริงหรือไหน
ทำไมเขาไม่สนุกสนาน
ห้วงแต่สมบัติศตุงการ
สงสาร, เขาจนที่หัวใจ

ยากขออะไรในโลก
ความโศกความเศร้าเอาใหม่
มีแขนมีขามทำไม
ไม่ใช่บ้ายับมัวกินแรง

ลำนํ้าจากแดนแคว้นฟ้า
มีมาประโลมได้ไม่หน่ายแห่ง
อย่าได้มีจิตคิดระแวง
เราแสดงไว้ให้ด้วยความรัก

วานอย่าได้ตีราคาค่าทุกสิ่ง
ความเป็นจริงอาจไม่ใช่ที่ใครประจักษ์
เป็นของสูงสุดสูง, สูงมากนัก
คล้ายหลักคำตะวันมันคง

ของที่มีไว้ให้ไตพานี้
ล้วนแต่มีให้เปล่า ๆ เจ้าอย่าหลง
เข้าครอบครองส่วนเหลือเพื่อเผ่าพงศ์
ทุกผู้คงคือญาติเจ้าจงเข้าใจ

ใครดักเติมเท่าใดไม่ก็ดก
จงแบ่งปันไปแต่จะกินได้
ที่ยังเหลือเพื่อคนหลังบ้างเป็นไร
เราไม่ได้สร้างเจ้ามาเพื่อมาถัก

วิทยากร เข้มยงกล

เรื่องสั้น

กำแพง

สุชาติ สวัสดิ์ศรี

๑๘ เมษายน

ไม่มีอะไรบันทึก

๒๐ เมษายน

รู้สึกว่ ตอนนี้งานของผมกำลังจรมดิ่ง ดิ่งลงไป ลึก มีด แต่ก็ยังรู้สึกตัวเหมือนภาพฝัน เจา วูบวาบเป็นประกาย สวยงามเหมือนเส้นเลือด ผ่องในหนังสือกายวิภาค ผมยังมีชีวิตอยู่ หนึ่ง ตาเต้นระริกเมื่อลืมตาตื่น ผมนอนไม่หลับ วัน หนึ่งผ่านไปเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ทั้งๆที่ผม ยังมาทำงานตามเดิม บางที ระบบหมุนเวียน โลหิตของผมคงมีอะไรผิดปกติ กลไกบางอย่าง อาจควบคุมมันไว้ ผมต้องค้นให้พบ

๒๑ เมษายน

เวลาเช้า มีเมฆฝน และฝนตกลงมาเล็กน้อย แปลก ผมรู้สึกเหมือนมีการผจญภัยเกิดขึ้นเวลา ฝนตกในฤดูร้อน

อากาศใกล้รุ่งเย็นเยือก สด ท้องฟ้ากระจ่างใสบริสุทธิ์ สะอาด ผมตื่นนอนแต่เช้า นานๆ จะตื่นสักที สดเอื่อยๆ พัดมาระริน มองช่อมะม่วงออกดอกพริ้วใบ โยกกิ่งแกว่งไปมา มะยมย่นกิ่งเข้ามาระหลังคาสังกะสี ส่งเสียงแกรกกรากเป็นระยะ ดอกมะม่วงที่บ้านเต็มที่ปริเกษร ร่วงกระจายลงเคลื่อนพื้นดิน ลมกรรโชกผ่าน หน้าต่างเข้ามาแผ่วเบา ผมหายใจเต็มที กลิ่น อากาศที่รวมตัวจากของผสมหลายอย่าง ช่วย ประกอบให้ปอดเก็บสิ่งที่ได้มาจากลึกลงไปภายใน ลึกลงไปในเส้นเลือดและหัวใจ ชีวิตสีน้ำเงิน ผมชอบสีน้ำเงิน สีน้ำเงินคือความเศร้า ชีวิต ของผมเศร้า ผมเก็บสิ่งที่ได้มาไว้คนเดียว - ขวด หมึก เศษผ้า เทียนไข ตำราภุมายและตำรา แพทย์ หนังสือธรรมเรื่องจิตดวง ของท่านพุทธ ทาสภิกษุ ผมหายใจเอาชีวิตเข้าไปอีกครั้ง นิ่ง

ภาพประกอบ โดย ประเทือง เอมเจริญ

และนาน แสงแดดสาดผ่านหน้าต่างเข้ามาเป็นลำ
กระทบหนังสือในตู้กระจกเป็นเงาประกาย ผม
เลือกเสมอมา ผมเลือกมาหลายครั้งแล้ว ผม
เลือกอะไรหรือ....(เปล่า)

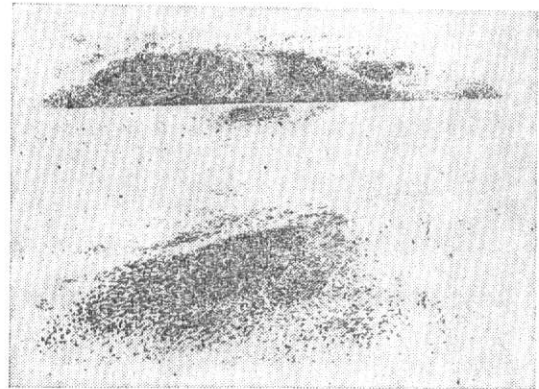
๐๗.๑๐ น.

บางที รุกแตกเล็ก ๆ ที่มองเห็นเป็นช่องอยู่ใน
กำแพงอาจเป็นทางนำไปสู่อิสระ อิสระในที่
ไม่มีอากาศ แต่ยังมีชีวิต ผมมองเห็นกำแพง
กำแพงโปร่งแสงที่เราต่างมองไม่เห็น เพราะ
ความทึบทึบ ความร้อน - ร้อนระอุแผดเผา
ทุกสิ่งทุกอย่าง เหนือไหลโคลย้อย ร่าน เป็นทุกข์
เธอเห็นไหม มันมาแต่ไกล แต่อยู่ใกล้เรานิด
เดียว มันขึ้นมาเหนือยอดไม้ที่นั่นนานแล้ว เห็น
ไหม....หนี ....หนีสิ.... หนีทำไมกัน ....หนีไป
ไหน.... เมื่อวานมันก็มา.... พรุ่งนี้มันก็มา....
จะทำอย่างไรกับมัน.... *ฆ่ามัน*

๒๔ เมษายน

ไม่มีใครมองเห็นทุกหน้าที่ผมมองเห็น เมื่อเรา
สองคนเดินไปด้วยกัน มีความเจ็บเท่านั้น ที่
ปกคลุมไปทั่วห้องทุก บ้างที่เราเก็บสิ่งที่ได้มา
ไว้ในใจ ในใจคนเดียวและเปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง
ทางมดบนคันทันาคดเคี้ยว วกวน ตัดสลัดแยกกัน
และล้มหายไปทางเส้นขอบฟ้า ความแปลกหน้า
แผ่กระจายอยู่รอบตัวเรา เมื่อเสียงสัมผัสของผู้คน
และวัตถุเริ่มสงบลง ผมมักประหลาดใจที่ความ
เจ็บกลับมีเสียงอีกที่ทริกทริกโครม ส่วนเนื้อหนัง

ของคนกลับสัมผัสกันได้สนิท ตรงกันข้าม มิตซึด
และช่วยกันเร่งเร้าอย่างเจ็บ ๆ หรือไม่เช่นนั้น
ก็ฉีกกระจก เป็นเศษ เป็นชิ้น และมีสี (สีอะไร)
ตอนนั้นเอง ถ้าเกิดขึ้นเมื่อใด ผมจะเริ่มรู้สึกกลัว
กลัวจริงๆ กลัวความตายที่ใกล้มาเยือน กลัว
ความลึกลับที่แอบแฝงอยู่รอบข้าง กลัวอุบัติเหตุที่
เกิดขึ้นอย่างไร้เหตุผล กลัวเนื้อกายของเธอเวลา
เข้ามาสัมผัส ผมตะโกนขึ้นสุดเสียง *เป็นเสียงที่
ดังออกมาเจ็บ ๆ มีใครอยู่ในโลกนี้บ้าง ไม่มี
ไม่มีใครสักคนเขียวหรือ ไม่มี มีใครเห็นผมบ้าง
ไม่เห็น*

๑๙.๑๕ น.

ผมมองเห็นแล้ว.... นั่นไง อยู่ นั่นไง ผมว่า
มันมีสี สีม่วงสวยแถมเศร้า สะท้อนตัวเองออก
มาจากสีน้ำเงินอ่อน บางที่มองดูขุ่น ๆ เหมือน
น้ำค้างที่กลิ้งอยู่บนใบบัว ตามคุณนวลวงรีที่เต็ม
ไปด้วยฝุ่นสีแดง ขุ่นข้างนอกแต่ยังดูใส ไหว
สะท้อนล้อเล่นกับลมเย็นอ่อนๆเหมือนละอองหมอก
ตามทุ่งในฤดูหนาว ที่ไหลลอบไปกับสีเขียวอ่อน

หวาน แผ่กระจายไปทั่วอาณาบริเวณ ผมมองไม่เห็นแต่ก็รู้ว่ามันมีอยู่ มีอยู่รอบๆตัวเราแหละ ผมเดินเข้าไปหามันโดยไม่รู้ตัวทุกวัน แล้วเดินกลับออกมา ก็ไม่เห็นมีอะไรเกิดขึ้น คนบางคนเขาคิดว่า มีอะไรเกิดขึ้นกับเขามากมายเหลือเกิน (แต่ผมกลับไม่ยกเห็น) ไร้อสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเราแหละ หลอกให้เราฝันง แลบลั่นปลิ้นตา ยืมเยาะ และผันแปรไปอย่างไม้อิ่งขังขอบ ผมอยากรู้กันว่า ยังมีสำนักผิดชอบเหลืออยู่ในโลกนี้อีกบ้างหรือเปล่า คงไม่มี (ผมคิดอย่างนั้น)

๒๖ เมษายน

ตำบลที่ผมอยู่เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แถบชานเมืองหน้าฝนตก น้ำจะขึ้นขังคู ท้องนาจะเจิ่งนองทะเลท้องนาเป็นน้ำตา มีชนตาเป็นทนต์สี่เขียวขึ้นแซมเป็นหย่อม ละเมาะที่อยู่ถัดไป โดดเดี่ยว มองเห็นทิวไม้ยาวเหยียด สลับหย่อมสะแกขี้เหล็ก ไร่ หน้าฝนดอกโสนสีเหลืองบานมองเห็นแต่ไกล แน่นอน วันนี้ ผมต้องแสวงหาเหมือนวันก่อน ๆ (บางครั้ง ผมคิดว่าเป็นความจริงใจ) ไม่มีสิ่งใดถูก และน่วปรารถนา มากไปกว่าที่จะบอกตัวเองว่าถูกและน่วปรารถนา ผมอยากอาศัย ขับไล่ความบั่นบ่วนในช่องท้องให้ชย่อนออกมาที่อาหารมือเย็น.... ซ้ำแล้วซ้ำเล่า พวกเขาน่ะใส่เสื้อขาว แต่จับใส่เสื้อขาวกว่าคอมมูนิสต์มีพิษมีภัย ประชาธิปไตยยิ่งใหญ่ อเมริกาจะหาไปมีความสุข พวกเราจะสุข

สมบุรณ์.... (อ๊วก) มองดูนักศึกษาที่นั่งอยู่ข้าง ๆ ให้รู้สึกงงน บางคนนั่งอยู่ได้ทั้งวันในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ทำอะไรบ้างก็ไม่รู้ บางคนเดิน บางคนยืน บางคนคุย (ส่วนมากก็เป็นตัวแทนของรัฐบาลเมื่อ ๓๐ ปีก่อน) บางคนสรวลยั้งไสภณเมื่อคืนวันเสาร์ (และยังรู้ด้วยว่าผิดกฎหมาย) ผมคิด ๆ ดูก็ให้อัจฉริยะ คนเหล่านี้ต่างล้วนเป็นคนดีด้วยกันทั้งนั้น (บางทีผมอาจคิดเลยเถิดไปเองก็ได้) พวกเขาวิธีที่จะทำในวันหนึ่ง ๆ หมดไปได้อย่างไร ถ้าหากไม่มีवलงเล่าเรื่อง (โกหก) ให้ตัวเองฟังเพลิน เขาก็คงรู้ว่า วันหนึ่ง ๆ อะไรเกิดขึ้นกับเขาและเขาได้ทำอะไรลงไปบ้าง เรื่องแบบนี้ ถ้าเกิดขึ้นกับผมและมีใครมาถามผมว่า ผมทำอะไรในวันหนึ่ง ๆ บ้าง ผมคงหมดท่า

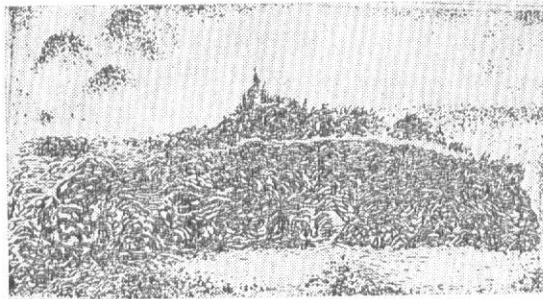
๒๗.๒๐ น.

หกโมงเย็นวันนี้ ผมเดินลงจากรถไฟ ย่ำเสกที่ดินที่เข้าไปตามพันชานชาลา มุ่งหน้ากลับบ้านเหมือนเช่นเคย รถจักรยานคันหนึ่งวิ่งช้า ๆ มาตามถนนด้านหลังสถานี แต่กระเทยคนหนึ่ง ในชุดเสื้อกระโปรงสีฟ้า เดินมาจากหัวมุมสถานีและกำลังโบกผ้าเช็ดหน้า นัยตาจับจ้องอยู่ที่ชายคนหนึ่ง ซึ่งโผล่หน้าต่างรถไฟออกมา พอเดินมาถึงริมถนน รถจักรยานคันนั้นก็ชนกระเทยเข้าให้โครมใหญ่ คนขี่รถจักรยานเสียหลัก ส่วนกระเทยก็ตกใจ กางแขนขึ้นรับคนขี่รถจักรยาน แล้วล้มลงไปนอนบนถนนด้วยกันทั้งคู่ จริง ๆ

นะแสงจันทร์ ถ้าเธอมากับฉัน ความงงระคน
 โจรที่ปรากฏขึ้นบนใบหน้าของคนทั้งสอง คง
 ทำให้เราได้หัวเราะกันบ้าง (คนเราก็อชอบหัว
 เราะคนอื่นเวลาทำแปลก ๆ ให้อูเซมอ) ก็จะทำให้
 ทำอย่างไรละ วันหนึ่งวัน ก็ดูเหมือนจะมีเรื่องนี้
 เท่านั้นที่เป็นเหตุการณ์อันยิ่งใหญ่ อีกกระทึก
 คึกโครม นับเป็นการผจญภัยจริงๆ เสร็จแล้ว
 ทุกคนต่างก็แยกให้กัน อีกสัปดาห์ต่อมาที่นี้ก็คง
 ลืมกันหมดสิ้น (เหมือนที่เคยลืมมาแล้ว) ว่า

๒๘ เมษายน
 กลางวัน ๑๒.๐๐ น.

หน้าแรกของหนังสือพิมพ์วันนี้ พาดหัวข่าว
 เรื่องการข่มขืนอาจารย์สาว มีรูปตำรวจไล่จับ
 โสเภณีอยู่ทางขวา ส่วนทางซ้ายมีรูปครึ่งตัวขนาด
 ๓" x ๕" ของรัฐมนตรีกระทรวงส่งเสริมสัมพันธ์
 ไมตรีกำลังให้สัมภาษณ์เรื่องการถอนทหารรับจ้าง
 ออกนอกประเทศ ดูใบหน้าในรูปเหยงกบิตเบี้ยว
 เกินความจริง และบีบเอาสิ่งที่คล้ายน้ำเหลือง
 เวลาผ่าตัดไหลออกมาเปลือยเปลือย ผมเห็นว่า

เมื่อสักครู่มีอะไรเกิดขึ้น เพราะเมื่อเสร็จแล้ว
 ทุกคนก็จะหันหลังให้กันทำที่ท่าเหมือนไม่มีอะไร
 เกิดขึ้น จนไม่มีอะไรเหลืออยู่ นอกจากความ
 เจ็บและขำไร้ความหมายเสียจริง ๆ ผมจะไม่
 อยากหัวเราะคนเดียวหรอก นี่อีกราวครึ่งชั่วโมง
 โคมไฟที่หน้าสถานีและที่ถนนหลวงก็คงเปิด รั้ว
 ไม้สีเทาและห้องฟ้าด้านทิศตะวันตก กำลังกลายเป็นสีดำ
 จากนั้นทุกสิ่งทุกอย่างก็คงไม่มีอะไร
 เหลือให้เห็นอีกต่อไป

การกล่าวถึงส่วนนี้ ไม่มีความหมาย จึงพับ
 หนังสือพิมพ์เก็บ

กลางคืน ๒๐.๐๕ น.

ผมไม่เข้าใจ เวลานอน ผมฝัน แสงสีบรรเจิดจ้า
 ผมเห็น แสงรุ่งแพรวพราว ผมนึกถึงการหายใจ
 เข้าออก วิญญาณของผมไหลได้ ไหลไปกับน้ำ
 และฟ้า ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง

๓๐ เมษายน

ผมกลับมาถึงบ้านก่อนพระอาทิตย์ตกดิน เมื่อออก

ไปกลางทุ่งหญ้า จะเห็นไฟทุ่งลามเลียหญ้าแห้ง และขังข้าวเป็นควันโขมงลอยมาแต่ไกล บางครั้งเมื่อลามเข้ามาใกล้บ้าน ผมจะออกไปดูเปลวไฟสีแสด (ผมคิดว่าเป็นสีนี้ ไม่ใช่สีแดง) พาไอร้อนระอุลอยมาปะทะใบหน้าผะผ่าว หมอกควันจากขังข้าวแห้งลอยละเอียดอยู่เหนือคันทนา เหมือนมีอะไรสักอย่างแบกน้ำหนักไว้ข้างบน มองดูเปลวไฟที่แลบประทุ ผมรู้สึกกลัวขึ้นมาเล็กน้อยเมื่อเพลิงคุนนาน ๆ จึงรู้สึกเหมือนตัวคันทนากำลังเล่นขี้โกง ผมพาตัวเองหมุนคว้างไปในสายหมอก คล้ายโดนผลึกออกไปเบื้องหน้า ตาตายเพราะมีแสงสาดจ้าเข้ามากระทบ แสงนี้ค่อย ๆ ดึงตัวผมลอยสูงขึ้น สูงขึ้น ผมมองเห็นแสงจันทร์ลอยเข้ามาหา ค่อย ๆ ปลดปล่อยเสื้อผ้าวที่ละชั้น

ผมคิดว่า เธอปล่อยผมรุ่งรังจนจำไม่ได้ แก้มกระดุกไหวขึ้นไหวลง เสียงลมพัดหวิว เส้นสายสีต่าง ๆ วังพลาอยู่ในความมืด ถนนอะไรนะ ชื่อนี้ล่ะ ผมหมายถึงชื่อ ทุกวันนั้นขอไม่มีความ

หมายอะไรหรอก คำขวัญต่าง ๆ ก็เหมือนกัน คำลอย ๆ ที่พูดกันอย่างไม่มีจุดหมายตามวิหุหรือโทรทัศน์ เช่นความดีเลิศ ความมีศีลธรรม ความรักเกียรติ เวลาพูดมาก ๆ ฟังดูแล้วก็คล้ายคำสัปดนที่ชาวบ้านใช้ต่อกันโดยไม่โกรธ บางทีเมื่อเราเห็นป้ายประกาศ บ่งบอกถึงคำศักดิ์สิทธิ์ ให้อุทิศชีวิตและรักชาติ ผมแสร้งอะอิดอะอม (แต่ใครไม่....) ผมไม่เคยเห็นสิ่งใดศักดิ์สิทธิ์มาก่อนเลยในชีวิต ไม่มีการอุทิศใด ๆ สูงส่งทั้งนั้น (นอกจากมีชีวิตอยู่ก่อนเท่านั้น) ผมไม่เคยไปไกล ถึงคำว่ารักชาติด้วยซ้ำ เพราะมันเป็นชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อหน่าย ที่ผมรับผิดชอบของผมอยู่แล้ว บางทีการอุทิศชีวิตหรือบอกให้รักสิ่งจอมปลอมอะไรสักอย่าง ก็ไม่ผิดกับการฝั่งเมฆตัวหนึ่ง คนบางคนไม่ยอมฝั่ง ก็จางเต็กลงให้ลากไป ทั้งยังที่ไหนสักแห่งให้พันทางเดิน แต่หลังจากนั้นสักอาทิตย์ เราจะไต่กลิ่นเหม็นเน่าลอยมาตามลม โดยนึกเอาไม่ออกว่าเป็นกลิ่นอะไร

แสงจันทร์กระเดิบเข้ามาหา เธอถามว่าทำไมผมถึงดูเศร้าหนัก เพราะเธอทำให้ผมเศร้า หรือ ผมตอบว่าเปล่า แต่เพราะคนทำให้ผมเศร้า คนทำไมหรือ เธอถาม ผมตอบว่าไม่รู้ คนทำไมหรือ เธอถามอีก คนทำให้ผมอยู่คนเดียว ผมตอบ คนที่ไหน คนที่บ้าน คนที่ถนน เธอถาม ผมบอกเธอว่าผมอยากรู้จักคนทั้งหมด โดยไม่ต้องเลือก คนนั้นเป็นไง คนนั้นล่ะ คนโน้น

อาจจะตายพรุ่งนี้ก็ได้ คนถัดไปกำลังรอโทรศัพท์ แต่ยังไม่มีการโทรมา คนนั่งใกล้ ๆ นี้ อาจฆ่าตัวตายเมื่อไรก็ได้ เราทั้งหมดต่างไม่น่าดูเสียเลย เราทั้งหมดต่างมีความผิด ผมตอบ และถามต่อไปว่าถนนสายนี้ชื่ออะไร ถนนที่เห็นอยู่ข้างนอกนั้นนะ เธอบอกว่าไม่รู้ แต่ผมก็พอใจ ถนนสายนี้ไม่ค่อยมีคนเดิน คลองเค็มถูกถมให้เป็นถนน มีต้นปาล์มยืนตายซากอยู่สองสามต้น ผมคิดว่าเป็นต้นปาล์ม (บางทีอาจเป็นมะพร้าวก็ได้ แต่ไม่ใช่ต้นหมากแน่) กลิ่นเครื่องแกงหอมจืดลอยมาพร้อมกับลมอ่อน ๆ บางทีหน้าต่างกระจกในห้องสะท้อน เพราะเสียงกระแทกของรถยนต์บนถนน มองผ่านหน้าต่างออกไปเห็นภาพมัวซีว มีซากหมาถูกรถทับเลือดแห้งกลิ้งติดถนนนาน ๆ เสียงหวูดรถไฟดังแว่วมาแต่ไกล เสียงเครื่องบินไอพ่นกระหึ่มดัง ผ่านบ้านไปเป็นระยะว่างของผมเปลือย แสงจันทร์กระเด้งเข้ามาหารอยยิ้มซึมพู่ทำให้แก้มที่ไม่ยอมหยุดเคลื่อนไหวของเธอฉีกขาดออกจากกัน เธอยิ้ม ที่แรกใบหน้าของเธอเลื่อนหายไป เหลือแต่ทรวงอกขาวโพลนข้างเดียวและริมฝีปากเผยยิ้ม ต่อมาว่างของเธอค่อย ๆ เลื่อนหายไปด้วย เหลือแต่เครื่องบอกเพศและรอยยิ้ม ผมจำรอยยิ้มได้ แม้จะเห็นส่วนที่ยิ้มเพียงแฉับเดียว ผมก็เข้าถึงความนุ่มนวลทั้งหมดได้ (ใช้... ผมหมายถึงทั้งหมด) แต่ความนุ่มนวลทุกครั้งผมรู้สึกว่ามันจบสิ้นไปนานแล้ว ผมมองเห็นตัวเองลอยอยู่เหนือเก้าอี้ ส่วนหน้า

ของลำคั่วคั่ว ๆ บิดซ้ำ ๆ จนเกือบขาดออกจากกัน อวัยวะและกลิ่นน้ำหอม ทำให้ผมคลื่นเหียรขึ้นมาเล็กน้อย ผมหมุนคว้างกลับมายังที่เดิม โดยไม่มีเหตุผล ผมโยนไม้รวกคู่ที่วางทิ้งอยู่ริมคานาเข้าไปในกองไฟ ไม้รวกคู่ลานั้นแตกประทุ มดที่ทำรังอยู่ในปล้องวังปลานออกมา ผมรู้สึกตกอยู่ในอำนาจของความกลัวที่ละห้อย

๒ พฤษภาคม

ผมขึ้นรถไฟกลับบ้านตามปกติ สามสิบห้าปีที่ผ่านไป ไม่มีความเปลี่ยนแปลงใหญ่หลวงอย่างไร้เกิดขึ้นเลย หลายสิ่งคลาญมนต์เสน่ห์ที่เคยสะกดให้จังจ้ออกหมด จนไม่เหลือน้ำเนื้อแต่อย่างใด ความหมายที่ยังพอมืออยู่บ้าง ไม่มีอะไรมากไปกว่าคำว่าราพันในเชิงกวีนิพนธ์ กวีมีความสุขเมื่อรจนาด้วยคำ แต่ผมกับคนที่นั่งรถไฟขบวนเดียวกัน กินอาหารจากร้านเดียวกัน ทำพิธีทางศาสนาที่วัดเดียวกัน ไปหาโสเภณีจากแหล่งเดียวกัน กลับต้องมายอมจำนนกับชีวิตอันจลาจลวุ่น ให้เป็นเครื่องเล่นของความหลงโดยไม่มีที่สิ้นสุด (ผมจะต้องหาความหมายให้พบ แต่ถ้าไม่พบ...) สามสิบห้าปีที่ผ่านไป ผมมีชีวิตอยู่ภายใต้ดวงอาทิตย์ดวงเดียว ดวงเก่าและดวงเดิม ผมรู้วิธีที่จะไขกุญแจห้องด้วยความเคยชิน รู้ว่าตรงไหนวางตะเกียง และจะหยิบกลักไม้ขีดในความมืดขึ้นมาได้อย่างไร เครื่องเรือนสองสามชั้นหนังสือเรื่อง *เจ้านายและข้าราชการกรบบังคมทูลถวายความเห็นเรื่องจัดการเปลี่ยนแปลง*

ราชการแผ่นดิน ร.ศ. ๑๐๓ ซึ่งผมซื้อมาตั้งแต่
ยังเป็นนักศึกษา ยังคงวางอยู่ที่เดิม ลมยังตีบาน
หน้าต่างบานหนึ่งอยู่เรื่อย ๆ เพราะไร้ข้อลับ รอย
แตกบนโต๊ะเขียนหนังสือยังไม่ได้ซ่อม ตุ๊กตา
หนังสือซึ่งตกทอดมาแต่สมัยสงคราม ยังแสดงให้เห็น
รูโหว่เพราะถูกสะเก็ดระเบิด ผมรู้ว่าเพื่อนฝูง
และชาวบ้านพูดถึงผมอย่างไร และผมได้ตอบ
เขาไปอย่างไร ผมเคยชินมนุษย์เหมือนเคยชิน
มิดโกนหนวดก่อนมาทำงาน

๔ พฤษภาคม

ผมค้นคืนชักโต๊ะเขียนหนังสือออกมาทำความสะอาด
สะอาด จึงพบสำเนาจดหมายฉบับหนึ่งที่ผมเขียน
ไปถึงเพื่อนร่วมโรงเรียนมัธยมคนหนึ่งเมื่อ ๒ ปี
ก่อน เคียงวันเขาตายไปแล้ว

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

บุญช่วย เพื่อนรัก

ฉันได้ทราบข่าวจากมาลัย ว่าแกคิด
จะหาเงินทางลัด เราก็คือเป็นเพื่อนกันมาแต่
เด็ก ฉันจึงอยากบอกให้แกรู้ว่า สิ่งที่แก
ทำลงไปครั้งนี้ มันขึ้นอยู่กับรากฐานอัน
คลอนแคลน การที่คนเราจะอ้างว่าเสีย
สละ หรือทำตามสำนักที่ผิดมาแต่ต้นนั้น
ไม่มีประโยชน์หรอก เพราะเมื่อมันผิดมา
แต่ต้น ถึงผลจะเป็นในรูปใด มันก็ยังผิด
อยู่นั่นเอง การเสียสละของแกครั้งนี้ อาจ
จะอภัยศักดิ์ได้ ถ้าเราไม่รู้จักตัวของเราคือ

พอ จริงอยู่ ชีวิตควรอยู่เพื่อทำอะไร
สักอย่าง แต่การกระทำนั้นก็ควรอยู่บน
รากฐานของสำนักที่ถูกต้อง เวลาดั้นขึ้นรถไฟ
กลับบ้าน ฉันเห็นพวกแบบเดียวกับแก
รวมทั้งผู้คนที่ตายด้าน ซึ่งถูกมอมเมาด้วย
เครื่องมือสมัยใหม่ กำลังกลายเป็นคน
ที่ไร้คุณธรรมมากขึ้นทุกวัน ฉันก็แสนจะ
หะอิดหะอม ไข้ ฉันหมายถึงอย่างนั้น
จริง ๆ นี้ไม่ได้หมายความว่าฉันจงเกลียด
จงชังมนุษย์ หรือมองมนุษย์ไปในแง่ร้าย
หรอก แต่ฉันไม่ชอบคนที่เล่นสนุกกับสำ
นึกที่ตัวเองก็รู้ว่าผิด การเสียสละของแก
ไม่ใช่เพื่ออุดมการณ์ที่แท้จริงหรอก แต่หาก
ตกอยู่ในกระแสพัดของการเมือง และ
เพื่อรับจ้างทำให้ตัวเองอ่อนแอ สัจจะแบบ
นี้มันไร้ความหมาย คนเราถูกสร้างขึ้นมา
ให้มีความซำนาญ เพื่อการรอดอยู่นั้น
เป็นความจริง แต่ก่อนอื่นเราต้องมีชีวิต
อยู่เสียก่อน ดวงตาของมนุษย์ทำหน้าที่เป็น
เพียงมนุษย์ที่รักชีวิต มีสิทธิขั้นมูลฐานใน
ฐานะของสัตว์โลกเล็ก ๆ ที่อ่อนแอและไม่
สงบโดยธรรมชาติ ในที่นี้ ฉันไม่ได้สอน
ศีลธรรมหรอก แต่ฉันหมายถึงสิทธิแห่ง
ความกลัว สิทธิที่มนุษย์จะมีชีวิตอยู่อย่าง
ธรรมดา โดยไม่อยู่ในกระแสพัดของ
ฝ่ายใดทั้งสิ้น

แวกก็เหมือนหลายคนในสงครามครั้ง
นี้ ไร้จุดประสงค์ที่แน่นอน มีแต่ความรู้สึก
อยากมีชีวิต อยากพ้นทุกข์ แต่ไม่มีจุด
มุ่งหมาย ฉันทเองก็ไม่จุดมุ่งหมาย....

(ลายเซ็น)

ข้อความที่ต่อหายไป

๘ พฤษภาคม

.....
“คุณจะแก้ตัวไหม” ผู้พิพากษาดาม

“ไม่” จำเลยตอบ

“ทำไม คนทุกคนก็แก้ตัวกันทั้งนั้น”

“ไม่ ผมอยากให้ท่านรับผิดชอบด้วยตัว
ท่านเอง”

.....
ผมจำได้ว่า เคยอ่านข้อความนี้ มาจากนวนิยาย
หรือบันทึกของใครคนหนึ่ง นานมาแล้ว ผมจำ
ชื่อคนเขียนและชื่อเรื่องไม่ได้ จำได้แต่ว่าข้อ
ความดังกล่าวประทับใจผมมาก

๑๐ พฤษภาคม

วันนี้ ผมเริ่มศึกษาถึงเจ้าตัวการสำคัญ (บางที
ผมรู้สึกถึงเรื่องนี้เมื่ออยากอาเจียร)

ผมลุกขึ้นยืน และเหยียดมือทั้งสองออกไป
ข้างหน้า เดินผ่านแดดยามเช้าที่สาดแสงอ่อน ๆ
เข้ามาในห้อง กระทั่งขอบหน้าต่างและสะท้อน
เข้าไปในกระจก ลมทุ่งพัดเอาอากาศเย็นเข้ามา
โบมะยมต้นฝรั่งเหมือนมีชีวิต ท่อป็นี่อากาศ

จะเริ่มร้อนมากขึ้น ชีวิตจะเริ่มบทเพลงวันต่อวัน
อย่างไร้ความหมาย นาฬิกาช่างฝาเรือนตีบอก
เวลาและอ่อนเหลวลงไปในความเงิบที่แสนอีก
กระตือกึกโครม ผมลุกขึ้น พยายามนึกว่ามีอะไร
เกิดขึ้นเมื่อคืน เมื่อคืนวาน เมื่อคืนวานก่อน
ผมเห็นเจ้าตัวการสำคัญมาเล่นเงาอยู่กลางแจ้ง

เงาที่เริ่มจากการลุกขึ้นจากที่นอน กินข้าว ขึ้น
รถไฟเข้ามาในเมือง ทำงาน กินข้าว ทำงาน
เลิกงาน ขึ้นรถไฟกลับบ้าน นอน เเงาจะเริ่ม
หายไปตอนกลางคืน ความเงิบจะเป็นความ
เงิบ เสียงนกร้องหายไป เหลือแต่เสียงสัตว์
หากินกลางคืน ถ้าเรายู่เฉย ๆ คอยสังเกตให้ดี
บางคนจะเริ่มมองเห็นรูในกำแพง (แน่นอน
ผมคิดว่า คงไม่มีใครคิดว่าผมคิดถึงสัญลักษณ์
ของเพศหญิง) รูที่ทำให้มองอะไรไม่ค่อยเห็น
รูที่มีรอยเลอะเปื้อนและเปื้อน คล้าย ๆ สีเขียวอ่อน
ของตะไคร่ที่ขึ้นราอยู่ข้างซอกตึกของชีวิตสมัยใหม่
รูที่นึกชาติบิดเบี้ยว รูที่ผันแปรอาการกิริยาของ
มนุษย์ รูที่ทำให้เกษมสันต์และขมขื่นอย่างไร้

เหตุผล ครอบงำจนเข้าวันรุ่งขึ้น เมื่อเจ้าตัวการสำคัญเริ่มทำหน้าที่ ผม (รวมถึงเขาทั้งหลายด้วย) ก็จะเริ่มมองเห็นเงาอันใหม่และดำเนินชีวิตต่อไปเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น “ไม่มีอะไรจริง ๆ” ผมบอกเจ้าตัวการสำคัญไปเช่นนั้น

หกโมงเย็น

นั่นไง....ผมติดกับเข้าไต่แล้ว

ใคร ๆ ก็ติดกับมัน ขณะยืน

อยู่ที่ ๆ ผมเห็นมันมา

ปรากฏอยู่ตรงหน้า สีมัว ๆ

ที่ปรากฏขึ้นใน

กระจก ผมพยายามแกะ

มันออก แต่มัน

กลับทำท่าขัดขวาง ผม

จึงยื่นมือ มันก็เลย

นิ่งตาม ผมจับตาดูที่

หน้าผากและแก้ม

ของมัน รูจมูกสองรู แก้ม

เหยาะเป็นพวง ผมบนหัวมีสีขาวยื่นขึ้นมาบาง

เส้น ใครกันนะ อ้อ วิถีทางที่ต้องเนาเปื้อนผู้พัง

นะสิ คุณชื่ออะไร เป็นใคร ผมชื่อ...อย่า

อย่ารู้จักผมเลย ผมเกิดที่อยุธยาเมื่อ พ.ศ.

๒๔๗๘ ผมไม่รู้จักอยุธยาดีหรอก ไม่เคยนึกถึง

เลยด้วยซ้ำ ผมมาโตในเมือง ผมเรียนกฎหมายใน

มหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ออกมาเป็นครูโรงเรียน

เรียนราษฎร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ตอนนั้นผมทำงาน

กระทรวงโฆษณาชวนเชื่อ พ่อกับแม่อยากให้ผมเป็นหมอ....ก็ไม่มีอะไรอีกแล้ว.... ผมมองเห็นตัวเองยืนนิ่ง รู้สึกว่างเปล่า

๑๑ พฤษภาคม

๘.๓๐ น. เข้า

เกือบลืมนึกไปว่า วันนี้เป็นวันอาทิตย์ ผมยัง

เห็นต้นมะยมต้นเดิม ใบของมันยังคงพริ้วอยู่

เช่นเคย แสงแดดส่องเป็นลำเข้ามาในห้องทาง

รอยแตกข้างฝา แสง

บางลำกระทบเชิงเทียน

บนหิ้งหนังสือ

แล้วสะท้อนขึ้นไปบนหลังคา

สังกะสีเป็นวงเล็ก ๆ

ผมลุกขึ้น ตลบมุ้ง และ

ล้มตัวลงนอนต่อ

คิดถึงเมื่อสมัยเป็นเด็ก ๆ

เวลาพายเรือไปตาม

ลำคลองกับพ่อ

ผมต้องหยีตาหลบพวย

น้ำที่เป็นคลื่นกระเพื่อมสะท้อนเข้ามกระทบ ผม

ไม่ยากลุกขึ้นเลย ออกรู้สึกเบื่อ ๆ ที่วันนี้เป็น

วันอาทิตย์ เพราะไม่มีอะไรจะทำกับมันดี นี่

ถ้าไม่นอนต่อ ก็ต้องลุกขึ้น ต่อยใช้ลงกระทะ

หรือไม่ก็เดินไปหาข้าวแกงกินที่ตลาด ปรกติ

ผมชอบเดินเล่นและเอาหนังสือติดมือไปด้วย ถ้า

พบร้านกาแฟที่ไหนเหมาะ ก็เข้าไปนั่งอยู่นาน ๆ

อ่านหนังสือ ไม่สนใจ แม่เจ้าของร้านจะไม่พอ

ใจ ตกตอนบ่าย ลมเย็นและแสงแดดจะอ่อนลง
เด็ก ๆ จะออกไปเล่นว่าวกลางทุ่ง พวกขี่เหล่า
และพวกตลาดจะทยอยกันเข้ามาดูมวย จาก
โทรทัศน์ตามร้านกาแฟ หรือร้านตัดผม ผม
จึงเลิกอ่านหนังสือและลุกเดินออกไป

๑๓.๒๐ น. บ่าย

หนังรอบบ่ายโมง ตามโรงหนังชั้นสองแถว
ซานเมือง คงจะเริ่มไปนานแล้ว อีกสิบนาทีจะ
บ่ายโมงครึ่ง ผมจัดแจงล้างหน้าและแต่งตัวออก
จากบ้าน รู้สึกเบื่อ ๆ ตามเคย

๑๔.๐๐ น. เย็น

ดวงอาทิตย์ลอยต่ำ ท้องฟ้าทางทิศตะวันตก
ออกสีแดงปนเหลืองเป็นประกายกระทบหลังคา
สังกะสี สะท้อนเข้ามาบาดตา อากาศเริ่มเย็น
ลง ถนนตามหมู่บ้านเริ่มขมุกขมัว และคูมีชีวิต
ชีวาเมื่อความร้อนค่อยๆ คลายลง พวกที่ขึ้นรถไป
เที่ยวในเมืองเริ่มกลับบ้าน ส่วนพวกชาวบ้าน
กำลังเดินข้ามทุ่งมาพนันมวยจากโทรทัศน์ เวลา
เข้าพรรษา เสียงระฆังจากคิ่งน้ำถัดไปจะตีบอก
เวลาทำวัตรเย็น โรงโศภณที่อยู่ใกล้ ๆ ก็จะมี
เปิดรับลูกค้ารายแรกด้วย

ใช่...ยังเป็นวันอาทิตย์วันเดิมนั่นเอง พวก
ที่ไปดูหนังรอบบ่ายกำลังกลับมา ทำทางเหนื่อย
อ่อน อากาศเริ่มมีดลลง เย็นนี้ท้องฟ้าด้านทิศ
เหนือมีเมฆดำมองเห็นครึ้ม ๆ ฝนคงลงเร็วกว่าปี
ก่อน ผมคิด สายตามองดูฟ้าแลบมาแต่ไกล รด

ไฟชนวนเย็นเปิดหูดแล่นเข้าสู่สถานี ขณะเดียว
กัน กรรมกรที่ทำงานในสนามบินก็พาร่างอัน
เหนียวหนำยกลับมา พวกเขาไม่สนใจว่า อากาศ
รอบตัวกำลังเย็นลง และโคมไฟริมถนนกำลังเปิด
สว่าง

— คุณผิดหวังใช้ไหม

มีเสียงหนึ่งแผ่วกระซิบ

— ไม่ใช่ คุณผิดหวังเอง

— ผมผ่านมาทางบ้านแคบ ๆ หลังจากนั้น ผม
เห็นบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น แต่คุณ
ไม่รู้ คุณไม่เห็นใช้ไหม

ผมไม่ตอบ

๒๐.๐๕ น. กลางคืน

เมื่อเดินอยู่บนถนน ผมมีอิสระ ผมไม่คิดว่า
จะมีใครมองดูอยู่ข้างหลัง ผมไม่ได้ป้องกันสิ่งที่จะ
เกิดขึ้นข้างหลังเลย ผมคงเป็นอันตราขายแน่
ถ้ามีใครมาข้างหลัง ผมมองหาแต่สิ่งที่จะเกิดขึ้น
ข้างหน้า ผู้คนที่เดินสวนผม ต่างก็ไม่รู้จักผม
แต่เมื่อเขายิ้ม ผมก็ยิ้ม ความจริงเขาอาจไม่ต้องการ
ยิ้ม เขาอาจต้องการบดขยี้ความมีอยู่เป็นอยู่
ของผมให้สูญสิ้นไปจากจักรวาลก็ได้ ผมเองก็
ไม่ต้องการ เพราะมันชวนให้ผมนึกคิดไปว่า
มนุษย์นั้นแสนกระจัดย่อย น่าทุเรศ ผมไม่ได้
มองมนุษย์ในแง่ร้ายหรอก (นี่ผมย้ำ) แต่มัน
เป็นอย่างนั้น บางที น่าจะคิดกันได้แล้วว่า
มนุษย์ชอบยุ่งกับเรื่องของคนอื่นมากกว่าตัวเอง
แต่ถ้ายุ่งกับตัวเองเกินไป ก็น่าเบื่อ

ผมคิดว่า ผู้หญิงเวลาถึงต้ายามโกธรเพียงเล็กน้อย ก็อาจแสดงความไม่สุภาพออกมาได้อย่างหมดเปลือก แต่ที่หล่อนทำเช่นนั้นก็เพราะหล่อนเบื่อเท่านั้น

๒๐.๑๙ น. กลางคืน

รถไฟขบวนสุดท้ายแล่นเข้าสู่สถานี คุณเหมือนวันนี้ทั้งวันได้สิ้นสุดลงแล้ว

๒๑.๐๐ น. กลางคืน

ความมืดครอบงำไว้ทั่วแล้ว ลมเจียบ อากาศร้อนอบอ้าว ผมรู้สึกแคว้งคว้างใจหาย แต่ก็รู้สึกเป็นอิสระ เป็นความรู้สึกที่แปลก ผมคิดว่าตัวเองน่าจะเปลี่ยนอะไรสักอย่าง ให้ตื่นเต้น ให้จับปล้น แต่ก็เท่านั้น ผมเคยชินเกินไป อีกไม่กี่ปี ผมก็ตาย

๒๑.๔๐ น. กลางคืน

ผมหายใจเข้าไป นิ่งและนาน ดวงดาวบนฟ้าส่องประกายระยิบระยับ ทำให้รู้สึกเหมือนเดินอยู่บนความว่างเปล่าของอากาศ หญิงชายหลายคนนั่งเคียงข้างอยู่ตามพื้นหญ้าหลังสถานีรถไฟ ด้วยความคิดเหมือนกันและคาดหวังอย่างเดียวกัน ผมรู้สึกบอกไม่ถูก

๒๒.๐๐ น. กลางคืน

พันกรามซึกหนึ่งปวดเหลือเกิน เป็นเรื่องเศร้าชัด ๆ ผมไม่อยากคิดอะไรทั้งนั้น

๑๖ พฤษภาคม

ไม่มีอะไร

๑๗ พฤษภาคม

ไม่มีอะไรเหมือนกัน...เบื่อ

๒ มิถุนายน

ผมมาที่นี่ทำไม

ที่นี่มีแค่ ก้าวาง

๓ มิถุนายน

เหนือทุกสิ่งทุกอย่าง เราเริ่มต้นรู้สึกกลัวเมื่อมีใครคนหนึ่งใกล้จะตาย เราอาจไปเยี่ยมครอบครัวของเขา เราไม่รู้จะพูดอะไรเกี่ยวกับความตายของเขา เราอายุที่จะกล่าวถึงเขา เมื่อเอ๋ยปากลา เราไม่กล้าพูดว่า อาทิตย์หน้าจะมาเยี่ยมเขาอีก เรามองตุ้มน้ำที่ผ่านไป เรายังใช้ชีวิตประจำวันอยู่ตามปกติ-อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ทำงาน เสพสังวาส เรายังถึง ก้าวาง ที่ปีติมิตซิด เราต้องการสะพานที่จะก้าวข้ามไป เราล่องเรือที่สูญเสีย ผัว ลูกชาย คนรัก ในสนามเช่นฆ่าแห่งศตวรรษที่ ๒๐ เราไม่ต้องการสลักชื่อบนหินอ่อน เราไม่ต้องการโกษฐ์ทองบรรดาศักดิ์ เรายากมีชีวิตอยู่ชั่ววันจันทร์

๕ มิถุนายน

๑๐.๑๐ น

อาจดูเหมือนว่า บันทึกของผมนี้ถูกทิ้งให้อยู่ใน
ประเภทของภูมิปัญญา แต่ที่จริง เห็นจะพลาด
จุดไปแน่ ผมมีปัญญาเพียงอยากจะแหวกตัวเอง
เข้าไปหาความจริง ด้วยหลักของเหตุผลเท่านั้น
เพราะผมเห็นว่ามันไร้เหตุผล ผมไม่ได้โจมตี
แบบแผนต่าง ๆ ที่เคยมีหรือกำลังมีอยู่ และผม
ก็ไม่ได้คิดว่าผมจะค้นพบอะไรใหม่ ผม
เพียงแต่อยากแห่ด้วยความหวัง ว่าผมจะพบ
อะไรบ้างเท่านั้น และจุดของเหตุผลที่ผมได้พบก็
เป็นเพียงรอยแตกที่ประสานกันไม่สนิท แม้จะ
เป็นข้อปลีกย่อย แต่ก็จำเป็น เพราะผมกระหน่ำ
ออกมาด้วยความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ มากกว่า
เหตุผล (ขออภัยว่าผมจะไม่โจมตีแบบแผน
ใด ๆ เหมือนนักปรัชญาหรือนักศีลธรรมเลย)

๑๔.๑๐ น.

บัดซบ บางทีผมอาจมีอิสระ และถูกกดตันจาก
ความซ้าซากเกินไปก็ได้ ผมเลยไม่รู้ว่าจะไป
ทางไหน หรือทำอะไร และผมก็ไม่อยู่ใน
ฐานะที่จะอธิบายเวลาสามสิบห้าปี ของผมที่ผ่านมา
ด้วย นี่คือการวิเคราะห์ที่ผมสมมุติให้เนื้อหาใน
บันทึกเป็นเช่นนั้น คุณอาจจะได้พบ *คุณค่า* ของ
ชีวิต แต่มันก็ยังเป็นสิ่งลับสนึ้นนัก ความไม่
สะดวกเล็ก ๆ น้อย ๆ จากความจำเจ (ไม่ต้อง
เลยไปถึงสำนึกที่ว่า *ถูก* หรือ *ผิด* หรือ *ถูก*) ทำให้
ผมคิดว่าชีวิตไม่น่าอยู่ หรืออย่างน้อยก็อาจ

เป็นเพราะผมไม่สามารถแสวงหาความสุขจนพบ
ได้ อาณาจักรของความเจ็บจึงค่อย ๆ ก้าว
เข้ามาหา นี่ถ้าผมไม่เผชิญกับมัน ไม่รู้จักมัน
ไม่ปฏิบัติกับมันอย่างจริงจัง (ผมใช้คำว่า *มัน*
เพราะตอนนี้ผมยังไม่มีสรรพนามอื่น) ชีวิต
อันรื่นรมย์ของผมก็จะพลอยหายไปด้วย ความ
รื่นรมย์ในคุณค่าของชีวิตที่ตายตัว คือสิ่งที่ผมเห็น
ว่าเป็นพื้นฐานของตัวปัญหาทั้งหมด เรายอมรับ
ก็ในฐานะที่เป็นสิทธิ์ของเรา เช่นเดียวกับ
ฐานะของสัตว์ที่นอนยอมรับแสงแดด คามสิทธิ์
ที่ *ควร* จะ ได้รับความอบอุ่น เพื่อชีวิตจะได้มี
อยู่ต่อไป ชีวิตจะได้มีค่า แต่ชีวิตก็ยังเป็นการ
คำนวณที่ไม่มีวันจบสิ้น

หลังจากที่ผมบันทึกด้วยถ้อยคำเหล่านี้ ผม
มองผ่านหน้าต่างออกไปดูผู้คนบนถนน (ขณะ
นี้ ผมกำลังอยู่ที่ทำงาน) ผมเห็นและรู้สึกถึงความ
เยาะหยันที่บุกรุกเข้ามา ผมไม่ได้เกลียด
ผมไม่ได้โกรธด้วยซ้ำ ว่าทำไมทุกวันนี้มนุษย์ยัง
ฆ่ากันอยู่ ผมไม่เคยพูดถึงเรื่องที่เหนือความจริง
และเรื่องที่ผมคิด ก็ไม่ใช่เรื่องที่อยู่เหนือมนุษย์
ธรรมดาสามัญ “ต่อสู้ให้ดีขึ้น....” มีนักการ
เมืองบอกผมเช่นนั้น (แต่เขาก็รู้เพียงนัยะสอง
อย่างเท่านั้น คือ ไม่คำก็ขาว ไม่แพ้ก็ชนะ)
“คนเราจะก้าวไปข้างหน้าได้ ก็ต้อง *พัฒนา*....”
(เขาพูดซ้ำให้ผมเจ็บใจเล่น ด้วยคำว่า *พัฒนา*)
“คนเราจะต้องก้าวไปข้างหน้า.....” (ผม
สาบานว่าจะไม่ฟังอีกต่อไป) ผมอาจมองเห็น

บางสิ่งบางอย่างที่มนุษย์ด้วยกันต้องการก็ได้ แต่
เอ...ผมจะต่อสู้ให้ถึงขั้นหรือเปล่า เรื่องนั้นมัน
เหมือนวงกลมที่ไม่มีจุดศูนย์กลาง เอาเงอะ
ถึงอย่างไร ผมก็จะไม่ยอมนอนบนกลางถนน
ขณะที่แดดกำลังร้อนจัดหรอก ถึงจิตสำนึกจะ
จำกัดตัวผมไว้ภายใน ก็จะต้องมีหนทางสักทาง
หนึ่ง ที่จะทำลาย ก้าวพวง อันว่างเปล่าให้ล้มลง
เรื่องนี้ผมยังไม่เห็นข้อสรุป

๑๗.๑๐ น

ไม่มีอะไร ได้เวลารถไฟจะมาแล้ว

๔ มิถุนายน

เบือ

๑๑ มิถุนายน

มีจดหมายมาถึงผม ๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งเป็น
จดหมายทวงค่าหนังสือ อีกฉบับหนึ่งเป็นของ
เพื่อนร่วมมหาวิทยาลัย ซึ่งหนีไปอยู่นิวยอร์ก
เขาเขียนมาตอนหนึ่งว่า “...เป็นอย่างไรบ้าง
เลิกเหงาแล้วหรือยัง กำลังคิดทำอะไรอยู่หรือ
เปล่า มาเที่ยวนิวยอร์คสัก ๒-๓ อาทิตย์สิ
นายจะเบือ รถใต้ดินหนวกหู ดึก ๆ จะปอดนึก
เหนื่อยเวลาออกมาเดินคนเดียว เพราะมันไม่
เหมือนบางขุนศรีหรือทุ่งสีกัน ก่อนมา เราก็
มองไม่เห็นว่าจะทำอะไร เมื่อมาอยู่แล้ว ก็ยัง
ไม่แน่ใจว่าทำอย่างไรดี คนโชคดี ไม่ว่าจะอยู่
ที่ไหนก็โชคดี อยู่นิวยอร์คก็โชคดี แต่เราโชค
ไม่ดี คนพูดมาก พูดให้กับตัวเองก็เป็นคน
วาทนาดี แต่ถึงอย่างไร เราพูดไม่มาก อยู่

ที่ไหนก็วัน ถ้าเราคิดให้มันวัน ออกมาเงอะ
ไปที่ไหนก็ได้แล้วกลับไปอยู่บ้านอย่างเดิม ถ้า
มาที่นี่ จะพาไปกินเบียร์ดำของร้านไอริสเก่า
ถึง ๑๕๐ ปี หรือจะไปที่ร้านที่ โอ เฮอร์ เคยไป
นั่งแล้วก็ดี เมื่อ ๒ วันก่อนไปดูงานของซูทิน
(เพื่อนของโมติยานี่)...อยู่ที่นั่น อะไรๆ มันผ่าน
ไปเร็วเหมือนเวลา พวกไอ้ก้นต้องจับเวลา
เหมือนแข่งวิ่งเปรี้ยว เรื่องสงครามเวียดนาม
วันดี คืนดี ก็มีคนออกมาเดินประท้วง ดิตตรา
นภพิราบให้รู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน บางคนพูด
แตกคั้นว่า สงครามครั้งนี้แพ้เพราะไอ้ก้นขาย
น้ำอัดลมขวดละ ๑ บาท...เออ ก็ไม่เห็นแปลก
คนเก่าก็เก่าไป คนใหม่ก็แบนไป คนมากก็ต้อง
ไขว่คว้ากันมาก คนมากก็ยังคั้นคั้นว่า คนมาก
ก็สิ้นสน คนบ้านเราก็เจียบ เจียบ อย่าคิดมาก
เลย เลือกอะไรสักอย่างแล้วดำเนินไป ไม่นาน
มันก็จบ ก็เท่านั้น ”

๑๙ มิถุนายน

ไม่มีอะไร รู้สึกโรคกระเพาะจะเล่นงานแต่เช้า

๒๐ มิถุนายน

ไม่มีอะไร วันนี้พลาดรถไฟ ต้องขึ้นรถยนต์
กลับบ้าน รู้สึกปวดหัว กินยาเอพิจี ๒ เม็ด
ก่อนนอน

๒๑ มิถุนายน

๑๗.๒๕-๑๘.๒๐ น.

ผมพบผู้หญิงคนหนึ่งบนรถไฟ หล่อนนั่งอยู่
ตรงข้ามกับผม ตลอดเวลาเกือบสิบปี ผมคิดว่า
หล่อนนั่งรถไฟขบวนเดียวกับผมเข้ามาทำงานใน
เมือง แต่ผมไม่เคยรู้จักหล่อนเลย ไม่รู้จักแม้
แต่ชื่อ ทั้งๆ ที่เห็นหน้าคุ้นเคยกันทั้งเช้าและ
เย็น (ยกเว้นเวลาผมกลับบ้านค่ำหรือไม่กลับ
เลย) ผมมองดูหล่อน แต่สิ่งที่ขวางกั้นอยู่

คือความแปลกหน้า ตลอดชีวิต ตลอดเวลา ผม
คอยมองหาบางสิ่งบางอย่างและทุกแห่งหนที่จะ
ให้ใครสักคนมาบอกว่าผมเป็นอะไร ผมจะยอม
รับเขาแต่เริ่ม แม้จะรู้ว่า คำตอบของเขาขัดแย้ง
กันเองและขัดแย้งแม้แต่กับตัวเอง เมื่อเหลือบ
มองอย่างใกล้ชิด ผมคิดว่าหล่อนสวย (ทำไม
ผมเพิ่งมาคิดก็ไม่รู้) ผู้หญิงผมยวมักทำให้ผม
คิดเช่นนั้น ใบหน้าเล็กสมส่วน ริมฝีปากบาง
ไม่ใช่เครื่องสำอาง ผิวคล้ำขาว หน่ออกเล็ก
ผมมักจะคิดถึงแม่ทุกครั้ง เมื่อพบผู้หญิงหน้าอก
เล็ก แสงอาทิตย์สาดลอดหน้าต่างเข้ามาในตัวรถ
ดวงตาดำขลับของหล่อนสะท้อนเป็นประกายเมื่อ
กระทบแสงอ่อน ๆ ของเวลาใกล้ค่ำ หล่อนเงย
หน้าขึ้นมองผมชั่วคราว เหมือนจำได้ว่าผมเป็นส่วน
หนึ่งในตัวหล่อน จำได้เหมือนรถไฟเป็นส่วน
หนึ่งของชีวิตประจำวัน ที่หล่อนต้องพบอยู่ทุกวัน
และจะขาดเสียมิได้ บางที ผมคิดว่าผมพบหล่อน
เข้าแล้ว หล่อนจะเป็นผู้หญิงที่สร้างแต่สิ่งประ
เสริฐเลิศล้ำ ต็มค่าทุกสิ่งทุกอย่าง และรักษา
การผจญภัยเล็ก ๆ น้อย ๆ เข้ามาสู่ชีวิตที่ถูกจัด
ระเบียบไว้ล่วงหน้าแล้วด้วยงานประจำอันน่าเบื่อ
หน่าย ผมอยากคิดว่า หล่อนเข้ามาหักทลายผม
หักทลายเข้ามาในโลกส่วนตัวของผม โลกที่ฉก
ฉวยความเห็นแก่ตัวมาให้ผม เสียงของหล่อนคง
น่าฟัง เสียงนี้จะสร้างความซาบซ่านให้แก่ดวง
จิต (ผมอาจเคยได้ยินเสียงนี้มาแล้ว แต่จำ
ไม่ได้)

หล่อนเหลือบตาขึ้นมอง เหมือนล้วงรู้ว่าผมคิดอะไร และเบนสายตาทิ้งไปนอกรถ แดดสีเหลืองอ่อนสาดแสงกระทบหน้าของหล่อนเต็มทีเงาสะท้อนตัวผมในดวงตาของหล่อนปรากฏแจ่มชัด ต้นไม้ บ้าน ล้ำคลอง เคลื่อนผ่านไปอยู่ในเงาตาของดวงตาที่หล่อนเป็นเจ้าของ ผมรู้สึกเหมือนมีแรงดึงคูดึงอยู่ภายใน นี้อาจเป็นความลับอย่างหนึ่งก็ได้ ลึกลับเหมือนละเมาะไม้ที่วิ่งผ่านอยู่เบื้องหน้า สรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล กำลังถูกเจ้าตัวการสำคัญยื้อยุดคดกระซากและลากออกจากกันเป็นชั้นเล็กชั้นน้อย เจ้าตัวการนั้นมองเห็นสิ่งทั้งหมด และสะท้อนสิ่งที่มองเห็นออกมา ผมล่องลอยไปกับมัน แลเห็นแววแจ่มใสพาตัวเองลอยอยู่เหนือกาลเวลา ดวงอาทิตย์กำลังลับหายไปลงในละเมาะข้างขอบฟ้า แสงสีเหลืองอ่อนที่สาดผ่านหน้าต่างเข้ามากระทบหน้าผากของหล่อนหายไป ผมคิดว่าหล่อนอึ้ง ผมติดกับหล่อนเข้าแล้ว

รถไฟผ่านวัด ผ่านล้ำคลองที่ขุดขนานไปกับทางรถไฟ มีกอบัวขึ้นอยู่เป็นระยะ จากนั้นสักครู่

จะถึงป้ายโฆษณาขายที่ดินผ่องส่ง ละเมาะที่อยู่ไม่ห่างมีควั่นกรุ่นขึ้นมาเพราะเป็นเวลาอาหารเย็นเสียงเครื่องบินกระหึ่มดังอยู่เหนือหัว สี่ปีที่ผ่านไปนี้ข่าวสงครามเวียดนามเป็นเรื่องน่าเบื่อที่สุด ถัดจากตงสะแกออกไปเป็นลำประโดง แลเห็นสะพานไม้ข้ามคลองติดกับทุ่งอีกฟากหนึ่ง จนมาถึงตรงต้นก้ามปูที่มีป้ายติดว่า 'เขตทหารห้ามเข้า' รถไฟจะค่อยชะลอความเร็ว

“ท่านผู้โดยสารโปรดทราบ สถานีข้างหน้าที่ขบวนรถจะหยุดคือไปนี้ คือสถานี...ท่านผู้โดยสารที่ประสงค์จะลงที่สถานีนี้ โปรดตรวจสอบสิ่งของและสัมภาระของท่าน ที่วางไว้บนชั้นหรือใต้ม้านั่ง นำลงเสียให้เป็นที่เรียบร้อยด้วย หากท่านหลงลืมทิ้งไว้บนขบวนรถ อาจเกิดการเสียหาย หรือสูญหายได้ การรถไฟขอขอบคุณท่านผู้โดยสารทุกท่าน ที่ใช้รถไฟเป็นพาหนะในการเดินทาง ขอให้ท่านจงเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางของท่าน โดยความปลอดภัย และประสพโชคดีทุก ๆ ท่าน สวัสดี”

จบเรื่อง “ก้านหง”

จดหมายจากกรุงเทพ ฯ

จากกรุงเทพ ฯ ถึงนิวยอร์ก

ชาลส์วิทซ์ ที่ลีดิง

อย่าให้ผมเสียเวลาขอโทษเลย ที่ไม่ได้เขียนมาเร็วกว่านี้ ในที่สุดผมก็ต้องตำตัวเองที่ไม่สามารถเอาชนะบรรยาอากาศกรุงเทพ ฯ ได้ เคยแต่ว่าคนไทยขี้เกียจเขียนจดหมาย เสียมารยาทเมื่อได้รับแล้วไม่ตอบ ไม่รับผิดชอบ งอมืองอเท้า ฯลฯ ตอนนี้อีเหนาจะเป็นเอง หวังว่านี่เป็นเพียงปรากฏการณ์ชั่วคราว หากไม่คงเข้าตำราที่โสเครติสว่า “Whom, then, do I call

educated? First, those who control circumstances instead of being mastered by them” ใครก็ตามที่เข้าลักษณะประการหลังนี้ น่าจะเสียเวลาที่จะทิ้งการทำนาหรือสัมมาชีวะอื่นไปมัวแต่เรียนหนังสืออยู่เสีย ผมเองก็ไม่ยกเว้น

ที่ผมพูดว่าบรรยาอากาศ คุณเอ๋ยนี่ก็ถึงสิ่งแวดล้อมประจำที่ย้วยวนกิเลสตัณหาก็เช่น โรงอาบอบนวด สำนักนางโลม หรือห้องอาหารติดแอร์

มีวงดนตรีกล่อมหรืออะไรทำนองนี้เท่านั้น สังคมไทยเป็นสังคมที่หน้าไหว้หลังหลอกพอๆ ดังนั้นจึงมีสิ่งต่างๆ เป็นที่ซัดกันอยู่มากนักหนา ไม่ต้องอื่นไกล เพียงมองออกไปจากหน้าต่างบ้านผมนี้แหละ จะได้เห็น High-rise Apartment กระจ่างอันโอฬารอยู่ แถบ เบื้องหน้าก็อกระท่อม สปรังเก พื้นปริ่มน้ำ (ควรา) แถบยังมีชาวบ้านในชุดผ้าขาวม้าชอบมาตกปลาเป็นอาเจียดเสียด้วย ว่าง ๆ ผมจะถ่ายรูปส่งมาให้ดู

ที่ผมอยู่หมัดนั้นมิใช่เพราะบรรยากาศแห่งความชุ่มเฟื้อยหรูหรา แต่เป็นความบีบคั้นในการดำรงชีวิตประจำวันเยี่ยงชาวกรุงเทพฯ ฯ ทั้งหลาย ซึ่งต้องดิ้นรนกระเสือกกระสนก่น่าสงสาร นึกไม่ถึงว่ากรุงเทพฯ ฯ จะเป็นนรกสุราษฎร์ถึงปานนี้ เมื่อก่อนจากเมืองไทย คนอย่างคุณอย่างผมต่างก็เคยล้มรศการเบียดโหนดเมล็ดกันดี ตอนนั้นยังรู้สึกว่าคุณทอนใช้ใหม่ เคี้ยวมันมันแยะกว่าเก่าหลายเท่า วันแรกที่ผมกลับก็ลองความคิดถึงบ้านด้วยการขึ้นรถเมล์ตระเวนก่อน บอบบิเคียวคุณเอ๊ย เข้ามีหน้าพอตอนเย็นก็ได้อ่านข่าว นายพลเรือตรีรถเมล์ตาย เขาเล่าว่าในลาดพร้าวซอยบ้านผมนี้ ก็เคยมีคนโหนดเมล็ดถูกอัดก๊อปปี้กับเสาไฟฟ้าตายไปแล้วมากกว่าหนึ่ง เวลานี้เข้า ๆ เย็น ๆ ดูรถเมล์แล้วเหมือนละครสัตว์ประเภทหวาดเสียวเขี้ยวมฤตยู เพราะตามทางขึ้นลงส่วนมากจะเห็นมีเท้าลอยต่องแ่งอยู่ที่ละสี่ห้าคู่ บางทีผมเองก็ปะปนอยู่ในฝูงชนเหล่านี้ คิด

ดูเอาเองก็แล้วกันว่าเข้าสองชั่วโมง เย็นสองชั่วโมง จากลาดพร้าวถึงธรรมศาสตร์ ผมจะมสติปัญญาเหลือมาคิดหรือทำอะไรอีกบ้าง

ชีวิตในกรุงเทพฯ ฯ เดียวนี้ลำบากขึ้น แพงขึ้น คนที่มีรายได้น้อย และไม่มีมรดกก็ต้องเนรเทศตัวเองไปอยู่ตามที่ดินจัดสรรห่างไกลจากที่ทำงานหรือย่านธุรกิจเป็นชั่วโมงๆ ถึงงั้นก็เถอะ ค่าที่ดินผืนน้อยซึ่งบางทีหน้าก็ยังมีที่ระบายน้ำ สิ่งโสโครกไม่ต้องพูดถึง ก็แพงเท่ากับรายได้ ๒๐ หรือ ๓๐ ปี แพงกว่าที่ดินในเมืองนิวยอร์กเสียอีก รถยนต์ส่วนตัวก็ชักจะเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ใช่ status symbol อย่างแต่ก่อนอีกแล้ว ก็อีกนะแหละ รถคันหนึ่งเอาชนิดถูกๆ ก็ต้องควานเป็นหมื่น และผ่อนส่งอีกเดือนละสองถึงสี่พันบาท ไล่เสียกับเงินเดือนข้าราชการชั้นเอกชั้นพิเศษทีเดียว คุณก็ยังสงสัยไหม ถ้าผมจะบอกว่า เคี้ยวนี้สลากรินแบ่งของเราเดือนละ ๑๒ ชุด ยังไม่พอขาย คุณจะเชื่อไหมว่าผมไปตั้งเมืองไทยยังไม่ทันสามเดือน มีการจ๊กกันบนรถเมล์กลางกรุงทุกเดือนมากกว่าเดือน ละหนึ่งครั้ง กลางวันแสด ๆ เสียด้วย

สงสารแต่คนที่ไม่มีหัวใจอาชญากร เวทนาแต่คนที่แม้แต่ที่ดินจัดสรร และรถยนต์ผ่อนส่งก็ไม่อาจจะอำมหิตบึกผ่นได้ถึง คนเหล่านี้ไม่มีทางเลือก ไม่สามารถจะควบคุมสิ่งแวดล้อมทางสังคมของตนได้ ต้องโลดเต้นไปตามแต่ความจำเป็นจะบัญชา กลับมาถึงเมืองไทยเมื่อไหร่

มานอนบ้านผมก่อนสักคืน ผมจะปลุกให้ดูเด็กนักเรียน ข้าราชการ และคนทำกินทั้งหลาย คอยรดเมล็ดกันตั้งแต่ตีห้า พอโมงเช้าผมจะเชิญคุณเข็นรถส่วนตัวออกไปกับผม คุณจะรู้ว่ากว่าจะถึงปากทางตรงพหลโยธิน ก็ปาเข้าไปสองหรือสองโมงครึ่งแล้ว เพราะคลื่นของรถเมล์ รดสองแถว รดส่วนตัว มันยาวยิ่งกว่าขบวนพาเหรดฟุตบอลประเพณีจุฬาฯ ธรรมศาสตร์ และทุกๆ สิบหรือยี่สิบเมตร คลื่นตั้งว่าจะต้องหยุดชะงัก เพราะรถที่ออกมาจากซอยเล็กซอยน้อย คุณจะได้เห็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ คือการขับรดอย่างไว มรยาท กระแซะเข้าไปตรงนั้นนิด แห่เข้าไปตรงนั้นหน่อย หรือแซงออกไปทางขวาจนเต็มถนน บ้านเรานี่คนที่ชอบเอาเปรียบก็มักจะได้เปรียบจริงเสียด้วย

อย่าถามผมว่า ใครจะแก้ปัญหาเหล่านี้ ผมรู้แต่ว่า ไม่ใช่พวกผู้ใหญ่ อย่าลืมนะว่ากรุงเทพนั้นเติบโตขึ้นเหมือนยักษ์ที่ออกมาจากขวด พวกผู้ใหญ่ท่านไม่เคยพบเคยเห็นความล้มเหลวแบบนี้ เพราะยุคของท่านมันแสนสบาย ผู้คนหรือก็เบาบาง คลองก็กว้าง รถรางก็แล่นฉิว เมื่อท่านตัวเล็ก ๆ ไปโรงเรียนก็ง่าย ไปทำงานก็สะดวก ท่านไม่ต้องเหนื่อยมาก่อน ท่านสบายทั้งต้นมือปลายมือทีเดียว

และอย่าถามผมว่าความผิดของใคร ผมรู้แต่ว่าไม่ใช่ความผิดของรัฐบาล ภาวะเช่นนี้เป็นผลของหลายสิ่ง รวมทั้ง abuse ของ private power

กล่าวอย่างรวม ๆ กัน เห็นจะเป็นเพราะการจัดระบบสังคมของเรายังตามไม่ทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข้าราชการก็เพิ่ม ทั้งที่มาจากการเกิดและการอพยพหลังไหลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครรูปโฉมต่าง ๆ จึงมีไม่เพียงพอ หรือไม่ประชาชนก็ไม่ประสีประสาเพราะขาดรายได้ขาดการศึกษา หรือขาดความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ

ที่น่าวิตกก็คือ วิธีการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร ไม่ว่าจะรัฐบาล คุณหรือผม หรือคาสีตาสา ก็คงจะบงัดต้นเหมือนกันอยู่บ่อย ๆ ไม่มีหลักประกันอะไรเลยว่าทางที่เลือกนั้นเป็นมาตรการที่คำนวณถ่วงดีแล้วว่่าดีที่สุด ทั้งนี้มิใช่เพราะเราขาดผู้รู้ผู้มองไกล ก็หาไม่ได้ แต่เป็นเพราะธรรมเนียมในการวางนโยบายแบบไทย ๆ หนึ่ง ความบีบคั้นจำเจของงานรัฐดีประจำวันหนึ่ง ตกดงก็อย่างที่อยู่ ๆ กัน ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของผู้ยิ่งใหญ่แล้ววงศาความยุติแล้ว นักวางแผนหรือผู้วางนโยบายซึ่งบางทีมีผลกระทบต่อชีวิตของเราและประชาชนเป็นล้าน ๆ ก็คือ ประจำแผนกชั้นตรีหรือหัวหน้าแผนก ซึ่งส่วนมากอาจจะมีความรู้แต่ไม่มีความรอบรู้และความรับผิดชอบพอ ผู้ใหญ่ท่านก็มีหน้าที่เพียงชอบแล้ว อนุมัติ

ตัวอย่างของความล้มเหลวครั้งสำคัญ คือการขึ้นค่าโดยสารรถเมล์อีกหนึ่งสลึงไม่สำเร็จ ก่อนการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว ซึ่งใคร ๆ ไม่ว่าจะ

รัฐบาล ฝ่ายค้าน สื่อสารมวลชน และนักศึกษา
คุณจะได้รับ การแข่งขันชิงอำนาจกันทั้งนั้น ผมกลับ
เห็นว่าผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ทั้งสี่ฝ่ายนี้ มีส่วนทำให้
ปัญหาการจลาจลและการขนส่งสาธารณะเลวร้าย
และเรื้อรังอยู่จนทุกวันนี้ ผู้รับกรรมก็คือประ
ชาชนตามแคบ ตอนนั้นผมยังอยู่ในอังกฤษ เมื่อ
บรรดาบริษัทรถเมล์ช้อนค่าโดยสาร โดยสัญญา
ว่าจะปรับปรุงกิจการ และกระทรวงคมนาคมก็
สนับสนุน ฟังว่ารัฐบาลเกิดกลัวจะแพ้การเลือก
ตั้งในกรุงจนชายหน้า ฝ่ายค้านสำคัญคือพรรค
ประชาธิปไตยก็จะเอาใจหาเสียงกับประชาชนท่า
เดียว นักศึกษาธรรมชาติก็พากันเดินขบวน
คัดค้าน คงจะนึกว่าเป็นการพิทักษ์สิทธิตนเอง
และประชาชนกรรมัง ในที่สุดฝ่ายรถเมล์กับกระ
ทรวงคมนาคมก็แพ้ คนที่ควรได้รับการคำนับ
ครั้งนี้ก็คือเจ้ากระทรวงคมนาคม เพราะอย่าง
น้อยก็มีความจริงใจ และกล้าพอที่จะให้สัมภาษณ์
ว่าแพ้ครับ เพราะนโยบายย้อมเนื้อเหตุผล
คิดอย่างเศรษฐศาสตร์ต้น ๆ แล้วผมก็เสียดาย ที่
กระทรวงคมนาคมไม่มีโอกาสจะควบคุมให้รถเมล์
ปรับปรุงบริการ เพราะถ้าหากทำสำเร็จ ผมว่า
รถเมล์คันหนึ่งจะไต่รอดส่วนตัวออกจากถนนไปได้
๕๐ คัน ลองคิดดูเถิดว่า เงินที่ประชาชนจะ
ต้องเสียเพิ่มคนละสลึง กับค่าน้ำมันรถส่วนตัว
ค่ารถ ค่าสีกรรพ ค่าเพิ่มตัวตรวจจลาจล ค่า
แท็กซี่ที่จำต้องนั่ง ๆ ล ๆ ไหนจะมากกว่ากัน
เดี๋ยวนี้คนที่ไม่น่าจะต้องซื้อรถส่วนตัว ก็จำต้อง
ตะแคงตะกายซื้อ แล้วยังมีคนบ่นเรื่องตุลาการค่า
ให้ทนายทนายอยู่ทุกวัน

ที่เราแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ตกอยู่ทุกวันนี้
สาเหตุหนึ่งก็เพราะเราไม่กล้าเผชิญความจริง สັง
คมไทยเป็นสังคมหน้าไหว้หลังหลอกมานานแล้ว
ประจักษ์พยานมีอยู่ดาษดื่น เอาเงินค่ามีเตอร์
แท็กซี่ไปให้ญี่ปุ่นเสียหลาย แต่มีก็คนที่ใช้มีเตอร์
โสเภณีเป็นเรื่องผิดกฎหมาย มีสักครั้งคนใหม่ที่
เชื่อว่าโสเภณีไม่มี เวลาผู้ใหญ่ไปตรวจราชการ
ต่างจังหวัด ขึ้นไปบอกท่านว่าเมืองนี้ไม่มีอิตัว
ครับ ก็ไม่มีหวังได้ตีในราชการ รถเมล์ก็คิด
ป้ายว่าห้ามหยอหยินเพราะอันตราย ห้ามบรรทุก
เกินเท่านั้นเท่านั้นคน แต่เต็มไปด้วยคนหยอหยิน
อยู่ทุกวัน เป็นต้น

ดูเถิด ไป ๆ มา ๆ ผมก็วนมาถึงเรื่องรถเมล์
อีก ช่วยไม่ได้เพราะมันกระทบกระเทือนชีวิต
ประจำวันมากที่สุดประการหนึ่ง ถ้าหากผมไม่ต้อง
ไหนรถเมล์อยู่ทุกวัน หรือไม่ก็ถึงที่ทำงานเร็วขึ้น
สักหนึ่งชั่วโมง ผมคงมีเวลาเขียนถึงคุณบ่อยขึ้น
และคงบ่นบ้านน้อยลง

แต่อย่าคิดว่าผมเบื่อเมืองไทย หรือกลายเป็น
เป็นจรเข้คับหนองเพราะไปอยู่เมืองนอกนานเสีย
ยั้งนี่ถึงคำพูดอเมริกันอันหนึ่งอยู่เสมอว่า “ที่นี้
อเมริกา มิโยจะมีปัญหาและความผิดพลาดร้าย
แปด ก็เป็นที่น่าอยู่ที่สุดในโลก” ผมกำลังจะชัก
ชวนคุณว่า “ที่นี้เมืองไทย มิโยจะมีปัญหาและ
ความผิดพลาดร้ายแปด ก็เป็นที่ที่เราจำจะต้อง
อยู่ และช่วยกันทำให้น่าอยู่ขึ้น”

รีบกลับมาเป็นเพื่อนทุกซัปดาห์ผมเถิด

ปราโมทย์ นาคธรรม

งานแปลของสภาวิจัยแห่งชาติ

สภาวิจัยแห่งชาติ ได้จัดแปลหนังสือประเภทสารคดี และวิชาการ ในสาขาวิชาการต่าง ๆ
งานแปลเหล่านี้จำหน่ายในราคาถูก ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมสติปัญญาและความรอบรู้ของประชาชน
งานที่พิมพ์ออกจำหน่ายแล้วมีดังนี้

๑. มิสเตอร์ทอมป์กินสเรียนลัด (Mr. Tompkins Learns the Facts of Life) เป็นสารคดีที่น่ารู้ที่เขียนให้อ่านได้อย่างเพลิดเพลินเกี่ยวกับชีวิต และให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่คนตรีวิทยาและกรรมพันธ์ ๕ บาท ๒. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ในการประมงน้ำจืด (The Application of Science to Inland Fisheries) เป็นเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการนำวิทยาศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติในงานประมงน้ำจืด แนะนำการเพิ่มปริมาณปลา การตั้งฟาร์มเพาะเลี้ยง และการจับปลาที่ถูกต้อง ๕ บาท ๓. คู่มือการตรวจสอบคอนกรีต (A.C.I. Manual of Concrete Inspection) เป็นสารคดีทางหลักวิชาอันมีคุณค่าสูงแก่ผู้ประกอบอาชีพทางก่อสร้างและผู้เกี่ยวข้องกับงานคอนกรีต ๑๐ บาท ๔. การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก (Child Care and Training) เป็นเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก ๘ บาท *๕. ประโยชน์ของวิชาเคมีต่อมนุษย์ เป็นสารคดีที่ทำให้ผู้อ่านประจักษ์ถึงประโยชน์ของวิทยาศาสตร์เคมีซึ่งมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ๔ บาท ๖. เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน (Economics of Everyday Life) สารคดีที่ทำให้เข้าใจเนื้อหาแท้ และรู้จักแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างดียิ่ง ๕ บาท *๗. ประธานาธิบดีอเมริกัน (The American Presidency) และ ประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน (Modern Democracy) ทั้งสองเรื่องนี้มีประโยชน์มากสำหรับผู้ที่สนใจในทางการเมือง ๖ บาท ๘. ฟันสำหรับผู้สูงอายุ (New Teeth for Old) เป็นสารคดีที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติให้กับสุขภาพของฟัน การใช้และบำรุงรักษาฟันธรรมชาติ และฟันเทียมโดยถูกต้อง ๔ บาท *๙. ความเจริญทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น (The Stages of Economic Growth) เป็นสารคดีที่น่าอ่านยิ่ง บริบูรณ์ไปด้วยความรู้ในทางเศรษฐศาสตร์ ความเจริญในการพัฒนาการเศรษฐกิจ ๘ บาท ๑๐. อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (The Story of Albert Einstein) เป็นหนังสือที่จะแนะนำให้อ่านโดย	เฉพาะอย่างยิ่งเขาชวนได้รู้จักชีวิตนักวิทยาศาสตร์ชั้นเยี่ยมของโลกได้เป็นอย่างดี ๕ บาท ๑๑. การประยุกต์วิทยาศาสตร์ปริมาณในการเกษตรและอาหาร (Application of Atomic Science in Agriculture and Food) เป็นเรื่องที่น่ารู้เกี่ยวกับการนำอปรมาณูมาใช้ในการเกษตรนับเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในการเกษตรอย่างมาก ๕ บาท ๑๒. การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient Use of Fertilizers) เป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้ความชำนาญจากการใช้ปุ๋ยเคมี อย่างถูกต้องทางเศรษฐกิจ และมีประสิทธิภาพจากหลาย ๆ ประเทศมาเสนอไว้ ๘ บาท ๑๓. พฤติกรรมร่วม (Sociology: Collective Behaviour) และ ชุมชนมนุษย์ (Man and Society) ทั้งสองเรื่องนี้เป็นหนังสือวิชาการด้านสังคมวิทยาที่น่าสนใจ และควรแก่การศึกษาอย่างมาก ๔ บาท ๑๔. ความรู้ทางนิติศาสตร์เล่ม ๑ แปลและเรียบเรียงจาก 1. <i>Common Sense in Law</i> by Sir Paul Vinogradoff และ 2. <i>Introduction to the Study of the Law of the Constitution</i> by Albert Venn Dicey เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ขั้นมูลฐานทางกฎหมาย หลักของกฎหมายแก่ผู้อ่านได้อย่างดี ๒ บาท ๑๕. คณิตศาสตร์ที่น่าสนใจ แปลจากเรื่อง <i>Mathematician's Delight</i> by W.W. Sawyer เป็นหนังสือที่ชี้ให้เห็นถึงการคิดโดยใช้หลักคณิตศาสตร์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และกำจัดความขยาจากลัทธิคณิตศาสตร์ให้พ้นไป ๑๖. วิธีการเดินสายและการคำนวณสายไฟฟ้าสำหรับประชาชน แปลจากเรื่อง <i>Electric Wiring</i> by Arthur L. Cook เป็นหนังสือที่แนะนำวิธีการเดินสายในระบบจ่ายไฟต่าง ๆ และการคำนวณสายไฟฟ้ากับกระแสไฟ *งานแปลที่อยู่ระหว่างการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ และจะจำหน่ายได้ในเร็ว ๆ นี้

ผู้ใดมีความประสงค์จะซื้อ โปรดส่งเช็คไปรษณีย์หรือธนาคารติ ส่งจ่ายในนามของกองพิมพ์สำนักกึ่งเนียบนาขกรัฐมนตรี สหประชาชาติ (ชังอ) พระนคร หรือที่กองแปลและการต่างประเทศ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ถนนพหลโยธิน บางเขน พระนคร สำหรับผู้ที่ซื้อครั้ง แต่ ๒๐ เล่มขึ้นไป จะได้รับส่วนลด ๒๐ %

คนและหนังสือ

สงคราม

ประชาชน

ในระยะเวลา ๕ ปีที่ผ่านมา มีนักเขียนหลายต่อหลายคน ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับสงครามประชาชน หรือ สงครามแบบกองโจร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายในระยะ ๒-๓ ปีหลัง จำนวนหนังสือเกี่ยวกับสงครามของประชาชนยิ่งเพิ่มทวีขึ้นมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว บางคนเขียนเกี่ยวกับวิธีที่พวกคอมมิวนิสต์ใช้ จนบรรลุความสำเร็จในประเทศจีนและเวียดนาม (เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๔) บางคนก็เขียนเกี่ยวกับวิธีต่อต้านสงครามกองโจร ส่วนพวกนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์นั้น ส่วนมากเขียนวิจารณ์การเชื่อถืออย่างงมงาย ต่อทฤษฎีของเมาเซตุง หรือพยายามสืบหาทฤษฎีใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละประเทศ เช่น Regis Debray เขียนเรื่อง *Revolu-*

tion in the Revolution เกี่ยวกับสงครามกองโจรที่เคยเกิดขึ้นมาในทวีปอเมริกาใต้ เหตุผลสำคัญที่มีคนเขียนหนังสือออกมามากมายเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจากความสนใจ ความแปลกใจในวิธีสงครามของพวกเวียดกง ทำไมสหรัฐอเมริกา มหาอำนาจระดับหนึ่งของโลก จึงไม่สามารถปราบปรามพวกเวียดกงให้พ่ายแพ้ได้ ถึงแม้รัฐบาลอเมริกาจะได้ทุ่มเทเงินหลายหมื่นล้านเหรียญ รวมทั้งชีวิตทหารหลายหมื่นคน อาวุธ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยโง่ดินแดงมาจนถึงปัจจุบัน

นายเกอร์ลิง ผู้เขียนเรื่อง *People's War* นี้ เคยใช้เวลา ๔ ปี ทำงานอยู่กับฝ่ายวิจัยทางด้านเอเชียอาคเนย์ กระทรวงต่างประเทศอังกฤษ

People's War : The Conditions and Consequences in China and South East Asia, by John L.S. Girling' Allen and Unwin Ltd; 1969.

เมื่อไม่นานมานี้ (๑๙๕๘ - ๑๙๖๓) เขาทำงานให้กับองค์การ สปอ. อยู่ที่กรุงเทพฯ เอง ขณะนี้ นายเกอร์ลิง เป็น Senior Research Fellow ที่คณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ณ มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย เขามีความรู้ความชำนาญด้านเอเชียอาคเนย์ เหลือเพื่อที่จะเขียนหนังสือเล่มนี้ ผิดกับนักเขียนบางคนที่แล้ว ๆ มา

วิธีเข้าสู่ปัญหาสงครามกองโจรของนายเกอร์ลิง ผิดแปลกไปจากนักเขียนคนอื่นเกือบทั้งหมด เขายึดวิถีทางประวัติศาสตร์เป็นจุดสำคัญ พยายามสืบหาค้นคว้าดูว่า เหตุใดสงครามของประชาชนจึงประสบความสำเร็จในประเทศหนึ่ง แต่ประสบความล้มเหลวในอีกประเทศหนึ่ง แม้ว่าพวกผู้ก่อการร้ายจะใช้วิธีการเหมือนกัน ผู้เขียนพยายามชี้แจงให้เห็นชัดดังนี้อยู่ตลอดเวลา ว่าสถานการณ์ของแต่ละประเทศเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่ง วิธีการที่พวกกองโจรใช้ในแถบเอเชียอาคเนย์ แม้ว่าจะคล้ายคลึงกัน แต่ความสำคัญของวิถีใดวิถีหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไปของประเทศนั้น หลักใดที่ผู้ก่อการร้ายใช้ได้ผลในประเทศจีน อาจไม่เกิดผลในอีกประเทศหนึ่ง ในลักษณะเดียวกัน วิธีการต่อต้านสงครามกองโจรที่เคยใช้ได้ผลในประเทศหนึ่ง อาจไม่เกิดประโยชน์ต่ออีกประเทศหนึ่ง ก่อนอื่นเราต้องพิจารณาสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ที่เป็นบ่อเกิดของสงคราม แล้วจึงค่อยมา

พิจารณาหาหนทางแก้ไขสิ่งเหล่านี้ นายเกอร์ลิงย้ำอยู่ตลอดเวลา ว่าแม้ประเทศพันธมิตรจะพยายามช่วยเหลือทุกหนทาง รวมทั้งด้านกำลังทหารและอาวุธ ถ้าหากรัฐบาลที่เผชิญกับปัญหาสงครามของประชาชน มิได้รับการสนับสนุนและความยินยอมเห็นชอบจากประชาชน หนทางที่จะเข้าสู่ชัยชนะย่อมจะปรากฏได้ยาก

วิธีเผชิญกับปัญหาสงครามกองโจรของนายเกอร์ลิง ควรจะได้ผลมากกว่าวิธีอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับวิธีของเซอร์โรเบิร์ต ทอมสันที่เขียนไว้ในเรื่อง *Defeating Communist insurgency: Experiences From Malaysia and Vietnam* วิธีต่อต้านกบฏคอมมิวนิสต์ของเซอร์โรเบิร์ต ใช้ได้อย่างดีในมลายู แต่เมื่อรัฐบาลเวียดนามได้สมัยโงดิ่นเดียมนำมาใช้ ก็ใช้แบบผิด ๆ ถูก ๆ ไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากมลายู พยายามที่จะให้ได้ผลอย่างรวดเร็ว ไม่คำนึงถึงว่า แม้แต่รัฐบาลมลายูเองก็ยังต้องใช้เวลาเกือบ ๑๒ ปี ถึงจะสำเร็จ อีกประการหนึ่ง วิธีต่าง ๆ ที่เซอร์โรเบิร์ตแนะนำนั้น ต้องใช้พร้อมกันจึงได้ผล สิ่งที่เขากลัวว่าจะเกิดขึ้น และเกิดขึ้นมาจริง ๆ ในเวียดนามใต้ ก็คือรัฐบาลเพียงแต่ยึดเอาหลักง่าย ๆ บวงหล็กมาใช้ ไม่ได้คำนึงถึงหลักอื่น ๆ ที่เกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ดังนั้นรัฐบาลโงดิ่นเดียมจะบรรลุความสำเร็จได้อย่างไร สิ่งที่เรา

ควรสนใจพิจารณา คือสถานการณ์ของบ้านเมืองทั้งก่อนและหลังการเริ่มต้นสงครามของประชาชน เราไม่ควรหลงงมงายอยู่กับความเชื่อถือวิธีใด ๆ โดยไม่ได้พิจารณาให้รอบคอบเสียก่อนว่าจะใช้ได้ในประเทศเราหรือไม่

เราเชื่องไม่ได้คิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบสงครามกองโจรขึ้นมาลอย ๆ รากฐานของทฤษฎีนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเขาในประเทศจีนตั้งแต่ประมาณปี ๑๙๒๗ ถึงปี ๑๙๔๙ เราคิดวิธีทำสงครามกองโจรด้วยความจำเป็น ในปี ๑๙๒๗ เชียงไค้ชี่กวางต๋างพวกคอมมิวนิสต์จีนในเมืองใหญ่จนเกือบหมด หรือจนเกือบสิ้นความหมายในทางการเมือง แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ก็ยังคงดิ้นรนพยายามการรัฐประหารตามคำแนะนำของพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซีย แต่พลังทหารที่มีอยู่ย่อมสู้กับกองทัพอันทันสมัยของเชียงไค้ชี่กวางต๋างซึ่ง ๆ หน้าไม่ได้ เมากับสมาชิกที่เหลืออยู่ไม่กี่พันคนต้องหลบหนีไปอยู่ชนบทอันห่างไกลทุรกันดาร การปฏิบัติแบบดั้งเดิมของพวกคอมมิวนิสต์ ต้องพึ่งพาอาศัยพวกกรรมกรในเขตเมือง เมื่อหนทางนี้ประสบความล้มเหลว เราจึงคิดหาหนทางใหม่ นั่นคือ การโฆษณาชวนเชื่อ การรวบรวมกำลัง และการตั้งฐานทัพในเขตชนบททั่วประเทศจีน

เราได้คิดกฎสำคัญอีก ๓ กฎ สืบเนื่องมาจากหนทางดังกล่าว กฎทั้ง ๓ ที่เป็นบ่อเกิดแห่ง

ความสำเร็จของการปฏิวัติจีน ก็คือการทำสงครามยืดเยื้อ สงครามแบบกองโจร และกาวชักชวนประชาชน (National Appeal) นอกจากนี้ เรายังแนะนำหลักการต่อสู้อีกหลายหลัก หลักเหล่านี้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศจีนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ถ้าคอมมิวนิสต์ชาติอื่นนำเอากฎเหล่านี้ไปใช้โดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของประเทศตนเอง ความเสียหายจะเกิดขึ้นแก่ผู้ใช้ ดังเช่นการอาศัยจัดตั้งฐานทัพใหญ่สำหรับพักผ่อน การระดมกำลัง และการฝึกหัดผู้พึงสมัครเข้าเป็นสมาชิก ในหนังสือของวียิส เตอเบร์ทีกกล่าวไว้ตอนต้น ได้โจมตีการพึ่งพาฐานทัพของคอมมิวนิสต์ในทวีปอเมริกาใต้ ว่าการกระทำดังนี้ เป็นบ่อเกิดแห่งความพ่ายแพ้ ฐานทัพใหญ่จะถูกโจมตีเมื่อไรก็ได้ การพึ่งพาอาศัยฐานทัพอาจเป็นเหตุให้การคำนวณพลังทหารที่สูญเสียไปในการป้องกันและคุ้มครองผิดพลาดได้ ปรากฏการณ์ในประเทศจีนแสดงให้เห็นว่า แม้แต่เราเองเกือบประสบความพ่ายแพ้ เนื่องจากการเชื่อทฤษฎีของตนเอง ฐานทัพคอมมิวนิสต์ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีนถูกโจมตีจนย่อยยับในปี ค.ศ. ๑๙๓๔ ต่อมาฐานทัพภาคตะวันตกเฉียงเหนือก็ถูกเชียงไค้ชี่กวางต๋างโจมตีจนเกือบพังทลาย เควาะห์ดีที่ในระยะนั้น ญี่ปุ่นเริ่มบุกประเทศจีน เชียงจึงถูกลูกน้องบังคับให้ใช้กองทัพจีนไปต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น แต่

เซียงไคเซ็กเองก็ทำการต่อต้านญี่ปุ่นไม่เต็มที่ เพราะหวาดเกรงภัยที่จะมาจากกำลังของเมมาเซตง นายเกอรัลด์คิดว่าความสำเร็จของคอมมิวนิสต์ในประเทศจีน ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การชักชวนประชาชนต่อต้านญี่ปุ่น ก่อนหน้านั้น ไม่ปรากฏว่าคอมมิวนิสต์ได้รับความสนับสนุนอย่างมาก การโฆษณาชวนเชื่อทางด้านปัญหาเศรษฐกิจ ความทารุณโหดร้ายของกองทัพญี่ปุ่นในสงคราม เป็นต้นเหตุให้ประชาชนจีนเกิดความต้องการ การคุ้มครอง เกิดปฏิกริยาต่อผู้ละเลย หรือผู้ที่ไม่ทุ่มเทความสนใจให้แก่เอกราชของประเทศชาติ คอมมิวนิสต์ฉวยโอกาสนี้ชักชวนประชาชนพลเมืองให้มาร่วมมือร่วมกันต่อต้านญี่ปุ่น พยายามไม่หยุดถึงการเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจ แต่แสดงให้เห็นความไม่รักชาติของพรรคก๊กมินตั๋ง ที่ยังมีวังงอยู่กับการขัดแย้งเรื่องการเมืองภายใน ในขณะที่ประเทศกำลังผจญอยู่กับมหาภัยจากญี่ปุ่น

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จีนคอมมิวนิสต์ได้รวบรวมพลังกำลังใน ระหว่างการต่อต้านญี่ปุ่นไว้ได้มากพอ ที่จะสู้รบกับกองทัพรัฐบาลตามลักษณะของสงครามแบบซิง ๆ หน้า (Conventional Warfare) ขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนก็ไม่ได้พยายามแก้ไขความอดอยาก ความวิวโหย และความยากจนของประชากร มีการคอร์รัปชันอย่างมหาศาลจากอาวุธยุทธภัณฑ์ เสบียง และทรัพย์สินอื่น ๆ ที่รัฐบาลอเมริกาส่งมาให้

ประเทศจีน ผู้เขียนได้อ้างถ้อยคำของนายดีน เซสัน (Dean Acheson) อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐว่ารัฐบาลจีนในขณะนั้นเลอะเทอะดังนี้ “เหตุผลของการพ่ายแพ้ของรัฐบาลจีนนั้นแนลลิสต์ ไม่สืบเนื่องมาจากความช่วยเหลือจากสหรัฐไม่เพียงพอ . . . . ทหารรัฐบาลขาดขวัญในการสู้รบ รัฐบาลขาดความสนับสนุนจากประชาชนพลเมือง กองทัพรัฐบาลไม่ต้องถูกโจมตี กองทัพเหล่านี้แตกแยกกระจัดกระจายออกเป็น ส่วน ๆ โดยตนเอง . . . . ประวัติศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็น หลายต่อหลายครั้งแล้วว่ารัฐบาลที่ไม่เชื่อถือในตนเอง และกองทัพที่ขาดขวัญ ย่อมไม่สามารถที่จะผ่านการทดสอบของสงคราม . . . .”

ผู้เขียนได้ชี้แจงต่อไปว่า ชาวอเมริกาที่โจมตีรัฐบาลของตน ในเรื่องการไม่สนับสนุนแทรกแซงในประเทศจีนให้เพียงพอ นั้น ไม่ได้คำนึงถึงเหตุผลเบื้องหลังคำพูดของ ดีน เซสัน ที่กล่าวว่า “ผลของสงครามกลางเมืองในประเทศจีน อยู่ภายนอกการบังคับบัญชาของรัฐบาล การกระทำใด ๆ จะไม่เกิดผล ถ้าการเพิ่มความช่วยเหลือเป็นไป เพราะพวกก๊กมินตั๋งไร้สมรรถภาพ และเลวเกินไปที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์” บทเรียนจากประเทศจีน คือการต่อต้านสงครามกองโจรนั้น จะได้รับความสำเร็จต่อเมื่อประชาชนชาติต้องช่วยตัวเอง รัฐบาลต้องสนองเจตนารมณ์ของพลเมือง คำนึงถึงทัศนะของประชาชน ปฏิ

รูประบบการเมืองให้มีเสรีภาพเพิ่มขึ้น ปฏิรูป
ระบบเศรษฐกิจ ไม่ให้คนส่วนน้อยแสวงหาผล
ประโยชน์จากคนส่วนใหญ่

ในเวียดนามก็เช่นเดียวกับประเทศจีน พวก
เวียดมินห์ ถือลัทธิชาตินิยมเป็นปัจจัยสำคัญใน
การต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศส การต่อต้าน
ของชาวเวียดนามทั้งฝ่ายคอมมิวนิสต์ และฝ่ายรัก
ชาติอื่น ๆ ได้ถูกฝรั่งเศสปราบปรามอย่างรุนแรง
สงครามกองโจรในเวียดนามได้เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัย
ญี่ปุ่นยึดครองอินโดจีน ภายหลังญี่ปุ่นยอมแพ้
ในสงครามโลกครั้งที่สอง พวกเวียดมินห์สามารถ
ที่จะครองอำนาจได้ทั่วประเทศ ฝรั่งเศสพยายาม
ยึดอินโดจีนกลับมาเป็นอาณานิคมเช่นเดิม จึง
เกิดการสู้รบจากปี ๑๙๔๖ มาจนถึงปี ๑๙๕๔
ฝรั่งเศสก็ยอมรับความพ่ายแพ้ของตน และถอน
ทหารออกจากอินโดจีน ตลอดเวลาของการสู้รบ
นี้ พวกเวียดมินห์เหมือนจีนคอมมิวนิสต์ ไม่
กระทำตัวเป็นคอมมิวนิสต์ แต่แสดงตัวเป็นคนรัก
ชาติ หรือตัวแทนแห่งความต้องการของชาวเวียดนาม
ทั้งหมด ๆ ไป

เมื่อสมัยฝรั่งเศสปกครอง ฝรั่งเศสไม่มีกำลัง
ทหารพอที่จะคุมครองทุก ๆ เมือง และถนนยุทธ
ศาสตร์ทุกสายในเวียดนาม รัฐบาลฝรั่งเศสหวัง
อยู่ประการเดียวว่าจะได้ผจญหน้าสู้รบกับกองทัพ
เวียดมินห์แบบซึ่ง ๆ หน้า แล้วใช้อาวุธยุทธภัณฑ์
ที่ทันสมัยกว่าโจมตีกองทัพให้พ่ายไป แต่พวก
เวียดมินห์ สามารถที่จะเลือกภูมิประเทศสู้รบได้

เหมาะสม จนเกิดความแน่ใจว่าตนเองเอาชนะ
ฝรั่งเศสได้สำเร็จ ดังเช่นที่เตียงเบียนฟู อีก
ประการหนึ่ง “ขวัญของประชาชนและทหาร
ฝรั่งเศสเป็นบ่อเกิดแห่งความพ่ายแพ้” หลัง
จากรัฐบาลฝรั่งเศส ยินยอมให้อิสระภาพแก่รัฐบาล
เวียดนามภายใต้อดีตกษัตริย์เบอได้ ในปี
๑๙๕๕ แล้วฝรั่งเศสก็ไม่คิดที่จะสู้รบอีกต่อไป

ความสำเร็จส่วนใหญ่ของพวกเวียดกง ใน
เวียดนามใต้นั้น เริ่มมาจากนโยบายของประธานาธิบดี
โกลด์วอเตอร์“เดียม” ได้สร้างความบาดหมาง
กับคนเวียดนามทุกคนที่อาจจะสนับสนุนเขา เขา
ทำการต่อต้านพวกเวียดกงอย่างไม่เต็มที กองทัพ
บกเวียดนามถูกใช้เป็นอาวุธทางการเมือง การ
เลื่อนหรือการลดชั้นนายทหารขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์
ส่วนตัวเป็นประการสำคัญ มากกว่าขึ้นอยู่กับสมรรถภาพ
ทางด้านการทหาร กองทหารตี ๆ บาง
กองประจำอยู่รอบไซ่ง่อน ก็เพื่อคุ้มครองรัฐบาล
จากการยึดอำนาจ ส่วนทหารที่เก่งกาจน้อยกลับ
ถูกส่งออกไปรบกับเวียดกง เดียมพยายามสร้าง
ระบบเผด็จการ ให้ขึ้นอยู่กับครอบครัวของเขา
ถึงแม้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในเวียดนามจะนับ
ถือศาสนาพุทธ เดียมก็แต่งตั้งพรรคพวกที่นับถือ
ศาสนาโรมัน คาทอลิกให้ประจำอยู่ในตำแหน่ง
สำคัญในรัฐบาล ตรังวานซ็อน อดีตทูตเวียดนาม
ประจำสหรัฐอเมริกากล่าวไว้ว่า “เราไม่มีหนทาง
ใดที่จะชนะพวกคอมมิวนิสต์ได้ ถ้าหากเรายัง
อยู่ใต้รัฐบาลปัจจุบัน (ของเดียม) รัฐบาลนี้

เป็นเหยื่อชั้นใหญ่ที่สุดของพวกเขาเวียดนาม และ
เป็นอุปสรรคใหญ่ที่สุดต่อการได้รับชัยชนะ”

ในด้านปัญหาเศรษฐกิจของเวียดนามใต้ ผู้
เขียนก็ได้กล่าวไว้ว่า พวกเวียดนามที่แบ่งที่ดิน
ที่ยึดมาจากพวกมีที่ดินมาก และจากพวกที่สนับสนุน
ฝรั่งเศสมาให้แก่บรรดาชาวนา ไร่ที่ทำกิน
หลังจากเดิมเป็นประธานาธิบดีในปี ๑๙๕๔ เขา
ก็กลับเวนคืนที่ดินเหล่านั้น กลับไปให้เจ้าของเดิม
พวกเวียดนามจึงเอาเรื่องสิทธิของชาวนาที่จะมีที่ดิน
ของตนเอง มาเป็นหลักใหญ่ในการโฆษณาชวน
เชื่อ หาผู้สนับสนุนในการต่อต้านรัฐบาลเวียดนาม
ใต้ เดิมเองไม่ได้ละเลยปัญหานี้ แต่เขา
ทำการปฏิรูปที่ดินอยู่ได้เพียง ๓ ปี ก็ล้มเลิกไป
ซึ่งชาวนาที่ได้รับที่ดินทำมาหากิน ก็มีเพียงร้อยละ
สิบเท่านั้น

บทเรียนจากการต่อต้านสงครามกองโจรใน
ประเทศมลายูและประเทศฟิลิปปินส์ แสดงให้
เห็นว่า บทบาทของรัฐบาลเป็นองค์ประกอบอัน
สำคัญยิ่ง พวกคอมมิวนิสต์นั้น ต้องพึ่งพาอาศัย
ชาวชนบท การต่อต้านสงครามกองโจรเป็น
การแข่งขันว่าฝ่ายใดจะได้รับความเชื่อถือจาก
ชาวชนบท ประเทศฟิลิปปินส์มีรัฐธรรมนูญ
และมีรัฐบาลขึ้นอยู่กับทางเลือกตั้งของประชาชน
ชาวฟิลิปปินส์ เลือกแมกชายชาย ขึ้นมาเป็นประ

ธานาธิบดี ก็เพราะแมกชายชายสนองความต้องการ
การของชาวฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่ โดย “การให้ที่ดิน
แก่ผู้ไร่ที่ทำกิน ให้ความยุติธรรมแก่คนทั่วไป
และขจัดความไร้สมรรถภาพและการคอร์รัปชันใน
รัฐบาล” ได้สำเร็จ เขาเคยเขียนไว้ว่า “ท่านต้อง
รู้ว่าเราไม่สามารถแก้ปัญหาคาถกแยกภายใน
ประเทศ โดยใช้พลังทหารแต่อย่างเดียวได้
การฆ่าพวกฮัก (คอมมิวนิสต์ฟิลิปปินส์) นั้นไร้
ประโยชน์ ถ้าหากรัฐบาลไม่แยแสต่อปัญหาของ
ประชาชน” หลังจากแมกชายชายสิ้นชีวิตลงใน
ปี ๑๙๕๗ รัฐบาลชุดใหม่ก็ไม่พยายามเปลี่ยนแปลง
ระบบการเช่าที่ดินทำกสิกรรม ชาวไร่
ชาวนา ยังถูกเจ้าของที่รูดไถอยู่อย่างเดิม ปัญหา
ของประชาชนจึงยังคงถูกทอดทิ้งอยู่เวลา นี้กระ
บวนการของพวกฮักเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ
ฟิลิปปินส์

ในประเทศมลายู ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่
สอง ก็เกิดคอมมิวนิสต์ เช่นเดียวกับประเทศ
จีน กองโจรคอมมิวนิสต์ได้ใช้การชักชวนให้เกิด
ประชามติต่อต้านการปกครองของอังกฤษ แต่
ประเทศมลายูมีปัญหาคบระหว่างชาวจีน กับชาว
มลายู ส่วนใหญ่ของผู้สนับสนุนกระบวนการ
กองโจรเป็นชาวจีน ส่วนชาวมลายูกลับเห็นว่าการ
จับอาวุธต่อสู้ชาวอังกฤษ ของพวกคอมมิวนิสต์
นั้น เป็นภัยต่อฐานะของชาวมลายูในประเทศ
ชาวมลายูส่วนมากจึงสนับสนุนรัฐบาลอังกฤษ

หรือทำตัวเป็นกลางระหว่างสองฝ่าย อีกประการ
หนึ่ง รัฐบาลอังกฤษได้ใช้วิธี "หมู่บ้านยุทธ
ศาสตร์" มาเป็นอาวุธต่อต้านกองโจรคอมมิวนิสต์
ชาวจีนในชนบทถูกรวบรวมนำเข้าไปอยู่ในหมู่บ้าน
เหล่านี้ พวกกองโจรถูกแยกออกจากแหล่งเสบียง
แหล่งอุปกรณ์และชุมชนต่างๆ ทหารอังกฤษ
และตำรวจมลายู จึงสามารถจะทำลายกำลังกอง
โจรให้น้อยลงได้ตลอดเวลา แต่ผู้เขียนก็ยังย้ำว่า
"ทหารอังกฤษประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน กับตำรวจ
พื้นเมือง ๗๐,๐๐๐ ต้องใช้เวลา ๑๒ ปี จึงขับ
ไล่พวกคอมมิวนิสต์ ๘,๐๐๐ ออกจากมลายู ได้
สำเร็จ การปราบปรามนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ทำ
ได้ง่าย ๆ ภายในระยะเวลาอันสั้น"

เมื่อเราหันมาคิดถึงปัญหาสงครามกองโจร
ในประเทศไทย อย่างน้อยเราควรจะสำนึกได้
แล้วว่า ลำพังแต่กำลังทหาร และอาวุธไม่เพียง
พอที่จะกวาดล้างกองโจรคอมมิวนิสต์ให้ราบคาบ
ลงได้ แต่การใช้สติปัญญาในการปราบปราม
เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เช่น เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีการโยก
ย้ายข้าราชการ ที่กระทำความผิดในหน้าที่จาก
จังหวัดภาคใต้ การโยกย้ายนี้เป็นการแก้ปัญห
เฉพาะหน้า โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าข้าราชการ
เหล่านั้นจะไม่ประพฤติตัวดังที่เคยกระทำมาก่อน
เพราะถ้าโยกย้ายข้าราชการเลวออกไปอยู่ในภาค
อื่นของประเทศ ก็อาจจะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้น
แก่ภาคนั้นอีกเป็นแน่

เชิคุญ โสภณพนิช

หนังสือดีค่า
คนฉลาดปราษฎ์เมธี
ที่ ศักดิ์สยาม มี
เชิญท่านแวะเยี่ยมชม

เกินมณี ท่านเอ
อ่านอ
ทุกประเภท
เลือกซื้อตามสบาย

ควีนอินันทนาการจก จำกัด สุวรรณศา

๑๗๑๕ ถนนพระราม ๕ วงเวียนสามย่าน กรุงเทพฯ ๕ โทร. ๕๑๖๓๐

เปิดทุกวัน เว้นวันอาทิตย์ และ วันหยุดราชการ (๘.๓๐ - ๑๘.๓๐ น.)

ธนาคารทหารไทย จำกัด

92-96 อาคาร 2 ราชดำเนิน พระนคร

โทร. 24675-79

สาขาราชประสงค์

74 ถนนราชดำริ พระนคร

โทร. ๕๕๑๑๐-๑๑

สาขาท่าอากาศยาน

ในท่าอากาศยานกรุงเทพฯ

โทร. ๗๐๐๘๐ คับ ๒๕๘-๒๕๙

สาขาลุมพินี

775/11-13 ถนนเจตจำนงค์ ลุมพินี

โทร. ๒๑๕๔

สาขาสักดิ์ทิพย์

๐651 ถนนบ้านนา อ. สักดิ์ทิพย์ ลุมพินี

โทร. ๕1๑๑

สาขาสุมทรวราการ

772/40 ถนนศรีสมุทร ปากน้ำ สุมทรวราการ

โทร. ๒๐๐

ทุนจดทะเบียนและชำระแล้ว	10,000,000 บาท
ทุนสำรอง	44,250,000 บาท
สินทรัพย์ทั้งหมด	788,000,000 บาท

ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ทุกประเภท

สุขุม นวพันธ์

กรรมการผู้จัดการ

ข้อคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทย

สาโรช บัวศรี

ตอนที่หนึ่ง

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในวงการศึกษาว่า การศึกษาที่มั่นคงนั้น ย่อมจะตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาหลายแขนง อีกนัยหนึ่งก็คือ การศึกษาที่มั่นคง ได้นำเอาความรู้หลายสาขามาประยุกต์ใช้นั่นเอง เป็นต้นว่า

๑. นำเอาความรู้จากปรัชญาเข้ามาใช้ กลายเป็นรากฐานการศึกษาทางปรัชญา (Philosophical Foundation of Education)

๒. นำเอาความรู้จาก จิตวิทยาเข้ามาใช้ กลายเป็นรากฐานการศึกษาทางจิตวิทยา (Psychological foundation of Education)

๓. นำเอาความรู้จากสังคมวิทยาเข้ามาใช้ กลายเป็นรากฐานการศึกษาทางสังคมวิทยา (Sociological Foundation of Education)

๔. นำเอาความรู้จากประวัติศาสตร์เข้ามาใช้ กลายเป็นรากฐานการศึกษาทางประวัติศาสตร์ (Historical Foundation of Education)

๕. นำเอาความรู้จากเทคโนโลยี เข้ามาใช้ กลายเป็นรากฐานการศึกษาทางเทคโนโลยี (Technological Foundation of Education)

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าเมื่อพูดถึงการศึกษาแล้ว จะต้องพูดกว้างขวางมาก อย่างน้อยก็จะต้องเกี่ยวพันถึงหลักวิชาจาก ๕ แขนงตามที่ออกชื่อมาแล้วนั้น

สำหรับโอกาสนี้ จะขอพูดแต่เพียงรากฐาน การศึกษาทางปรัชญา หรือปรัชญาการศึกษา แต่อย่างเดียว

คำราชาปรัชญาการศึกษาในปัจจุบัน จะกล่าวย้าเสมอว่า *ปรัชญาการศึกษา เป็นเพียง หน่อซึ่งแตกออกจากปรัชญา เท่านั้นเอง* (A philosophy of education is only an off-shoot of a philosophy) ทั้งนี้ย่อหมายความว่า ครั้งแรกต้องมีปรัชญาเสียก่อน แล้วต่อมา นักการศึกษา เลือกเอาหลัก *บางประการ* จากปรัชญาอันเป็นแม่บทนั้น มาดัดแปลงร้อยกรอง ขึ้นเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการศึกษาโดยเฉพาะ แล้วเรียกระบบแห่งความคิดที่สร้างขึ้นนั้นว่า *ปรัชญาการศึกษา* ยกตัวอย่างเช่น ในโลกนี้มีปรัชญา หรือศาสนานิกายคาทอลิก (Catholicism) อยู่มานานแล้ว นักการศึกษาที่นับถือศาสนานิกายนี้ ก็เลือกเอาความคิดสำคัญ ๆ หรือหลักการสำคัญ ๆ *บางประการ* จากนิกายคาทอลิก มาประยุกต์ขึ้นเป็นปรัชญาการศึกษาคาทอลิก (Catholic Philosophy of Education) เป็นต้น ดังนั้นจึงนับเป็นหน่อของนิกายคาทอลิก นั่นเอง

ในทำนองเดียวกัน เมื่อมีปรัชญา Idealism อยู่แล้ว นักการศึกษาที่อาจสร้าง Idealistic Philosophy of Education ขึ้นได้ เมื่อมีปรัชญา

Pragmatism อยู่แล้ว นักการศึกษาที่อาจสร้าง Pragmatic Philosophy of Education ขึ้นได้ และเมื่อมี Buddhism อยู่แล้ว นักการศึกษาที่ นับถือพุทธศาสนาก็อาจสร้าง Buddhist Philosophy of Education ขึ้นได้ ปรัชญาการศึกษาทั้งปวงเหล่านี้ก็เป็นหน่อของปรัชญา ซึ่งเป็นแม่บททั้งสิ้น

แน่นอนทีเดียว ตอนที่กำเนิดศาสนา หรือลัทธิปรัชญาอันเป็นแม่บทนั้น *คงจะต้องเป็น ผล* (จะเป็นผลทางบวก หรือผลทางลบ ก็แล้วแต่กรณี) ของชีวิตและสิ่งแวดล้อมทั้งปวง เช่น การปกครอง การเศรษฐกิจ ประวัติความเป็นมา ของชาติ ภาวะภูมิศาสตร์ ความรู้สึกในเรื่อง ความดี ความงาม และความจริง ฯลฯ อยู่โดยตรงแล้ว สิ่งเหล่านี้ย่อมสะท้อนออกมาให้เห็น หรือรวมอยู่แล้วไม่มากก็น้อย ในลัทธิปรัชญาอันเป็นแม่บท ที่เกิดขึ้นนั้น

ดังนั้น ปรัชญาการศึกษาซึ่งเป็นแต่เพียง หน่อของลัทธิปรัชญาอันเป็นแม่บท ก็ย่อมจะรวม พิจารณาปัญหาทางการปกครอง การเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ ภาวะภูมิศาสตร์ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือเอกลักษณ์เฉพาะ อันปรากฏอยู่ แล้วในลัทธิปรัชญา อันเป็นแม่บทนั้นเข้าไว้ *อยู่ในตัวแล้ว ไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำอีก* นอกจากว่า จะมีอะไรพิเศษขึ้นมาอีก หรือยังมีได้รวมไว้

ก็ย่อมจะต้องเอามาประกอบการพิจารณาในการสร้างปรัชญาการศึกษาทันที อันนี้เป็นเรื่องที่เราใจกันอยู่แล้ว

อนึ่ง ปรัชญาการศึกษาใดเมื่อสร้างขึ้นแล้ว ก็จะต้องคอยปรับปรุง แก้ไข ให้เหมาะสมอยู่เสมอ มิใช่ว่าสร้างขึ้นแล้วก็แล้วกันไป ดังนั้น การที่ช่วยคิด ช่วยเสนอ ช่วยคิด ช่วยเสริม ฯลฯ ย่อมเป็นเรื่องที่ถูกต้องและน่าสรรเสริญอยู่เสมอ ไม่ได้ถือว่าเป็นการ “ยื่นคอให้เขาสับ” แต่ประการใด

พุทธปรัชญาหรือพุทธศาสนา เป็นศาสนาทางราชการในประเทศไทย มีรากแผ่ฐานลึกซึ้งลงไปเกือบทุกแง่มุมของชีวิตคนไทยอยู่แล้ว หากจะพูดเรื่องประชาธิปไตย ผลของราชาธิปไตยตั้งแต่ต้นมา ลักษณะภูมิศาสตร์เมืองร้อน ประวัติแห่งการต่อสู้เพื่อดำรงความเป็นชาติไทย ฯลฯ ก็ย่อมจะเกี่ยวพันกับพุทธปรัชญาอันเป็นแม่บทย่างแน่นอน และก็เห็นชัดว่าเป็นปรัชญาที่อยู่ลึกในใจของคนไทยส่วนใหญ่ ดังนั้นถ้าจะสร้างปรัชญาการศึกษาขึ้นจากพุทธปรัชญา ก็ไม่น่าจะเป็นที่ขัดข้องหรือบกพร่องอะไรมากนัก

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ถ้าจะพูดว่าในการสร้างปรัชญาศึกษานั้น “แคบไปที่มีมาติดอยู่แค่พุทธศาสนาอย่างเดียว” ก็คงจะไม่นับปัญหาอีกต่อไป เพราะพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องแคบประ

การหนึ่ง และปรัชญาการศึกษาเป็นเพียงหน่อของปรัชญาอันเป็นแม่บทเท่านั้นอีกประการหนึ่ง

อนึ่ง อย่าลืมน่ายังมีรากฐานทางจิตวิทยา สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ และเทคโนโลยี อยู่อีก ถ้าปรัชญาการศึกษามิได้ย้าในเรื่องใด รากฐานอื่น ๆ ย่อมเสริมให้การศึกษาได้มีโอกาสครบถ้วนอยู่เสมอ หน้าที่ของเราจะต้องสร้างรากฐานเหล่านั้นขึ้นมาอีก ให้คู่เคียงกับรากฐานทางปรัชญาถึงแม้ว่ารากฐานทางปรัชญาจะเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดก็ตาม

ตอนที่สอง

(๑) ลัทธิปรัชญา (อันเป็นแม่บท) ย่อมพิจารณาชีวิตหลายแง่หลายมุม โดยทั่วไป มักจะพิจารณาสิ่งสำคัญ ๆ เป็นพื้นฐาน รวมอยู่ด้วย ๓ ประการ คือ

ก. สิ่งที่เราเรียกว่า *Metaphysics* พุดง่าย ๆ ก็คือ พิจารณาว่า What is the nature of reality? พุดเป็นไทย ๆ ก็เห็นจะว่า *ที่เรียกว่าความเป็นอยู่ หรือธรรมชาติ หรือปรากฏการณ์ทั้งปวงที่มนุษย์ถือว่าเป็นจริงเป็นจังนั้น คืออะไรกันแน่*

ข. สิ่งที่เราเรียกว่า *Epistemology* พุดง่าย ๆ ก็คือ พิจารณาว่า What is the nature of Knowledge? พุดเป็นไทย ๆ ก็เห็นจะว่า *ที่เรียก*

ว่าความรู้ นั้น คืออะไรกันแน่ (Epistemology
ก็ยังแบ่งย่อยออกเป็น Logic อีกชั้นหนึ่ง)

ก. สิ่งที่เรียกว่า Axiology พุคง่าย ๆ ก็
คือ พิจารณาว่า What is the nature of
value? พุคเป็นไทย ๆ ก็เห็นจะว่า ที่เรียกว่า
ความดีความงาม และความเป็นจริยะนั้น คือ
อะไรกันแน่ (Axiology นี้ แบ่งย่อยออกเป็น
Ethics คือ จริยศาสตร์ และ Aesthetics คือ
สุนทรียศาสตร์ อีกชั้นหนึ่ง)

ปรัชญาใดจะเน้นหนักในเรื่องใด ก็สุดแล้ว
แต่จะกำหนดเอา

สำหรับพุทธปรัชญานั้น มีกล่าวไว้ทั้งสาม
หัวข้อ ไม่ใช่กล่าวในเรื่องจริยศาสตร์ หรือจริย
ธรรม แต่เพียงอย่างเดียว พุคสั้น ๆ อาจจะมี
ให้เห็นได้ดังนี้

ในแง่ Metaphysics พุคปรัชญาถือว่า
ชีวิต หรือโลก หรือ ปรากฏการณ์ทั้งปวงที่เราคือ
ว่าจริงจิงนั้น มีลักษณะเป็น ทุกข์ อนิจจัง และ
อนัตตา ซึ่งรวมเรียกว่า ไตรลักษณ์ ล้วนไม่มีตัว
ตนอะไรทั้งสิ้น

ในแง่ Epistemology พุคปรัชญาถือว่า
มนุษย์เกิดความรู้ด้วยสัญญา เช่น ได้ยิน
ได้ฟัง ได้สัมผัส ฯลฯ (ตรงกับสมัยใหม่ที่ว่า
Learning by doing) ประการหนึ่ง และมนุษย์
เกิดความรู้ด้วยทฤษฎี (ตรงกับสมัยใหม่ที่ว่า Learn

ing by thinking) ประการหนึ่ง และ
มนุษย์เกิดความรู้ด้วยญาณ (ตรงกับสมัยใหม่ที่ว่า
Learning through insight) อีกประการหนึ่ง

ในแง่ Axiology โดยเฉพาะในด้าน Ethics
มีธรรมะ หมวดต่าง ๆ อยู่มากมายหลายระดับ
เช่นวินัยบัญญัติ ธรรมวิภาค ทิทธิปฏิบัติ เป็นต้น

(๒) ปรัชญาการศึกษาซึ่งหยิบยกเอา หัว
ข้อบางประการของปรัชญาอันเป็นแม่บท มา
ประกอบเป็นระบบ หรือโครงร่างขึ้นใหม่ เพื่อ
ประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนและการอบรม
โดยเฉพาะนั้น ได้มีโครงร่าง หรือเป็นระบบ
ที่แน่นอนพอควร หาได้กล่าวกระจัดกระจาย
หรือกล่าวสิ่งละอันพันละน้อย โดยทั่วไป
แล้วมักจะประกอบด้วยหัวเรื่องต่อไปนี้

ก. เรื่องการศึกษาคืออะไร หรือ ความ
หมายของคำว่า “การศึกษา” เรื่องนี้นับว่าเป็น
รากฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง นักการศึกษาจะต้อง
หยิบยกเอาหลักการสำคัญในปรัชญาอันเป็นแม่
บท มาประยุกต์หรืออธิบายให้เห็นว่าถ้าเอาหลัก
การอันนั้นมาเป็นหลักในปรัชญาการศึกษาแล้ว
ก็อาจจะช่วยกำหนดความหมายของคำว่า “การ
ศึกษา” ได้ประการใด ทั้งนี้เพราะว่าถ้าเรา
กำหนดความหมายของคำว่า “การศึกษา” ได้
แจ่มชัดแล้ว ก็จะเป็นเครื่องชี้ช่องทางว่าในด้าน
ปฏิบัติเพื่อให้การศึกษาแก่เยาวชนนั้น ควรจะ
ดำเนินอย่างไรได้บ้าง

ข. เรื่องความมุ่งหมายของการศึกษา นักการศึกษาจะต้องหยิบยกเอาหลักการสำคัญในปรัชญาอันเป็นแม่บท มาช่วยอธิบาย และยืนยันว่าถ้าคิดตามแนวทางของปรัชญานั้นแล้ว การศึกษาของเยาวชนควรจะได้มุ่งในเรื่องอะไร กล่าวคือควรจะได้มี ความมุ่งหมายพื้นฐาน อย่างไรได้บ้าง

ค. เรื่องนโยบายหรือแนวทางเพื่อการปฏิบัติของการศึกษา นักการศึกษาจะต้องหยิบยกเอาหลักการสำคัญในปรัชญาอันเป็นแม่บท มาช่วยอธิบายหรือยืนยันว่า การศึกษาควรจะดำเนินไปในแนวทางที่เป็นพื้นฐาน อย่างไรได้บ้าง ยกตัวอย่างเช่น จะสังเกตเห็นว่าในพุทธปรัชญาได้กล่าวถึง *แนวทาง* หรือ *มรรค* อันเป็นพื้นฐานที่มั่นคงยังเอาไว้แล้ว คือที่เรียกว่า *มรรค ๘* ข้อแรกของมรรค ๘ ก็คือ *สัมมาทิฐิ* แปลว่าให้คิดชอบ ในการประยุกต์มาใช้ในการศึกษาเราก็เข้าใจได้ว่า เป็นเรื่องที่จะต้องเกี่ยวข้องกับความคิด เยาวชนจะต้องหัดคิดให้เป็น (บางคนคิดไม่ใคร่เป็น ไม่ทราบวิธีคิด ไม่ทราบว่า ในการคิดนั้น จะต้องทำอย่างไรบ้าง) และจะต้องคิดในทางที่ชอบ นี่ก็จะเป็นแนวทางที่เห็นได้ชัด ๆ ในการที่จะยกเอาพุทธปรัชญามาประยุกต์เป็นปรัชญาการศึกษา กล่าวคือ เมื่อได้อธิบาย

จะให้คนได้รู้จักคิดแล้ว วิธีสอนในห้องเรียนและกิจกรรมทั้งปวง ก็จะต้องเป็นไปในรูปที่ตั้งปัญหาขึ้น เพื่อให้คนเรียนได้แก้ปัญหาอยู่เนื่องนิตย์ การแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่ทำให้คนรู้จักใช้วิธีคิด ต้องทำการคิด อันช่วยก่อให้เกิดปัญหา ดังนั้นเป็นต้น

ง. เรื่องอื่น ๆ เช่น *วิธีการสอนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การบริหารสถานศึกษา หลักธรรมประจำใจสำหรับผู้บริหาร* ฯลฯ ก็จะต้องหยิบยกหลักการสำคัญในปรัชญาอันเป็นแม่บท มาประยุกต์เพื่อให้เกิดมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้จำเป็นในการดำเนินการศึกษา ในพุทธศาสนาจะพบว่า มีสิ่งที่สื่อให้เห็นวิธีสอนที่เป็นแม่บท และวิธีสอนเฉพาะรายอยู่ไม่น้อย พร้อมทั้งจะหยิบยกมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนให้เหมาะสมได้เสมอ

(๓) ข้อ ก, ข, ค, และ ง ที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นโครงสร้างสำคัญยิ่งของปรัชญาการศึกษา เมื่อจะสร้างปรัชญาการศึกษาขึ้นก็จำเป็นจะต้องพูดถึงเรื่องเหล่านี้เสมอ และแต่ละเรื่องย่อมสะท้อนให้เห็นหลักปรัชญาอันเป็นแม่บทโดยชัดเจน เช่นนี้เองท่านผู้รู้ในวิชาปรัชญาการศึกษาจึงยืนยันกันว่า ปรัชญาการศึกษานั้นเป็นเพียงหน่อที่แตกออกมาจากตัวปรัชญาอันเป็นแม่บทเท่านั้น

ถ้าเราจะสร้างปรัชญาการศึกษาขึ้นจากพุทธปรัชญา เพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินการศึกษาในเมืองไทยบ้าง ก็จะทำให้เห็นว่าอาจจะทำได้ตามหัวข้อ ก, ข, ค, และ ง เหล่านี้ได้อย่างสะดวก

เพื่อเป็นตัวอย่าง จะขอพูดแต่หัวข้อ ก. เพียงข้อเดียว คือ การศึกษาคืออะไร ดังต่อไปนี้

โดยทั่วไป การศึกษานั้น เราให้แก่เด็กหรือแก่คน เพื่อว่าจะได้เป็นคนที่สามารถและเป็นคนดี

ดังนั้นน่าจะต้องพิจารณาคูเสียก่อนว่า “คนนั้น คืออะไร กันแน่”

ธรรมในพุทธศาสนา หมวดที่ ๕ (บัญจะ) ได้กล่าวถึงเรื่อง คน ไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง พูดอย่างสั้น ๆ ก็คือ คน ประกอบด้วยสิ่ง ๕ ประการ หรือประกอบด้วยขันธ ๕ ขันธ คือ

๑. รูป ซึ่งอาจตีความหมายได้ว่าเป็น ร่างกาย
๒. เวทนา ซึ่งอาจตีความหมายได้ว่าเป็น ความรู้สึก (feeling, senses)
๓. สัญญา ซึ่งอาจตีความหมายได้ว่าเป็น ความจำ (memory)
๔. สังขาร ซึ่งอาจตีความหมายได้ว่าเป็น ธรรมารมณห์ทั้งปวง เช่น ความคิดเรื่องสิ่งใดดีหรือไม่ดี หัศนคติ เป็นต้น (Sense of

values, attitude, etc., ซึ่งอาจรวมเรียกว่า Affective Domain)

๕. วิญญาณ ซึ่งอาจตีความหมายได้ว่าเป็น ความรู้ (Knowledge)

เมื่อทราบว่าคน ประกอบด้วยสิ่งทั้ง ๕ เหล่านี้แล้ว นักการศึกษาที่มองเห็นทันทีว่าถ้าจะทำให้คนเป็นผู้ที่สามารถและดี แล้ว ก็จะต้องส่งเสริมให้สิ่งทั้ง ๕ นี้ได้เจริญออกงามขึ้นโดยเร็ว (และต้องให้งอกขึ้นในทางที่เหมาะสมไม่ เป็นภัยด้วย จึงได้ใช้คำว่าออกงาม) เช่นส่งเสริมให้มีความจำแม่นยำ ส่งเสริมให้ร่างกาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ส่งเสริมให้มีความรู้กว้างขวาง ส่งเสริมให้รู้จักผิดชอบชั่วดี มีทัศนคติที่เหมาะสม เป็นต้น พูดง่าย ๆ ก็คือ ส่งเสริมให้ขันธ ๕ ได้เจริญนั่นเอง

นอกจากนี้แล้ว พุทธปรัชญายังพูดเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องอกุศลมูล ๓ อย่าง หมายความว่ารากเง่าของความชั่วร้ายทั้งปวง มีอยู่ ๓ อย่างคือ โลภะ (อยากได้) โทษะ (คิดประทุษร้าย) โมหะ (หลงไม่รู้ความจริง) สิ่งร้ายทั้ง ๓ นี้ เราไม่พึงประสงค์ให้มี หรือให้มีน้อยที่สุดที่จะทำได้ ในขันธทั้ง ๕ หรือในตัวคน ดังนั้นถ้าใครกำจัดสิ่งร้ายทั้ง ๓ นี้ได้หมดก็เรียกว่า เป็นคนอิสระ เป็นคนหลุดพ้น เป็นคนที่

ประสบแล้วซึ่งชีวิตที่ดี (The good life หรือ Summum Bonum)

จากหลักการสำคัญ ๆ ในพุทธปรัชญาที่ยกมาเป็นลำดับนี้ นักการศึกษาที่พอจะให้คำจำกัดความได้ว่า ตามนัยะของพุทธปรัชญานั้น การศึกษาคือความเจริญงอกงามของขั้น ๕ เพื่อว่าอกุศลมูลจะได้เบาบางลงอย่างมากที่สุดที่จะทำได้

ที่กล่าวมานี้ พอเป็นตัวอย่างว่า หัวข้อต่างๆ ของปรัชญาการศึกษา อาจแตกหน่อออกมาจากปรัชญาอันเป็นแม่บทได้อย่างไร (สำหรับหัวข้ออื่นในปรัชญาการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ย่อมจะต้องแตกหน่อออกมาอย่างชัดเจน จากหลักการใหญ่ของปรัชญาอันเป็นแม่บท ตามที่ชักตัวอย่างแล้วนั้น) เมื่อประยุกต์ได้หัวข้อใหญ่ๆ ทั้งหมดแล้ว หรือว่าได้อย่างอื่นเพิ่มเข้าไปอีก ก็สามารถพูดได้ว่า เรามีปรัชญาการศึกษาาระบบหนึ่งแล้ว ซึ่งจะเป็นแนวในการทำการศึกษาได้เหมาะสมกับชีวิตในสังคมไทยของเรา เนื่องจากเราได้แตกหน่อออกมาจากปรัชญา ซึ่งสังคมไทยได้ยอมรับนับถืออยู่แล้วเป็นส่วนใหญ่

เป็นอันว่า เราได้ใช้หลักการบางประการในพุทธปรัชญามาสร้างความคิดว่า การศึกษา คืออะไร ขึ้นได้แล้ว นั่นคือ ถ้ามีคนถามว่าตามนัยของพุทธปรัชญา การศึกษาคืออะไร ก็ตอบ

ได้ว่า การศึกษาคือความเจริญงอกงามของขั้น ๕ ถ้าจะถามต่อไปอีกว่า เจริญงอกงามไปทำไมกัน ก็ตอบได้ว่า เพื่อว่าอกุศลมูลของแต่ละคนจะได้เบาบางลง

ปรัชญาการศึกษาของบางประเทศ ระบุว่า “การศึกษาคือการงอกงาม” ซึ่งเป็นที่นับถือทั่วกันในกลุ่มนักการศึกษา แต่พอถามกลับไปว่า “งอกงามไปทำไมกัน” ก็กลับตอบว่า “งอกงามเพื่อจะโตงอกต่อ ๆ ไปอีก (growth for further growth)” ซึ่งฟังดูไม่ค่อยสนิทธิใจนัก เป็นกำปั้นทุบดินไป ไม่ค่อยจะชัดเจนเท่าของพุทธปรัชญาของเราที่สามารถชี้ได้ว่า งอกงามขึ้นก็เพื่อว่า อกุศลมูลจะได้เบาบางลง ถ้าหากไม่ได้ศึกษาหรือไม่ได้เจริญงอกงามแล้ว อกุศลมูลก็จะหนาแน่นอยู่เช่นเดิม หรือกลับจะมากขึ้นไปอีก

เมื่อพุทธศาสนาเป็นศาสนาทางราชการของประเทศไทย พุทธปรัชญาการศึกษาก็น่าจะเป็นปรัชญาการศึกษาที่เป็นทางราชการของการศึกษาไทยได้ด้วย ส่วนจะมีปรัชญาการศึกษาอื่น ๆ ใช้อยู่ในเมืองไทยนอกเหนือไปจากพุทธปรัชญาการศึกษานั้น ก็คงไม่มีใครขัดข้อง เพราะคนไทยมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย และมีน้ำใจกว้างขวางเป็นอย่างดี ยากที่จะหาผู้เสมอเหมือน

แต่

หายนะและอิสรภาพ

วรพุทธิ ขันนาม

เพื่อนเอ๋ย ขณะนี้ยากที่จะรู้ว่า บ้านเมืองของเรามีความบัดสีหรือความบัดชบมากกว่ากัน ต่างชาติ (ทั้งฝ่ายที่ว่าเป็นมิตรและฝ่ายที่เป็นศัตรู) ประนามว่าไทยเป็นชาติรับสินจ้าง ทำงานสกปรก หรือไม่ก็คุดโว ปากว่าจะบังคับให้เขาทำโน่นทำนี่ตามอำเภอใจเราได้ แต่แล้วก็ต้องไปคุกเข่ากราบขอแบ่งบุญเขา คุชิสืบค่าเครื่องบินไปโตเกียวตั้งกี่คณะ นั่นก็ค้ำหนึ่งละ อีกค้ำหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่เป็นที่รู้กันอยู่ว่าเงินทองของแผ่นดินมีน้อย ความต้องการมีมาก จะต้องใช้จ่ายมากหลายในการพัฒนาให้บ้านเมืองผาสุกทั่วถึงกัน ระบบภาษีอากรก็กลับให้โทษแก่ผู้สุจริต แต่เป็นประโยชน์แก่พวกใจคด ถ้าไม่คดอยู่แล้วก็พลอยคดไปด้วย แล้วก็คุลีเขาใช้ไปทำอะไรกันบ้าง เดียวนี้เราจะมีโทรทัศน์ตั้งหน้าสถานี ซึ่งมีประโยชน์ เพียงให้พี่น้องชาวไทยซาบซึ้ง

ในชีวิตประวัติเก๊ ๆ ของดาวมือปืนทั้งหลาย นอกจากนั้น ก็มีการสร้างขุมพฤษชาติตามทางจากสนามบินเข้ากรุงให้ระรื่นตา แก่แขกบ้านแขกเมืองเขาก็ด้วย ๆ ล ๆ ล่าสุดก็เห็นว่าจะสร้างอนุสาวรีย์อะไรกันขึ้นอีก คนเสนอที่อยู่ในรัฐสภา ก็ดูเหมือนไม่เข้าใจหลักการของประชาธิปไตยเอาเสียเลย ในเมื่ออำนาจและอธิปไตยของรัฐนั้นมาจากประชาชน ถ้าจะว่ามีคนที่มึลลิตีที่จะมอบสิ่งที่เป็นของเราให้กับเรา ก็ยังมีคนเชื่อในผู้วิเศษผีสังนางไม้อีกมากมาย และที่ร้าย คนเหล่านี้ยังเหนียวรั้งให้คนส่วนใหญ่ งามายในสิ่งเหลวไหลนั้นต่อไปอีก พระสยามเทวาริราชย์ ท่านช่วยให้คนเลิกฆ่ากันได้ไหม ท่านช่วยให้คนเลิกโกงได้ไหม ท่านช่วยให้คนไม่อดตายได้ไหม ท่านช่วยให้ชาติไทยมีสง่าราศรีขึ้นมาได้ไหม พระสยามเทวาริราชย์ บัญญาต่างหาก

ปัญญาของคนไทยนี้แหละที่จะช่วยได้ กำลังทางปัญญาของคนเรานี้ หากใช้ให้เป็นประโยชน์แล้ว ไม่วันใดวันหนึ่ง ก็ต้องเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้

เอกชนพลเมืองผู้พอมิภูมิปัญญา นักคิด นักเขียน และแม้กระทั่งข้าราชการ ต่างก็กระทำให้ตนให้เป็นประโยชน์ เพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้ หากมีความเชื่อมั่นในอุดมการณ์อันหนึ่งอันใดก็ได้ (จะผิดหรือถูกไม่สำคัญ หากอยู่ในสังคมที่เปิดเผยม เพราะว่าเป็นเรื่องที่จะต้องทดสอบ พิสูจน์กับเหตุผลของฝ่ายอื่น ๆ ด้วย) และกล้าพอที่จะแสดงออกถึงความคิดเห็นของตน ซึ่งเป็นขั้นแรกที่จะช่วยให้เราหลุดพ้นจากความลุ่มหลงในสิ่งไรเหตุผล ที่ต้องมีอุดมการณ์ ก็เพื่อให้ความคิดเห็นต่างๆ ที่แสดงออกมานั้นมีพื้นฐานพอที่จะปฏิรูป คัดแปลงหรือแก้ไขให้ใช้ประโยชน์ได้ ยังช่วยกันคิด ยังมีเหตุผล ที่จะช่วยทั้งอุดมการณ์และการปฏิบัติให้ก้าวไปสูงขึ้นเป็นลำดับ ที่ต้องแสดงออกถึงความคิดเห็นของตนเอง ชักซ้อมใคร่ครวญถึงเหตุและผลในอุดมการณ์ต่างๆ รวมทั้งของเราเอง ก็ด้วยเหตุที่ว่าความเชื่ออย่างไม่มีลุ่มลุ่มคาก็คือความลุ่มหลง ซึ่งเป็นที่มาของความเป็นทาสต่ออดีตและปัจจุบัน ข้าราชการในปัจจุบันน่าจะมิพบาบาทที่สำคัญยิ่ง แต่ก็กลับปรากฏว่าพวกหนุ่ม ๆ หัวกระติ่งทั้งหลายกลายเป็นกระทุบตเสียส่วนใหญ่ โดยถูกรวบจำด้วย

หลักการ เช่น อย่าขัดผู้ใหญ่ หรือฟังผู้ใหญ่แล้วไม่ต้องออกความเห็น หรือทำงานโดยไม่ต้องคิดหรือเปิดประตูใจ ๆ โกงสวย ๆ (ต่ำ ๆ) หรือออกความเห็นให้ตรงกับนโยบาย หรือน้ำน้อยไหลตามลำน้ำใหญ่ ฯลฯ ปฏิบัติครบถ้วนแล้วเป็นเจริญแท้แน่เทียว

ครูบาอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ย่อมมีส่วนที่จะช่วยเสริมสร้างให้มีคนรุ่นใหม่ มีความคิดเป็นอิสระ มีความสำนึกในภาระความรับผิดชอบต่อสังคม ออกมาเป็นกำลังแก้วิกฤตความก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติต่อเนื่องกันไป แต่จะทำได้อย่างไรเล่า ในเมื่อส่วนใหญ่มีวิสัยขยาย ถึงสรรพคุณวิทยานิพนธ์หรือหลักทฤษฎีของตนตั้งแต่วันแรกที่สอนจนวันตาย นั้นย่อมไม่ใช่วิธีการที่จะกระตุ้นให้นักศึกษามีความสนใจ หรืออยากจะใช้ความคิด ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจ ที่มีเรื่องตักกันเองบ่อยครั้ง ไม่มีอะไรที่จะมากระตุ้นให้นักศึกษาละความเป็นเด็ก และหันมารับภาระหน้าที่ของผู้ใหญ่ เพราะความรู้ความเข้าใจก็ไม่ได้รับ อีกทั้งตัวอย่างของผู้ใหญ่ก็ดี ก็แทบจะไม่มีให้ชมทางที่จะช่วยแก้สภาพดังกล่าวนี้ ก็เห็นจะต้องให้พวกครูบาอาจารย์พิจารณาตัวเอง และวิธีการสอนของตนนั้น หาช่องทางให้มันน่าสนใจยิ่งขึ้นโยงให้ทฤษฎี มาเข้ากับเรื่องของความเป็นจริงในปัจจุบันเสียบ้าง นับเป็นสิ่งที่ยากที่จะเรียกร้องความสนใจของนักศึกษา จำนวนมากมาย

ต่ออาจารย์หนึ่งคน แต่ไม่สละวิสัย หากจะใช้วิธีการนอกเวลาเรียนด้วย เช่นปัจจุบันเห็นมีความหวังอยู่บ้างที่มหาวิทยาลัยบางแห่ง (ความจริงบางคณะเท่านั้น) มีอาจารย์ที่พยายามชักจูงให้นักศึกษา หันมาสนใจโครงการพบปะสังสรรค์ สนทนาปราศรัย หรือสัมมนาย่อยๆ อะไรทำนองนั้น ซึ่งหากมหาวิทยาลัยทุกแห่งสนับสนุน ค่อยไปก็อาจกลายเป็นจุดเริ่มที่ดีสำหรับการปลูกเพาะความสนใจ ในเรื่องทีนอกเหนือไปจากวงแคบของแต่ละหมู่แต่ละคณะ การที่ช่วยให้มีความสำนึกในความสัมพันธ์ ระหว่างตนเองกับสังคม สังคมจริง ๆ (ไม่ใช่สังคมที่ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากพวกนักบิดเงินเป็นพระเจ้า) จะทำให้นักศึกษาเหล่านั้นเข้าใจเสียที่ว่า วิชาความรู้ความเข้าใจนั้นสำคัญแค่ไหน มีปัญหาหรืออุปสรรคที่จะต้องช่วยคิดค้นแก้ไข แล้วจะโยคกับการแก่งแย่งการดิ้นรน หรือเบาะแว้งกันในเรื่องควยอินโคง หรือหมอบกราบกันทำไม (เรื่องไม่น่าเชื่อ ทั้ง ๆ ที่เรามีการสอนชีววิทยามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และรัฐศาสตร์มานาน แต่ก็ยังมีคนที่ไม่เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างสภาพความเป็นคนกับสัตว์) ประโยชน์ที่จะตามมานั้นมิใช่แต่เฉพาะแก่นักศึกษา แต่กับอาจารย์ด้วย ในเมื่อลูกศิษย์เริ่มมีความสนใจมากขึ้น ก็ย่อมอยากรู้มากขึ้น เมื่อรู้มากขึ้น ก็เริ่มจะสงสัยข้องใจในสิ่งที่อาจารย์เองเคยคิดว่าถูกต้องเสมอมา เมื่อมีคำถามที่ประกอบด้วยเหตุผล

ดี ผู้สอนก็ต้องทดสอบความคิดทฤษฎีของตนเอง ว่ายังถูกต้องหรือไม่อยู่เสมอเหมือนกัน ค่อยให้แก่งกาจปราศรัยเปรื่องอย่างไร ก็ต้องยอมรับความคิดใหม่ๆ คำถามใหม่ๆ เข้ามาประกอบการพิจารณา ทบทวนหลักการของตนอยู่เสมอ และนี่ก็เป็นทางเดียวที่จะช่วยให้ มีคนที่มีความรู้แน่นแท้มั่นคงและก้าวหน้าอยู่เสมอ

หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือของสังคม ที่จะสามารถให้ความกระจ่างแก่ประชาชน ในเรื่องของสาธารณประโยชน์ ในเรื่องของความเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต่างๆ ทั้งนี้โดยมีบทบาทที่จะแปลความหมายของหลักการ อุดมการณ์ หรือนโยบายต่างๆ ให้เป็นที่เข้าใจของคนทั่วไป และเพื่อการนี้ก็ควรที่จะมีหลักการ ที่จะช่วยกระตุ้นให้คนใช้ปัญญา และความนึกคิดของตน อย่างน้อยก็ในระดับมาตรฐาน แทนที่จะเน้นหนักไปในด้านส่งเสริมสนิยมที่ต่ำ ปัจจุบันข่าวครึกโครมพิสดาร ฆาตกรรม ช่มชู้ ฯลฯ ก็คงจะยังต้องมีต่อไปหากจะไม่ลุ่มจม ซาดหุน แต่ถ้าเสนอข่าวดังกล่าวเป็นหลักอยู่บ่อยๆ แล้วละก็ย่อมเป็นการถ่วงความก้าวหน้าของสังคม และเป็นการปฏิเสธความรับผิดชอบ ที่จะช่วยกันชักนำให้ความคิดของคนสูงขึ้นเป็นลำดับ ชั่วร้ายยังเป็นการดูถูกคนไทยโดยทั่วไปอีกด้วย ประหนึ่งว่าไม่สามารถที่จะคิดถึงเรื่องของส่วนรวม พอใจที่จะหลงอยู่กับสิ่งไร้สาระตลอดไป

พรรคการเมืองนั้นอยู่ในฐานะที่ประเสริฐยิ่ง ในการที่จะช่วยให้การดำเนินนโยบาย ของรัฐ เป็นไปโดยมีหลักการเพื่อส่วนรวม แม้ว่า ปัจจุบัน ไม่มีอำนาจที่จะบังคับให้รัฐบาลดำเนิน นโยบายตามที่ฝ่ายคนต้องการก็จริง แต่โดยที่มี ส.ส. เข้าไปเป็นผู้แทนอยู่ในรัฐสภา นั้น ก็เป็น โอกาสที่จะเสนอความคิดเห็น ซึ่งถ้าหาก ว่าประกอบด้วยเหตุผลอันสมบูรณ์ รัฐบาลจะ เพิกเฉยเสียก็ลำบาก จึงย่อมต้องนำไปประกอบการ พิจารณาวางนโยบายด้วย ยิ่งมีการออก ความเห็น การซักถาม การวิพากษ์วิจารณ์ ก็ ยิ่งทำให้นโยบายของรัฐบาลต้องมีหลักการ แน่น แน่นสมเหตุสมผล มิฉะนั้นก็จะเป็นเป้าหมาย ของการต่อต้านโจมตีต่อไป แต่ทั้งนี้หากจะให้ เป็นประโยชน์ดังนั้นก็แล้ว พรรคการเมืองต่างๆ ก็จะต้องจัดตั้งหน่วยงาน สำหรับรวบรวมข้อมูล ของปัญหาและเรื่องต่างๆ นำมาวิพากษ์วิจารณ์ ให้ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อที่จะช่วยให้ ส.ส. ของ แต่ละพรรครู้ถึงปัญหาและเรื่องนั้นๆ อย่าง ด่องแท้ จะได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีภูมิฐาน และเหตุผลออกมาได้ โดยลำพัง ส.ส. แต่ละ คนจะไปมีเวลาและความสามารถอะไรที่จะมานั่ง ชูตัววิจัยด้วยตนเอง จึงปรากฏอยู่ทุกวันนี้ว่าเรามี ส.ส. ประเภทดาวดี ดาวร้าย ดาวเด่น ซึ่ง เรียกถึงความสนใจแก่ตนเอง ได้ก็ด้วยความ สามารถที่จะบรรยายถึงปัญหาต่างๆ อย่างผิวเผิน แต่มีวรัชาติในฝีปาก ผลร้ายก็คือมีแต่กล่าว

ขวัญถึงอาการต่างๆ ของโรค ซึ่งก็เป็นที่ประจักษ์ แก่สามัญชนอยู่แล้ว แต่ไม่มีใครพิสูจน์โรคของ สังคมได้

หากแต่ละบุคคล แต่ละกลุ่ม แต่ละพวก ค้างบ่าเพ็ดตนให้เป็นประโยชน์ เช่นที่เราพูด ถึงกันนี้ จะทำให้ประเทศชาติก้าวหน้าไปด้วย ความราบรื่นไม่น้อย จะต้องไปเกรงกลัวอะไร กับลัทธิคอมมิวนิสต์และอื่นๆ พลังหรือภูมิ บัญญาที่เราส่งเสริมให้มีขึ้น ก็จะช่วยให้เราใช้ เหตุผลเลือกแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์มาใช้ และ ปฏิเสธต่อสิ่งที่เป็นภัยแก่เราได้ ในปัจจุบันที่ เรากลัวภัยจาก “ลัทธิอุบาทว์” ก็เพราะรู้ กันอยู่แก่ใจว่า ความนึกคิดของชาวไทย ไม่ว่า ชั้นใด ฐานะ หรืออาชีพใด แทบจะไม่ได้รับการ ฝึกฝนหรือเสริมสร้าง ให้พร้อมที่จะใช้การได้ เสมอ ฉะนั้นเมื่อเผชิญกับปัญหา แทนที่จะใช้ ความรู้และวิจารณญาณช่วยตัดสินใจ ทางใดทาง หนึ่ง กลับต้องพึ่งความรู้สึกและสามัญสำนึกเป็น เอก และเมื่อเป็นเช่นนั้น ในภาวะที่มีสงคราม ทางจิตวิทยาระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์ กับฝ่ายเรา เราก็เป็นรองเสมอมา เพราะการโฆษณาชวน เชื่อของฝ่ายนั้นมุ่งเข้าถึงความรู้สึกของคน มิใช่ ที่เหตุผลของปัญหาและฝ่ายนั้นยังไม่ต้องรับผิดชอบ ต่อภาวะ และความผิดพลาดของการดำเนิน นโยบายของรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่สุดที่เรา จะต้องช่วยให้คนไทยโดยทั่วไปมีระดับภูมิปัญญา สูงขึ้น ให้ปัญญามีอำนาจเหนือความรู้สึก ให้มีการ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยอิสระ เป็นการ
ฝึกฝนการใช้เหตุผลขบปัญหา ซึ่งก็เป็นทางที่จะ
หลีกเลี่ยงภัยอันตรายของลัทธิ หรือความคิด
เห็นที่เป็นภัยต่อประเทศชาติได้

เพื่อนเอ๋ย เรื่องที่เราพูดกันมานี้ก็เชื่อว่า
เป็นเรื่องใหม่เสียเมื่อไร แต่เราลืมหรือพยายาม
กลบเกลื่อนอุดมการณ์ และหลักการที่เคยมีผู้
ยอมเสียสละแม้แต่ชีวิต เสียงที่ค่อย ๆ ลบเลือน
และอ่อนเพลียจากความพยายามมาเป็นเวลานาน
ที่จะสอน ที่จะกระตุ้นให้เป็นที่เข้าใจและยอมรับ
ร่วมกัน ว่าความก้าวหน้าหมายถึงทั้งในอุดม
การณ์ นโยบาย และการปฏิบัติ ขึ้นอยู่
กับความคิดของคนที่ไม่ยอมให้อคติ ปัจจุบัน
หรืออำนาจจำกัดขอบเขต จะไปสู่กับคำ
หวานล่อม วาทะศิลป์ คำคม และโวหารของ
เหล่าปราชญ์ ที่ทำให้คนหลุ่มหลงใน “ความ
รุ่งเรือง” ของอดีตและงมงายต่อประวัติศาสตร์
ที่เขียนขึ้นมาเสนอความประสงค์ ที่จะให้คนไทย
เป็นชาติปัญญาอ่อนไหวหรือ เรากำลังยืนยง
เผ่าอดีตซึ่งปราศจากความหมาย สำหรับความ
สำเร็จในอนาคต ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความ
สำเร็จในอนาคตด้วยซ้ำ ขณะที่เราก้าวไปข้าง

หน้า ตาเรายังมัวจ้องมองดินหลังอยู่ หลุมบ่อ
เหว หรือความยากลำบากข้างหน้าดูไม่มีความ
หมายเสียเลย

ไม่ใช่ความผิดของรัฐบาล หรือผู้บริหาร
ประเทศหรือที่สภาพการณ์เป็นไปเช่นนี้รัฐบาล
เป็นเพียงสิ่งแสดงออกถึงคุณภาพ และระดับ
ความคิดของคน ความผิดความรับผิดชอบ
เหล่านี้อยู่ที่เหล่านักคิด นักเขียน ผู้มีปัญญา
วิชาความรู้ ซึ่งชาวยุคสมัยและตนเอง เพื่อ
ความมั่นคงของตนเอง เพื่อความปลอดภัยเฉพาะ
หน้า เพื่อเกียรติยศ (ซึ่งซื้อกันได้ จนหมด
ความหมายไปแล้ว) และเพื่อเงิน

เรามาคิดแต่ความหายนะของปีศาจ เหล่านี้
เด็ด เพื่ออิสระภาพความก้าวหน้าทางปัญญาใน
อนาคต สักวันหนึ่งข้างหน้าปัญญาอาจช่วยนำ
เราไปสู่อารยสังคม ซึ่งคนจะรู้ จะเข้าใจ ถึง
เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกัน แทน
ที่จะแก่งแย่งกัน มีความรับผิดชอบต่อกัน โดย
ไม่ต้องมีหลักเกณฑ์ของการบังคับและพึงพาท้าย
เกื้อกูลซึ่งกันและกัน แทนที่จะต้องพึ่งบารมีของ
ผู้มีบุญแต่ฝ่ายเดียว

New for Fall, 1969

ADVAITA VEDĀNTA: A PHILOSOPHICAL RECONSTRUCTION

by Eliot Deutsch

Advaita Vedānta is historically and currently the most important and pervasive philosophical system in India. It encompasses a discipline of spiritual experience as well as a technical philosophy, and since the time of Śaṅkara in the ninth century some of the greatest intellects in India have contributed to its development. Covering the basic metaphysical, epistemological, and ethical ideas of Vedānta, Eliot Deutsch in his reconstruction has here lifted the system out of its historical-cultural context and has concentrated attention on these ideas which have universal and enduring philosophical value.

128 pages October \$6.00

MENTAL HEALTH RESEARCH IN ASIA AND THE PACIFIC

edited by William Caudill and Tsung-yi Lin

This pioneer work provides an extensive in-depth study of how Asian-Pacific countries have made use of, adapted, and developed psychiatric theories and techniques from the West and how they have used such theories and techniques to further understanding of the similarities and differences in the behavior of people in various cross-cultural settings. Citing numerous individual case histories, the major sections of the book are addressed, first to issues in the identification and study of mental illness and, second, to the effects of social structure and culture on human behavior in the areas concerned.

504 pages November \$12.50

THE VILLAGE CULTURE IN TRANSITION

by S.M. Hafeez Zaidi

This study of an Asian rural society explores the dynamics of change and conflict in the Hindu-Muslim communities of East Pakistan as traditional institutions, rituals, rites, and superstitions are challenged by modernization. The author, a West Pakistani scholar, provides a penetrating look at the villagers' attitudes-their value orientation, wishes, and aspirations-as they face new ideas and experience the disorganization of social upheaval.

256 pages January (previously announced) \$6.50

Available through your local bookseller or

EAST-WEST CENTER PRESS-HONOLULU 96822

Cultural and Technical Interchange through Books

Cornell University Press

Health and the Developing World

By JOHN BRYANT. Based on the work a survey team sponsored by the Rockefeller Foundation, this fourth-right study analyzes health problems on a world scale, using examples from the countries observed, whenever possible. Dr. Bryant analyzes health programs, and he suggests realistic solutions to the problems theyface. The author is Visiting Professor of Medicine, Ramathibodi Hospital, Bangkok, Thailand, and consultant on medical education to the Thai government.

360 pages, illustration, tables.

\$10.00

Mongkut, the King of Siam

By ABBOT LOW MOFFAT. "[Mongkut] is more than simply fascinating as man and monarch; he was one of the nineteenth century's greatest Asian statesmen, dedicated to service his people and shielding them from European colonial rule... *Mongkut, the King of Siam* can be read for pure enjoyment. It meets the test also as an excellent work of history."—*New York Times Book Review*.

254 pages, illustrations. Paper, CP-69.

\$1.95

Politics in Thailand

By DAVID A. WILSON. "This book is significant contribution to the scarce political literature on Thailand. It is extremely well written and well documented. It reveals much painstaking research and considerable observation of political life in the country, and it presents both a historical and an analytical description of the internal workings of the Thai political system."—*Journal of Asian Studies*.

307 pages. Paper, CP-32 \$1.95

Cornell University Press
ITHACA, NEW YORK 14850

จดหมายถึงบรรณาธิการ

ปรัชญาการศึกษา

๑๐๐ ปีที่เราสร้างบ้านแปลงเมือง ให้เทียมทันฝรั่ง เพื่อจะได้รอดพ้นจากความเป็นเมืองขึ้นของชาติที่กำลังล่าอาณานิคม เราได้รอดพ้นจากความเป็นอาณานิคมของเขา เพราะไม่ต้องเสียดินแดนทั้งประเทศไป แต่ที่ร้ายพอกับเสียดินแดน คือเราเป็นทาสฝรั่งในทางสมองและปัญญา การแก้ปัญหาต่างๆ และการสร้างสรรค์ประเทศชาติ เราหลบหนีหลบตาใช้ชีวิตการของฝรั่งทุกด้านทุกอย่าง ในด้านการศึกษาเราเอาปรัชญาการศึกษาของฝรั่งมาใช้ เริ่มตั้งแต่ต้นจนปัจจุบัน

ฝรั่งกับไทยต่างกัน ทั้งทางจิตใจและสถานการณ์ การเอาปรัชญาการศึกษาของฝรั่งมาใช้กับไทยจึงไม่เข้ากัน สวมใส่กันไม่สนิท ประสานไม่แน่น ในที่สุดก็ต้องเปลี่ยนแล้วเปลี่ยนอีก แผนการศึกษาต้องร่างแล้วร่างอีก คนไทยทั่วประเทศ เด็กไทยทั้งชาติ กลายเป็นหนูตะเภา

ควรมืดที่คนไทยยังเป็นไทย ชิงกินน้ำพริกนึ่งผ้าขาวม้า ธรรมเนียมการแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ประเทศชาติ ก็ต้องแก้ต้องทำอย่างน้ำพริก อย่างผ้าขาวม้า ใครคิดจืดจางแก้หรือทำอย่างขนมปัง นมเนย อย่างสุด แสดงว่าคนนั้นไร้สติ เมื่อเอาคนไร้สติมาแก้ปัญหาการศึกษาของไทยจึงล้มเหลวตลอดมา ในปัจจุบันไม่ล้มเหลวเฉพาะการศึกษา แต่ล้มเหลวไปจนถึงระบบชีวิต ศีลธรรม สังคม และระบบครอบครัว

การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ประเทศชาตินี้ทำได้เหมาะสมที่สุดโดยหันเข้าพิจารณาตนเอง มองตนเอง

ประมาณคน รู้จักคน แก้และทำอย่างไทย ๆ แรกที่คิดแก้คือจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายในการศึกษาได้แก่ปรัชญาการศึกษา ศาสตราจารย์ ดร. สาโรช บัวศรี ได้เสนอให้นำพุทธปรัชญา อันเป็นปรัชญาของชาติ อันมีค่าคู่บ้านคู่เมือง มาเป็นปรัชญาการศึกษาครั้งแรก ๆ ผมคิดว่า ดร. สาโรช จะผ่านไปเสียแล้ว แต่เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าลึกซึ้งแล้วจึงเห็นด้วยยิ่ง ขอให้ผู้หวังความก้าวหน้าทางการศึกษาของชาติทั้งหลายจงช่วยกันคิดเพื่อหาข้อยุติ จะปล่อยให้ ดร. สาโรช คิดคนเดียว หากควรไม่ แม้การที่ ดร. สาโรช แอบพิมพ์วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นภาษาอังกฤษ เสนอความคิดในอเมริกาที่หาควรอีกไม่ หากรักประเทศไทยจริงแล้วก็ต้องกล้าพอที่จะแปลเป็นภาษาไทย พิมพ์แพร่หลาย เพื่อจะได้เกิดสังขารปรุงแต่งให้เป็นหนึ่งเป็นเอกถึภณณ์ ถ้าหากท่านทำสิ่งใดด้วยกุศลเจตนาแล้ว จะไปห่วงอะไรกับคนพาลที่จะคอยหาเรื่องขัดขวางทำลาย ถ้าหากท่านยังไม่กล้าพิมพ์เป็นภาษาไทย ก็แสดงว่า ท่านไม่ยอมยกให้ประเทศไทยมีปรัชญาการศึกษาของตนเอง

เสาร์ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๒ ที่หอสมุดแห่งชาติ ผมได้ฟังปาฐกถาของ ดร. สาโรช เวลาจำกัดไม่อาจเสนอรายละเอียดได้หมด ผมฟังแล้วจับใจความได้ว่า ปรัชญาการศึกษาที่เหมาะสมกับประเทศไทย คือพุทธปรัชญา พุทธปรัชญาที่จะนำมาเป็นปรัชญาการศึกษาตามความคิดของ ดร. สาโรช คือ

ขจัดอวิชชา
พัฒนาขันธ ๕
ฝึกสมาธิอาหิวะ

ครั้งแรกผมไม่เข้าใจและยังไม่เชื่อตามนั้น จึงได้ค้นคว้าด้วยตนเองและเกิดความนึกคิด โดยที่ได้ใคร่ครวญดีแล้ว ผมขอสรุปความคิดเห็นที่ผมได้ค้นคว้า เพื่อช่วยกันคิดช่วยกันสร้างตามกำลังสติปัญญา

ขจัดอวิชชา นั้น ผมเข้าใจว่า ขจัดโมหะ ความไม่รู้แจ้งในชีวิต คนที่มีโมหะเหมือนคนอยู่ในความมืดมดหลงทาง คนที่มีโมหะเข้าครอบงำคือคนมีกิเลส การให้การศึกษาจึงมุ่งขจัดความมืดมน (ความหมกหมม หยาบคาย ชั่วร้าย การจะวัดว่าคนใดมีการศึกษาจึงวัดได้จากการคิด พุด ทำ ของบุคคลว่าประกอบด้วยความมีดี ชั่ว หยาบ พาล บัดเจ็ด ประณีต ประเสริฐ หรืออย่างใด (คนใดมีโมหะแสดงว่าไม่ได้รับการขจัดเกลา ฉะนั้นการศึกษาจึงมุ่งขจัดขจัดเกลาให้มนุษย์พ้นจากโมหะ ความมืด หยาบคาย ชั่วช้า ป่าเถื่อน ให้เกิดความประณีต มีชีวิตอันประเสริฐ ถ้าผู้ใดมีระบบชีวิตที่ประณีตประเสริฐแสดงว่าได้หลุดพ้นจากโมหะ หรือมีโมหะเบาบาง คนใดที่ยังหยาบพาล เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นก็เพราะโมหะ ความไม่รู้ หูทึบ ไม้รู้เหตุ ไม้รู้ผลแห่งทุกข์ แห่งกรรม แห่งการกระทำ คนที่มีโมหะจึงเป็นคนมืด ถ้าคนใดมีโมหะเบาบางลงก็จะพบความสว่าง ความสะอาด ความสงบ นั่นคือจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ชุมพล เชาวศิริ

วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ชลบุรี

สืบเนื่องมาจากเรื่องปรัชญาการศึกษา ผู้
ที่คุ้นเคยชอถึง ได้เขียนทัศนะเกี่ยวกับปรัชญา
การศึกษา มาลงใน ปรัชญา ฉบับนี้แล้ว
(หน้า ๘๖ - ๘๗)

บ.ก.

คำพิริเยียมข่าว

รางวัลลอริสตัน ชาร์ป (Lauriston Sharp Priez)

ผมขอแสดงความยินดี ที่คุณเสชาติวัณห์ที่
บรรณาธิการ (สังคมศาสตร์ปริทัศน์) เป็นหนังสือที่มี
ประโยชน์ การที่รู้ว่า สังคมศาสตร์ปริทัศน์ จะคงมี
อยู่ต่อไป จึงทำให้ผมดีใจเป็นพิเศษ ผมเคยส่งบท
วิจารณ์หนังสือของ Behrman ที่ชื่อว่า *Supply
Response in Underdeveloped Agriculture:
A Case of Four Major Annual Crops
in Thailand, 1937-1963* มาให้ สังคมศาสตร์
ปริทัศน์ ไม่ทราบว่าได้ลงพิมพ์ใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์
หรือเปล่า หากได้ลงพิมพ์ ผมอยากจะให้พิมพ์บางตอน
ของจดหมาย Behrman ซึ่งเขียนถึงผมเกี่ยวกับ
การวิจารณ์หนังสือเล่มนั้น ทั้งนี้เพื่อความบันเทิง
แก่ Behrman ข้อความของจดหมาย มีดังนี้

Dear Mr. Warin:

..... In respect to your question about the rice premium, I merely said that an increase in total supply and a proportionately larger increase in marketed supply could be induced by lowering the premium and, thus, increasing domestic rice prices. "The statement in itself is true. The elasticities on pages 293 and 314 suggest short run increases of 2% in production and 4% in marketed supply and a long run increase of 3% in production and as high as 10% in marketed supply in response to a 10% increase in domestic price. Since a 10% rise in the domestic price due to a change premium is within the realm of possibility, the possibility of a 4-10% increase in the marketed supply as a result also should not be dismissed. I only would argue that such an incremeat is significant

and should not be ignored in any discussion of the effects of the rice premium. Of course many other factors should also be considered in any such discussion (e.g. alternative methods of taxing farms, income distribution affects of removing the implicit subsidy from rice sellers to rice buyers).....

เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้ทราบถึงเรื่องนั้น ฉันขอลอกส่วนหนึ่งของบทความของผม ซึ่งคัดแปลงจากบทวิจารณ์หนังสือ Behrman ของผม (ความยืดหยุ่นทางราคาของอุปทานข้าว กับนโยบายพรีเมียมข้าวของไทย หน้า ๘-๑๐ บทความนี้ได้ส่งให้คณะเศรษฐศาสตร์และนักบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตร เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๑๒)

“..... ท่านผู้อ่านบางท่านอาจจะเห็นว่า ค่าของความยืดหยุ่นเหล่านี้ค่าเกินไปที่จะใช้เป็นข้ออ้างในการยกเลิกค่าพรีเมียมได้ เพราะความยืดหยุ่นของข้าวในระยะสั้นในจังหวัดต่างๆ มีค่าอยู่ระหว่าง ๐.๐๒ และ ๐.๖๒ และในระยะยาวอยู่ระหว่าง ๐.๐๗ และ ๐.๕๗ สำหรับทั่วทั้งประเทศสั้นความยืดหยุ่นระยะสั้นเท่ากับ ๐.๑๘ และระยะยาวเท่ากับ ๐.๓๑ เท่านั้น ซึ่งหมายความว่าถ้าราคาเพิ่มขึ้น ๑๐% อุปทานของข้าวในระยะสั้นจะเพิ่มขึ้นราว ๒% และอุปทานในระยะยาวจะเพิ่มขึ้น ๖% เท่านั้น แต่ถ้านับตาม Usher [Dan Usher, *The Price Mechanism and the Meaning of National Income Statistics* (London: Oxford University Press, 1968) pp. 151 and 154.] ราคาข้าวเปลือกส่งออกต่อตัน เท่ากับ ๑,๖๘๘ บาท เป็นค่าพรีเมียมเสีย ๖๓๑ บาท ชาวนาได้รับ ๑,๐๕๗ บาท นอกนั้นเป็นพ่อค้าคนกลาง ค่าขนส่งภาษีขาออก ฯลฯ สมมติว่ามีการยกเลิกพรีเมียม ราคาข้าวเปลือกภายใน เพิ่มขึ้นตามค่าพรีเมียมที่ยกเลิกไป ราคาข้าวเปลือกที่เพิ่มขึ้นนี้ สมมติว่ามีการแบ่งปันกันตามส่วน ระหว่างพ่อค้าคนกลางและชาวนา สมมติ

ว่าชาวนาได้รับถึง ๓๐% ของราคาที่เพิ่มขึ้น (หมายเหตุ: อัตราส่วนระหว่างราคาข้าวที่ชาวนาได้รับเดิม ๑,๐๕๗ บาท กับราคาเดิมของข้าวที่หักค่าพรีเมียมออกคือ ๑,๐๕๗ บาทนั้น เท่ากับ ๑๐.๒๕%) นั่นคือชาวนาได้เงินเพิ่มขึ้น ๔๕๑.๗๐ บาท หรือเท่ากับ ๕๕.๕๕% ซึ่งก็หมายความว่าอุปทานของข้าวในระยะสั้นจะเพิ่มขึ้นราว ๑๒% และอุปทานระยะยาวจะเพิ่มขึ้นถึง ๓๖% นับว่ามากพอคู่ทีเดียว

กล่าวกันตามข้อเท็จจริงแล้ว เหตุผลที่ควรให้ยกเลิกค่าพรีเมียมนี้ ไม่ได้อยู่ที่ว่าความยืดหยุ่นทางราคาของอุปทานข้าวสูง ดังที่สรุปไว้ในหน้า ๓๑๗ ของหนังสือเขา (Behrman) หากเป็นเพราะรัฐบาลปัจจุบันเก็บค่าพรีเมียมสูงเกินควร เพียงแต่ให้ความยืดหยุ่นมีค่าเป็นบวกเท่านั้น เมื่อยกเลิกค่าพรีเมียมก็สามารถจะทำให้อุปทานการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างน่าพึงพอใจได้.....”

อนึ่ง ผมเพิ่งได้รับ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๗ วันนี้ อ่านบทบรรณาธิการและบทสารานุกรมแล้ว รู้สึกสบายใจขึ้นมาก เพราะเห็นว่าปริทัศน์จะสามารถจะดำรงอยู่ได้อีกนาน ผมจะเขียนจดหมายถึงสมาชิกเก่าๆ ให้รับ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ต่อไป

อนึ่ง ผมมีเรื่องที่จะขอปรึกษาด้วย ก็คือที่สหรัฐฯ มีคนไทยและฝรั่งกลุ่มหนึ่ง ที่สนใจการศึกษาได้ร่วมใจกันสะสมเงินคนละเล็กคนละน้อย และรวมฝากไว้ในธนาคารออมสินที่สหรัฐฯ โดยตั้งใจว่าจะเอาเงินดอกเบี้ยจากเงินฝากนี้เป็นรางวัลให้แก่นักศึกษาหมาวุดที่เขียนเรื่องทางวิชาการเกี่ยวกับเมืองไทย โดยพิสูจน์แล้วว่าเป็นเรื่องที่มีความคิดวิริริมาของตนเอง และมีภาระหนักกว่าอย่างค้ำก่อนรางวัลนี้จะให้แต่ละรางวัลเท่านั้น เงินรางวัลในตอนนั้นกำหนดไว้หนึ่งพันบาท ในปีต่อๆ ไปอาจจะมีการเพิ่มเงินรางวัลมากขึ้น ชื่อรางวัลนี้คือ *Louriston Sharp Prize* เหตุที่คงชื่อนั้นเพราะ Prof. *Louriston Sharp* เป็นผู้หนึ่งที่สนับสนุนให้มีการ

ค้นคว้าทางวิชาการเกี่ยวกับเมืองไทย เป็นผู้ที่ไม่คล
ในวงการศึกษาศาสนาอยู่อย่างดี นักศึกษาที่ได้รับ
รางวัลเมื่ออ้างว่าได้รับทุนดังกล่าว บุคคลในวงการ
ศึกษามองว่า เป็นรางวัลที่มีความสำคัญอย่างไร

อีกเรื่องหนึ่งก็คือผมอยากจะอาศัย สังคมศาสตร์
ปริทัศน์เป็นที่ชักชวนให้นักศึกษาส่งบทความและเป็น
ที่ลงบทความที่ชนะการประกวดด้วย และจะประกาศ
ขอเชิญชวนนักศึกษา ให้ส่งบทความได้ตั้งแต่บัดนี้
เป็นต้นไป เวลานั้นได้เตรียมเงินรางวัลให้แล้ว
เนื่องจากรางวัลนี้มีที่กับ จึงไม่จำเป็นต้องมีการ
กำหนดวันส่งเรื่อง จะส่งเมื่อไรก็ได้ ถ้าเรื่องดีก็
แล้วกัน การประกาศว่าใครได้รับรางวัล ถ้าเป็นไปได้
ก็จะนำผ่านทาง สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ด้วย

วารินทร์ วงศ์หาญเซวี่

117 Cornell Otrs Ithaca, New york
14850, USA.

เรื่องสำหรับรางวัลลอร์สตันซาร์ปนั้น นิสิต
นักศึกษา ที่สนใจจะเขียนเรื่องทางวิชาการ
เกี่ยวกับเมืองไทย เพื่อบรรณาการ
ละเอียดย่าง ๆ อีกครั้งหนึ่งได้ในสังคมศาสตร์
ปริทัศน์ ฉบับนิสิตนักศึกษาเล่มต่อไป

บ.ก.

บทนำ

ปริทัศน์ ระยะเวลาหลัง ๆ นี้ ปรากฏว่าบทความภาษา
อังกฤษหายไป ควรจะให้มันทุกฉบับ เพื่อนฝรั่งอาตมา
คนหนึ่ง ว่าเป็นสมาชิกอยู่ด้วย เขาอ่านภาษาไทยไม่
ได้ แต่ก็อุตสาหะเป็นสมาชิก เพราะอยากจะทำเรื่อง
ไทย ๆ ต่อไปกรุณาตกลงบทความภาษาอังกฤษ ช่วย

สงเคราะห์แก่ด้วยเถิด อนึ่งบทนั้นก็หายไป ถ้าจะไม่
ให้มีบทนำ กว่าจะเอาอย่าง บ.ก. คนก่อน ก็เลี้ยง
เป็นบทความก็ได้

พระมหาเสฐียวพงษ์

วัดทองนพคุณ

สมาชิกจากคอร์เนล

ผมยินดีที่จะช่วยเป็นผู้แทนจำหน่ายสังคมศาสตร์
ปริทัศน์ ให้ต่อไป ควรต่อ ๆ ไปควรส่งให้ผมไม่เกิน
๑๐ ฉบับ เพราะมีคนไทยน้อยมาก จึงขายได้ไม่มาก
นัก ส่วนฝรั่งที่สนใจเมืองไทยก็หายากที่จะอ่านภาษา
ไทยได้เก่ง ดังนั้นหนังสือจากเมืองไทยถ้าเป็นภาษา
อังกฤษบ้างละก็มักขายได้มากกว่า เช่น Essay on
Thai Folklore ถ้าหากทางสำนักพิมพ์มีอะไร
ประเภทภาษาอังกฤษ ช่วยบอกรายชื่อหรือส่งใบ
โฆษณาไปให้ผมด้วย

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

102 West Ave., Ithaca, USA.

ท้วงติง

ขอขอบคุณสำหรับ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับเดือน
กันยายน-พฤศจิกายน ๒๕๑๒

ขอเรียนท้วงติงคำแนะนำผู้วิจารณ์หนังสือ ที่ว่า
ดิฉันจบการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา ที่จริงดิฉันไม่เคย
ได้มีโอกาสสมัครการศึกษา หรือแม้แต่เคยไปสหรัฐ
อเมริกาสบาย

แถมสุข นุ่มนนท์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นึกถึงพระราชหฤทัย

ผมได้อ่าน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับที่ ๕ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๑๑ หน้า ๘๕ ที่ ส. ศิวรักษ์ ตอบบรรณา

ฉีกหนังสือ ศรีสัปดาห์ เรื่อง นิกคิงพระราชหฤทัย
ชมเชย ม.ล. จิตติ นพวงศ์ ในความเป็นผู้ดีของเขา
และว่า ในขณะที่หนังสือประเทศอื่น ๆ เขาเรียกเรื่อง
ความอิสระเสรีจากรัฐ นักเขียนของเราบางคนกลับ
เห็นว่า รัฐยังเข้มงวดกวดขันกับคนหนังสือพิมพ์ไม่
เพียงพอ ส. ศิวรักษ์ ได้ยกเอาข้อเขียนจำเพาะที่พาด
พิงถึงพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน มาให้คัดสัน ว่าได้
แสดงความจงรักภักดีพอหรือยัง ในตอนท้ายก็กล่าว
ว่าได้รับจดหมายของพระยาพานทองท่านหนึ่ง ว่าจง
รักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความละเอียดแจ้ง
อยู่ในหนังสือเล่มนั้นแล้ว

ผมเป็นนักเขียนสมัครเล่นมานานแล้ว แต่ไม่กล้า
ออกโรงมา ณ ที่ใดเลย เพราะพอแหม้อออกมาก็ต้อง
คกอยู่ในฐานะที่เป็นผู้น้อยต้องมุดหัวเข้ากระตอก
ตามเค็ม คล้ายกับว่าเราจะพูดแสดงความคิดเห็นนอก
ไปจากความคิดเห็นของนักปราชญ์ หรือครูอาจารย์ไม่
ได้เสียเลย จะต้องแสดงความคิดความเห็นให้คล้อย
ตามเสมอไป เป็นอันว่ามีความรู้ความคิดเห็นอย่างไร

ก็แสดงออกไม่ได้ เรื่องราวทำนองนี้ผมได้ประสบ
มามาก

สุทิศต์ จินประพัฒน์
สุขุมวิท พรอนคร

ขอบใจ

ปริทัศน์ ฉบับที่แล้วขายหมดในวันเดียว เพราะ
มีเจ้าประจำคอยจองอยู่ และยังมีเจ้าจรอีกด้วย อาจจะ
เป็นเพราะฉบับที่ว่าด้วยการศึกษา จึงเป็นที่สนใจของ
นิสิตที่นี้ ฉบับหน้าถ้าส่งมาสัก ๒๐ เล่ม คิคว่าคงจะ
มีผู้ซื้อหมด

ขอบใจที่ ปริทัศน์ มีปฏิกริยามาก แสดงว่าคุณ
ภาพหนังสือยังคงเส้นคงวา และยังมีรักษานโยบายที่
ช่วยให้ถืออยู่ หวังว่าจะดีขึ้นเรื่อยๆ

ดวงมน ปริมูลณะ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ปัตตานี

อาลัย ว. ชยางกูร

ทราบข่าวเล่าจาก บก.
จากไปโดยด่วนเร่งรีบ
อาลัยในคำความคิด
ข้อเขียนของท่านทั่วไป
จดหมายท่านถึง บก.
“นิราศสุณัฏา” นั้นเออ
ท่าน ว. สูงใหญ่แค่ไหน
ผมไม่เคยพบสบตา
บก. คนนั้นคนก่อน
ช่วยคิดช่วยแก้ช่วยเสขม
ฉะนี้แล้ว “สังกมศาสตร์”
ควรต้องสนองท่านคือ

ว่า ว. ชยางกูร สูญชีพ
ผมกับน้ำตาอาลัย
ที่สะกดจิตให้สลดไส
จะไม่มีให้อีกเลย
ขอแก้กลอนก่อนเฉลย
ไม่เคยคิดท่านจะลา
จิตใจอย่างไรนั้นหนา
ท่านมาก่อนก่อนบรรพชา
คุยว่อนว่าท่านมาเยี่ยม
จนเบื่ยมด้วยความฝักปรือ
ผูกผาดแห่งแหล่งหนังสือ
เล่าชื่อ ว. ชยางกูร

สุวิยนต์ ชมภูวัง
รายนวสนน้อย กรุงเทพฯ

วารสารสังคมศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นวารสารทางวิชาการ ทางรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา ออกรายสามเดือน
ในเดือนมกราคม เมษายน กรกฎาคม และตุลาคม

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๓

Vol. VII No. I January 1970

- Thailand's Foreign Policy	J.L.S. Girling
- Contrasting Modernization in Chulalongkorn's Siam (1868 - 1910) and Meiji's Japan (1867-1912)	Likhit Dhiravegin
- The University in Relationship to Social Structure	Kasem Udyanin
- การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	ไสว ศรีเมฆรัตน์
- อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมบริหารในวงราชการของไทย	อุทัย ธีรญาโต
- ชาวจีนในประเทศไทยกับปัญหาการค้าการเมือง	ชาติภักย์ บรมพัฒน์
- รัฐธรรมนูญไทย ๒๕๑๑ : ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร	พงศ์เพ็ญ สกุนตาทย์
- ปัญหาการคับคั่งจราจรทางบกในเขตเทศบาลนครกรุงเทพฯ	อัน นิมมานเหมินทร์
- สถานภาพทางสังคมของชาวเมืองอยุธยา	สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Attitudes and Behavior Affecting Fertility in Two Thai - Muslim Communities	Soontaree Suvipakit James T. Fawcett
- Anomic Revisited : A Proposed Conceptual Scheme for a Gross - Cultural Study	Serin Punnahitanond
- หนังสือ	

จำหน่ายปลีกเล่มละ ๔ บาท ที่แผนกตำรา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นิสิตนักศึกษา เล่มละ ๕ บาท จากอาจารย์ผู้แทนจำหน่ายในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

วิจารณ์หนังสือ

พระยาอนุมานราชธน
คามทัศนะของคนรู้จัก
(สังคมาศตวรรษที่สิบ ฉบับพิเศษ)
สมทบทุน “มูลนิธิเสฐียรโกเศศ”
๒๖๔ หน้า ๒๔ บาท

โดยเหตุที่พระยาอนุมานราชธน เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ได้ทำคุณไว้แก่สำนักพิมพ์ สมาคมสังคมาศตวรรษ และ สังคมาศตวรรษที่สิบ เป็นเอกประการ สถาบันทั้งสองจึงได้ร่วมกันจัดพิมพ์หนังสือขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพท่าน

ในคำนำของเสด็จในกรม นายกสมาคมฯ ได้ระบุแนวหนังสือไว้อย่างแจ่มชัดว่า “.....เรื่องในทางวิชาการนั้นได้เคยพิมพ์มาแล้ว คราวนี้ อยาให้เป็นเรื่องส่วนตัว เกี่ยวกับท่าน เพื่ออนุชนจะได้แลเห็นคุณสมบัติต่าง ๆ ของท่าน.....”

ฉะนั้นหนังสือนี้ จึงเต็มไปด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับท่านผู้วายชนม์ ซึ่งมีผู้เขียนประมาณ ๓๐ ท่าน

กระบวนท่านที่คุ้นเคย กับพระยาอนุมานราชธนมาตั้งแต่เด็ก ดูเหมือนพระยามโหสรวรย์ จะรื้อฟื้นความจำมากแล้ว ไปได้มากท่านผู้นั้นในหนังสือนี้ แม้ท่านผู้วายชนม์จะเคยฟื้นความหลังไว้ว่า “.....ความเกกมะเหรกของข้าพเจ้า ทำให้ผู้ใหญ่ได้รับความเดือดร้อนเสมอ คำว่าก็แล้ว เขียนคึกก็แล้ว ก็ไม่ได้ผล ห้ามไม่ให้ออกนอกเขตบ้าน ก็ไม่สำเร็จ ในที่สุดถึงกับต้องเอาโซ่ล่าม ก็ไม่สำเร็จอีก เพราะหักโซ่หนีไปอาศัยเพื่อนคนหนึ่งซึ่งเป็นลูกศิษย์วัด.....” (อัตชีวประวัติ พระยาอนุมานราชธน หน้า ๑๔) ถึงกระนั้นพระยามโหสรวรย์ก็ยังกล่าวไว้ว่า “.....เราไม่เคยเข้าชื่อกันไล่ครูบาอาจารย์ และไม่มีความรู้สูงพอ จะทำระเบิดขวดปาเล่นเป็นเกมของนัก

เรียน.....พิสดารเพียงไร ไม่เคยมีเรื่องก้าวร้าว ออกมานอกโรงเรียน ไม่เคยยกพวกตีกัน....” แสดงให้เห็นว่าความซุกซนของเด็กรุ่นท่านทั้งสอง ไม่โลดโผนเท่าเด็กสมัยนี้ ไม่ว่าจะป็นด้วยไม่ อยากรโลดโผน หรือไม่รู้จักโลดโผนก็ตามที่

นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการคนปัจจุบัน กล่าวถึง พระยาอนุমানราชธนะ ในฐานะผู้เคยร่วมงาน กันมา ว่าความสามารถของท่าน ทำให้ได้รับแต่งตั้ง เป็นที่ปรึกษาประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พร้อมทั้งได้เอย์ถึง “ ยง—เดียง—เพียร—นวล ” อันเป็นที่เล้าลือกกันในสมัยนั้น ว่าคือบุโรทิศสำคัญ สมัยนั้น ที่สำคัญคือที่นายสุกิจ ฯ กล่าวไว้คอน ห้ายว่า “ ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้า ในด้านส่วนตัวอาจมี ความคิดความเห็นไม่ตรงกับท่านเจ้าคุณอนุมาน ราชธนะ ฯ แต่ท่านก็มีได้รังเกียจหรือเห็นว่ ข้าพเจ้าเป็นศัตรูกับท่าน มีความคิดเห็นประการ ใดท่านก็ยินดีรับฟัง แสดงถึงความเป็นนักปราชญ์ ของท่าน ซึ่งเต็มใจรับฟังความเห็นของอีกฝ่าย หนึ่ง แม้แต่ที่ท่านจะไม่เห็นพ้องด้วย.....”

อย่างไรก็ตาม ท่านเองก็เคยตุนนายธนิต อยู่โพธิ์ ในที่ประชุม ฯ มิให้โต้เถียงพระว รเวทวิสิฐ ด้วยเหตุผลเพียง “ ผิดถูกไม่รู้ แต่ ไปเถียงผู้ใหญ่มันไม่ถูก ” (หน้า ๑๔๙)

สำหรับผู้ที่เคยอยู่ในบังคับบัญชาของท่านมา ก็ได้กล่าวถึงคุณธรรม และความมีน้ำใจของท่าน

ที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้น้อยกว่า ได้มีความรู้ ความสามารถ เจริญก้าวหน้าไปทั้งในหน้าที่ ราชการและในส่วนตัว ดังข้อเขียนของนาย บุญชนะ อัดดากกร กับของนายธนิต อยู่โพธิ์ เป็นตัวอย่าง

นอกจากนั้นศิษย์และผู้ที่เคยพนับถืออื่น ๆ มีนายฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ นายชจร สุขพานิช คุณนิลวรรณ บินทอง เป็นอาทิ ได้บรรยายให้ เห็นความเมตตากรุณาและความปรารถนาดีของ ท่านให้ประจักษ์ในครั้ง นี้ รวมทั้งของ ส. ศิวรักษ์ บรรณาธิการคนก่อนของ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ศิษย์ผู้ได้รับความไว้นื้อเชื่อใจอย่างยิ่ง ในบั้น ปลายชีวิตของท่านด้วย

จุดเด่นที่สุด ซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยด้อยค่า ของผู้ใดก็คือลายมือของท่าน ที่เขียนไว้ในพินัย กรรมถึงลูก ซึ่งผู้จัดพิมพ์ด่ายสำเนาามาพิมพ์ไว้ ด้วย ตอนหนึ่งของลายมือนั้นคือ “...แต่มรดก อันมีค่าอย่างยิ่ง ก็คือชื่อเสียงเกียรติคุณที่พ่อได้ บำเพ็ญมา เงินเป็นแค่ปัจจัยให้เกิดความสุข ไม่ใช่เป็นตัวความสุขโดยตรง ความสุขที่แท้จริง คือ ปัญญา อนามัย ไม้ตรี สามัคคีธรรม และ การงานที่เป็นสัมมาชีพ.....”

อาจเป็นด้วยคติดังกล่าวนี้ก็ได้ ที่ทำให้ พระยาอนุมานราชธนะเป็นที่นิยม เคารพ และ รักใคร่ของบุคคลทั่วไป แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ รับ งานศพเข้าไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เป็น เกียรติแก่วงศ์ตระกูลสืบไป

กล่าวโดยสรุป พระยาอนุมานราชชนตาม
 ทัศนะของคณรัจัก เป็นเล่มเดียวในจำนวนทั้ง
 หมด ๑๐ เล่ม (รวมทั้ง วารสารสยามสมาคม
 กับ วิทยาสาร ซึ่งจัดขึ้นเป็นพิเศษเพื่อการนี้
 ด้วย) ที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับข้อเขียนของท่านผู้
 วายชนม์หรือวงวิชาการอันท่านสนใจ แต่ตลอด
 ทั้งเล่มก็ยังนำอ่าน นำสนใจอย่างยิ่ง “นับเป็น
 ที่ระลึกถึงอุปการคุณของท่านที่มีต่อสำนักพิมพ์มา
 นาน....” ได้จริง ตั้งความหวังของบรรณาธิการ
 สังคมศาสตร์ปริทัศน์ คนปัจจุบัน ที่แถลงไว้
 หายเล่ม

ด้วยเหตุนี้ ในฐานะผู้อ่านกับในฐานะที่เคย
 ร่วมงานอยู่ในสำนักพิมพ์และนิตยสารนี้ มานาน
 พอๆ ข้าพเจ้าย่อมยินดีที่ได้เห็นหนังสืออันเป็น
 กตัญญูพลีเล่มนี้เกิดขึ้น ยิ่งเมื่อทราบว่าผู้จัดพิมพ์
 จะมอบให้ “มูลนิธิเสรียุโรปเทศ” นำไปจำหน่าย
 ทหารายได้สมทบทุน เพื่อให้มูลนิธิมีกำลังความ
 สามารถดำเนินตามวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น ด้วย
 แล้ว ความยินดีก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ด้วยเหตุนี้
 ข้าพเจ้าจึงขอภาวนาให้อาณิสต์ศรวานี้ จงช่วย
 ให้สำนักพิมพ์และนิตยสารดังกล่าวฯ ได้มีกำลัง
 ความสามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของตน
 ให้ดียิ่งขึ้นด้วยเถิด

ชวลิต บัญญาลักษณ์

Loosely Structured Social Systems:

Thailand in Comparative Perspective

edited by Hans-Dieter Evers. Papers by
 John F. Embree, Clark E. Cunningham,
 Hans-Dieter Evers, A. Thomas Kirsch,
 Michael Moerman, J.A. Niels Mulder,
 Herbert P. Phillips, Steven Piker, Boon-
 sanong Punyodyana.

Cultural Report Series No. 17, (Yale univer-
 sity, Southeast Asian Studies. Distributed
 by The Book Shop, 18090 Wyoming, Detroit,
 Michigan 48221) pp. 148 U.S. \$ 6.50

ได้เคยมีผู้ให้สมญาว่าสังคมไทยเป็น “สังคม
 หลวม” หรือ “สังคมตามสบาย” โดยแปล
 เทียบเอาจากสำนวนอังกฤษที่ว่า “loose struc-
 ture” หรือ “loosely structured social
 system” สำนวนดังกล่าวนี้มีกำเนิดมาจากบท
 ความของ John F. Embree ผู้ล่วงลับไปแล้ว
 เรื่อง “Thailand - A Loosely Structured
 Social System” ตีพิมพ์ในวารสารทางวิชา
 มานุษยวิทยา ชื่อ *American Anthropologist*
 เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๐ (พ.ศ. ๒๔๙๓) นับแต่
 นั้นมา นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา และ
 นักสังคมศาสตร์แขนงอื่น ๆ ที่สนใจพินิจศึกษา
 เรื่องราวของสังคมและวัฒนธรรมไทย ก็ได้อาศัย
 ความข้อนี้เป็นจุดเริ่มต้น หากพบลักษณะที่สนับสนุน
 ก็สรุปลงปลงใจด้วย หากพบลักษณะที่เป็น
 การขัดแย้งก็อาจเปลี่ยนความคิดเดิมเสีย แล้ว
 วิจัยหนักลงไป ผู้ที่มีได้อ่านบทความเดิม
 และไม่ได้พิจารณาถึงขณะที่แท้จริงของสังคมไทย
 อย่างถ่องแท้ด้วยตนเอง แต่ได้ทวนคำของเอมบริ

ประจักษ์เป็นความจริง ที่ได้พิสูจน์แล้ว หรือความจริงที่ประจักษ์ มีพ้องต้องพิสูจน์อีกต่อไปก็ดูเหมือนมีอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน ทั้งไทยและเทศ เรื่องสมญาของสังคมไทย ได้เป็นที่ถกเถียงกันมาช้านานในหมู่นักวิชาการทางสังคม จนครั้งสุดท้ายที่จะกลายมาเป็นหนังสือ เล่มที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยม ได้มีการประชุมบุคลากรวิเศษกันด้วยหัวข้อว่า *Thailand-A Loosely Structured Social System* ในการประชุมประจำปีของสมาคมศึกษาค้นคว้า เรื่องของเอเชียที่ฟิลาเดลเฟีย เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๘ (พ.ศ. ๒๕๑๑) มีนักวิชาการต่างประเทศ (แทบทั้งสิ้นเป็นอเมริกัน) มาร่วมพิจารณากันว่าสมญานั้น เป็นสมญาที่ถูกต้องหรือไม่ ความหมายในภาษาไทย ที่ตรงตามสำนวนเทศเห็นจะเป็นทำนองว่า สังคมที่มี “โครงสร้างหลวม (คือไม่แน่นกระชับ)” หรือเป็น “ระบบสังคมที่ประกอบด้วยโครงสร้างไม่แน่น” สำนวนอย่างนี้ เป็นภาษาทางวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ที่ยังไม่คุ้นหูเป็นที่เข้าใจกันแพร่หลาย นักว่าหมายควมอย่างไรแน่ แม้แต่ในภาษาอังกฤษต้นเดิมเองก็เช่นกัน

ผู้ที่ได้อ่านบทความของเอมบริ อันเป็นปฐมเหตุด้วยความสังเกตสังกา น่าจะได้เจตนาใจไว้แล้วแต่ต้น ว่าผู้เขียนนั้นเพียงแต่เสนอแนวคิดชวนให้วินิจฉัยและอภิปรายกันต่อ เพราะเหตุว่าเขามิได้ทำการศึกษาค้นคว้าอย่างใกล้ชิด เป็น

พิเศษมาอย่างแท้จริง ถึงแม้จะอ้างไว้ว่าได้เขียนขึ้นจากประสบการณ์ ที่ “เดินทางมาประเทศไทยหลายครั้ง แรกทีเดียวเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๒๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙) และครั้งสุดท้ายเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๘ (พ.ศ. ๒๔๙๑) ในปี ค.ศ. ๑๙๔๗ (พ.ศ. ๒๔๙๐) ผู้เขียนเป็นทูตวัฒนธรรมอเมริกันประจำกรุงเทพฯ และหลังจากนั้นได้ไปประจำที่ไซ่ง่อน ของอินโดจีน อันที่จริงเอมบริเป็นนักมานุษยวิทยา แขนงสังคม วัฒนธรรม ที่เชี่ยวชาญอยู่คนหนึ่ง ได้เคยไปศึกษาค้นคว้าลักษณะสังคม หมู่บ้านญี่ปุ่นแห่งหนึ่งมาแล้วอย่างใกล้ชิดเป็นเวลาแรมปี และได้พิมพ์ผลการศึกษาค้นคว้านั้นขึ้น เป็นหนังสือชั้นมาตรฐานที่ใช้อ้างอิงกันคือเรื่อง “Suye Mura-A Japanese Village (1939) ถ้าหากเอมบริได้มีโอกาสใช้เวลาศึกษาสังคมไทยอย่างใกล้ชิด ในสนามเป็นเวลานาน ๆ เช่นนั้นบ้าง ก็คงจะได้รายงานที่น่าสนใจไม่แพ้กันเผอิญว่าในกรณีนี้ ตามความเป็นจริงที่ปรากฏนั้น เขามิได้ทำอย่างเดียวกัน แต่กระนั้นเขาก็อดไม่ได้ที่จะรายงานข้อสังเกตไว้ว่า ถ้าจะเรียกระบบสังคมญี่ปุ่นว่ามี “โครงสร้างแน่นกระชับ” (tight structure) เพราะว่า “ถือความสำคัญของการปฏิบัติ คอยสนองกันตามสิทธิ และหน้าที่อันกำหนดไว้ สำหรับโอกาสต่าง ๆ กันเคร่งครัดจริงจังมาก” เมื่อเปรียบกันแล้ว จะต้องเรียกโครงสร้างของสังคมไทยว่า “หลวม” เพราะเหตุว่า อนุญาตให้พลิกแพลงความ

ประพจน์ของปัจเจกบุคคลได้มากเอาการ ซึ่งผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง ประกอบจากหนังสือเอกสาร และจากการสังเกตของเขาเอง มากมายหลายอย่าง ที่แสดงว่าคนไทยไม่ค่อยมีระเบียบวินัย ไปทำอะไรตามกฎเกณฑ์ที่คาดหมายกันว่า ควรจะทำ ไม่ค่อยรับผิดชอบท่วงโยโคจร สัญญาไว้แล้วไม่ทำก็ไม่มีความอะไร ๖ ล ๖ พุคง่าย ๆ ก็คือว่า สังคมไม่กำหนดสิทธิ และหน้าที่แน่นอนผูกมัดบุคคลเหมือนอย่างในสังคมญี่ปุ่น

วิธีการเสนอแนวความคิดเรื่องนี้ ของเอมบริโนบทความสั้น ๆ เพียงไม่กี่หน้าทีกล่าวถึงนั้น ย่อมขาดความละเอียดประณีตสมบูรณ์ ทั้งในด้านข้อเท็จจริง และด้านทฤษฎี ในระยะหลายปีระหว่างข้อเขียนนั้น (พ.ศ. ๒๔๕๓) ถึงหนังสือที่นำมาวิจารณ์นี้ (พ.ศ. ๒๔๖๑) ได้มีผู้ทดสอบข้อเสนอของเอมบริ ด้วยการวิจัยทางสังคมวิทยา และมานุษยวิทยาในประเทศไทยหลายราย แต่ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยชุมชนหมู่บ้านชนบททางมานุษยวิทยา บางคนก็พบว่าที่เอมบรีกล่าวไว้เป็นความจริง บางคนก็พบตรงกันข้าม ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับเอมบรี ก็ได้โต้แย้งตลอดมา ว่าการวิเคราะห์ของเอมบรีไม่สมบูรณ์และไม่รัดกุม และผู้ที่เอาข้อเสนอนั้นไปทดสอบกับสภาพชุมชน ชนบทของไทยก็มักไม่ได้คำนึงถึงบางส่วนของสังคมไทยในเมือง เช่นระบบราชการ ซึ่งมีกฎเกณฑ์วิธีการยึดถือกันมาอย่างแน่นหนา พอดีจะเรียกว่าแน่นอนขนาดตก

ตะกอนไม่เขี่ยกันทีเดียว ถึงแม้เอมบรีจะพูดคลุมทั้งสังคมไทย จากตัวอย่างสิ่งละอันพันระน้อย แต่การทดสอบทฤษฎีของเอมบรีอย่างละเอียดถี่ถ้วนนั้นยังทำกันไม่ละเอียดและไม่ถี่ถ้วนพร้อมมูลจริง จึงยังจะรับไว้หรือปฏิเสธไปโดยสิ้นเชิงไม่ได้ ความคิดที่สนับสนุนและคัดค้านต่าง ๆ นี้ ได้ประมวลกันมาเสนอไว้อย่างกระตือรือร้นในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งที่จริงก็คือการรวมเอกสาร ที่ใช้ในการประชุมอภิปรายกัน เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๑ กับเพิ่มเติมอีกบ้างจากผู้เขียนให้ภายหลังนั่นเอง

ผู้อ่านที่หวังจะได้รับความรู้ หรือคำบรรยายสรุปลักษณะของสังคมไทย ไว้อย่างเหมาะเจาะในหนังสือนี้เห็นที่จะผิดหวัง แต่พอจะได้เกร็ดตัวอย่างลักษณะหลายประการ ของสังคมไทยที่นักวิจัยทั้งหลายได้ประสพและบันทึกเอาไว้ (รวมจำนวนนักวิจัยกันทั่วทั้งสิ้น ๘ คน ในจำนวนนี้มีคนไทยอยู่ ๑ คน) บ้างก็สนับสนุน บ้างก็คัดค้าน แต่สุดท้ายแล้วจะรู้สึกตรงกันอยู่ว่า โครงสร้างของสังคมไทยที่ครบถ้วนนั้น เห็นจะไม่ “แน่น” ไม่ “หลวม” ตรงไปตรงมาข้างใดข้างหนึ่งอย่างนั้น เพราะเท่าที่กล่าวมาด้วยกันมานานหลายปีแล้วนั้น ยังมีการใช้ด้อยค่าไม่แจ่มชัดเจนนัยอยู่มาก สมควรที่จะต้องสังคายนาและจำกัดความหมายกันให้แม่นยำเสียก่อนที่จะประกาศการกัน ฉะนั้น ในหนังสือเล่มนี้จึงมีศัพท์วิชาการอยู่มากมายหลายคำที่ต้องมาสาธยายก่อน

ซึ่งผู้ที่ไม่ได้เล่นทางนี้จะมีรู้สึกเหมือนกับฝัน การมาตีฝีปาก แต่แท้ที่จริงแล้วจำเป็นมากสำหรับการสร้างทฤษฎี ขึ้นสำหรับวิชาการแขนงเช่นนี้ หากจะลงแปลเป็นสำนวนไทย ก็คงได้แก่คำเหล่านี้ เช่น “โครงสร้างสังคม” “หลักของโครงสร้าง” กับ “ความเป็นจริงของพฤติกรรม” “ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล” กับ “โครงสร้างของสถาบัน” “บันทึกรฐานอุดมคติ” กับ “บันทึกรฐานสถิติ” “เสียของสังคม” กับ “ส่วนเติมของสังคม” ฯลฯ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านทั่วไป แม้แต่ที่เป็นเจ้าของภาษาเองหมดศรัทธาที่จะอ่านต่อได้ แต่ถ้าใครสนใจจะเข้าใจลักษณะของสังคมไทยอย่างจริงจัง ก็คงจะต้องมานะอ่านไปจนจบ

สำหรับผู้อ่านที่ได้ติดตามการศึกษาทำนองนี้มาก่อน และยินดีจะได้เห็นแนวความคิดที่กว้างขวางออกไปจากที่แล้ว ๆ มา จะพบว่าบทความบางบทเป็นการโต้ตอบกัน ในระดับข้อเท็จจริงจากการสังเกต ซึ่งมีทั้งที่สนับสนุนและที่คัดค้านสมมติว่า “หลวม” ของสังคมไทย เช่น บทความของ Phillips, Piker, Punyodyana และ Evers ซึ่งทุกคนเห็นตรงกันอยู่อย่างหนึ่งว่าการจะกล่าวสรุปลักษณะ ของสังคมไทยทั้งหมดจากการเลือกแต่ลักษณะ จากเพียงบางส่วนของสังคม ไม่ว่าจะมาจากส่วนเมืองหรือส่วนชนบทนั้นย่อมเป็นการไม่สมควร แต่บทความอื่น ๆ ที่เหลือในเล่มได้ช่วยวิเคราะห์ศัพท์ และทฤษฎีที่

ใช้ในบทความปฐมเหตุของเอมบริ และชี้ให้เห็นว่าจะมีความขาดตกบกพร่องอยู่ที่ตรงไหน ได้บ้าง เช่นที่ Mulder วิเคราะห์ความหมายของคำว่า “โครงสร้าง” ที่เอมบริและผู้สนับสนุนต่อมาได้ใช้ Kirsch ช่วยพังกำแพงทฤษฎีเดิมออกมาว่าแนวความคิดที่เอมบริเสนอไว้นั้นสืบเนื่องจากทฤษฎีโครงสร้างสังคมที่นิยมกันอยู่ สมัย ค.ศ. ๑๙๓๐ ถึง ๑๙๔๐ กว่า ที่นักวิชาการอังกฤษอเมริกันสร้างจากข้อมูลส่วนใหญ่ ที่รวบรวมจากอาฟริกาและโอเชียเนีย และเอมบริได้นำมาใช้ได้ผลในการศึกษาสังคมญี่ปุ่น ซึ่งเข้ากับทฤษฎีทำนองนั้นได้ แต่เมื่อมาพบกรณีของไทยเข้า ความพยายามที่จะใช้ทฤษฎีเดียวกันนั้นมาหาบรรยายลักษณะของสังคม ก็จะไม่เป็นผลอย่างที่เคยใช้กันมา เพราะลักษณะของสังคมเช่นไทยนี้ต้องการทฤษฎี แบบอื่นมาอธิบาย เมื่อเอมบริไม่ได้สังเกตว่าทฤษฎีเดิมนั้น ไม่เหมาะแต่ยืนยันจะนำมาใช้อธิบายสังคมไทย ผลจึงกลายเป็นสังคม “โครงสร้างหลวม” พังเหมือนจะหลุดมิหลุดแหล่ ได้ทุกขณะจิต เป็นที่หวาดหวั่นไม่พึงพอใจคนอื่น ๆ ไปหลายคน ที่ถูกแล้วควรหาทฤษฎีแบบอื่นมาอธิบายมากกว่า ซึ่งในข้อนี้มี Cunningham สนับสนุนอยู่ โดยเสนอว่า สังคมแบบที่พบกันอยู่ในบริเวณเอเชียอาคเนย์นี้ ควรจะใช้ทฤษฎีโครงสร้างแบบใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมเช่นนี้ บทสรุปของ Moerman ซึ่งประมวลทัศนะของผู้เขียนทั้งหมด

ในเล่มก็กล่าวความทำนองเดียวกันนี้ว่า ต้องมี ทฤษฎีใหม่สำหรับอธิบายลักษณะ ที่ดูเหมือนจะมี ทั้ง “หลวม” และ “แน่น” ซึ่งขัด ๆ กัน อยู่นี้ ไม่แต่เพียงในสังคมไทยเท่านั้น แต่ทั้ง ภูมิภาคอาเซียนนี้ด้วย

หนังสือเล่มนี้ราคาค่อนข้างสูงสำหรับนักอ่าน คนไทย และมีเนื้อหาสาระที่ค่อนข้างจะหนัก คงไม่สพอวรมณฺ์ผู้อ่านทั่วไป แต่จำเป็นยิ่งสำหรับ ผู้สนใจวิเคราะห์สังคมไทย ด้วยหลักวิชาการ สำหรับผู้อ่านที่พิถีพิถัน อาจะพบการพิมพ์ผิด พลาด เช่นชื่อหนังสือที่อ้างอิงไว้ในตัวบท ไม่ ปรากฏรายละเอียดในบัญชีหนังสือท้ายเล่ม เช่น Leach 1963 (p. 57,108), Wallace 19-- (p. 72), Parsons and Shils 1850 (p. 75), Wolters 1967 (p. 107),

พัทธา สายหู

A History of Modern Southeast Asia

John Bastin & Harry J. Benda,
Prentice-Hall, Inc. Englewood
Cliffs, N.J. 1968

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือเกี่ยวกับประวัติ ศาสตร์ปัจจุบันของภูมิภาคอาเซียน ผู้เขียน ทั้งสองเสนอประวัติศาสตร์ของอาเซียนแยก ต่างไปจากผู้เขียนคนอื่น ๆ อยู่อย่างหนึ่ง คือผู้ เขียนทั้งสองถือว่าประวัติศาสตร์ของอาเซียนสมัย ไนยุคปัจจุบันมีส่วนเกี่ยวพันกันอยู่กับระบบอาณานิคมของชาติตะวันตกอยู่มาก ด้วยเหตุนี้ผู้เขียน

ทั้งสองจึงมิได้ให้ความสนใจกับประวัติศาสตร์ประ ชาชาติต่าง ๆ ในอาเซียนมาก่อนที่ชาวตะวัน ตกจะมาถึงมากนัก ผู้เขียนทั้งสองคงเพียงแต่ อธิบายถึงวิวัฒนาการของสถาบันสังคม และประเพณีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมของประชาชาติอาเซียน ก่อนที่ชาวตะวันตกมาถึงอย่างค่อนข้างจะ สั้นมาก จากนั้นผู้เขียนทั้งสองก็แบ่งประวัติศาสตร์ ปัจจุบันของชาวอาเซียนแยกออกเป็น ๓ ตอน

ตอนแรก กล่าวถึงระยะที่ชาวตะวันตกเข้ามา ยังอาเซียน เริ่มด้วยระยะที่ชาวเปอร์ตุเกศ มาตั้งศูนย์การค้าที่มะละกาเมื่อ ปี ค.ศ. ๑๕๑๑ ตามติดมาด้วยคู่แข่งคือชาวสเปน ซึ่งแผ่อิทธิพล เข้าไปในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ เมื่อชาวเปอร์ตุเกศ เสื่อมอำนาจลง ชาวฮอลันดาก็เข้ามาแทนที่โดย เริ่มแผ่อิทธิพลเข้าไปในหมู่เกาะอินโดนีเซีย ราว ต้นศตวรรษที่ ๑๗ ส่วนอังกฤษเพิ่งจะขยายจักร วรรดิของตนจากอินเดีย มาสู่ภูมิภาคอาเซียน เมื่อต้นศตวรรษที่ ๑๙ นี้เอง โดยเข้ามาตั้ง ศูนย์การค้าที่เกาะสิงคโปร์เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๑๙ ตาม มาด้วยฝรั่งเศสคู่แข่ง ซึ่งแผ่อิทธิพลของตนเข้าไป ยังอินโดจีนเมื่อกลางศตวรรษที่ ๑๙ โดยรบชนะ จักรพรรดิญวน และได้แคว้นโคชินจีนเป็น อาณานิคมตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๕๖

ตอนที่ ๒ กล่าวถึงผลทางเศรษฐกิจ และ สังคม ที่ระบบอาณานิคมได้ก่อให้เกิดขึ้นในประ เทศต่าง ๆ ของอาเซียน ซึ่งผู้เขียนได้กล่าว

ถึงผลของระบบอาณานิคม ทั้งที่เป็นการสร้างสรรค์ และเป็นการทำลายสังคมของอาเซียวาคเนย์ จากนั้นผู้เขียนทั้งสองได้อธิบายถึงระบอบการค้ำตัวของชาวอาเซียวาคเนย์ที่ตกอยู่ใต้ระบบอาณานิคม ผู้เขียนทั้งสอง ได้อธิบายถึงวิธีการที่บรรดาผู้นำรุ่นใหม่ของชาวอาเซียวาคเนย์ ก่อตั้งขบวนการชาตินิยม และพยายามเรียกร้องเอกราช ในที่สุดโอกาสที่ขบวนการชาตินิยมจะดำเนินการให้เป็นไปได้ตามเป้าหมาย ก็มาถึงเมื่อชาวญี่ปุ่นเข้าโจมตียึดครองอาณานิคมนี้และคุมขังชาวตะวันตกทั้งหมด ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นมีส่วนทำให้ชาวอาเซียวาคเนย์ มีความปรารถนามากขึ้นที่จะเป็นเอกราช และมั่นใจมากขึ้นว่าจะปกครองตนเองได้

ตอนที่ ๓ ซึ่งเป็นตอนสุดท้าย กล่าวถึงระยะที่ชาวตะวันตกถอนตัวออกจากดินแดนอาณานิคมของตน ในบางประเทศชาวตะวันตกยอมถอนตัวออกแต่โดยดี เช่นในพม่า เป็นต้น แต่ในบางประเทศ พวกชาวตะวันตกไม่ยอมถอนตัวออกแต่โดยดี จึงต้องทำสงครามอันไร้ประโยชน์อยู่หลายปีแล้วก็ถอนตัวออกไป เช่นในอินโดนีเซียและอินโดจีน จากนั้นผู้เขียนทั้งสองก็อธิบายถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งบรรดาปัญหา ที่ประเทศในอาเซียวาคเนย์ต้องเผชิญ หลังจากที่ชาวตะวันตกได้ถอนตัวไป เช่นปัญหาการสร้างชาติใหม่ และปัญหาการสร้างคามมั่นคงในภูมิภาคนี้เป็นต้น ผู้เขียน

ทั้ง ๒ เชื่อว่า ถ้าชาวอาเซียวาคเนย์จะใช้ความเฉลียวฉลาดที่มีอยู่ร่วมกันแล้ว ก็จะสามารถทำให้อาเซียวาคเนย์มีอนาคตที่แจ่มใส

ว่าโดยส่วนรวม หนังสือเล่มนี้ ค่อนข้างสั้นไปหน่อย โดยเฉพาะตอนสุดท้ายค่อนข้างจะสั้นมาก ถ้าผู้อ่านไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอาเซียวาคเนย์ในระยะนี้อยู่บ้าง ก็อาจจะอ่านตอนนี้ไม่ค่อยเข้าใจดีนัก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจารณ์จึงอยากจะกล่าวว่า หนังสือเล่มนี้ เหมาะที่จะเป็นหนังสือสำหรับอ่านประกอบ มากกว่าเป็นหนังสือสำหรับอ้างอิง

กระมล ทองธรรมชาติ

สัมภาษณ์ เสฐียรโกเศศ

ส. ศิวรักษ์

(ไทยวัฒนาพานิช)

๒๑๑ + ๓-๖ หน้า ๕๐ บาท

ข้าพเจ้า เคยอ่านหนังสือที่เขียนถึงเรื่องราวของพระยาอนุমানราชชนมาก่อนที่ “*พันความหลัง*” จะตีพิมพ์ ด้วยเหตุที่ข้าพเจ้ามีความสนใจในตัวตนประการหนึ่ง ด้วยความเคารพและเลื่อมใสในความรอบรู้ของท่าน อีกประการหนึ่งแม้กระนั้น ข้าพเจ้าก็ยังไม่พอใจจากการอ่านหนังสือเหล่านั้น เมื่อ “*พันความหลัง*” ตีพิมพ์ออกมาเล่มหนึ่งและเล่มสอง ข้าพเจ้ารีบหาอ่านด้วยอยากรู้และคิดว่า การที่จะรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพระยาอนุমানราชชน จะมีหนังสือเล่มอื่นใดที่จะ

ดีเท่าเล่มที่ท่านเขียนเล่าด้วยตัวท่านเอง หามีไม่
ต่อเมื่อข้าพเจ้าอ่าน “*หมความหลัง*” จบทั้งสอง
เล่มแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับตัวท่าน
เจ้าคุณฯ มากขึ้นเป็นทวีคูณ แต่ข้าพเจ้าก็ยังรู้สึก
ว่าไม่เื่อมอยู่นั่นเอง ทั้งนี้เพราะว่า “เมื่อท่าน
เขียนไป ๆ ก็กลายเป็นเล่าเรื่องนอกตัวท่านออก
ไปทุกที...” จริงอยู่ การเล่าเรื่องราวต่างๆ นอก
ตัวท่านออกไป ยังประโยชน์ให้แก่ผู้อ่านเป็น
อย่างมาก แต่ก็ทำให้เรื่องราวความจริงเกี่ยวกับ
ตัวท่านเองลดน้อยถอยลงไปทุกทีเช่นกัน ยิ่งท่าน
เจ้าคุณฯ เป็นผู้ถ่อมตนอย่างปราชญ์อยู่เป็นนิจ
ด้วยแล้ว เมื่อพูดหรือเขียนท่านก็พยายามหลีกเลี่ยง
ที่จะกล่าวถึงตัวท่านเอง นอกจากตอนที่
จำเป็นจริง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้อื่น หรือเป็น
เหตุการณ์และเรื่องราวที่เป็นความรู้เท่านั้น แต่
การกล่าวหรือเขียนยกย่องผู้อื่น ไม่ว่าจะบุคคลผู้นั้น
จะเป็นผู้มีอุปการคุณ เพื่อนฝูง ลูกศิษย์ลูกหา
หรือแม้แต่ศัตรูของท่าน ท่านก็ยกย่องชมเชย
ความดีของเขาเหล่านั้นโดยใจจริง ความใคร่ที่จะ
รู้เรื่องราวเกี่ยวกับท่านเจ้าคุณ กรุณาอยู่ในใจของ
ข้าพเจ้ามิรู้วาย และได้เพียรพยายามที่จะศึกษา
ด้วยวิธีอื่น ๆ บ้าง แม้ข้าพเจ้าจะได้ทราบเรื่องราว
เกี่ยวกับตัวท่านจากปากคนอื่น จากหนังสือที่ท่าน
เขียนเล่าเองก็ตาม แต่จะช่วยให้ข้าพเจ้าสิ้นความ
กระหายใคร่รู้ลดน้อยลงไปก็หาไม่ ข้าพเจ้าพึงจะ
มาสนใจ ก็ในคราวที่มูลนิธิเสรียวโกเศศจัดพิมพ์
“*สัมภาษณ์เสรียวโกเศศ*” โดย ส. ศิวรักษ์

เนื่องในวันพระราชทานเพลิงศพ พระยาอนุমান
ราชชน นีเอง หนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์ด้วยกระ
ดาษปกอย่างดี การจัดพิมพ์ทำได้ประณีต
สวยงามน่าชมเชย เนื้อหาประกอบด้วย *ประวัติพระยาอนุমানราชชน พระยาอนุมานที่*
ข้าพเจ้ารู้จัก ประวัติราชการของพระยาอนุมาน
รายชื่อบุตรธิดาของพระยาอนุมาน เขียน
และรวบรวมโดย ส. ศิวรักษ์ เนื้อหาส่วน
ใหญ่ของหนังสือเล่มนี้ เป็นคำสัมภาษณ์ของท่าน
เจ้าคุณฯ มอบให้แก่ ส. ศิวรักษ์ ซึ่งเป็นศิษย์
“ก้นกุฏิ” ของท่าน คำสัมภาษณ์มีอยู่ทั้งหมด
เจ็ดตอนด้วยกัน *ตอนที่หนึ่ง* ว่าด้วย กำเนิด
ต้นตระกูล อิทธิพลของบิดา *ตอนที่สอง* ว่า
ด้วยเรื่องราวเมื่อเด็ก มารดา เรียนหนังสือ
เกเร *ตอนที่สาม* ว่าด้วยโรงบ่อน กรมศุล
กากร *ตอนที่สี่* ว่าด้วย ไปภูเกิด-ปั้นัง ตรวจ
ภาษี เป็นปลัดกรม *ตอนที่ห้า* ว่าด้วยการเขียน
หนังสือ ศาสนา การวิสาสะกับพระผู้ใหญ่ *ตอน*
ที่หก ว่าด้วย ตอนหนุ่ม แต่งงาน เทียวผู้หญิง
พระสารประเสริฐ ชุนโสภิตอักษรฯ *ตอนที่เจ็ด*
ว่าด้วย สองสมเด็จ หลวงวิจิตรวาทการ พระ
องค์เจ้าพร้อมพงษ์อิริราช ทุกตอนล้วนเป็นเรื่อง
ราวที่น่าสนใจทั้งสิ้น สิ่งที่ไม่เคยรู้จักได้รู้เพิ่มเติม
อีกมากมาย เรื่องราวเกี่ยวกับตัวท่านเองก็เด่น
ชัดขึ้นกว่าหนังสือเล่มอื่น ๆ แม้เล่มที่ท่านเขียน
เล่าเอง ด้วยเหตุที่ว่าครั้งนี้เป็นการให้สัมภาษณ์
หรือคุยกันระหว่างท่านเจ้าคุณฯ กับ ส. ศิวรักษ์

ในฐานะที่ ส. ศิวรักษ์ เป็นศิษย์ผู้ใกล้ชิดที่สุด และ
ท่านเจ้าคุณ ฯ ไว้วางใจมากที่สุด ในบรรดาศิษย์
ของท่านด้วยกัน ส. ศิวรักษ์อาจนับเป็นศิษย์เพียง
คนเดียวที่รู้เรื่องราวส่วนตัว การดำเนินชีวิต
และรู้ใจท่านเจ้าคุณ ฯ มากกว่าใครอื่น บวกกับ
ความเป็นผู้มีเลือกนักหนังสือพิมพ์ ช่างซักช่าง
ถามอยู่ด้วย เรื่องราวต่าง ๆ ที่ออกมาจากปาก
ท่านเจ้าคุณ ฯ จึงเป็นเรื่องที่น่ารู้ น่าสนใจ เป็น
สิ่งที่ตรงกับใจผู้อ่าน ที่อยากจะทราบแง่มุมต่าง ๆ
สำนวนภาษาที่ใช้ก็เป็นภาษาพูดกันธรรมดา ผู้
จัดพิมพ์ ได้พยายามรักษาถ้อยคำสำนวนคำพูด
ของท่านไว้อย่างใกล้เคียงที่สุด ช่วยให้เห็นวิธีพูด
จาของท่านด้วย ว่าท่านใช้ถ้อยคำสำนวนอย่างไร
ไร อ่านไป ๆ เกิดความรู้สึกคล้ายว่าตัวเองนั่งร่วม
ฟังอยู่ในวงสนทนานั้นด้วยทุกคราวไป มีรู้เพื่อ

นอกจากจะทราบเรื่องราว เกี่ยวกับท่านเจ้า
คุณ ฯ ละเอียดขึ้นมากกว่าเล่มใดแล้ว ยังได้ทราบ
ถึงเรื่องราวที่น่ารู้ในสมัยก่อน ตั้งแต่ท่านเป็นเด็ก
สภาพของสังคมกรุงเทพฯ ฯ ในสมัยนั้น ความคิด
ความอ่านของคนในยุคที่ท่านมีชีวิตผ่านมา โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ๆ ในประวัติ
ศาสตร์ชาติไทยเป็นต้นว่า น.ม.ส. สมเด็จพระ
พระยาตำราพระราชานุภาพ สมเด็จพระพระยานริศ
นุวัตวงศ์ ในแง่ที่แปลกออกไปเช่น “..น.ม.ส.
ก็ขัดคอไม่ถูกกันหรอกกับสมเด็จพระ...” (หน้า
๑๓๖) “..เรื่องหลักไทย (ของ ขุนวิจิตรมาตรา)

นี้สมเด็จพระยาตำราฯ ก็รับสั่งว่า ให้
วางวัลเขาเถิด น.ม.ส. แย้งว่าไม่ถึงขนาดให้...
คือท่านเห็นว่า ถ้าไม่นำทางแล้วคนจะไม่สน
ใจ ต้องแก้ไปหมด ใ้ถึงจะไม่ถึงขนาด ก็
ให้มันเถิด แบบสมเด็จพระยาตำราฯ เป็น
อย่างนี้ แต่ว่า น.ม.ส. นั้นไม่ถึงขนาดจริง ๆ ไม่
ให้ เพราะสมเด็จพระยาตำราฯ ท่านเป็นนัก
ปกครอง... (หน้า ๑๓๗-๘) หรือ “อาจารย์
ไปอยู่กับหลวงวิจิตรวาทการ เรียบร้อยดีหรือ”
“ เรียบร้อยดี หนัก ๆ แก่ก็เลื่อนผมเป็นผู้ช่วย
อธิบดี แต่ที่หลังมันก็มีเรื่อง วันหนึ่งพระสมบัต
ัญญมผลมาบอก หลวงวิจิตร ฯ แก่ปลดเจ้าคุณ ฯ
ไปขอร้องนายก ฯ หลวงพิบูลสงคราม ว่าจะ
ปลดโดยสูงอายุก็ยังไม่ครบ จะปลดบกพร่องก็
ปลดไม่ได้ แต่ขอปลดเรื่องอะไรก็ไม่รู้ได้ จอม
พล ฯ ก็บอกว่าคนดี ๆ นี้คุณหลวงไม่ต้องการใช้
ผมเอาเอง ” ... (หน้า ๑๔๔)

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้แทบจะหาที่ติ
ไม่พบ นอกจากคำผิดเพียงเล็กน้อย ซึ่งก็น่าเห็น
ใจ เพราะคงจะเป็นงานเร่งให้ทันงานพระราช
ทานเพลิงศพด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่านักเลงหนังสือ
ทั้งหลายไม่ควรพลาดอย่างยิ่ง โดยเฉพาะนัก
เรียนนักศึกษารุ่นใหม่ ควรที่จะได้ทำอ่านกัน
ถ้วนหน้า เพราะจะช่วยให้เห็นและเข้าใจถึง
ลักษณะของ “คนดี” ว่าต่างกับ “คนเด่น”
อย่างไร และคนประเภทไหนที่ควรยกย่องและ

ปฏิบัติตาม นอกจากจะได้ทราบเรื่องราวอันน่า
สนใจดังกล่าวแล้ว ท่านผู้ซื้อหนังสือเล่มนี้ยังจะ
ได้บุญกุศลเป็นผลพลอยได้อีกโสดหนึ่งด้วย เพราะ
รวบได้จากกรจําหน่ายหนังสือเล่มนี้ ทั้งหมดจะ
สมทบทุน “มูลนิธิเสรีयरโกเศศ” ซึ่งเป็น
มูลนิธิการกุศล

อุทัย คุลยเกษม

คุชคนเดียว

ส. ศิวรักษ์

(แพร่พิทยา) ๕๗๒ หน้า ๓๗ บาท

จำเดิมแต่ ส. ศิวรักษ์ ได้เริ่มแสดงออกทาง
ทางการพูดและการเขียนเป็นลำดับมา ไม่ว่าจะ
จะเป็นในแง่การแปล การรายงานและการ
วิพากย์วิจารณ์ก็ตาม น้าเนื้ออันปรากฏอยู่ในงาน
เหล่านั้นได้บ่งบอกถึงเป้าหมาย และหลักยึดภาย
ในความนึกคิดของเขา ว่าเป็นคนรุ่นใหม่ใน
แบบอนุรักษนิยม แต่มิได้ล้าหลังเพราะยังยอม
รับบ้างว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งนิรันดร และ
เขาเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงในแง่ของเขานั้นจะ
ต้องเป็นไปในเงื่อนไขของการปฏิรูปอย่างสันตติ
มิใช่ความรุนแรงในเชิงล้างผลาญ หากคําเนิน
ไปในลักษณะบูรณะของเก่าอันมีรากฐานดีมาแต่
เดิมให้สอดคล้องและอำนวยคุณต่อยุคสมัย

งานที่ปรากฏใน *คุชคนเดียว* มิได้มีความ
ใหม่ด้านความคิดมากไปกว่า *มาพูดภาษาไทย*
กันดีกว่า *ความคิดความอ่าน* *สรรพสาระ*
เป็นการเน้นให้เห็นแนวทางของเขาได้เด่นชัด

ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแสดงความรู้สึกในแบบ
“—แต่แล้วเพราะความจำเป็นบังคับหรือเพราะ
กิเลสวาสนาพาให้เราเห่อเป็นฝรั่งกันก็ตามที่
ทำให้เราทั้งชีวิตชนบทอันแสนสุขนั้น หันจาก
ระบบกสิกรรมมาสู่ชีวิตเมือง ชีวิตแบบอุตสาหกรรม
ยิ่งเราเป็นชาติที่ขาดอุตสาหกรรม
อยู่แล้ว การแข่งขันกันก็เลยเป็นไปในทาง
ขัดแย้งขัดขากัน หุจริตคติมิชอบต่อกัน—”

(หน้า ๒๔๑) เหล่านี้ประหนึ่งเป็นการไม่ยอม
รับการเปลี่ยนแปลง และเรียกร้องความเป็นอยู่
แบบเดิม (ซึ่งยังมีอยู่) โดยที่ก็ไม่แน่ใจว่าระบบ
ชีวิตแบบกสิกรรมที่ ส. ศิวรักษ์ เรียกร้องต้องการ
นั้นเป็นความสุข ความชอบธรรม ความน่าอิจฉา
จากจุดที่เขายืนมองอยู่ หรือว่าเป็นความสุข
ความชอบธรรม ซึ่งประชาชนที่เวียนว่ายอยู่ใน
กรงล้อมของสังคมนั้น ได้สัมผัสและเกิด
ความเป็นสุขอย่างแท้จริง โดยมิได้มีสิ่งอื่นมาประ
โลมประเล้าและปรุงแต่ง ในท่ามกลางกระแส
วิวัฒนาการของสังคมในปัจจุบัน การเดินมา
ปะทะกันระหว่าง “ใหม่” กับ “เก่า” เป็นสิ่ง
ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่พ้น และแน่นอนแนวทางใดที่
ผลและประโยชน์อำนวยต่อคนส่วนมากได้อย่าง
เหมาะสมที่สุดก็ย่อมจะได้รับชัยชนะเป็น ธรรมดา
ในสายตาและความเห็นของคนที่ได้เปรียบในสัง
คมโดยเฉพาะกลุ่มที่มีปัญญาเป็นเครื่องมือ ซึ่ง
มิได้ร่วมอยู่กับกรงเล็บของสังคมส่วนใหญ่อย่างแท้
จริง จำเป็นต้องจำแนกให้ออกว่าทิศทาง การ

เปลี่ยนแปลงแต่ละอย่างแต่ละประการนั้น เป็น
คุณต่อคนส่วนใหญ่หรือคนส่วนน้อย หากเป็น
คุณต่อคนส่วนใหญ่ก็น่าสนับสนุน และเรียกร้อง
ความเสียสละจากคนส่วนน้อย (ซึ่งเป็นเรื่องเพื่อ
ผ่านมากกว่าเป็นจริง) สังคมปัจจุบันที่ว่าวุ่นวาย
กันอยู่เพราะคนไม่สามารถแยกเป้าหมายของการ
เปลี่ยนแปลงได้อย่างแจ่มชัด และมักปกป้องผลประโยชน์
ของตนและคนในระดับเดียวกันมากเกินไปจน
เกินควร ตรงนี้เองที่สร้างความคิดแย้งและก่อให้เกิด
มีการต่อสู้เกิดขึ้น

ส่วนใหญ่แห่งการแสดงออกของ ส. ศิวรักษ์
อยู่ในลักษณะเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย ซึ่ง
ได้เปรียบในสังคมมากไปด้วยรสนิยม มีสติปัญญา
และการศึกษาเหนือกว่าประชาชนธรรมดา สิ่ง
ที่เขาเรียกร้อง จึงดำเนินไปในลักษณะของการ
สนองตอบรสนิยมของเขา เช่น ดนตรีชั้นสูง
ศิลปะที่ซับซ้อน การสงวนรักษาโบราณวัตถุสถาน
ซึ่งก็มีคุณค่าเพียงความเก่าแก่แต่อย่างเดียว หาก
ได้เจาะลึกเข้าไปถึงปัญหาการครองชีวิตที่เป็นจริง
ของคนส่วนใหญ่แต่ประการใดไม่ หากเป็นเรื่อง
ของคนที่เหลือกินเหลือใช้ มีเวลาว่างพอ
ที่จะแสวงหาความสุขจากภาพจิตรกรรมงาม ๆ
ดนตรีเพราะ ๆ วรรณกรรมเลิศ ๆ ทีวีจิ๋วและ
ลีกซึ่งด้วยความงามของภาษาและความลุ่มลึกแห่ง
ปัญญามากกว่า เราไม่แน่ใจนักว่าต่อภาวะที่บ้าน
เมืองของเราซึ่งได้ชื่อว่าล้าหลังและค่อยพัฒนา

ด้วยประการทั้งปวงนั้น การเรียกร้องให้คนปรุง
แต่งรสนิยมโดยการนุ่งผ้าม่วง ปลุกต้นไม้ เข้าวัด
ฟังเทศน์ แสวงหาความสงบ วิเวกใจใน
โบราณวัตถุสถานนั้น จะเป็นสิ่งที่ควรจะเรียกร
้องอย่างเร่งด่วน เอาเป็นเอาตาย มากกว่าการ
ชี้ชวนให้คนรู้จักฐานะของตนเองว่ายากจน ค่อย
พัฒนาและควรที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า
มากขึ้นเพียงใดหรือไม่ ถ้าหาก ส. ศิวรักษ์
ตระหนักแน่ๆว่าตนเองเป็นปัญญาชน ปัญหานี้ก็
ควรที่จะตัดสินใจได้แล้วว่าอะไรสำคัญต่อยุคสมัย
มากกว่า

งานของ ส. ศิวรักษ์ ใน *คุยคนเดียว*
เป็นไปในแบบที่เรียกว่าวิพิรทัศน์ หรือเป็น
ส. ศิวรักษ์ โขว์ก็ไม่ผิด มีทั้งในแง่ประวัติศาสตร์
โบราณคดี บุคคลานิยม ทัศนคติที่มีต่อกระแส
การเคลื่อนไหวของข่าว ศิลปวรรณกรรม ตลอดจน
การโฆษณาขายหนังสือเมื่อเป็นงานในแบบ
ส. ศิวรักษ์ โขว์ และมีอยู่หลายประเภท ก็ย่อม
จะมีทั้งดีและไม่ดีเป็นธรรมดา ที่ไม่ดีก็เห็นจะ
เป็นการกล่าวถึงข้อความบางประการ ซึ่งอาจจะ
เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับในวาระที่ออกรายการ
“คุยคนเดียว” ทางสถานีวิทยุ ททท. แต่ไม่
เหมาะสมด้วยประการทั้งปวงเมื่อนำมาพิมพ์ ที่จริง
แล้วสำนักพิมพ์น่าที่จะปรับปรุงแก้ไขเสียก่อน
ข้อความใดไม่สมควรก็ตัดออกเสีย เพราะจะเป็น
การยึดเยียดให้กับผู้อ่านจนเกินควร

ถึงแม้ลักษณะการแสดงออกทางความคิดของ ส. ศิวรักษ์ จะดำเนินไปในแบบเอาตนเองเป็นใหญ่ ดื้อสนิยมของตนเป็นเครื่องวัดมากจนเกินไป แต่ในท่ามกลางการเขียนการพูดเช่นนั้นเขาเป็นคนหนึ่งที่เดียวที่ได้พยายามท้าทายคนให้กระหายต่อการแสวงหาความจริง สนใจในแก่นสารสาระของชีวิตอย่างเอาจริงเอาจังมากยิ่งขึ้น ถ้าหากจะมอง ส. ศิวรักษ์ อย่างไม่ตั้งความหวังจนเกินไป การที่เขาทำงานอยู่ในปัจจุบันก็นับว่าดี ในข้อที่พยายามชี้แก่นของความเป็นไทยในทัศนะของเขา ให้คนอื่นได้เห็นและพิจารณาได้ตรง นอกจากนี้เขายังเรียกร้องให้บรรดานักคิดนักเขียนทั้งหลายเป็นนักปฏิบัติผู้ยึดมั่นอยู่ในความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย แต่ถ้ามองเขาในจุดที่ตั้งความหวัง ฐานที่เขาเป็นผู้ที่มีความรู้และแสดงความปรารถนาที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมมากกว่าตนเอง เราไม่แน่ใจว่า ส. ศิวรักษ์ จะเลือกปัญหาในการต่อสู้เพื่อดำเนินไปสู่การเปลี่ยนแปลงในแบบปฏิรูปได้ถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นความดีความงาม แต่ก็เป็นความดี ความงาม ในอีกระดับหนึ่งและถ้าเทียบกับความเป็นความตายประการอื่น ของประเทศชาติแล้ว ดูเหมือนจะอยู่ในอันดับรอง แต่มิได้หมายความว่าไม่มีค่าและหมดความหมาย ส. ศิวรักษ์ เท่าที่พิสูจน์ตนเองเป็นลำดับมา งานของเขาอยู่ในฐานะของผู้วิจารณ์สังคม และวัฒนธรรม

ที่เคลื่อนไหวอยู่ในสังคมมากกว่าจะเป็นผู้สร้างผลงานโดยตรง แต่ทั้งนี้งานที่เขาทำอยู่ในปัจจุบันก็เหมาะสมกับบุคลิกของ ส. ศิวรักษ์ แล้วอย่างดียิ่ง

คำนำในหนังสือ *คุณคนเดียว* น.ม.จ. สิทธิพร กฤดากร ทรงเขียนประทานให้ ทำให้ได้ทราบทัศนะคติของท่านบางประการ เหมาะสมยิ่งที่จะได้อ่านโดยทั่วกัน ส่วนภาพประกอบในเล่มประวัติ เล่าเจริญ กวีภาพล้อได้เป็นที่สนใจยิ่งนัก ทำให้หนังสือเล่มนี้น่าจับต้องมากยิ่งขึ้น

เสถียร จันทิมาธร

คีตาอนุชลี

กวีนิพนธ์ของระพินทรนาถ ฐากูร

แปลโดย กรุณา—เรื่องอุไร กุศลาศัย

(สำนักพิมพ์ กุศลาศัย) ๒๐๘ หน้า ๒๐ บาท

กวีนิพนธ์ *คีตาอนุชลี* เป็นอัจฉริยภาพในทางศิลปการประพันธ์ของท่านฐากูร สะท้อนให้เห็นสังขธรรมตามทัศนะของท่าน ซึ่งได้รับความบันเทิงใจจากคำภีร์ *อุปนิษัต* ที่เป็นวิญญานแท้จริงของอินเดียมาแต่โบราณกาล โดยให้เห็นภาพรุ่งอรุณของโลก กระจายออกมาในรูปของนกร้องและดอกไม้บาน อันเป็นตัวแทนของความงามความไพเราะ ซึ่งเปลี่ยนแปลงเรื่อยไปไม่หยุดหย่อน

ในท่ามกลางสิ่งเหล่านี้ เราทุกคนที่กำเนิดมา ต่างผ่าน พบ และสัมผัส แล้วระบายออก

ไปในการงานหรือการกระทำ พฤติกรรมนี้ทำให้เราได้รู้จักความลึกลับของชีวิตนิรันดรอันเป็นภาวะสูงสุด เป็นการรวมตนเข้ากับสกลจักรวาลกับอนันตภาพ หรือกับพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งคำคำนี้ส่วนใหญ่เราอาจฟังไม่สนใจ ด้วยไปพ้องกับพระผู้เป็นเจ้าในรูปของบุคคล แต่ในที่นี้ หมายถึงธรรมชาติที่มีภาวะอันเป็นเอกของจักรวาล

การงาน หรือ การกระทำในชีวิตประจำวันของเรานั้น ทำก็ชั่วถ้าใจไม่แน่วใจให้เป็นไปเพื่อพระองค์ ผู้เป็นความงาม ความชื่นชมสูงสุด เราจะได้รับความปลอดภัยเต็มเปี่ยม แต่หากเราผินหน้าหรือละจุดมุ่งหมายไปจากพระองค์เมื่อใดแล้ว เมื่อนั้นงานการก็จะดำเนินไปอย่างไรความหมาย เพราะจะทำให้รู้สึกเหนื่อยหน่ายและทรมานใจ

จุดมุ่งหมายในการงาน อันเรามักเข้าใจว่าเป็นความสำเร็จของชีวิตในลักษณะว่ารวยทรัพย์กับอำนาจราชศักดิ์นั้น ท่านเห็นว่าเป็นกำแพงกันทางซึ่งเราไว้ ไม่เป็นทางให้รู้จักตัวเอง ซึ่งเราต้องพยายามทำความเข้าใจ ให้อยู่เหนือมันต้องเผ้าเพียรฝึกใจไม่ให้อ่อนเพลียงด้วยกิเลสเป็นต้นว่า ความโลภอันไม่รู้จักอิ่มหรือความหยิ่งที่ได้ครอบครอง ซึ่งจะพลิกให้เรากลับเป็นทาสเปรียบเหมือนกับการจองจำด้วยโซ่ของความเห็นแก่ตัวที่เราซุนฟันหลอมขึ้นมาด้วยมือตน

ความสำคัญในเรื่องนี้อยู่ที่การสละไป ไม่ต้องการให้ได้มา แต่ต้องเข้าใจให้ชัดว่า การสละชีวิตหรือทุนทรัพย์ไป เพื่อประเทศชาติหรือเกียรติภูมิของวงศ์สกุลนั้น ไม่อยู่ในข่ายที่กล่าวมานี้ เพราะเป็นการสละที่ยังมีเยื่อใยของคำว่าตัวเองอยู่ ยังเป็นไปเพื่อการสะสมอยู่ คุณสมบัติเดียวที่จะไปถึงพระองค์ในการสะสม ก็คือสะสมความยากจน หรือสะสมความไม่มีอะไร นอกนั้นเป็นการสะสมที่เป็นไปเพื่อของเรา เมื่อมีของเราก็เท่ากับมีของเขา ยังเป็นการถือเขาถือเราอยู่ ความรู้สึกชนิดนี้จะเอาติดไปเพื่อจะได้รู้จักกับพระองค์ หาได้ไม่ และในการไปใกล้ชีวิตพระองค์นั้น มิได้อยู่ที่ไหนนอกไปจากในการงาน การกระทำในชีวิตประจำวันของเราเอง ซึ่งรัฐากรได้แสดงไว้ในภาพ ชาวนาที่กำลังคราด กรรมกรที่หุงหิน มิใช่ในการนับลูกประจำหรือการภาวนา

ความคิดเหล่านี้รัฐากรได้ถ่ายทอดลงใน*คีตาวุธลี* โดยเริ่มต้นด้วยชาน้อยรำลึกถึงพระองค์ ไคร้อยู่ใกล้ชิดกับพระองค์ ซึ่งเป็นการกระทำที่แสนยาก มีอุปสรรคและปัญหา ซึ่งรัฐากรสัทธิออกมาในรูปคำถามและคำตอบ เช่นให้เห็นการทำกรอย่างสงบเสงี่ยมเจียมตนเพื่อหวังผลตอบแทนเป็นพิเศษเฉพาะ มักทำแล้วเมื่อดับหลังระหว่างบรรยากาสเหล่านี้ พระผู้เป็นเจ้าเสด็จผ่านไปมา ยังไม่ปรากฏให้เห็นชัด ชาน้อยผู้เฝ้ารอได้มองความงามของฤดูกาลหรือพระองค์ผ่านไปใ้อาคารอ่อนน้อมด้อมตน เมื่อเรียก

พระองค์ว่าเพื่อน ก็สำนึกว่าตนบังอาจ เมื่อได้ก้ม
หัวลงรอนบาท ก็รู้สึกยินดี ด้วยการกระทำเช่น
นี้ ในที่สุด จิตใจข้าน้อยผู้กระทำก็ค่อย ๆ ขยาย
ออกไปในความรัก หมกความชื่นช้อยและเคลือบ
แคลง เกิดความรู้สึกเป็นกันเองกับสรรพสิ่งอย่าง
สนิทใจ ไม่รู้สึกเป็นคนแปลกหน้า แต่เป็น
ความปรารถนารวมอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทำให้วิญญาณ
เป็นเอกภาพกับจักรวาลความรักย่อมไม่เกิดความ
กลัว พร้อมเสมอที่จะสละทุกสิ่งให้ แม้ความตาย
ก็ไม่รู้สึกที่สำคัญ อันเป็นตอนท้าย ๆ ที่ใสสะอาด
มาก

ถ้าพูดอย่างท่านฐาภุร ก็ต้องว่าความของ
สิ่งทั้งปวงในสกลโลกได้รับการกลั่นกรองผ่าน ชลฺย
คือตัวแทนของท่านเองออกเป็นบทเพลง คีตายนุ
ชลอัน หมกจดของภูมิธรรมความล้ำลึกในชีวิต
และคุณกรุณา คุณเรื่องอุไร ได้เข้าและร้องเป็น
เนื้อทำนองไทยอีกต่อหนึ่ง ซึ่งออกจะมีลีลาสั้นไหล
ในภาษาจนเกินงามไปบ้าง คงหวังให้เกิดความ
สัมผัสทำให้เย็นเยื่อไม่กระชับและชวนสงสัยเช่น
สายฝนหล่นมาได้ย่างกราย มาถึงฝั่งเจเนียนแล้ว
นกนางนวลกำลังบินคะแคว้นกลับรวงรัง หรือ
ช่างบางเบาและลื่นไหลละไมละเมียดละ
เอียดอ่อนเต็มไปด้วยอัสสุชล ดูเป็นการจงใจ
ที่จะเน้นให้เห็นภาพชัดจนขาดความพอดี เช่น
ที่ว่า ข้าน้อยก็จะเฉือนเชือดพันพันธนาการทั้ง
หลายให้เด็ดวันสิ้นขาดมีสิ่งใดที่จะต้องกลัว

ต้องขาดอีกแล้วในโลกนี้ หรือ ข้าน้อยมิได้มี
กำไร กำไร จากพระองค์ รู้สึกเป็นพละมรภาพัน
และเพื่อเจ้าไม่เหมาะสมกับสรรเสริญลุดดี

ไหน ๆ หนังสือนี้ก็หมดไปในเร็ววัน
เพราะนักอ่านให้การต้อนรับอย่างคาดไม่ถึง จึง
ถ้ามีการพิมพ์ใหม่ ใครเสนอให้ลองลงพิมพ์เป็น
เฉพาะ ว่ากันแต่เนื้อ มีผลงานด้านจิตรกรรม
ของท่านฐาภุรสักเล็กน้อย ให้รูปเล่มกระทัดรัด
และในฐานะที่ผู้แปลมีประสบการณ์ทางด้าน
วรรณกรรมอินเดีย เคยได้ใช้ชีวิตที่นั่นมาอย่าง
ซาบซึ้งใจ จึงหวังอย่างยิ่งว่าจะได้เห็นงานแปล
เพื่อการศึกษา เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่นเดียวกับ
กับ คีตายนุชลี นี้เป็นลำดับต่อไป

เทพศิริ สุขโสภา

Buddhist Legends (*Dhammapada
Commentary*) translated from old Sinhalese
into Pāli by Phra Buddhaghosācariya, and
from Pāli into English by E.W.
Burlingame, Published by the Pāli Text
Society, London as a reprint of Harvard
Oriental Series, Vol. 28,29,30. PP XXXVIII
+ 328,366,391+16. per set, £ 6 10 s.

Of all Buddhist books, the Dhamm-
apada has been translated most often into
English, perhaps as many as thirty different
renderings having appeared. It consists of
423 verses uttered by Lord Buddha upon
various occasions and collected into twenty-
six chapters. In the west it is recommended
to Buddhists as a brief and inspiring
summary of Buddhist teachings, though
as is usual with poetic utterance, subjects

are not dealt with fully and systematically. For this one must turn to the prose discourses of Lord Buddha. But in the East, the Dhammapada verses are studied in the context of their commentary which gives the background for these terse utterances.

When one hears the word 'commentary' it may conjure up visions of dry and uninspiring scholastic explanations in which the interest of the original is completely smothered. But the Dhammapada Atthakathā ('talk upon the meaning') is another sort of commentary, vivid, lively and very interesting. This is because the commentary is in fact a marvellous fund of Buddhist stories. These stories in Pāli with a Thai translation have long been used in the Pāli examination system for Buddhist monks and nuns, being studied in the.....and.....parien (grade) among the nine pariens. The reviewer knows that they are very popular and bhikkhus often refer to the characters in these stories and to their sayings. As they are so well known and appreciated even in ordinary conversation, so it is natural that these stories of the Buddha-time are frequently quoted or referred to in sermons addressed to lay-people. The Buddhist laity is thus well-informed of the actions of Lord Buddha and his great disciples as related in these books, as well as of the doings of all sorts of evil men, both ordained and householders. Together with the Jātaka (Birth Stories) collection to which this work is closely related, the Dhammapada Commentary is the most popular of Buddhist works in eastern lands. And with good reason, for it conveys very well the subtle

'flavour' of the Dhamma without the technicality which is found in some of the Discourses of Lord Buddha.

The history of the commentaries in general is that they are said to have been collected and recited even as far back as the First Council immediately after the Mahāparinibbāna (the final passing-away of the Buddha) But this is doubtful. It is very probable that the Dhammapada collection of verses was made from the memories of the Arahant disciples and the circumstances in which these verses were spoken would naturally be known. For some reason or other the narrative material was not included in the canonical discourses but confined to certain commentaries and parts of commentaries. This meant that great care was taken in orally transmitting the Discourses (and the Discipline or Vinayaas well) to see that they were not distorted, but less care would have been taken with the Commentaries and this may account for the growth of miraculous elements and the increase in numbers of who are said people to have been converted Dhamma. (In to the Discourses we hear occasionally of a thousand of so though usually numbers are much smaller than this, while in this commentary the mention of myriads of people is not uncommon). Such a process of embellishment would have been arrested after the stories were written down.

It appears that they were first written down in Elu or old Sinhalese and it was this record which Ācariya Buddhaghosa the great commentator, translated into Pāli (or turned back into Pāli if they were in Pāli to begin with). In the present

translation, Mr Burlingame has expressed doubts as to whether this commentary (and that of the Jātakas) is really from the hand of Āariya Buddhaghosa. But this doubt, based on its dissimilarity in subject matter with other commentaries, has been cleared up by the late venerable Nyānamoli Thera in his translation of the commentary to the Minor Readings and there can now be no doubt that Ācariya Buddhaghosa did translate it.

He lived about 1500 years ago and the work has remained unchanged for all that time though it reflects, with some embellishments, the Buddha-time one thousand years before that. In the last 1500 years it has been copied and recopied in palm-leaf manuscripts and has been the delight of young bhikkhus learning Pāli language for all this time. The first printed edition of the Pāli text seems to have been brought out in Ceylon at the end of the last century, closely followed by Thai, Burmese and English-script editions. Professor Burlingame finished his English translation just before the end of the First World War and one thousand sets were published in the Harvard Oriental Series in 1921. Since then until the reprint in 1969 copies of this fascinating work have been rare. The Pāli Text Society in London is to be congratulated upon reprinting it. We learn from one of the preliminary pages that the generous donation of an anonymous well-wisher has made reprinting possible.

Now what is the structure of this book? The longer stories consist of the following.... citation of the verse illustrated by the story; mention of the character (s) with reference to whom the story is

told; the story of the Present closing with the utterance of the Dhammapada Verse (s); word-commentary on the verses (omitted in translation); statement of the benefits which were received by those who were present when Lord Buddha spoke the verses (frequently omitted in translation though this omission is unjustified); a story or stories of previous lives when the kamma made brought about certain results in the present; identification of the characters in the Story of the Past with those present around Lord Buddha. Some stories are much simpler than this and do not contain any Stories of the Past but all of them are very readable.

The present translation is obviously the fruit of great and careful labour. We are treated to a long Introduction covering the first 68 pages in Volume One and giving in brief: a Life of the Buddha, His Teachings and Meditation practice. Then comes evaluation and comparison of the Dhammapada and its commentary with other Buddhist works. There is also consideration given to Buddhist and Christian parallels in scriptures. The general reader could well avoid the technical parts of this Introduction though most of it is very informative and interesting. There are a few statements here which the advance of scholarship has outdated. From page 71 to page 141 there is a very thorough synopsis of all the stories and if one wishes to read them in brief, this is a useful source. Immediately following upon the end of these synopses comes the translation.

People who read the Dhammapada commentary will be struck by the excellent English used by the translator and one hardly feels that this is a translation at all.

Beginning with the profoundly moving story of the blind Cakkhupāla Thera, one can absorb gradually the wisdom contained in these narratives until at last one comes to the short tale concerning the Brahmin Devahita at the end of Volume Three. And then, of course, it will be time to open Volume One again! or just to browse through here and there culling the riches of this wonderful collection. It is very rare to find obvious blunders on the part of the translator though there are a few. But the work is so well done that these small things are easily overlooked.

If one wants to read books on Buddhism which are non-technical and highly interesting, or if one wishes to stimulate one's mind and refresh one's heart, these "Buddhist legends" are warmly recommended, Excellent as a translation, excellent as a treasury of variegated stories and excellent for the Buddhist and non-Buddhist alike, these books deserve great popularity! There is no doubt that great merits have accrued to the anonymous donor for having had them reprinted, and to the Pili Text Society for having accepted to reprint them under their auspices. These three books have been reprinted in their original format by a photo-offset process and are beautiful to handle and a joy to read owing to the large and clear type which was used. Paper and binding are excellent and the detailed index a model for all books.

After recommending them enthusiastically there is nothing more that the reviewer can do. Readers should explore this treasury for themselves.

Bhikkhu Khantipālo

๕ พินความหลัง (เล่ม ๓)

เสฐียรโกเศศ

(ศึกษิตสยาม)

๒๐๐ หน้า + ภาพประกอบ ๔๕ บาท

ในเมืองไทย นักเขียนที่เป็นคนธรรมดาสามัญ อันพอจะคิดเขียนอัตชีวประวัติของตัวเองให้คนอ่านได้ เห็นจะหาตัวยากนัก ด้วยผู้มีลักษณะเหมาะสม พอจะแสดงตัวอย่างอันดีงาม ต้องตามประเพณีนิยม ให้ทั้งมีความรู้ความสามารถตลอดใจและกาย หามิพร้อมไม่ ที่มีอยู่บางคน ก็ยังไม่ถึงวัยอันควรจะเขียน เท่าที่มีเขียนอยู่บ้างก็เป็นเพียงประวัติบางตอน ของชีวิตเท่านั้น สำหรับผู้ที่มีความเหมาะสม จะเขียนให้เป็นตัวอย่างแก่นุชนรุ่นหลังได้ ยุคนักก็เห็นจะมีท่านเจ้าพระยาอนุমানราชชนคนเดียวเท่านั้น นอกจากจะเป็นนักเขียนที่มีผู้นิยมยกย่องมากที่สุด ยังมีผู้ที่ใคร่ทราบความเป็นมาในชีวิตของท่าน ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตมากคนหนึ่ง อีกด้วย อันจะสังเกตได้จาก พินความหลัง เล่มแรก ซึ่งตีพิมพ์ออกจำหน่ายเมื่อพ.ศ. ๒๕๑๐ พอมาถึง พ.ศ. ๒๕๑๒ ก็หาซื้อเล่มนี้ไม่ได้ และเล่มสองก็กำลังจะหมด ถึงกระนั้น การที่ได้มีโอกาสอ่านอัตชีวประวัติของท่านอย่างละเอียด เห็นจะต้องขอบคุนผู้ที่มีส่วนช่วยนำให้พระยาอนุমানราชชน พลิกความหลังครั้งเป็นเด็กขึ้นมาเขียน ด้วยตัวท่านเองเกรงว่าจะเป็นการลืมตน ดังข้อเขียนใน

คำนำเล่ม ๑ และเล่ม ๒ กล่าวถึงเหตุที่เกิดเป็น เรื่อง พันความหลัง ว่า “ไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะ ข้าพเจ้าต้องการจะเขียนประวัติตนเองด้วยลิ้ม คน”

ในพันความหลัง เล่ม ๑ และเล่ม ๒ เป็นการทบทวนความหลังครั้งเป็นเด็ก จนถึงเป็นหนุ่มเริ่มทำงาน จบลงเมื่อถูกปลดออกจากราชการ ส่วนเล่ม ๓ นี้ แทนที่จะเป็นเรื่องในวัยแก่ ท่านกลับย้อนหลังทบทวนเหตุการณ์เมื่อวัยหนุ่ม อีก และเป็นเหตุการณ์เฉพาะที่คนส่วนใหญ่ไม่กล้าเปิดเผย ทั้งที่มีส่วนได้ประสบพบเห็นมา แทบทุกตัวคน ด้วยมีมติดังว่าเป็นด้านหลังของความเจริญและความน่าอัศจรรย์ที่จะมาพูดความจริงในเรื่องเช่นนี้ สู้บืดไว้หลอกลวงคนอื่นดีกว่า แต่เสรียวโกเศศเห็นว่าเป็นความรู้และเป็นความจริงที่ควรเปิดเผยนั่นคือตอนที่เล่าถึง “เมื่อ ข้าพเจ้าเที่ยวผู้หญิง” ทั้งการเข้าไปเที่ยวของท่านก็ผิดกับคนอื่น กล่าวคือ “ที่ข้าพเจ้ากล้าเข้าไป ก็เพราะมีสติเป็นโล่ที่บ้องอยู่แล้ว จึงไม่ทำให้ต้องเสียตัว กลายเป็นตัวเสียไป แล้วยังสามารถรั้งเพื่อนไม่ให้เสียตัวได้อีกคนหนึ่งด้วย แม้เหตุที่เข้าไปนี้ ได้ชื่อว่าเป็นชั่ว แต่ผลที่ประสบไม่เป็นชั่ว ทั้งยังได้รับความรู้อยู่หลายประการ ไม่เช่นนั้น ข้าพเจ้าจะเล่าเรื่องให้ฟังได้อย่างไร คนที่ตัวเสียแล้วต่างหาก ที่ไม่กล้าเล่าอย่างข้าพเจ้า เพราะเรื่องของคน ที่เสียตัวแล้ว เป็นเรื่องความจริง ชนิดที่จะนำ

มาเล่าให้ฟังกันไม่ได้อย่างโจ่งแจ้ง” (หน้า ๗๓)

หนังสือชีวประวัติบุคคลโดยทั่วไปมักจะมีการเขียนกันแต่ในแง่ดี ประหนึ่งท่านผู้นั้นเป็นเทพมารุติ หามิโอกาสทำผิดได้ไม่ แต่ในเล่มนี้เสรียวโกเศศได้แสดงให้เห็นว่าท่านก็มีโอกาสจะทำผิดได้เช่นกัน เพียงแต่พยายามกลับตัวกลับใจ ใช้สติเป็นโล่ที่บ้องกัน ไม่พยายามสร้างสิ่งแวดล้อมทำนองเหตุการณ์พาไป ด้วยท่านเป็น “ชายหนุ่มที่พึงมีสติยับยั้งในความประพฤติดีได้บ้าง” (หน้า ๒๐) ถึงสิ่งที่ท่านนำมาเขียนจะเป็นที่ซึ่งไม่ควรเข้าไปในแง่ของสาธุชน และนิยมเล่ากันแต่เฉพาะเพื่อนสนิทมิตรสหาย แต่ก็เพื่อความจริงของมนุษยชาติที่มีวัฒนธรรม ย่อมมีทั้งความเจริญเป็นด้านหน้า ความเสื่อมเป็นด้านหลังว่าไปทำไมมี ทินักเขียนยุคใหม่กล้าเขียนในสิ่งเหล่านี้กันอย่างโจ่งแจ้ง โดยปราศจากศิลปะชักนำผู้อ่านไปในทางที่ต่ำ ควรครหาหน้าว่าเลวร้ายที่สุด ผิดกับการเขียนในพันความหลัง ท่านได้เล่าอย่าง “มีลักษณะการพรรณนาไปตามความเป็นจริง แต่ตัดและเติมแต้มบ้างในแง่ของวรรณศิลป์” (หน้า ๗๓) ตลอดเล่มจึงเต็มไปด้วยความรู้ที่ควรบันทึกไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาปัญหาสังคม และวัฒนธรรมของชาติต่อไป และท่านยังได้ให้ข้อคิดในการปฏิบัติตนไม่เฉพาะชายหนุ่มโสด ยังตลอดถึงผู้ที่มีครอบครัวด้วย เช่นกล่าวว่า “ถ้าใครประ

พฤติกรรมจริงกับเมีย เมียรักจนวันตายที่เดียว
พยายามบ่าเพ็ดดู จะเป็นมงคลอย่างยิ่ง”
(หน้า ๘๖)

พระยาอนุমানราชชนได้ชื่อว่าเป็นทั้งนัก
นิรุกติศาสตร์ นักชาติพันธุ์วรรณา นักวิจารณ์
วรรณคดี นักพจนานุกรม นักเขียนตลอดจน
นักแปลอย่างหาผู้เสมอเหมือนได้ยาก และยัง
เป็นเพียงบุคคลธรรมดาสามัญที่มีความประพฤติ
ปฏิบัติทั้งกายและใจ สมควรเป็นตัวอย่างแก่
อนุชนรุ่นเยาว์ของชาติในอนาคตต่อไป ฉะนั้น
การที่ผู้ใดได้มีโอกาสอ่านหนังสือชุดนี้ ก็จะได้
แบบฉบับที่งดงามนำไปประพฤติปฏิบัติ ทั้งยังจะ
ได้ศึกษาถึงบุคลิกลักษณะที่แท้จริงของท่านด้วย
นอกจากความรู้ในทางประเพณีวัฒนธรรมความ
เป็นอยู่ของชาวไทยสมัยก่อนที่มีอยู่ตลอดเล่มของ
หนังสือชุดนี้แล้ว ผู้อ่านยังจะได้รับอิทธิพลทาง
ภาษาที่สมบูรณ์แบบ อันนำไปสู่ความสนุกสนาน
เพลิดเพลินนำติดตามอ่าน ตั้งแต่ต้นจนจบ

ไม่แต่ท่านจะเล่าถึงการเที่ยวผู้หญิงคนชั่วใน
สมัยก่อนอย่างละเอียดถึง ๔ บท ทางสำนักพิมพ์
(โดยความประสงค์ของผู้เขียนด้วย) ยังได้บรรจุ
เรื่อง ขวัญและประเพณีทำขวัญเพิ่มไปอีกถึง
๑๗ บท ในภาคผนวก ๑ และ เทียวพิมาย ใน
ภาคผนวก ๒ ด้วย เพราะเห็นว่าหนังสือจะบาง

ไป เรื่องในภาคผนวกทั้ง ๒ นี้ ก็เห็นจะไม่ต้อง
กล่าวถึง โดยเฉพาะผู้ที่ได้ติดตามผลงานของ
“ เสฐียรโกเศศ ” มา ย่อมทราบดี ว่าข้อเขียนของ
ท่านแต่ละชิ้นเต็มไปด้วยสาระ และมีประโยชน์
มากเพียงใด และหนังสือเล่มนี้มีใช้ว่าจะเป็น
ข้อเขียนชุดสุดท้ายของท่านก็หาไม่ เพราะตาม
คำแถลงของสำนักพิมพ์ ว่าจะพิมพ์ *พิณควม*
หลังเล่ม ๔ ตามออกมาอีกในวันคล้ายวันเกิดของ
ท่านปี ๒๕๑๓ อีก ซึ่งก็เห็นจะเป็นข้อเขียนชิ้น
สุดท้ายของท่านก่อนตายเป็นแน่

หนังสือเล่มนี้ถ้าจะคิดก็เห็นจะคิดด้วยราคาแพง
แต่พอทราบว่า จะนำผลกำไรที่ได้มอบให้ “ มูล
นิธิเสฐียรโกเศศ ” ก็เป็นอันหมดปัญหา ด้วยรูป
เล่มส่วนอื่น ไม่ว่าจะจัดรูปหน้า และการจัดพิมพ์
นับว่าประณีตงดงาม แต่สารบาญคั้นคำและชื่อ
บุคคลน่าจะทำได้สมบูรณ์กว่านี้ และน่าจะรวบรวม
รวมภาคผนวกทั้งสองเข้าไว้ด้วย

ที่แนะนำมาทั้งหมด ดูประหนึ่งว่าข้อเขียน
ใน *พิณควมหลัง* ชุดนี้ดีตลอด ซึ่งก็เป็นความ
จริง และเป็นความเชื่อของข้าพเจ้าสมดังคำที่
กล่าวว่า “ ความเชื่อของข้าพเจ้า ไม่ใช่ความ
เชื่อของท่าน แต่ส่วนความจริงย่อมเปรียบ
เหมือนดวงมณีอันมีเหลี่ยมอยู่รอบ ” (ลัทธิ
ของเพื่อน : เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป)
พิภพ ชงไชย

Dvāravatī, the Earliest Kingdom of Siam, 6th to 11th century A.D.

Dr. H.G. Quaritch Wales
(Bernard Quaritch, Ltd.) London 1966,
pp. 145 + 76 plates and maps.

หนังสือภาษาอังกฤษเล่มนี้เป็นเล่มที่ดีที่สุด เล่มหนึ่งเกี่ยวกับอาณาจักรทวารวดี ซึ่งเป็นอาณาจักรสมัยประวัติศาสตร์รุ่นแรกที่สุด ที่ทราบกันอย่างแน่นอนภายในประเทศไทย รองลงมา จากหนังสือเรื่อง *โบราณคดีมอญแห่งอาณาจักรทวารวดี* (L'Archéologie Mône de Dvāravatī) ของศาสตราจารย์ ปีแอร์ ดูปองต์ (Pierre Dupont) ซึ่งตีพิมพ์ขึ้นเมื่อ ๑๐ ปีมาแล้ว แต่หนังสือของศาสตราจารย์ดูปองต์ก็แต่งสำหรับนักศึกษาด้านโบราณคดีโดยเฉพาะ ของ ดร. เวลส์ แต่งสำหรับผู้สนใจทั่วไปมากกว่า ในคำนำเอง ดร. เวลส์ ได้กล่าวไว้ว่าเรื่องราวเกี่ยวกับอาณาจักรทวารวดีกำลังก้าวหน้าไปอย่างมากมาย เหตุนี้จึงยังไม่สามารถกล่าวสรุปอะไรได้อย่างแน่นอนในปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มหนึ่งที่ ดร. เวลส์ ตั้งใจเขียนขึ้นเพื่อแสดงถึงสาเหตุของความแตกต่างระหว่างอารยธรรมในภาคเอเชียอาคเนย์ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากอารยธรรมอินเดียด้วยกัน

หนังสือเล่มนี้ได้แบ่งออกเป็น ๖ บท คือ การก่อตั้งอาณาจักรทวารวดี อาณาจักรทวารวดี ภาคตะวันตก ภาคกลางและภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ค้นคว้า

และความเอนเอียงของศิลปะทวารวดี นอกจากนี้ก็มีบรรณานุกรม และสารบัญชั้เรื่อง คึงจะ ได้กล่าวถึงต่อไป

ในบทที่ ๑ ในตอนต้น ดร. เวลส์ ได้กล่าวถึงอาณาจักรพูนัน ซึ่งเป็นอาณาจักรแรกสุดในแหลมอินโดจีน ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๖-๑๐ และได้กล่าวด้วยว่าอาณาจักรจินหลิน (Chin-lin) ซึ่งจดหมายเหตุจีนกล่าวว่า กษัตริย์แห่งอาณาจักรพูนันไปตีได้นั้น คงตรงกับบริเวณแถบเมืองอุทองในเขตอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบัน ต่อจากนั้น ดร. เวลส์ ได้บรรยายถึงเมืองอุทอง ในตอนต้น ดร. เวลส์ ได้ย้ถึงความสำคัญของการเผยแพร่อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียทางบกจากทางภาคเหนือ โดยผ่านทางลุ่มแม่น้ำแม่กลองเข้ามาถึงภาคกลางของประเทศไทย ข้อนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นเช่นเดียวกับอาจารย์ ศรีศักดิ์ วลลโภทม ซึ่งได้เขียนวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ของ ดร. เวลส์ เป็นภาษาอังกฤษ ตีพิมพ์ในหนังสือ *วารสารสยามสมาคม* เล่มที่ ๕๘ ตอนที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๗๐ ว่าการเผยแพร่อารยธรรมอินเดียในสมัยโบราณนั้น น่าจะมาจากน้ำมากกว่า เพราะเหตุว่าถ้าเดินทางบกจากภาคเหนือของประเทศไทยเข้ามาถึงประเทศไทยก็ต้องผ่านประเทศพม่า และในประเทศพม่าก็ไม่เคยค้นพบพระพุทธรูปแบบอมราวดีหรือลังกาเก่า (พุทธศตวรรษที่ ๗-๘) โบราณ

วัตถุสถานในประเทศพม่าที่ได้รับอิทธิพลจาก ศิลปอินเดียแบบคุปตะ (พุทธศตวรรษที่๔-๑๑) ก็มีอยู่น้อย ทางผ่านด่านพระเจดีย์ ๓ องค์ ขณะ นั้นจึงน่าจะเป็นทางติดต่อกันภายใน ระหว่าง ดินแดนที่เป็นประเทศไทยกับประเทศพม่ามาก กว่า

นอกจากนี้ ดร. เวลส์ ยังได้เสนอว่าเมือง ศรีเทพน่าจะเป็นเมืองในสมัยพูนันต์ด้วย โดย กล่าวไว้ เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนทางเดินระหว่างลุ่ม แม่น้ำโขงและอาณาจักรจันทลิน ดร. เวลส์ ได้ อ้างถึงบรรดาเทวรูปพระนารายณ์ศิลาซึ่งค้นพบที่ เมืองศรีเทพ แต่ตัวอย่างที่ ดร. เวลส์ได้ให้ไว้ คือรูปที่ ๖ ก็เป็นเทวรูปพระนารายณ์รุ่นหลัง สำหรับเมืองศรีเทพ และไม่อาจมีอายุเก่าไปกว่า พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ ได้ ดร. เวลส์ ได้ให้ ตัวอย่างเทวรูปพระนารายณ์สมัยคุปตะเพื่อเปรียบ เทียบ (รูปที่ ๗) แต่รูปนี้ ดร. เวลส์ ก็ยอมรับ เองว่าเป็นเทวรูปพระนารายณ์สมัยคุปตะรุ่นหลัง เหตุนี้จึงยังไม่น่าเชื่อถือนัก สำหรับเทวรูปพระ อาทิตย์ที่บาเด ซึ่ง ดร. เวลส์ อ้างว่าอยู่ในพุทธ ศตวรรษที่ ๑๑ และนำมาเปรียบเทียบกับเทวรูป พระอาทิตย์ซึ่งค้นพบที่ศรีเทพ (หน้า ๑๓) ข้าพเจ้าเห็นว่าเทวรูปพระอาทิตย์ที่เมืองศรีเทพ น่าจะมีอายุหลังกว่า เพราะเหตุว่ามีเครื่องประดับ มากกว่า นอกจากนั้นสร้อยคอของเทวรูปพระ อาทิตย์ที่เมืองศรีเทพยังมีลักษณะคล้ายกับสายรัด

องค์ของรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรที่เมืองราช เคีย รูปพระโพธิสัตว์องค์นี้ถือกันว่ายู่ในปลาย ศิลปขอมแบบสมโบร์ไพรกุก คือในราวปลาย พุทธศตวรรษที่ ๑๒ แล้ว สำหรับสถาปัตยกรรม ที่เมืองศรีเทพ ซึ่ง ดร. เวลส์ยืนยันว่ายู่ในสมัย อาณาจักรพูนันต์ ศาสตราจารย์บวสเชอเลียเย ผู้เชี่ยวชาญในศิลปขอม ก็ยังคัดค้านอยู่ ด้วย เหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าทฤษฎีของ ดร. เวลส์ที่ว่า เมืองศรีเทพเป็นเมืองในสมัยอาณาจักรพูนันต์ ยังไม่สู้แน่นอนนัก ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับความ เห็นของ ดร. เวลส์ ว่าน่าจะมีการขุดค้นที่เมือง ศรีเทพนี้ให้ถี่ถ้วน

ในตอนปลายของบทที่ ๑ นี้ ดร. เวลส์ ได้ถอนความคิดเห็นของตนซึ่งยังคงมีบางท่านใน ประเทศไทยเชื่อดูอยู่ ว่ากระโหลกศีรษะซึ่ง ดร. เวลส์ขุดค้นพบที่พงดึก และอาจมีอายุอยู่ในราว พุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ นั้นเป็นกระโหลกศีรษะ ของคนไทย ดร. เวลส์ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งใน บทนี้ที่ข้าพเจ้าเห็นด้วยว่า *ชาวอมู-เขมร ไทย ฯลฯ นั้นแตกต่างกันทางด้านภาษาและ พื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม ข้าพเจ้าได้เห็นมา นานแล้วว่าปัญหาทางด้านวัฒนธรรมที่เรากำลัง เผชิญอยู่นี้ จำต้องขบทางด้านวัฒนธรรม มิใช่ทางด้านเชื้อชาติ และได้กล่าวเสริมอีกว่า ความไม่มีประโยชน์ของข้อมูลทางด้านเชื้อ ชาติเกี่ยวกับประวัติวัฒนธรรมนั้น อาจแสดงได้*

จากการค้นคว้าทางด้านมานุษยวิทยาเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่าพวกจามและขอม ซึ่งแตกต่างกันมากทางด้านวัฒนธรรมนั้น ความจริงก็เป็นเชื้อชาติอินโดนีเซียนด้วยกันนั่นเอง (หน้า ๑๔)

ในบทที่ ๒ ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงอาณาจักรทวารวดีภาคตะวันตก และได้กล่าวถึงเมืองอุทองก่อนอื่น เมืองนี้ ดร. เวลส์เชื่อว่าอาจเป็นราชธานีแห่งแรกของอาณาจักรทวารวดี ในหน้า ๒๔ ดร. เวลส์ได้อ้างถึงสถาปเลขที่ ๑๓ ณ เมืองอุทอง และได้กล่าวถึงรูปจำลองที่กรมศิลปากรได้ทำไว้ (รูปที่ ๑๓ B) ความจริงรูปจำลองรูปนี้ใช้ไม่ได้แล้ว เพราะเหตุว่าในระหว่างการบูรณะซากพระเจดีย์องค์นี้ ได้ค้นพบว่าบนฐานมีร่องรอยของเจดีย์ทรงกลมขนาดใหญ่ ซึ่งมีอยู่ได้เพียงองค์เดียว นอกจากนั้น ดร. เวลส์ได้ขัดแย้งทฤษฎีใหม่ของศาสตราจารย์บวสเชอลีเยที่ว่าศิลปทวารวดีได้ฟื้นฟูขึ้นใหม่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๔ โดยได้รับอิทธิพลจากศิลปะศรีวิชัย ดร. เวลส์ยอมรับถึงอิทธิพลของศิลปะศรีวิชัยในศิลปทวารวดี แต่เห็นว่าไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิด “การฟื้นฟู” ขึ้นในศิลปทวารวดีได้ ดร. เวลส์ได้กล่าวความข้อหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าเห็นด้วย คือเมืองอุทองคงจะเป็นเมืองสำคัญในสมัยทวารวดีอยู่ตลอดมา แต่ในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ความสำคัญของเมืองอุทองก็คงจะลดน้อยลงไป เพราะมีเมืองนครปฐมเข้ามาแทนที่ ต่อจากนั้น ดร. เวลส์ได้คัดค้าน

ความเห็นของศาสตราจารย์บวสเชอลีเยอีก ที่ว่าเมืองอุทองได้ร้างไปในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ และพวกขอมก็ไม่ได้เคยเข้าครอบครองเมืองนี้ เหตุนี้สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอุทอง) ผู้ทรงสร้างพระนครศรีอยุธยา ใน พ.ศ. ๑๘๙๓ จึงต้องเสด็จมาจากเมืองอื่น มิใช่เมืองนี้ ข้อนี้ ดร. เวลส์ค้านโดยกล่าวว่า ดร. เวลส์เองได้เคยขุดค้นพบเศษเครื่องถ้วยชะเฉียงที่เมืองอุทอง แต่ ดร. เวลส์ ก็ยอมรับว่าเครื่องถ้วยชะเฉียงอาจเริ่มต้นตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ เหตุนี้เรื่องนี้จึงควรจะได้รับการสอบสวนต่อไป โดยเฉพาะจากการขุดค้นในพื้นที่ซึ่ง ดร. เวลส์คิดว่าเป็นเมืองอุทองวันหลัง

ถัดจากนั้น ดร. เวลส์ได้พูดถึงเมืองนครปฐม และได้กล่าวถึงเมืองโบราณ ซึ่งมีพระปะโทนเป็นจุดศูนย์กลาง ดร. เวลส์ได้เล่าถึงการขุดค้นที่ศาสตราจารย์คุปองค์ได้กระทำ ณ เจดีย์จุลปะโทนทางทิศตะวันออกของพระปะโทน แต่น่าเสียดายที่ ดร. เวลส์มิได้เคยอ่านบทความของศาสตราจารย์บวสเชอลีเยเรื่อง การค้นคว้าเมื่อเร็ว ๆ นี้ ณ เมืองนครปฐม บทความเรื่องนี้ศาสตราจารย์บวสเชอลีเยได้แต่งไว้เป็นภาษาฝรั่งเศส ยังมีได้เคยตีพิมพ์ที่โต ต่อไปอาจจะลงตีพิมพ์ในวารสารสยามสมาคม แต่คำแปลเป็นภาษาไทยได้เคยลงตีพิมพ์แล้วในวารสารโบราณคดีปีที่ ๒ เล่มที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๑๒ จากบทความเรื่องนี้ปรากฏว่า

กรมศิลปากรและศาสตราจารย์บวสเชอติเย่ได้ทำการขุดแต่งเจดีย์จุลปะโทนอีกครั้งหนึ่ง ได้ค้นพบประติมากรรมดินเผาและปูนปั้นเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก รวมทั้งได้เห็นด้วยว่าองค์เจดีย์ข้างบนน่าจะไม่ใช่เจดีย์เหลี่ยมซ้อนกัน ๕ ชั้น ดังแบบเจดีย์ที่วัดกุฎีทองหรือจามเทวีในจังหวัดลำพูนเสียแล้ว แต่น่าจะเป็นเจดีย์ทรงกลมมากกว่า แม้จะมีคูหา มีพระพุทธรูปประดับอยู่บนส่วนล่างขององค์เจดีย์ก็ตาม ต่อจากนั้น ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงการขุดค้นของศาสตราจารย์คูปองต์ที่วัดพระเมรุ รวมทั้งการค้นพบพระพุทธรูปศิลาใหญ่ ๓ องค์ในชุด ๔ องค์ในระยะต่อมา ถัดมา ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงพระปฐมเจดีย์ และกล่าวด้วยว่าพระปฐมเจดีย์อาจสร้างขึ้นก่อนที่เมืองนครปฐมจะกลายเป็นราชธานีของอาณาจักรทวารวดี ดร. เวลส์ได้เสนอด้วยว่า แท่งศิลาสลักจากพระปฐมเจดีย์ซึ่งเราเคยเรียกว่าเจดีย์ ๕ ยอด (รูปที่ ๑๙ B) และมีปัจจุบันรักษาอยู่ในห้องทวารวดี ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครนั้น อาจเป็นแท่นสำหรับรองรับธรรมจักรบนยอดเสา ซ้อนก็ยังมีน่าสงสัยอยู่ สำหรับสิ่งซึ่ง ดร. เวลส์เรียกว่ายอดสถูป (รูปที่ ๒๓ A) นั้น ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นองค์สถูปทั้งองค์มากกว่า เพราะมีรูปจำลองของสถูปทั้งองค์ดังกล่าวสลักอยู่ ๒ ข้าง ของพระพุทธรูปนาคปรก ดังแสดงให้เห็นอยู่แล้วในรูปที่ ๕๕ A และ ๗๒

ต่อจากนั้น ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงเมืองกำแพงแสน คูบัว และพงคึก สำหรับเมืองคูบัวนั้น ดร. เวลส์สันนิษฐานว่า สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๓ และในไม่ช้าก็ทิ้งร้างไป โดยอพยพไปอยู่ที่เมืองราชบุรีแทน เรื่องอายุของเมืองคูบัวตามความคิดของ ดร. เวลส์นี้น่าสงสัยอยู่ เพราะประติมากรรมดินเผา (รูปที่ ๓๕ B, ๓๖, ๓๗, ๓๙) น่าจะมีอายุเก่ากว่าพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ดังที่ ดร. เวลส์ได้กะไว้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะอยู่ในราวต้นศิลปะแบบหลังคุปะตะคืออยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑—๑๒ เพราะเครื่องประดับเคียวของเทวดา (รูปที่ ๓๙) นั้นคล้ายคลึงกันมากกับศิราภรณ์ของประติมากรรมที่ถ้ำเอเลphantบนเกาะหน้าเมืองบอมเบย์ ประเทศอินเดีย ซึ่งอยู่ในศิลปะแบบหลังคุปะตะตอนต้น ส่วนประติมากรรมปูนปั้น (รูปที่ ๓๑—๓๔) ดูจะอยู่หลังกว่านั้นคืออาจอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔—๑๕ ก็ได้ อย่างไรก็ตามที่ ดร. เวลส์กล่าวถึงว่าการค้นพบเคียวเทวดาดินเผาบาง ๆ ที่สถูป ๔๐ น่าจะเป็นอย่างไรนั้น ก็น่าฟังอยู่ (หน้า ๖๒—๖๓) ยกเว้นแต่อิทธิพลของศิลปะอินเดียสมัยหลังคุปะตะตอนต้นคงจะเข้ามาทางเรือ มิใช่ทางบกดังที่กล่าวมาแล้ว สำหรับรูปที่ ดร. เวลส์นำมาตีพิมพ์นั้น รูปที่ ๓๕ A ได้มาจากนครปฐม มิใช่ได้มาจากคูบัว นอกจากนี้รูปที่ ๔๐ A ก็น่าจะเป็นรูปพระยายักษ์มากกว่าพระราชามนุษย์ สำ

หรับที่พังก ซึ่ง ดร. เวลส์กล่าวว่าเป็นแต่เพียง
ที่หยุดพักของสายการค้าและอาจอยู่ในระยะหลัง
ของสมัยทวารวดีนั้น ก็อาจเป็นไปได้

ในบทที่ ๓ อาณาจักรทวารวดีภาคกลางและ
ภาคเหนือ ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงเมืองลพบุรี เมือง
บน และทับชุมพร จังหวัดนครสวรรค์ เมืองศรี
เทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งเมืองลำพูน สำหรับ
บทนี้ที่ข้าพเจ้าจะขอกล่าวเพิ่มเติมก็มีแต่เพียงว่า
รูปกนิฐที่เมืองบน (รูปที่ ๔๘ B) นั้นน่าจะนำ
ไปเทียบเคียงได้กับท่าพอนรวิของศิลปะจาม เช่น
ที่ฐานปราสาทตราเกี้ยว และภาพวาดประติมา
กรรมในถ้ำเขาดมอร์ตันใกล้กับเมืองศรีเทพ (รูป
ที่ ๕๐) ก็เป็นภาพที่นายสมิทธิ ศิริภัทร นัก
ศึกษาชั้นปีที่ ๓ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย
ศิลปากร เป็นผู้วาด หาใช้ภาพวาดของกรม
ศิลปากรไม่ สำหรับพระพุทธรูปศิลาและเศียร
เทวรูปพระนารายณ์ (รูปที่ ๕๒) ก็เป็นวัตถุ
ซึ่งนักศึกษาคณะโบราณคดีค้นพบ ครั้งเดินทางไป
สำรวจเมืองศรีเทพใน พ.ศ. ๒๕๑๐ ส่วน
เจดีย์สี่เหลี่ยมและเจดีย์ที่วัดป่าแดง จังหวัดเชียงใหม่
นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าสมควรจัดเป็นศิลปะไทย
แต่ได้รับอิทธิพลต่อลงมาจากศิลปะทวารวดีตอน
ปลายมากกว่า สำหรับเจดีย์แบบเจดีย์ที่วัดกู่กู่
ณ วัดพระธาตุวิภูษชัย จังหวัดลำพูนนั้น ทาง

ฝ่ายไทยมักเชื่อกันว่าเป็นสุวรรณเจดีย์ (กู่คำ)
ซึ่งพระนางปทุมวดีเทวีทรงสร้าง (คูหนังสือ
ชินกาลมาลีปกรณ์ ซึ่ง ร.ต.ท. แสง มนวิฑูร
เปรียญ แปล หน้า ๑๐๒)

บทที่ ๔ เกี่ยวกับอาณาจักรทวารวดีภาค
ตะวันออก ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงดงศรีมหาโพธิ
และดงลคร จังหวัดปราจีนบุรี เมืองพนัสนิคม
จังหวัดชลบุรี ในบทนี้ ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงสระ
แก้วในอำเภอดงศรีมหาโพธิ (รูปที่ ๕๗ B)
แต่ก็มีได้กล่าวว่ารูปสลักกรมบนแดงขอบสระนั้น
อาจเปรียบเทียบได้กับมกรในศิลปะอินเดียแบบ
อมราวดี (พุทธศตวรรษที่ ๗-๕) เหตุนี้เอง
จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศาสตราจารย์บวสขอ
ดิเยสันนิษฐานว่าเมืองโบราณที่ดงศรีมหาโพธิ
นี้อาจมีมาแล้วตั้งแต่สมัยพูนัน

บทที่ ๕ เกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ซึ่ง ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงเมืองเสมา เมืองพุทไธสง
และเมืองฟ้าแดดสูงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับ
ดินแดนที่ราบสูงโคราชนี้ ข้าพเจ้ามีความเห็น
เช่นเดียวกับอาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม ในบท
วิจารณ์ในวารสารสยามสมาคมที่กล่าวมาข้าง
ต้นว่า อิทธิพลของอาณาจักรทวารวดีอาจเป็นไปได้
ในทางด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมเท่านั้น มิใช่

ทางด้านการเมือง อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้ายังเห็นพ้องกับ ดร. เวลส์ว่าการที่เมืองเหล่านี้มีเชิงเทินดินและคูเมืองล้อมรอบหลายชั้นนั้นก็คงเพื่อการป้องกันเมืองมากกว่า การที่จะได้นำในคูเมืองมาใช้ย่อมเป็นผลพลอยได้ เพราะถ้าจะต้องการกักน้ำไว้ใช้แล้วการขุดสระภายในหรือนอกเมืองย่อมจะง่ายและได้ผลดีกว่าการขุดคูรอบเมืองเป็นอันมากหนึ่ง เกี่ยวกับโบสถ์ที่เมืองฟ้าแดดสูงยางนั้น ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับ ดร. เวลส์อย่างยิ่งที่ว่าประเพณีการเคารพโบสถ์ (แผ่นหิน) นี้เป็นประเพณีพิเศษ โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (หน้า ๑๐๙-๑๑๒) ตัวอย่างเช่นนี้ คงอยู่ต่อลงมาถึงสมัยลพบุรี อันอาจเห็นได้จากโบสถ์ศิลาสลักหลายแผ่นซึ่งปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่หน่วยศิลปากรที่ ๖ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ส่วนการที่ ดร. เวลส์กล่าวว่าภาพสลักบนโบสถ์ที่เมืองฟ้าแดดสูงยางคล้ายกับศิลปะขอมนั้น ยั้มน่าสงสัยอยู่ เรื่องนี้ข้าพเจ้าได้เคยสนทนากับศาสตราจารย์บวสเชอลีเยผู้เชี่ยวชาญศิลปขอมแล้ว ศาสตราจารย์ผู้นั้นก็มีความเห็นเช่นเดียวกับข้าพเจ้า ท่านเห็นว่าถ้าจะเปรียบกับศิลปะต่างประเทศแล้ว น่าจะเปรียบกับศิลปะขอมมากกว่า

บทที่ ๖ เป็นบทสุดท้ายเกี่ยวกับต้นเค้าและ

ความเอนเอียงของศิลปทวารวดี ในบทนี้ ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงลูปัตและเครื่องดินเผาสมัยทวารวดี แต่ก็ได้กล่าวไว้ด้วย ว่าในเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ค้นคว้ากันมากนัก ต่อจากนั้น ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงแผนผังของเมืองซึ่งอาจนำมาใช้เป็นประโยชน์ในทางด้านโบราณคดีเกี่ยวกับอาณาจักรทวารวดีได้ ข้อนี้ข้าพเจ้าก็เห็นพ้องด้วย ถัดมา ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงสถาปัตยกรรมและประติมากรรมสมัยทวารวดี สำหรับสถาปัตยกรรม ดร. เวลส์ ได้คัดค้านความเห็นของศาสตราจารย์คูปองด์ที่ว่าอาคารที่มีลานรองรับนั้น เป็นลักษณะของสถาปัตยกรรมภาคเอเชียอาคเนย์โดยเฉพาะ โดยอ้างว่าในประเทศอินเดียก็มีมาก่อนแล้ว สำหรับประติมากรรมนั้น ดร. เวลส์ใช้สนับสนุนความเห็นของตนที่ว่าศิลปทวารวดีมี แต่เสื่อมลงอย่างเดียว แม้จะมีการริเริ่มบ้าง ก็เป็นการริเริ่มอันจำกัด ดร. เวลส์ค้านศาสตราจารย์บวสเชอลีเยที่ว่าศิลปทวารวดีได้เฟื่องฟูขึ้นในตอนกลางเนื่องจากได้รับอิทธิพลศิลปะศรีวิชัยดังกล่าวมาแล้ว สำหรับบัลลังก์ของพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาทก็เป็นเช่นเดียวกัน ในท้ายบทนี้ ดร. เวลส์ได้กล่าวถึงธรรมจักรในสมัยทวารวดี โดยได้แบ่งออกเป็น ๓ สมัยตามวิวัฒนาการของลวดลายอย่างคร่าว ๆ ข้อนี้ข้าพเจ้าหวังว่าอาจมีนักศึกษาน

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการของลวดลายเพื่อกำหนดอายุโบราณวัตถุสถานโดยละเอียดแล้ว อาจนำมาจัดทำต่อไป สำหรับภาพบุคคลคือตอกบ้วนบนส่วนล่างของธรรมจักรที่ ดร. เวลส์จัดอยู่ในแบบที่ ๓ (หน้า ๑๓๘) ก็น่าสันนิษฐานด้วยว่าจะเป็นรูปพระอาทิตย์ได้หรือไม่ หนึ่งต้องชอกกล่าวไว้ ณ ที่นี้ด้วยว่า ดร. เวลส์ เข้าใจผิดว่า เสาศิลา แทน และธรรมจักร ซึ่งค้นพบหน้าสถูปที่ ๑๑ นอกเมืองอุทองนั้น อาจนำมาตั้งเข้าด้วยกันได้ ความจริงถ้าจะตั้งให้ได้ ต้องมีแท่นศิลาอีกแท่นหนึ่งซึ่งยังค้นหาไม่พบ กวาทที่ ดร. เวลส์กล่าวว่าภาพสลักปางประทานปฐมเทศนา ๒ ภาพ (รูปที่ ๑๙ A) ซึ่งเหมือนกันและค้นพบที่พระปฐมเจดีย์ แต่เดิมอาจเป็นของแท่นสี่

เหลี่ยมสำหรับรองรับธรรมจักรนั้นก็น่าสนใจอยู่สรุปแล้วแม้ ดร. เวลส์ จะไม่ได้ให้ความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับอาณาจักรทวารวดีในหนังสือเล่มนี้ แต่หนังสือเล่มนี้ก็ได้ประมวลความรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับอาณาจักรทวารวดีเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้ที่ต้องการทราบเรื่องราวของอาณาจักรสมัยประวัติศาสตร์แห่งแรกสุดภายในประเทศไทย เสียขาดแต่รูปภาพบางรูปที่นำมาลงตีพิมพ์ไม่สู้จัดเจนนัก แต่ท่านที่สนใจก็อาจไปชมได้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ข้าพเจ้าเห็นว่าหนังสือเล่มนี้สมควรที่ผู้สนใจในวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีในประเทศไทยทุกท่านควรอ่าน

ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล

อนุমানราชชนอนุสรณ์

พินความหลัง เอ็ม ๒ ของ เสฐียรโกเศศ ๔๕ บาท	พระยาอนุমানราชตามทัศนะคนรู้จัก (ไม่แจกสมาชิก สังคมศาสตร์ปริทัศน์) ๒๕ บาท
อัครวีปประวัติ พระยาอนุমানราชชน ๑๕ บาท	สัมภาษณ์เสฐียรโกเศศ ส. สิวรักษ์ ๕๐ บาท
จีน เสฐียรโกเศศ ๕ บาท	ภาษาและหนังสือ เล่มใหม่ ๕ บาท
บทความภาษาอังกฤษ	
เกี่ยวกับพระยาอนุমান ฯ ๑๐ บาท	

มีจำหน่ายที่ร้าน
ศึกษิตสยาม สามย่าน โทร. ๕๑๖๓๐ ๑๑๑๕ ถนนพระราม ๔
กรุงเทพฯ ๕ รายได้สมทบทุนมูลนิธิเสฐียรโกเศศ

ซื้อทั้งหมด แลกหนังสือแจกในงานพระราชทาน
เพลิงศพเล่มอื่น ๆ ที่ยังมีเหลือ ราคา ๑๕๐ บาท

สังคมศาสตร์
ปริทัศน์

นิตยสารสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ขอเสนอหนังสือที่น่าสนใจ ลำดับแรก

Aspect of Siamese Kingship in the Seventeenth Century
by
Jeremy Kemp

หนังสือเล่มนี้ กล่าวถึงสังคมสยามในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๒
สถานะของกษัตริย์ไทยโบราณ บทบาทและลักษณะของสมบูรณาญา
สิทธิราช ฯลฯ อ่านวิจารณ์ได้จาก สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๑
กำหนดวางเดือนกุมภาพันธ์ ราคา ๔๕ บาท

สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

อักษิณี

ประวัติศาสตร์อีสาน

(เล่ม ๑)

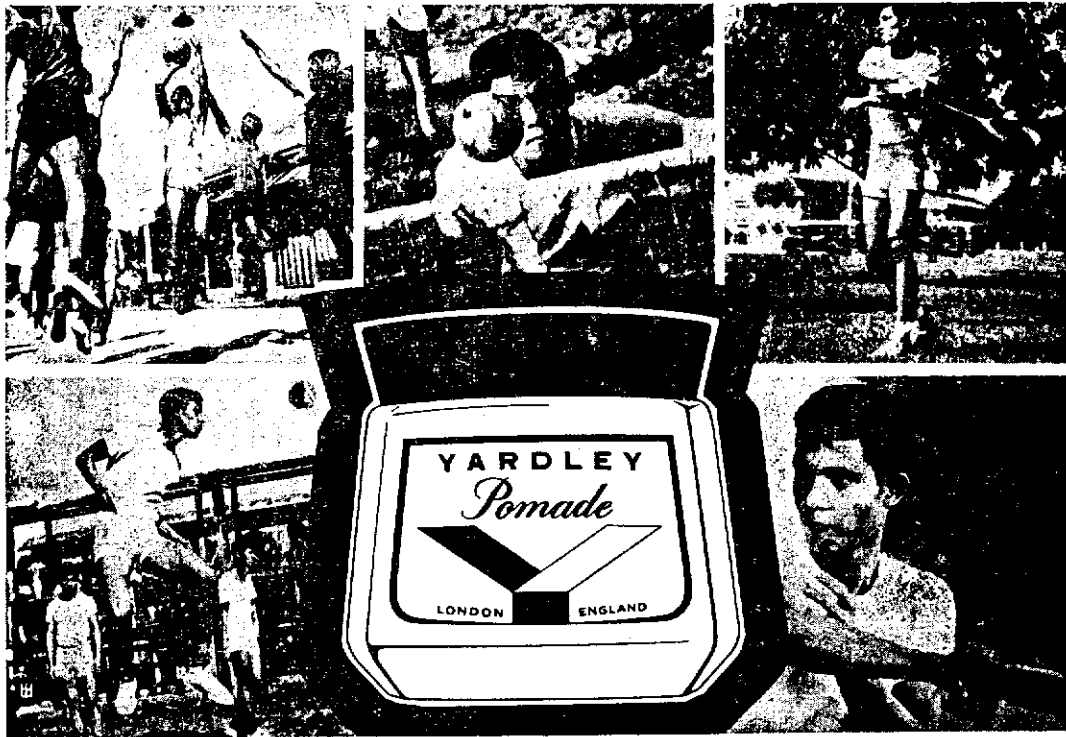
โดย

เต็ม วิพากษ์พจนกิจ

หนังสือเล่มนี้เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง ทั้งในส่วนที่เป็นประวัติศาสตร์
ตำนานการเกิดของหัวเมืองภาคอีสาน ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เกิดข้อยกทางพงศาวดาร ฯลฯ
เมื่อ ๑๐ ปีก่อนมีบางส่วนของพิมพ์ในชื่อ สองฝั่งโขง บัดนี้สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์ฯ
ได้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่ โดยจัดแบ่งเนื้อหาสาระตามลำดับความสำคัญของเรื่อง แบ่งเป็น ๒ เล่ม
เล่มแรกกำหนดออกภายในเดือนกุมภาพันธ์ ราคาจำหน่าย ๓๐ บาท ผู้สนใจโปรดสั่งจองได้ที่

บรรณาธิการ

ออกใหม่แล้ว!

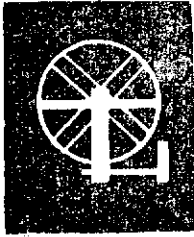
แม้ในยามสนุกสนาน เฝ้านผมก็จะดูเรียบร้อย
และงามสลวยด้วย-ยาร์ดเลย์ปอมเมต

สูตรใหม่อันพิเศษสุดปราศจากไขมันใส่ส่วนผสมยาร์ด
เลย์ ปอมเมต จะช่วยรักษาทรงผมของท่านให้คงรูป
อยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไร ไม่ว่าจะทำที่ไหน
สควาตซ์ปราศจากใจ ผสมจากน้ำมันพืชบริสุทธิ์
ไม่เปื้อนอะเปื้อนหมองหรือติดตัว เวลาสระก็ง่าย

ใช้น้ำเปล่าแทนที่สระ อาบน้ำด้วยยาร์ดเลย์ ปอมเมต
หอมระรื่นด้วยกลิ่นลาเวนเดอร์ ช่วยบำรุงเส้นผม
อย่างแท้จริง และเสริมสร้างน้ำหนักตามธรรมชาติ
ที่หลุดออกไป เมื่อถูกน้ำและแสงแดดให้กลับคืน
สู่เส้นผมของท่าน

ยาร์ดเลย์

ยาร์ดเลย์ ผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ อันมีชื่อเสียงทั่วโลก สำหรับชายชาติ

THE THAI SILK CO., LTD.

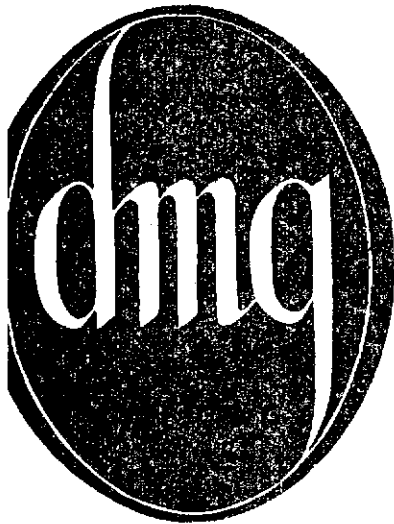
JAMES H.W. THOMPSON
Managing Director

Hand-woven Silks & Brocades
STOLES, ELOUBES, SPORT SHIRTS, NECKTIES
LUMBERBUNDS AND THE LARGEST SELECTION
OF SILKS BY THE YARD IN BANGKOK

THE COMPANY THAT MADE THAI SILK WORLD FAMOUS
NEW PREMISES 9 SURAWONGSE ROAD

วัฒน์สามทหาร บริการ เพอร์ฟู้ดและประชาชน

BOOKS, RECORDS, PRINTS, CARDS

ARE ALWAYS APPRECIATED

THE ASIA BOOKS CENTRE

221 Sukhumvit Road, Bangkok Tel. 57477

สงครามเวียดนาม? ของ คล้าก ครีฟฟอร์ด อาจจะช่วยให้เราเรียนรู้แนวทางการเมืองได้บ้าง เพราะคนขนาดอดีตรัฐมนตรีกลาโหม สหรัฐอเมริกา ยังมีความเห็นออกมาเช่นนี้ได้ ประเทศของเรา ซึ่งมีปัญหาจะต้องเผชิญอีกมาก ทำไมไม่หวนกลับมาพิจารณาไตร่ตรองปัญหาเหล่านี้อีกครั้ง อย่างน้อยก็น่าจะมีนัยะลึกซึ้งมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน บางทีเรื่องนี้อาจอยู่ที่ว่าเรามีภาคคิดกันเกินเหตุก็ได้ ภัยคตินั้นเป็นเรื่องที่น่ากลัวอยู่หรือหอก แต่ก็น่าจะหมดไปได้แล้ว ปัญหาต่างประเทศของเราไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ ไม่ใช่การมานั่งตีโหวต หากแต่ต้องการความตรงไปตรงมาของมิตรและความเป็นตัวของเราเองในการต่อรอง บรรณาธิการคนก่อน ก็ยังถึงเรื่องนี้เป็นเวลานาน ดังได้แปล *สุนทรพจน์ของวุฒิสมาชิกฟูลไบรท์* มาลงใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับว่าด้วย *อิทธิพลของฝรั่ง* เมื่อ ๓ ปีก่อน และในบทบรรณาธิการเล่มนั้นก็ได้แถลงอย่างตรงไปตรงมา *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับนี้ จึงน่าจะถือเป็น "สันติแห่งความเป็นเสรี" มิใช่ "สันติแห่งความเป็นทาส" เพราะหากไม่มีสันติในโลกมนุษย์นี้แล้ว ทุกสิ่งทุก

อย่างก็จะยุ่งเหยิง ไร้เหตุผล รุนแรงและไม่มี ความหมายที่จะหยั่งได้อีกต่อไป

เรื่องของ คล้าก ครีฟฟอร์ด ที่แปลลงใน *ปริทัศน์* ฉบับนี้ ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษจาก นิติสาร FOREIGN AFFAIRS ซึ่งเป็นนิติสารที่วงการทูต และวงการเมืองระหว่างประเทศทั่วโลกให้ความเชื่อถือ อีกทั้งลิขสิทธิ์ในการแปล บรรณาธิการของ FOREIGN AFFAIRS ก็ให้เปล่า โดยไม่คิดค่าลิขสิทธิ์แต่อย่างใด เรื่องทำนองนี้หรือรุนแรงกว่านี้ ที่ไหน ๆ เขาก็รู้ความจริงกันหมดแล้ว ยกเว้นแต่ในบ้านของเรา และถึงจะมีคนรู้ ก็ตกอยู่ในฐานะที่รู้คนเดียว ไม่มีสื่อมวลชนใด จะให้ความสำคัญเป็นหนึ่ง

ว่าถึง *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับนี้แล้วก็ต้องอภัยผู้อ่าน ที่ออกถ้อยมาเกินกำหนด เหตุก็เพราะต้องทำ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับ "พระยาอนุমানราชชนตามทศนะของคณูรัฐจัก" ออกมาให้เสร็จทันวันพระราชทานเพลิง ในเดือนธันวาคม มีสมาชิกบางท่านข้องใจว่า ทำไม *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เล่มนี้ ไม่แจกให้สมาชิก บรรณาธิการจึงใคร่ขอเรียนชี้แจงว่า หนังสือเล่มนี้สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นวารพิเศษ เพื่อ

ผู้เขียน

ขจร สุขพานิช

อาจารย์ทางวิชาประวัติศาสตร์ที่เด่นคนหนึ่งในปัจจุบัน มีเอกสารและหลักฐานใหม่ๆ มาเสนออยู่เนืองๆ เรื่อง พระยาวงศพิงทโพธิญาณ นี้ มีความสำคัญเป็นรอย เชื่อมโยงระหว่างน่านเจ้า-ทวิญไชย งานทางประวัติศาสตร์อื่นๆ ของผู้เขียน จะปรากฏใน *ปริทัศน์* ก่อนนิคยสารอนเสมอ

วารินทร์ วงษ์หาญเขี้ยว

มีบทความและวิจารณ์หนังสือ ส่งตรงจากคอร์แนล มาถึง *ปริทัศน์* เสมอ ขณะนี้เป็นแรงสำคัญคนหนึ่ง ในการรวบรวมทุน *ลวีสตีลชาร์ป* เพื่อสนับสนุนให้มีการเขียนเรื่องทางวิชาการเกี่ยวกับประเทศไทย

กมล สหวิเชียร

บทความเรื่อง ลักษณะและปัญหาของปัญญาชน ที่พิมพ์ครั้งแรกใน *ปริทัศน์* ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๖ ก่อให้เกิดการถกเถียงออกไปในวงกว้าง นอกจากเขียนให้ *ปริทัศน์* เป็นประจำแล้ว ยังมีเรื่องปรากฏใน *ประชาชาติ* โดย *วิทยาสารปริทัศน์* และวารสารทางวิชาการอื่นๆ ปัจจุบัน เป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประพนธ์ โฉมฉาย

คุชกูบัณฑิตทางเศรษฐศาสตร์ มีงานทางวิชาการ ปรากฏใน *วารสารสังคมศาสตร์* อยู่เนืองๆ ปัจจุบันเป็น อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พงษ์เสฐียร ปกขวรรณ

นามปากกาที่ใช้เขียนกลอน แสดงภาพของสังคมไทย สมัยใหม่ เคยใช้นามจริงเขียนบทความ และวิจารณ์ หนังสือส่งมาลงใน *ปริทัศน์* เสมอ

พันศักดิ์ วิทยุรัตน์

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มหาวิทยาลัย ลอนดอน ปัจจุบันประจำอยู่ที่วิชาการธนาคารกรุง ไทย เคยมีเรื่องลงใน *ปริทัศน์* ปีที่ ๑ เล่ม ๒ และ วิจารณ์หนังสือลงใน *วิทยาสารปริทัศน์*

บัณฑิต กฤดากร

ส่งงานมาร่วมกับ *ปริทัศน์* เป็นครั้งแรก ปัจจุบันศึกษา เรื่องภาษาและวรรณคดีอยู่ที่ประเทศอินเดีย

ปราโมทย์ นาคธรรมพ

ส่งงานมาร่วมกับ *ปริทัศน์* เป็นครั้งแรกเช่นกัน ศึกษา วิชาทางรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยคอร์แนล ปัจจุบัน เป็นอาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์

เชิดชู โสภณพานิช

ศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ จาก London School of Economics ส่งเรื่องมาร่วมกับ *ปริทัศน์* เป็นครั้งแรก *สาริโรช นวัตกรรม*

รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้มีส่วนรับผิดชอบ คนหนึ่ง ในทางปรัชญาการศึกษาไทย ส่งเรื่องมาร่วม กับ *ปริทัศน์* ครั้งแรก โดยมีปฏิกริยาสืบเนื่องมาจาก *ปริทัศน์* ฉบับพิเศษ ว่าด้วย การศึกษา

วรพจน์ ชัยนาม

ศึกษาจากสำนัก มิคเคิล เทมเบลต ของอังกฤษ และ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มหาวิทยาลัยแฟลเชอร์ สหรัฐอเมริกา เคยมีเรื่องลงใน *ปริทัศน์* ทั้งบทความ และวิจารณ์หนังสือ